ROBERT IRWIN

ARABIŠKASIS KOŠMARAS

ROBERT IRWIN

Arabiškasis košmaras

ROBERT IRWIN

Arabiškasis košmaras

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Laimantas Jonušys

VILNIUS 2005

UDK 820-3
Ir32

Robert IRWIN
THE ARABIAN
NIGHTMARE
Dedalus, 2002

ISBN 9986-16-402-8

Helenai

Sapnai ateina iš nakties.
Kur jie nueina?
Visur.
Kuo tu sapnuoji?
Burna.
Kur yra sapnas?
Naktyje.

Septynerių metų vaikas, klausinėjamas Jeano Piaget
(Iš jo knygos „Kaip vaikas įsivaizduoja pasaulį“)

1

Kelias į Kairą

Ilgą laiką aš eidavau gulti anksti. Nors šiuose kraštuose skaitymo menas nėra plačiai paplitęs, aš prisipažįstu esąs atsidavęs šiam įpročiui ir ypač mėgstu skaityti lovoje. Patyriau, kad itin malonu gulėti atrėmus knygą į kelius ir, jaučiant, kaip sunksta vokai, grimzti į miegą, nugrimzti taip, kad rytą lyg ir nebeaišku, kur baigėsi knygos našta ir prasidėjo mano paties sapnai. Tokiam tikslui ypač tinka pasakojimas apie kokios nors egzotiškos tautos elgseną ir papročius.

Taip pat ilgą laiką puoselėju mintį parašyti vadovą po šį kraštą arba romantišką istoriją, arba vadovą, pateiktą romantiškos istorijos pavidalu, arba romantišką istoriją vadovo pavidalu – šiaip ar taip, pasakojimą, skirtą skaityti lovoje. Parašyti knygą, kurios nuotykių herojai ir piktadariai keliautų po šalį, apie kurią noriu papasakoti, būtų sunkiai įvykdoma, bet vis dėlto įmanoma užduotis. Jau nebesigulu anksti, o jeigu ir atsigulu, man neleidžia užmigti nepaaiškinami bauguliai, bet gulint šaltyje ir tamsoje aiškėja forma, kurios reikėtų mano pasakojimui.

Aleksandrijos miestas Vakarų keliautojams ir skaitytojams neblogai pažįstamas. Kairas kas kita, ir mano pažįstamame Kaire atvykėliui labiau reikia vadovo negu bet kokioje kitoje vietoje, nes nors svarbiausi miesto paminklai aiškiai matomi akiai, jo

pramogos efemeriškos ir ne taip lengvai surandamos, ir nors gyventojai gali sutikti svetimšalį su šypsena, saugokitės, nes jie visi šarlatanai ir melagiai. Vos tik radę progą, apgaus. Štai čia aš galiu padėti. Be to, aš parodysiu, kaip miestas atrodo ne tik dieną, bet ir naktį, ir turiu norą parodyti, kaip jis apsireiškia gyventojų sapnuose bei svajonėse. Kitaip šis vadovas būtų niekam tikęs.

Dabar turėtų būti karšta, bet man labai šalta...

1486 m. birželio 18 d.

– Kairas.

Dragomanas parodė akivaizdžiai didžiuodamasis, nors miestas matėsi jau daugiau kaip valandą. Ir jau daugiau kaip valandą pakelėje rikiavosi beduinų bei tiurkų palapinės ir vienas kitas prekystalis. Netrukus jie pereis Bulako priemiesčius ir įžengs pro al Kantaros vartus. Tas masyvus raižytas ir dantytas mūras buvo apgaulė arba – geriausiu atveju – gynybos simbolis, nes jis nieko negynė. Sutrūnijusios sienos buvo kone užgožtos ir apramstytos lūšnų bei krautuvių. Už jų stiebėsi minaretų, kupolų ir kampuotų bokštų miškas.

„Kairas – tai yra Babilonas, Didžioji Kekšė, daugybės vartų miestas, iš kurio išjoja mahometonų kariaunos, nešančios pragaištį ir kalaviją krikščionių žemėms. Būtent ten saracėnų juodasis popiežius laiko savo dvarą ir pina tinklą, kurį užmetęs nori sunaikinti krikščionybę, ir iš ten jis vadovauja mus niokojančiai žudikų, eretikų ir nuodytojų kariaunai. Jeruzalė, Akrė, Famagusta – kiek miestų atiteko jo kariaunoms ir kiek dar atiteks, jums nė nespėjus mirktelėti? Kiek žmonių Egipto nelaisvėje triūsia faraonui kaip Izraelio vaikai? Tai blogio miestas, valdomas velnio ir galingas velnio galia, nes daugelis išvykę į Egiptą nebesugrįžo. Kristaus kariai, mes raginame jus...“

Balianas mąstė apie šį kryžiaus žygio pamokslą, kurį jis girdėjo sakant brolį Džirolamą Feraroje prieš trejus metus. Kairas atrodė taikus ir svetingas – visai nepanašus į tą skaisčiai raudonąjį daugybės traktatų bei pamokslų miestą. Jis ramiai skendėjo geltonoje pavakarės saulės šviesoje.

Dragomanas raitas nušuoliavo priekin pasiderėti prie sargybos posto priešais vartus. Vėliau vakare įėjimo rinkliava bus lygiai padalyta visam būriui. Dragomaną keliautojai nusisamdė Aleksandrijoje ne tiek kaip vedlį, nes kelias iš Aleksandrijos į Kairą abejonių nekėlė, o veikiau tam, kad jis už juos derėtųsi dėl maisto, būsto ir velniškai dažnų rinkliavų kelyje. Šiame būryje mažai kas mokėjo daugiau nei keletą arabiškų žodžių. Juos draugėn suvedė atsitiktinumas, jie susibūrė saugodamiesi plėšikų puldinėjimų ir (ne ką geresnių) mameliukų pareigūnų savivalės. Kelyje juos tris dienas kartu išlaikė baimė, bet į Kairą juos traukė labai skirtingi tikslai. Buvo kokio tuzino Venecijos pirklių grupė – jie laikinai gyveno Aleksandrijoje, ir kelias jiems aiškiai buvo pažįstamas. Taip pat buvo dailininkas, siunčiamas Šviesiausiosios Respublikos Senato, kaip pagarbos ženklas sultonui, kad visą vasarą tapytų sultono suguloves. Keliavo ir vokietis inžinierius, ieškantis darbo – pageidautina, prie irigacijos ar uosto darbų. Buvo dar vienas anglas, pasivadinęs Maiklu Veinu, bet nemalonėjęs pridurti ką nors daugiau. Likusią būrio dalį sudarė pora armėnų pirklių, Anatolijos turkų delegacija, kunigas siras ir apie dvi dešimtis prancūzų bei italų – maldininkų, kaip ir jis pats.

Balianas, jiems įžengiant pro vartus, svarstė, ar Veinas irgi maldininkas, ir taip užsisvajojo, kad beveik nepastebėjo mameliukų, kurių prie vartų buvo tik apie trisdešimt, bet geriau apsiginklavusių ir drausmingesnių negu matyti iki šiol. Atsidūrę mieste jie pateko į dvoko ir tamsos viešpatiją. Balianui patiko. Tai jam priminė gimtąjį Noridžą. Jie lėtai jojo pro beveik regimus smarvės debesis, atsiduodančius šlapimu,

prieskoniais ir pūvančiais šiaudais. Ant akmeninių plokščių prie išdėstytų savo prekių sėdėjo krautuvininkai ir daugiausia tylėdami niūriai dėbsojo į netikėlių karavaną. Virš krautuvių fasadų ant masyvių akmeninių atbrailų kabojo viršutiniai aukštai, iš kurių dar kyšojo mediniai balkonai ir pinučių skrynios, tad saulė, tokia skaisti anapus vartų, buvo kone užtemdyta. Apačioje po mulų kanopomis bjauriai šliurkšėjo žemė, viršuje suposi turkiški žibintai, varvantys muslino maišai ir didžiuliai bronziniai talismanai. Visur, prisiūti arba prikalti prie pastatų ar tarp jų, matėsi Fatimos ranka (iš jos delno žvelgė tulžinga akis), magiškasis kvadratas arba Saliamono antspaudas. Taip pat iš viršaus, pastatų viduje, iš už medinių pinučių sklido europiečius pašiepiančių moterų spygavimai, o pačioje gatvėje palei vilkstinę grūdosi vaikai arabiukai, rankomis rodydami nesuprantamus ženklus. Europiečiai skynėsi kelią labai apdairiai. Jie čia prašytojai, pakenčiami tik iš bėdos.

Įžengus į karavansarajų, atmosfera būryje juntamai atlėgo. Tris ketvirtadalius jau buvo užėmę svetimšaliai. Kiemuose į akis krito vyno ąsočiai, o vienoje iš viršutinių arkadų du pranciškonai pastatė koplytėlę po atviru dangumi. Atvykėliai triukšmingai krovė mantą nuo mulų, registravo prekes pas muchtasibo* atstovus, kivirčijosi dėl geriausių vietų arkadose. Balianas susirado vietą vienos žemesniosios arkados kampe tarp venecijiečių, išsivyniojo patalą ir nugrimzdo į miegą.

Kai pabudo, jau buvo gili naktis, bet vidinis kiemas šurmuliavo kaip visada. Dauguma venecijiečių apačioje nirčiai ginčijosi su muchtasibu. Muchtasibas stovėjo kaip įbestas, jam abipus du milžinai turkai ant ilgų lazdų laikė po žibintą. Juodaodžiai vergai svirduliavo slegiami skrynių su prekėmis, dėl kurių buvo kivirčijamasi. Grupė vyrų nesėkmingai įtikinėjo kupranugarį išeiti pro tuos pačius vartus, pro kuriuos įėjo. Ap-

* Muchtasibas – turgaus tikrintojas, kontrolierius (*čia ir toliau – vertėjo pastabos*).

tvaro viduryje kepė avį. Vienas pranciškonas tysojo kniūpsčias priešais altorių. Kitas šnekėjosi su Baliano bendrakeleiviais maldininkais. Balianui atsistojus, jie pamatė jį ir pamojo prieiti. Jis nuėjo jų link jausdamas, kaip nuo tvankaus karščio ir įsismelkusio daugelio dienų bei naktų kelionės ritmo svaigsta galva.

– Blogos naujienos.

Kai jis priartėjo, šie žodžiai jį pasiekė ir prancūziškai, ir itališkai. Jis nusprendė išklausyti prancūzo.

– Mums paaiškino vienuolis. Rytoj vizų nebus. Davadaro* tarnyba uždaryta, ir neįmanoma gauti audiencijos pas jokį sultono tarnautoją. Paskelbta trijų dienų šventė ta proga, kad penktadienį bus apipjaustytas sultono anūkas. Negana to, padidintas mokestis už vizas, o kelias į Sinajaus kalną dabar labai nesaugus.

Tada prabilo vienuolis:

– Pastaruoju metu net Šventos Kotrynos vienuolynui kelia grėsmę ne tik beduinai, bet ir sultono kariai. Jie sako, kad iš maldininkų nėra jokių pinigų.

Balianas nuslėpė pasitenkinimą. Gaišatis ir priverstinis viešėjimas Kaire jam gali visai praversti. Jis mėgavosi dvilypės tapatybės jausmu, nes į Egiptą atvyko ne tik kaip maldininkas. Daugiau kaip prieš metus Anglijoje prisiekęs nuvykti į Šventos Kotrynos vienuolyną Sinajaus dykumoje ir iš ten į Šventąją Žemę, jis gavo Prancūzijos karaliaus dvaro pavedimą. Prisidengęs maldininko vaidmeniu, turėjo keliauti mameliukų žemėmis kaip šnipas – stebėti, ar gausi mameliukų kariuomenė, ar stiprūs jų įtvirtinimai ir kitus įdomius dalykus. Buvo manoma, kad mameliukų valdžia Kaire bijo Osmanų turkų šiaurėje ir ruošiasi karui su Sirija. Sklido kalbos, kad Kaire rengiamas didelis sąmokslas – o gal tai pramanas? Gandai iš rytų glumino

* Davadaras – aukšto rango sultono pareigūnas, sekretorius.

krikščionių karalius. Jam patikėtos užduoties miglotumas plėtė jo svarstymų mastą.

„Aš prasiskverbsiu pro prieštaravimus ir sumaištį ir atrasiu tiesą“.

Jo sąmonę užplūdo svajonės apie gaudynes požemio kanalizacijoje, slaptas angas, užnuodytus žvakės dūmus ir slėpiningus ženklus, perduodamus iškvepintomis nosinėmis; vaizduotėje jis jau regėjo save intrigų, sąmokslų ir kontrsąmokslų voratinklio centre. Nenoriai sugrįžo į tikrovę. Vienuolis aiškino, kad rytoj prasidės apipjaustymo iškilmės. Rytoj hipodrome elitiniai mameliukų pulkai sultonui ir Kairo gyventojams surengs paradą ir bus rodomi masinių manevrų bei individualių kautynių įgūdžiai, – akivaizdu, kad tai gera proga užsienio stebėtojams įvertinti šių vergų pulkų geriausią kovinę parengtį, o Balianui tai būsiąs tolesnių vertinimų matas.

Kiti šioje draugijoje taip ramiai nereagavo – ėmė keiktis ir spjaudytis. Vienuolis, pasinaudodamas jų nusivylimu, pradėjo improvizuodamas pamokslauti apie matomas ir nematomas kliūtis, su kuriomis jie susidursią artimiausiais savo piligrimystės mėnesiais. Šią bendrąją temą – kaip žemiška kelione siekiama tikslo danguje – jis kelis kartus pertraukė, kad perspėtų apie nešvankius apipjaustymo ir tatuiruočių pavojus. Balianas kurį laiką klausėsi, susidomėjęs vienuolio dėstymu apie Bažnyčios požiūrį į žmogaus luošinimąsi, o paskui vangiai apsigręžė ir vėl užkopė įvijiniais laiptais į savo nakvynės vietą. Venecijiečiai, laimėję ginčą su muchtasibu, jau irgi ruošėsi nakčiai.

Jis pabudo tik įdienojus, saulei prasiskverbus į arkados prieblandą. Valandėlę pagulėjo aukštielninkas, nesėkmingai stengdamasis prisiminti blogos nuojautos persmelktą sapną ir klausydamasis garsų. Iš visų miesto vietų sklido muedzinų šūksniai, kylantys ir krentantys nedarniu kontrapunktu, kviečiantys zuhro*

* Dienos.

maldai. Keletas venecijiečių triukšmingai lošė *tarocchi*. Šiaip karavansarajus buvo gerokai ištuštėjęs. Arkados tolumoje ant demblio sukryžiavęs kojas sėdėjo Veinas, abejingai žvelgdamas apačion į kiemą.

Susikrimtęs, kad jau praėjo nemaža dienos dalis, Balianas išskubėjo iš karavansarajaus, turėdamas mintį papusryčiauti kokioje smuklėje. Tik atsidūręs už vartų stabtelėjo, nes prisiminė už šio aptvaro sienų vargu ar rasiąs vyno.

Jis delsė negalėdamas apsispręsti, nutviekstas plataus saulės spindulių pluošto, srūvančio į didelę aikštę pro medžius ir kolonas. Karavansarajaus vartai, pro kuriuos jis išėjo, buvo priešais Azbeko mečetę. Po išdrykusiais medžių šakų raštais ir mečetės didžiosios kolonados atraminių iškyšų bei skliauto burių stalaktitiniais papuošimais aikštė, net ir suvarpyta skaisčios saulės šviesos, atrodė it slėpiningas, krištolinis požemis, kuriame neryžtingai plazdeno balandžiai ir peteliškės. Prie kolonados fontanų ir baseinų grūdosi dešimtys Kairo skurdžių – pasiraitoję rankoves ir atmetę plaukus, jie lenkėsi ir kūprinosi prie tekančio vandens atlikti ritualinio apsiplovimo. Dauguma prekystalių buvo jau uždaryti, nes prekeiviai patraukė į mečetę vidurdienio pamaldų.

Prakepėstavo nusususi, regis, neprižiūrima, meška, ir Balianas akimis šnairai ją lydėjo, kol jo žvilgsnis apsistojo ties užeiga, kuri liko neuždaryta. Pro durų angą prietemoje matėsi sėdintys keli turkai ir venecijietis dailininkas, įnikęs į kažkokią knygą. Džankristoforas Dorija, – prisiminė Balianas. Džankristoforas pakėlė akis nuo knygos ir drąsinamai pamojo, tad Balianas priėjo prie jo. Užeigoje prekiavo karštu juodu gėralu porceliano dubenėliuose. Venecijietis nupirko jam to gėralo, nebyliai gestikuliuodamas šeimininkui, ir taip pat nebyliai padavė Balianui džiūvėsių. Jie žiūrėjo, kaip į mečetę suguža paskutinės žmogystos. Staiga Džankristoforas prabilo.

– Ka-va, – tarė jis rodydamas kartųjį skystį. – Ją geria jų šventuoliai, kad neužmigtų per apeigas, bet išgeria ir paprasti žmonės. Už vandenį skaniau, kai pripranti.

Džankristoforas buvo pripratęs, nes prieš keletą metų lydimas kito dailininko su panašia misija lankėsi Turkijoje. Jam buvo įgrisę Turkijos bei Egipto maistas, drabužiai ir tikėjimas, o jo misija atrodydavo arba įgrisusi, arba pasibaisėtina.

– Nepakenčiu saracėnų kraštų, iliuzijų ir iliuzionizmo žemės, godaus delno ir suktos akies karalystės. Svečiams čia siūloma begalė visokių malonumų, bet galiausiai už viską tenka sumokėti. Jeigu nori išvengti bėdos, arabą turi pažinti ir saugotis jo. Jie visi pasigviešę tau kailį nunerti.

– Aš esu buvęs užsieny – Prancūzijoj, Italijoj, Vokietijoj.

– A, bet čia visai kas kita, ir neapdairūs žmonės siaubingai apgaudinėjami. Štai duosiu pavyzdį. Ar atsimenat tą dieną, kai mes išlipom iš laivo? (Balianas prisiminė – paplūdimy sėdi seniai, jiems tarp pirštų sukasi rožiniai, kyla dulkes nešantis vėjas, nuo kurio palmės sulinksta kone dvilinkos.) Taigi, tą popietę vienas patraukiau smėlynais į vakarus nuo Mareočio pelkių. Po keleto valandų priėjau vyriškį su vaiku, sėdinčius palei jūrą. Jie sustabdė mane ir ėmė kaulyti pinigų. Graibstėsi už pilvų ir įtraukė skruostus. Elgetos – šitų kraštų prakeikimas, aš nieko nedaviau ir buvau benueinąs, bet vyriškis mane vėl sustabdė stvarstydamas už rankovių ir pasakė, kad jam trūks plyš reikia tuoj pat gauti pinigų – jis ir savo sūnų nužudysiąs, jeigu tik aš duosiu jam du dinarus. Aš, aišku, nusijuokiau jam į akis, bet ne, jis nejuokavo. Pasodino mane šalimais ant smėlio ir iš savo austinio ryšulio išsitraukė pelenų puodą, didelį virvės ritinį ir fleitą. Pelenais ištepė savo ir vaiko veidą. Virvę pasidėjo priešais save ir už jos atsisėdo su fleita. Jam pradėjus groti, dangus ėmė niauktis. Vyriškis vis žiūrėjo į mane su nejaukiai įtaigiu šypsniu ir grodamas glostė virvę. Staiga, mano nuostabai, virvė suvirpėjo ir ėmė kilti aukštyn, iš pradžių gana

netvirtai, bet netrukus didžioji jos dalis stypsojo stačia virš ritinio, o viršus buvo pradingęs debesyse. Tada vyriškis kažką pasakė vaikui – matyt, grasino, nes vaikas puolė man į kojas prašydamas apsaugoti. Taip bent atrodė, bet aš nesupratau, kas dedasi, ir nieko nedariau. Tada vyriškis ėmė vaikytis vaiką aplink virvės ritinį, o tas staiga sugriebė virvę ir puolė sliuogti ja aukštyn kiek įkirsdamas. Vyriškis iš ryšulio išsigriebė peilį. Įsikando jį dantimis ir, nusekęs paskui vaiką, taip pat dingo debesyse. Paplūdimy aš vėl likau vienas – sėdėjau apstulbęs ir žiūrėjau į jūrą. Praėjo nemažai laiko. Tada palengva susivokiau, kad mano liemenė drėksta. Užverčiau galvą laukdamas lietaus. Ir iš tiesų lijo, bet ant mano liemenės krentantys lašai buvo kraujo lašai. Paskui dar kai kas – iš pradžių ranka, tada koja ir kitos nupjautos vaiko kūno dalys trinktelėjo į smėlį. Galų gale pamačiau tėvą, sliuogiantį virve žemyn, rankoje laikantį vaiko galvą. Jam nusileidus, palaida virvė šleptelėjo aplink jį.

Vėl išvydus tą arabą, man paslaptingai palengvėjo, ir kai jis paprašė dviejų dinarų, sumokėjau neprieštaraudamas. Jis susikrovė į ryšulį savo daiktus ir sūnaus lavono dalis, o tada pamojo man atsisveikindamas ir nudrožė su savo ryšuliu Aleksandrijos link. Netekęs žado žiūrėjau, kaip jis nueina. Tačiau kitą dieną Aleksandrijoje pamačiau, kaip tas vyras kartu su sūnum sėdi prie pyragaičių krautuvės ir šlemščia išsijuosę. Tai buvo gryna apgaulė. Jis mane tik apkerėjo, ir man pasirodė, kad matau, kaip jis lipa virve nužudyti sūnaus. Gražiausia, kad...

Čia Balianas jį pertraukė ir tarė rodydamas savo kavos puoduką.

– O ko jūs tikėjotės? Šito gėrimo puodukas kainuoja pusę dinaro. Negi tikėjotės, kad už du dinarus jis nužudys savo sūnų?

– Na, ne, turbūt ne... bet aš likau kvailio vietoje. Jeigu dar kada pamatysiu tą iliuzionistą, už pasekmes neatsakau.

– Bet juk jūs – dailininkas, o argi dailė nėra iliuzionizmo forma?

Džankristoforas vos tramdė pyktį.

– Ne, prisiekiu Dievu! Kiti menininkai gal šitaip ir prakeikia save savo darbais, bet aš niekada nesistengiau suklaidinti. Visos mano spalvos nenatūralios, daugiausia auksinė ir skaisčiai raudona, ir aš nenaudoju perspektyvos, nes perspektyva klaidina akį, o suklaidinti akį – vadinasi, suklaidinti protą, o tai yra nedora, kaip ir pasakoti tuščias pasakas. Geras menas turi remtis gera dorove. Pasakysiu jums, kad turiu daug abejonių dėl savo dabartinės misijos. Sultonas yra netikėlis ir barbaras. Jis toks pat kaip visi turkai, tik puošniau apsirengęs. Visi turkai atrodo taip pat. Jo sugulovės visos panašios. Sunku priversti tas kales sėdėti ramiai, kai aš nemoku jų kalbos, ir jos bijo, kad aš tapau atvaizdus, kuriuose įkalinsiu jų sielas.

Aš nebandau įkalinti jų sielų. Nemanau, kad turkų kekšės ką nors tokio turi. Netikėlio sultono siela gali būti pražuvusi, bet jis ją turi, o moterys sielų neturi. Todėl taip sunku tapyti jų portretus, nes nėra vidinės esmės, kurią galėtum pagauti, – tik kūnas, kurį reikia atvaizduoti. Tai mat vyro kūnas yra Dievo šventovė žemėje, o moters kūnas – tik iškreiptas vyro kūno atspindys. Patikėkit. Kai tapiau Bajazito haremą, man jis buvo nepakenčiamas, tai yra jos nepakenčiamos – su baltos odos rievėm, roplio akutėm ir šiurpinančiom vilionėm. Žinau, kad nepakęsiu ir šitų egiptiečių – jos bus pernelyg apvalainos ir išplerusios – netinkami modeliai linijai ir formai. Jūs, aišku, suprantat, kad aš nesu nusistatęs prieš moteris apskritai? Kitas keblumas, kad patalpos menkai apšviestos, turguje keblu rasti reikiamų spalvų ir aliejinių dažų, o dar tas karštis. Kai įsikinkau į darbą, visi būna kaip užmigę.

Jis susikrimtęs pritilo. Balianas klausėsi rimtu veidu. Bene anas pamišėlis? O gal tiesiog vyrų mylėtojas, gavęs komiškai netinkamą darbą? Balianui svaigo galva. Oras vis kaito. Iš karavansarajaus išėjo vyriškis, pavarde Veinas, ir nudrožė tam-

sia gatvele, vedančia pro turgavietę į Citadelę. Džankristoforas ištiesė glebią ranką jo pusėn.

– Tas žmogus gerai nusimano apie spalvas ir dažus, jis ir arabiškai moka. Iš jo galima daug pasimokyti, bet turbūt verčiau nereikia. Jis – alchemikas ir turi artimų draugų mameliukų dvare. Ir viena, ir kita yra pavojinga. Įtariu, kad vieną dieną jis atsimes nuo mūsų tikėjimo – o gaila, nes jis daug žino apie tokius dalykus, kurių mums reikia saugotis.

Džankristoforas prisimerkęs pažvelgė į dangų, tarsi galvodamas, ką dar pridurti. Bet nieko nebepratarė, nes iš kavinės užkulisių patamsio akimirksniu išniro du turkai priekin iškėlę riestus kardus, tylomis mikliai čiupo jį už alkūnių ir kartu su trečiu turku, prisidėjusiu aikštėje, nusivedė belaisvį ta kryptimi, kuria nuėjo Veinas – Citadelės link.

Iš pradžių Balianas buvo taip sukrėstas, kad nė nekrustelėjo, o paskui – deramai atsargus. Jis nebandė jų vytis, bet, paėmęs Džankristoforo paliktą knygą, pabrėžtinai atsainiai nukulniavo atgal į karavansarajų. Venecijiečių pirkliams papasakojo, kas atsitiko, ir jų vadovas, konsulas iš Aleksandrijos, pasakė, kad pirmadienį, kai atsidarys įstaigos, davadarui bus įteiktas protestas. Bet kas gi atsitiko? Aišku, kad tie turkai buvo pareigūnai arba kariai. Tai matėsi iš jų tikslingos ir sklandžiai veiksmingos elgsenos. Bene šnipai sekė Džankristoforą nuo Aleksandrijos? O gal čia lėmė jo žodžiai apie turkų kekšes? Arba apie Veiną – mameliukų draugą? Gal jis pažeidė kokį neaiškų arabų etiketo kanoną? O gal tiesiog šeimininkui įkišo blogą monetą tuo metu, kai pro šalį ėjo mameliukų sargyba?

– Mes visi šitaip galim pradingti, bet kuris iš mūsų, ir krikščionių pasaulis nenorės arba negalės pajudinti nė piršto, kad mus išgelbėtų, – mąsliai tarė vienas prancūzas.

Vėliau tą popietę, išsiruošę į dienos iškilmes, europiečiai tebebuvo sunerimę ir leidosi į kelią drauge, vadovaujami konsulo Alvizės Trevizano. Hipodromas , kuriame vyko žaidynės,

buvo Citadelės papėdėje, – būtent ten paprastai lavindavosi jauni mameliukų vergai ir jų mokytojai eunuchai. Nors ir trokšdamas pamatyti jų manevrus, Balianas buvo pernelyg sukrėstas, kad taip greitai paliktų saugų karavansarajų. Todėl tą popietę jis nėjo su kitais. Nusprendė verčiau užkopti ant stogo su Džankristoforo knyga. Kitiems apie šią knygą kažkodėl neprasitarė.

Knyga buvo neįspūdinga – apie dvidešimt didelių, palaidai susiūtų lapų. Balianas nustebo išvydęs, kad pavadinimas buvo plonai užkeverzotas arabiškai knygos gale. Atsivertė ją. Viduje taip pat buvo arabiškas raštas – tokia pat šokčiojanti plona keverzonė, bet tarp arabiškų eilučių kažkas smulkia rašysena bandė versti į italų kalbą. Iš susikaupimo suraukęs antakius, Balianas ėmė skaityti.

Jis sakė: „Saugokitės didžiosios beždžionės!“

Jis taip pat sakė: „Kai kas teigia, kad kiekvienoje smegeninėje yra sava sapnų jūra ir kad tokių mažyčių marių yra milijonų milijonai. Kaip įrodymą pateikia tai, kad jeigu priglausi ausį draugui prie ausies ir atidžiai įsiklausysi, gali išgirsti bangų mūšą į smegeninės sienelę. Tačiau kaip uždaroje erdvėje gali tilpti begalybė?“

Jis taip pat sakė: „Miegodami mes mokomės susitaikyti su mirtimi“.

Jis taip pat sakė: „Sapno dvasias pagerbiame miegodami su jomis, net kai jos būna užsimaskavusios“.

Jis taip pat sakė: „Kodėl negalime susapnuoti, kad esame du žmonės? Ichvan as Safos brolijai tai buvo didelis galvosūkis“.

Jis taip pat sakė: „Dideli smegenų plotai yra tušti. Žmogus juose niekada nesilankė“.

Jis taip pat sakė: „Miegas yra natūraliausia žmogaus būsena. Adomas ilgus metus gulėjo Sode sapnuodamas, kol iš jo kūno buvo ištraukta Ieva ir ji pažadino jį“.

Jis taip pat sakė: „Reikia pasistengti užmiršti nesvarbius sap-

nus. Šprotus išmetame atgal į Alam al Mitalio jūrą". Jis taip pat sakė: „Tas, kas yra bailys savo sapnuose, toks bus ir pabudęs".

Balianas padėjo knygą į šalį suglumęs ir suirzęs. Jos tikslas jam buvo nesuvokiamas. Kas ją bandė versti? Džankristoforas? Bet Džankristoforas sakė nemokąs arabų kalbos. Jis vėl mintimis nuklydo prie Džankristoforo suėmimo aplinkybių. Jam pasidingojo, kad Džankristoforas buvo suimtas per klaidą vietoj šnipo Baliano, bet šią mintį jis tuoj pat atmetė. Mintys pasisuko blausesne, snūdesne vaga, o iš ten ir į siestą. Pabudo permirkęs nuo prakaito. Draugija buvo grįžusi iš hipodromo, ir sklido šūksniai, kviečiantys saulėlydžio maldai. Kurį laiką jis sėdėjo apimtas nuobodulio – baimę pakeitė nerimavimas.

Nusileidęs į kiemą, sužinojo, kad siūloma dar viena iškyla – apsilankymas Moterų gyvenvietėje. Jis su kandžia pašaipėle pagalvojo, kad daugiausia entuziazmo rodo maldininkai. Iki Aleksandrijos laivas plaukė penkias savaites, ir dar tris dienas jiems truko pasiekti Kairą – beveik šešios savaitės be moters. Be to, juk tai ne nuodėmė – pergulėti su musulmone!

Iš tikrųjų Moterų gyvenvietė buvo pačiame mieste, Azbekijos kvartale, netoli karavansarajaus. Miesto kvartalas, kuriame jie apsistojo, kartu buvo ir pramogų teikėjų bei nusikaltėlių buveinė. Vedžioti juos po viešnamių plotą ir vėl ėmėsi vienas venecijietis. Pasišviesdami žibintu, jie kilo ir leidosi siaurais takais, išraižiusiais šią vietovę.

Tai buvo niūri pažintinė kelionė, labiau tinkama nuteikti sielą marinti kūną, – pamanė jis, – negu patenkinti geismus. Namai buvo žemesni negu pirklių kvartaluose – tik vieno arba dviejų aukštų. Sienos daugiausia išdažytos akį rėžiančiais mėlynais ir oranžiniais atspalviais. Freskose – šokančios nuogos poros, kobros, vynuogienojų lapai, džinai, herbai. Ant sienų šiurpulingai apsireiškė ir krikščionių bei rytiečių šventųjų panteonas: šv. Juozapota, žarstanti į šalis pinigus, šv. Kotryna, išpleikta

ir suluošinta ant kankinimų rato, ir visur matomos šv. Taisė ir šv. Pelagija – Egipto prostitucijos globėjos. Kur pirklių kvartaluose viduje ant grindų matytum parduodamas virves, ašutinę, cinamoną arba medvilnę, čia buvo išdėstytos kitokios prekės: kūnai – siaubingai ištatuiruoti nuo blogio saugančiais ženklais, raukšlėti ir apdribę glebiomis rievėmis, raupsuoti nuo ligų. Kūnai sėdėjo nušviesti vidinių žibintų. Tos moterys kiurksojo abejingos, nebandydamos gundyti klientų. Balianas vėl prisiminė, ką šįryt šnekėjo Džankristoforas. Tad keista, kad europiečių būrys vis tirpo, kai jie vienas po kito ištykindavo ieškoti pasitenkinimo senatvės, bjaurasties ir ligos glėbyje.

Netrukus Balianas susivokė einąs vienas, pasišlykštėjęs, slegiamas jį supančio skurdo ir nešvaros. Staiga šį slogutį išblaškė ranka, griebusi jam už tarpukojo. Jis pasijuto traukiamas moters, ūgio beveik sulig juo, apsirengusios turkiškai – skara, aptempta aksomine liemene ir dryžuotu sijonu. Jos veidas atrodė toks pat atkaklus kaip ir tiesmukas kliento pritraukimo būdas – aukšti skruostikauliai, spindinčios akys, paryškintos juodų dažų linijų. Turkijos čerkesė? Šioje aplinkoje ji buvo stebėtinai jauna, tik pradėjusi ketvirtą dešimtį, ir nesimatė, kad būtų kaip nors subjaurota. Ji paleido jį ir ėmė primygtinai gestikuliuoti, atkakliai rodydama į savo būstą. Iš tiesų tai lyg ir ne būstas, nes tik grindys ir kampai buvo iš akmens. Tai veikiau buvo būda, aptriušęs raižyto medžio statinys. Ji įsivedė jį vidun, už marškos, karančios nuo stogo, ir prisikvietė ant akmeninės pakylos, išklotos dembliais ir patiesalais. Vis dar iš aukšto stebeilydama į jį, bloškėsi aukštielninka ir, atsmaukusi savo ilgą sijoną, užvertė kojas. Sužadintas jos valdingos manieros ir egzotiškos aplinkos, jis lengvai įėjo.

Tad, viskam pasibaigus, jis gerokai nustebo išgirdęs moterį sakant:

– Na, man tai įspūdžio nepadarė!

– Tu kalbi angliškai!

– Išmokau iš tavo draugo.

– Labai gerai jis išmokė... bet kas gi tas mano draugas?

Ji atrodė patenkinta.

– Veinas, kas gi? Tu su juo atvykai į Kairą.

– Veinas nėra mano draugas. Aš nesu su juo šnekėjęs. Net nežinau, ką jis čia daro, Kaire.

– O, aš maniau, kad jis atsivežė tave iš Anglijos dirbti su juo. Atsiprašau, suklydau. Bet tikiuosi, kad laikui bėgant tu su juo susipažinsi. Veiną daugelis pažįsta ar bent žino apie jo reputaciją.

– Bet tu laukei manęs, tykojai užklupti?

Ji ėmė raustis medinėje skrynelėje, kurią turėjo šalia savęs.

– O, taip, svetimšaliai visada stebimi.

– Ką tu norėjai pasakyti – „Man tai įspūdžio nepadarė“?

– Aš tiesiog tikėjausi daugiau, ir viskas.

– Ko gi daugiau, dėl Dievo meilės, tu norėjai?

Iš skrynelės ji išsitraukė siūlą ir pervėrė jį iš vienos šnervės į kitą. Balianas, visai įsibauginęs, stebėjo, kaip ji valosi šnerves. Tik po kurio laiko ji atsakė.

– Tokie žmonės kaip tu siurbia kitų žmonių energiją – sėdi sau, klausosi ir klausinėja, o patys nieko nepasako. O dėl tavo lytinio akto, tai aš maniau, – matyt, kvailai, – kad visi anglai kaip Veinas arba jeigu ir ne, tai gal jis tave bus išmokęs. Čia, Kaire, jis turi puikią meilužio reputaciją. Manau, kad galėčiau tave kai ko pamokyti. Pavyzdžiui, imsako.

Ji įdėmiai pažvelgė į jį. Jos akys keistai sužibo.

– Kas tas imsakas?

– Imsakas – tai menas uždelsti kulminaciją, kaip galima daugiau raitantis, sukiojantis ir kraipantis. Čia ir yra tikrasis menas... Tu atrodai išsekęs. Dievas žino, kaip atsikapstei iki Kairo – kažin ar rasi jėgų išvykti. Tavo penis stovi, bet akys merkstosi. Kūnas juda, bet gyvatė tavyje miega.

Ji dramatiškai priglaudė rankas prie krūtinės ir tęsė:

– Stuburo apačioje turi susirangiusią miegančią gyvatę. Jai reikia giedoti, išvilioti ją, kad pakiltų, kol jos galva sieks tavo tarpuakį, ir tada išvysi pasaulį jos akimis – gryną lytinę jėgą. Krikščionių pasaulyje sanguliavimas panašus į miegą, bet Egipte ir Sinde tai yra mokslas. Taip pat galėčiau tave išmokyti karezos ir lytinės iškrovos apeigų, bet kol kas tu laistai savo sėklą, lyg tai būtų vanduo. Pirmiausia reikia pakelti gyvatę.

– Kaip ta gyvatė pakeliama?

Ji pridėjo pirštą prie lūpų. Akys sušvytravo iš šono į šoną, tarsi ieškodamos kambaryje šnipų.

– Apie tai negalima kalbėti. Tai galima tik parodyti. Gyvatės pakėlimas per stuburą yra veiksmas, panašus į kopimą virve. Tas, kas suprato, kaip tai padaryti, ir užkopė virve, pritraukia ją paskui save. Aš tau atskleisiu šią paslaptį. Tai tau kainuos pinigų, bet apsimokės, nes pabusi iš miego, kuris yra pusiau mirtis.

Balianas pasistengė atsakyti kuo logiškiau.

– Mūsų tikėjimas moko, kad paslaptis atskleidžiama ne tarp moters kojų ir perlai randami ne griovyje. Jeigu žinai ką nors, apie ką negali kalbėti, tai ir nekalbėk. Aš ilgai keliavau. Aišku, kad esu pavargęs, tačiau abejoju, ponia, ar iškrypęs santykiavimas su tavim mane atgaivins. Ar tu neturi šeimos? Kaip toks žmogus gali nusiristi iki kekšės lygio?

Jos ilgas plonas liežuvis lėtai apvedė lūpas, jai susimąsčius. Balianui buvo akivaizdu, kad ji pamišėlė.

– Vėl tie įkyrūs klausimai. O taip, aš turiu šeimą. Jeigu tau pasiseks, jos niekada nesutiksi. Bet aš – ne kekšė. Aš – princesė. Tiesą sakant, mano princas ateina, ir tau reikia tuoj pat išeiti. Keliauk. Škac! Pasiskubink, nes taip vėlai gatvėse darosi pavojinga. Prisimink kelią atgal ir jokiu būdu nemiegok vienas šiame mieste. Dabar sumokėk man. Malonėk du dinarus.

Balianas sumokėjo.

– Aš vardu Zuleika. Mes dar susitiksim.

Jis apsigręžė ir išpuolė į gatvę.

2

Kitas kelias į Kairą

Jeigu mano klausytojai norėtų išgirsti daugiau apie tokius stebuklus kaip fokusas su virve, jie išgirs, bet paties fokuso su virve neįmanoma paaiškinti. Beje, kadangi šis pasakojimas skirtas pasakoti naktį, jam turbūt tinka stiprus geismingas elementas, galintis sužadinti tai, ką Vakaruose, kaip girdėjau, vadina drėgnais sapnais, bet prie šių dalykų gal sugrįšime vėliau...

– Kairas.

Vedlys parodė priekin – iš jo apsiausto šovė kaulėta nubronzinta ranka. Miestas vis didėjo ir didėjo. Balianas, jodamas šalia vedlio, nuleido savo gobtuvą, nes negalėjo žvelgti tiesiai į saulę, kol jie priartėjo iki sienų paūksmės. Tada įžengė pro vartus, ir dabar Balianas stebėjosi daugybe miesto netikėtumų, kuriuos matė visur kur, – ištiesti kilimėliai, ant kurių išdėstyti Mahaundo, Apoliono, Tergavento žalvariniai stabukai, išklypę, inkrustuotų kolonų įrėminti portalai, gandrai, susikrovę lizdus bokštuose bei minaretuose ir sklendžiantys dangumi vienas pas kitą, nuo pagrindinio kelio staiga kylantys platūs laiptai, glaudžiai apstatyti dramblių ir žmonių statulomis. Jiems mojo ant stogų stovintys vaikai.

Bet kurgi visos moterys? – pagalvojo Balianas. O, taip. Aišku, jų vyrai jas paslėpė. Juk manęs čia laukia.

Kai kurios gatvės buvo užtvertos lentomis – neaišku, nuo ko.

– Šiemet į Egiptą atplaukė mažai krikščionių.

Užplūdo ryškus šios vasaros jūros prisiminimas – jos žalias paviršius aptrauktas storu dulkių sluoksniu. Nuo pakilusių, bet nesudužusių bangų karo voratinkliai, o kai kuri nors banga dūžta, sukeldama purvo ir suterštų putų debesį, nuo jos pakyla ir spiečius dūzgiančių vabzdžių. Visas horizontas užtemdytas ore tvyrančių dulkių.

Vaikai mojavo, bet nieko nesakė. Kanopų garsai smėlyje buvo slopūs. Buvo labai tylu. Jie jojo toliau į miesto gelmę. Juodu su vedliu nušoko žemėn. Vedlio veidą sunku buvo įžvelgti – gal jis su šydu. Vedlys parodė jam knygą, ir Balianas perskaitė joje:

Jis sakė: „Kai kas mano, kad kalbant apie jį ar net galvojant galima prisišaukti jį ir paskatinti jo išpuolius. Dėl to mes jo neminim vardu. Bet ir to gali būti negana. Todėl aš patariau, kad niekas neskaitytų šios knygos dar nežinodamas, kas jis yra, o tie, kurie žino, tepamiršta, jei gali".

Balianas padėjo knygą ant žemės ir pakilęs pažvelgė į priešais stovinčią žmogystą.

– Kas tu?

Atsakymo neteko laukti.

– Aš čia esu tam, kad išsklaidyčiau tavo abejones. Tai yra kad paaiškinčiau, jog tu nesi aš.

Sužybsėjo dantys. Slogiame ore viskas lyg ir ėmė mirguliuoti. Ar visa tai iš tiesų tikra? Stojo dar gilesnė tyla. Balianas ir jo kelionės draugas stovėjo sustingę didelės atviros erdvės viduryje. Tyla vis gilėjo, kol paradoksaliai virto zvimbimu ausyse. Į viršų įvijai kilo musės ir kiti vabzdžiai. Balianui vaizdas

akyse ėmė plaukti. Žemė kiek suvirpėjo. Tada jis suvokė, kad žemėje, plytose ir medžiuose pulsuoja gyvybė, ji veržiasi aukštyn galingomis, gaudžiančiomis jėgos liepsnomis, kurios ilgėdamos virsta tamsiai rudais, juodais ir žaliais liežuviais. Aplink jį, apimta ekstazės, degė visata.

Gaudė jam galvoje. Ir sruvo kraujas. Jis pabudo, ir kraujas kliūstelėjo jam iš šnervių. Burna taip pat buvo pilna kraujo, kuris plonom srovelėm jau varvėjo per smakrą. Jis gulėjo ant karavansarajaus stogo, o aplinkui ratu spietėsi sunerimę italai. Jis kalbėjęs per miegus, veikiau šaukęs ir nagais draskęs orą. Gal jis sergąs? Balianas iš tiesų jautėsi nekaip – jo sapnai paprastai sukdavosi apie žybsinčius kardus, kilmingas ir patrauklias damas, „žinią iš hercogo“ ir taip toliau. Vadinasi, jis serga, ir jam reikia daktaro. Italai iš kito karavansarajaus galo pakvietė antrąjį anglą, Veiną. Jis ėmė lėtai skintis kelią tarp gulinčių kūnų. Buvo ankstus rytas.

Veinas nurengė Balianą iki pusės, apžiūrinėjo ir baksnojo, klausinėjo, kaip jis miegojo, ir ypač – ką konkrečiai sapnavo.

– Tokio dalyko nesu matęs, bet aišku, kad tu sergi viena iš naktinių ligų. Aš esu tikras, kad tavo kūnui nieko nėra, – kraujuoti ėmei ne dėl plaučių ar skrandžio, o dėl miego ligos, ir galimas daiktas, kad tai kartosis.

Veinas suraukė antakius.

– Reikalas rimtas. Galbūt tai vienas iš pavidalų, kuriuos įgyja lamijos. Taip, tai visai tikėtina, kai pagalvoji, kiek daug Egipte nepašventintų kapinių. – Jis patylėjo, jausdamas kuriąs slėpinį, tada tęsė: – Gerai bent tiek, kad tai ne arabiškasis košmaras. Nemanau, kad aš galiu tau padėti vienas. Šiek tiek išmanau gydymą, ypač naktinių ligų, bet nesiryžčiau sakyti skubotos nuomonės. Bet tau negalima laukti dar vienos nakties nesikreipus į gydytoją. Čia, mieste, Bulako kvartale, yra vienas naktinės medicinos meistras, tikrai geras. Jeigu leisi, aš tave tuoj pat nuvesiu pas jį, nes neatrodo, kad tu praradai daug

kraujo, ir jis, regis, nebebėga, nors ir neaišku, iš kur atsirado.

Kurį laiką Balianas bukai spoksojo į jį, paskui ėmė galvoti. Du žmonės jį perspėjo dėl Veino, bet abu bent šiek tiek nesveiko proto, tad gal jų perspėjimai prilygsta rekomendacijoms. Be to, jeigu Veinas – šnipas ir jeigu jis kiek nors prisidėjo prie Džankristoforo arešto, Balianas nori jį geriau pažinti.

Maiklo Veino išvaizda tikrai žadino smalsumą. Jis buvo pradėjęs šeštąją dešimtį, gana aukštas, bet buvo linkęs slėpti savo ūgį ir vaikščiodavo gunktelėjęs. Galva nuskusta beveik plikai, kaip musulmono chadžijaus, nosis sulaužyta, oda poringa, riebaluota ir truputį rumbuota, tačiau veidas pakąstas kažkokios melancholijos ir dėl to atrodė kone patrauklus. Keisčiausia buvo, kad Kaire vasarą jis vilki apsiaustą, pasiūtą lyg ir iš senų žiurkių kailiukų, ir dėvi plačiakraštę fetrinę skrybėlę. Balianas nusprendė, jog jis atrodo toks gudrus ir tvirtas, kad galėtų būti samdinių kuopos vadas arba vagių karalius.

Veinas, žinia, nė nedvejojo, kad Balianas sutinka.

– Stokis ant kojų ir daug negaišdamas pasiruošk eiti. Bent jau aš neketinu praleisti princo apipjaustymo popiet.

Balianas šiaip taip atsistojo ir nusiprausė prie vandens siurblio, mėgindamas iš burnos išsiskalauti nemaloniai sausą prikepusio kraujo skonį. Netrukus juodu leidosi į kelią.

Veinas, prieky skrosdamas minią, ūmai atsigręžė:

– Laikykis prie manęs. Kai kuriose vietose net ir dienos metu nesaugu eiti vienam – tam tikrus miesto kvartalus valdo plėšikų gildijos, o jos dažnai veikia viena ranka su mameliukų sargybiniais. Čia ypač pavojinga kryžių garbinantiems netikėliams iš užjūrių.

Balianas nutrūktgalviškai ryžosi išbandyti Veiną.

– Žinau. Jūs, aišku, girdėjot, kaip italą, su kuriuo aš vakar pusryčiavau, išsivedė mameliukai – tikriausiai kalėjiman?

Veinas iššiepė dantis visai kaip vilkas.

– O, žinau. Aš patariau jį areštuoti. – Jis davė laiko susivokti. – Per kelionę iš Aleksandrijos galvojau, kur jis man matytas. Paskui prisiminiau. Mačiau jį velionio sultono Mechmedo dvare Konstantinopolyje, kur jo darbas buvo tapyti sultono haremą. Bet buvo pagrindo manyti, kad Šviesiausioji Respublika nusiuntė jį į Osmanų dvarą ne tik tam, kad tapytų nešvankius portretus. Jis akivaizdžiai labai susidraugavo su tuometiniu princu, dabartiniu sultonu Bajazitu. Dabar Venecija nori sustiprinti savo santarą su Osmanų sultonu ir tikisi surengti bendrą turkų ir venecijiečių žygį prieš Egiptą. Laikas jiems tinkamas. Egiptas labai pažeidžiamas. Kaitbėjus senas ir ligotas – tik neaišku, serga kūnu ar protu. Ko gero, jis net nesugebėtų vesti savo kariuomenės į Siriją susiremti su osmanais. Taigi, manydamas, kad tas dailininkas – šnipas, apie savo įtarimus pasakiau davadarui. Tikiuosi, kad sėkmingai sužlugdžiau dar vieną venecijiečių sąmokslą prieš sultoną. Bet kitiems nepasakok, gerai, vaikine? Nes jeigu papasakosi, ir man, ir tau teks gailėtis.

Nors tai, ką pasakė Veinas, buvo nemalonu ir išklota stačiokiška maniera, Balianui vis dėlto susidarė įspūdis, kad jis meluoja. Prabilęs Balianas kalbėjo tyliai ir nuslėpė savo pyktį.

– Bet argi sultonato žlugimas nėra dalykas, kurio turi melsti kiekvienas krikščionis? Kaipgi kitaip iš jo valdžios susigrąžinsim šventąsias vietas?

– Šventąsias vietas, šventąsias vietas! Kur tavo akys, vaikine? Osmanai kelia grėsmę Belgradui. Po Belgrado – Viena, paskui Zalcburgas ir Milanas, ir muedzino šauksmas nuo Paryžiaus stogų. Kryžiaus žygis dėl šventųjų vietų – riterių svajonė, bet kartu ir maskaradas slapukaujančių žmonių kėslams. Nesileisk panaudojamas svajonėms ir apgaunamas maskarado. Nėra nieko paprasto, bet pagalvok apie štai ką: kas, jeigu ne mameliukai, gali išgelbėti krikščioniškąjį pasaulį nuo osmanų?

Kurį laiką juodu tylėdami alkūnėmis yrėsi pro žmonių minias. Paskui jis vėl prabilo:

– Gaila tik, kad tas sąjungininkas toks silpnas ir išsekęs. Sultonas senas. Kainos kyla, siaučia maištai dėl duonos. Po miestą vaikšto žmogus, vardu Lakštingala, ir kursto neramumus, sklinda gandai apie sukilimą – vergų arba koptų, arba Aukštutinio Egipto beduinų, – kalbama ir apie naują mesiją. Gali užjausti dailininką, bet padėtis labai trapi, ir negalima rizikuoti.

Jie buvo giliai įėję į mažų gatvelių labirintą. Balianui Veino kalba sujaukė protą ne mažiau kaip miesto geografija. Galva kaito nuo neišspręstų klausimų. Kaip čia yra, kad anglas alchemikas taip įsivėlė į Levanto politiką? Kaip glaudžiai jis bendradarbiauja su Citadele ir mameliukų valdžia? Ką jis darė Konstantinopolyje? Kodėl jis taip susidomėjo paprasčiausia kraujosruva iš nosies? Bet Balianas nieko to nepaklausė. Paklausė kitko:

– Kas yra arabiškasis košmaras?

– Kalbos, – ir tai yra tik kalbos, nes tie, kurie išmanytų geriausiai, nieko pasakyti negali, – apie jį sklinda įdomios, bet neaiškios, ir gali tik abejoti, ar tai liga, ar prakeikimas. Arabiškasis košmaras šlykštus ir baisus, monotoniškas ir kartu siaubingas. Savo aukas jis aplanko kasnakt, bet pasižymi tuo, kad rytą niekada neprisimenamas. Todėl tarytum patiri didžiulį skausmą, bet jo nepajunti. Naktis po nakties yra lyg ir kokia begalinė kankynė, o paskui, rytą, auka atsikelia ir lyg niekur nieko dirba savo kasdieninius darbus ir po sunkaus dienos triūso naktį tikisi gerai išsimiegoti. Tai gryna kančia – kančia, kuri nei kilnina, nei moko, beprasmiška kančia, nieko nepakeičianti. Auka niekada nežino, kad tai ji, nors toks žmogus gali gerai žinoti pasakojimus apie tai ir pats svarstyti, – bet turgavietėje visada atsiras žmonių, kurie atpažins jį pagal tam tikrus ženklus. Jis bus apkalbamas už akių, nes yra žmogus su žyme – gal kaip kokio idioto mesijo. Štai kas yra arabiškasis košmaras.

Veinas kalbėjo įsijautęs. Balianas pagalvojo, ar tik Veino melancholija nebus ženklas, kad jis mano pats esąs šios nematomos negalios auka.

– Bet, kaip jau sakiau, aišku, kad tavo bėda ne šita. Tu prisimeni savo sapną. Karštis gali paveikti garus galvoje ir iškreipti sapnus. Geriausia kuo greičiau gydyti, nes toks košmaras kaip tavo, su fiziniais padariniais, skubiai negydomas gali, taip sakant, gangrenuoti.

Gatvėse, kuriomis jiė brovėsi, vis gausėjo griuvėsių. Veinas paaiškino, kad, šiame mieste kam nors žuvus smurtinga mirtimi, jo namas paprastai paliekamas neapgyventas ir neprižiūrimas, o štai čia esąs labai smurtingas miesto kvartalas.

Galų gale jie priėjo tą namą (Veinas jį pavadino Miego namais) – didelį ir gana puikų pastatą, iškilusį virš kaimynų labiausiai apgriuvusioje Baliano iki šiol matytoje miesto vietoje.

Veinas šnektelėjo su negru prie durų ir bemat sugrįžo.

– Jo nėra – Kačių Tėvas išvyko melstis prie Sidžio Idriso kapo, bet jis grįš, o mums pataria vėl čia ateiti, galbūt rytoj. Reikia tikėtis, kad šiąnakt tavęs tai nebeištiks ar bent neapsireikš žiauresne forma. Reikėtų tave miegantį stebėti. Žinoma, gaila, bet nors nepavėluosim į šiandienines iškilmes. Iš čia galim eiti tiesiai į hipodromą.

Parengtinės iškilmės jau buvo prasidėjusios ir amfiteatras užpildytas. Jie visai nebūtų gavę vietų, bet Veinas nuėjęs tarė žodį naibui al džokandarui, sultono polo lazdos nešiko pavaduotojui, ir šis nuvesdino juos į aptvarą, rezervuotą privilegijuotiems svetimšaliams, esantį šalia paties sultono paviljono, iškilusį hipodromo priešakyje. Greta, sultono paviljone, driekėsi masyvus baldakimas, po kuriuo glaudėsi ne tik šimtai dvariškių ir karių, lydinčių sultoną, bet ir apelsinmedžių bei rožių krūmų sodas, fontanai ir narvuose giedantys dirbtiniai paukščiai.

Kaitbėjus sėdėjo tiesus ant pakylos viduryje – sulysęs, nusilpęs senis įdubusiais skruostais, styrančiais retais plaukais:

atrodė neįtikėtina, kad jo rankose sutelkta vienos didžiausių pasaulio imperijų visa galybė. Jis sėdėjo sustingęs savo puikybėje. Bet Balianas pastebėjo ratilus paakiuose. Už sultono ant paaukštinimo rikiavosi elitinis chasakijos korpusas – tokia asmens sargyba, bet sunki jų ginkluotė nenuslėpė to, kad jie nesijautė esą tarnyboje, nes visi buvo atsipalaidavę, o kai kurie glamonėjosi. Balianas jau buvo daug girdėjęs apie turkų mameliukų dvaro sumoteriškėjimą ir dėl to kylantį skandalą konservatyvesniame didžiųjų miestų arabų visuomenės sluoksnyje. Į kairę nuo Kaitbėjaus buvo didžiulė skylėta pintinė širma – iš ten žaidynes stebėjo sultono haremas, prisidengęs dvigubai: širma ir savo čadromis. Už chasakijos sultono aptvare driekėsi spalvota jūra siūbuojančių turbanų ir kūginių kepurių – kiekviena jų žymėjo tam tikras pareigas sultono dvare arba rangą. Veinas pasistengė juos įvardyti: davadaras, arba sultono rašalinės nešikas, sultono ginklininkas, viziris, didysis muftijus, polo lazdos nešikas, šlepetės nešikas, sultono sakalininkas, šeichų šeichas, vyriausiasis eunuchas ir taip toliau, ir taip toliau. Tarp dvariškių nardė vinklūs pažai.

Hipodrome raiteliai svaidė ietis į stulpą ir laidė strėles į judančius taikinius. Paskui dervišai raižė save kardais ir per skruostus vėrėsi ugninius virbalus, be perstojo skanduodami Dievo vardus, o juos pakeitė polo žaidėjai. Ir tik pavakare, artėjant saulėlydžiui, prasidėjo pačios apipjaustymo apeigos. Princas Bahadūras, vienas iš Kaitbėjaus anūkų, turėjo būti apipjaustytas kartu su ne mažiau kaip septyniasdešimt svarbiausių mameliukų emyrų sūnų.

Vadovaujami ceremonimeistro, šie septyniasdešimt jaunuolių lėtai jojo hipodromu, aptaisyti auksu ir sidabru ir aprengti kaip mergaitės. Veinas paaiškino:

– Taip juos saugo nuo blogosios akies, kol dar nepadaryta operacija.

Už jų žygiavo septyniasdešimt kirpėjų ir septyniasdešimt kirpėjų padėjėjų, garbindami vienintelį Dievą. Išilgai visos procesijos šen bei ten lakstė pažai, ant ilgų karčių nešiojantys keistus, nepažįstamus daiktus. Hipodromo gale stovėjo palapinės, į kurias suvedė vaikus. Už palapinių išsidėstęs karinis orkestras užgrojo ritmišką, bet vis nuščiūvančią melodiją. Minioje pasigirdęs spigus moterų ūbavimas sumišo su garsėjančiu dervišų skandavimu; jeigu šiuo triukšmu buvo siekiama paskandinti vaikų riksmus, tai nepavyko. Galėjai įsivaizduoti septyniasdešimt kylančių ir smingančių peilių, septyniasdešimt kruvinų apyvarpių. Visas hipodromas pulsavo, klykė ir siūbavo. Vaikai iš palapinių neišėjo. Nuo Citadelės sienų driokstelėjo pabūklas – ženklas, kad apeigos baigėsi. Minia ėmė skirstytis.

– Rytoj nueisim pas Kačių Tėvą. Būk rytoj karavansarajuj apie vidurdienio pamaldų metą.

Veinas atsisveikindamas kilstelėjo ranką ir dingo.

Prie vartų teko laukti.

– Sargybiniai visus tikrina. Ieško mesijo, – paaiškino kažkas.

– O kaip jie žinos, kuris yra mesijas?

– Parašyta knygoje.

Kaulėtas pirštas parodė, ir Balianas perskaitė:

Jis sakė: „Mesijas bus tas, kuris yra išgrynintas begalinės kančios. Bet kartu tas, kurio kentėjimas nesusilpnino“.

– Bet nesirūpink. Tu esi maldininkas. Mes įvesim tave pro šoninius vartus.

Jie įsmuko pro vartus ir atsidūrė hipodrome. Kotryna Aleksandrietė buvo išpleikta, pririšta ant didžiojo kankinimų rato, pakreipto į saulės pusę, aplink ją spietėsi Kairo aukštuomenė su turbanais ir čadromis. Mameliukas, kurio veidą slėpė pintų

šarvų gobtuvas, iš metalinės strėlinės, prikabintos prie juosmens, išsitraukė kūjį. Jam teko žiūrėti. Kažkoks senis jam sakė:

– Tik galvodamas apie baisiausią skausmą pasiruoši tolesniems išbandymams. – Prasižiojo švarplėta burna ir nusijuokė. – Aš paprastai galvoju, kaip mane ryja liūtai!

Dabar mameliukas atsigręžė į sultono paviljoną, kūjo galvą atrėmęs sau į delną. Suskardėjo trimitas, ir mameliukas ūmai apsisuko ir tvojo kūju šventajai į kelio sąnarį. Mirguliuojančiame kaitriame ore jis nenatūraliai aiškiai išgirdo ir kaip skyla kaulai, ir kaip sušnypščia minia. Kūjis vis kilo ir leidosi, smogdamas į Kotrynos sąnarius su karišku taiklumu. Ėmė suktis ratas, valdomas budelio rankos. Balianui svaigo galva, žliaugė prakaitas, jis pakėlė ranką nusišluostyti kaktos. Tik tada susivokė esąs prikaustytas prie senio. Išgirdo balsą:

– Dabar tavo eilė.

Tada jį iš už nugaros sugriebė kažkokie minkšti ir koktūs gniaužtai.

Jį purtė Zuleika. Jis buvo jos būdoje. Ji klūpojo virš jo, šį kartą apsitaisiusi geltonais šilkais. Jis jautėsi labai apdujęs.

– Kraupus sapnas.

– Bet čia, nors ne kur kitur, tu saugus. Susapnuoti blogą sapną – tai kaip būti iškruštam į subinę neprašyto nepažįstamojo. Verčiau užmiršti.

Stojo tyla. Kažkas ne taip – jis žinojo. Ji klausė, kuo jis vardu. Kuo gi jis vardu? Apimtas panikos, jis ėmė rangytis ir pabudo ant karavansarajaus stogo. Tikėjosi, kad bent jau iš tikrųjų pabudo. Visur liejosi kraujas – plūdo jam iš burnos ir švirkštė iš šnervių. Veinas viena ranka purtydamas žadino jį, o kita bandė nosine sulaikyti kraujavimą iš nosies.

– Laimė, kad šį kartą tave prižiūrėjau. Kai tik liausis kraujavimas, turim eiti pas Kačių Tėvą. Aš sėdėjau prie tavęs visą laiką mums grįžus į karavansarajų.

Balianas stengėsi prisiminti. Veinas kalbėjo toliau:

– Kačių Tėvu nenusivilsi. Turiu pasakyti, kad jau kurį laiką esu jo mokinys.

Kačių Tėvas priėmė juos ant savo namo stogo, atsilošęs į krūvą pagalvėlių. Jis jų laukė, bet buvo išvargęs po vakarykštės kelionės ir beveik nekrustelėjo Veinui nusakant požymius, o jo vokai leidosi vis žemiau ir žemiau. Plikas ir išsekęs, su tankia žila barzdele, jis drybsojo nukoręs rankas ant kelių, veidą užvertęs į dangų. Veidas, kurį jis grįžtelėjo apžiūrėdamas Balianą pro vokų prorėžas, pastarojo nenuramino – buvo keistai glotnus, oda prašmatniai išsitempusi ant veido lygumų, tarsi kaukolę aptraukęs šilkas. Jam ant krūtinės ir kojų ropinėjo nusipenėjusios katės – egiptietiškos katės siaurais snukučiais su pleišto formos smakriukais, o viena miegojo jam ant peties.

Jis prakalbo Veinui, o Veinas vertė Balianui padrikais pliūpsniais. Diagnozė rutuliojosi lėtai, pertraukinėjama gausybės klausimų apie Baliano elgseną, įpročius ir įsitikinimus. Senis skelbė nuosprendį, regis, kone užmigęs. Tokį užkratą esą lengva pasigauti tokiame karštame krašte, bet anaiptol nelengva išgydyti. Tam reikią šiek tiek laiko.

– Bet rytoj aš turiu susitikti su davadaru.

– Tai gal poryt. Jis sako, kad vieną kitą naktį tu turi praleisti šiuose namuose. Pabūti jo svečiu ir pacientu.

– Rytoj aš turiu nueiti pas davadarą ir gauti vizą aplankyti Šventos Kotrynos vienuolyną Sinajuje. Aš negaliu gaišti laiko Kaire.

– Kam tau veržtis į tą Šventos Kotrynos vienuolyną? Ten nieko nėra. Sudžiūvę kaulai. Dulkės ir smėlis. Smėlis, dulkės ir nevalyvi tamsūs vienuoliai.

Veino atkaklumas Balianą tik sunervino.

– Aš skolingas šventai Kotrynai šią paslaugą. Ji išgelbėjo man gyvybę per Artua apgultį. Aš daviau įžadą jai ir, kaip krikščionis ir garbingas žmogus, turiu vykdyti pažadą.

– Betgi nebūtina eiti pas davadarą dėl vizos? O dėl tavo, kaip maldininko, įžado – užteks ketinimo. Šventą Kotryną gali aplankyti sapne, o gal ji pati tave aplankys.

Balianui per nugarą nuvilnijo pagaugai. Dabar jis sėdėjo paūksmėje. Senis ėmė sau švilpauti nepataikydamas į toną, matyt, visai neįsitraukęs į šį pokalbį, jo akių obuoliai buvo užversti aukštyn, baltymai virpėjo, sutrauktos rankos tirtėjo priekyje, tarsi grodamos nematoma mandolina.

Veinas tęsė:

– Jeigu šitaip kraujuosi kas naktį, greičiau mirsi, negu pasieksi Sinajaus kalną. Tik dideliame mieste kaip Kairas gali rasti tokį žmogų kaip Kačių Tėvas, kuris išmano miego ligas. Dykumoje karavanas tave paliks – jiems tu būsi tik našta, nes tave laikys blogosios akies auka. Bet mano draugas Kačių Tėvas (čia Veinas gana atsargiai apkabino ranka sunykusius senio pečius) nebijo blogosios akies ir nėra šarlatanas, jeigu tau kilo tokia mintis.

Tėvas išsišiepė, ir Balianas nusprendė, kad jie abu šarlatanai. Veinas kalbėjo toliau:

– Jis kaip žinovas išmano atsikartojančius košmarus, nemigą, somnambulizmą, katalepsiją, katatoniją, kalbėjimą ir pranašavimą per miegus, naktines išskyras, enurezę, šventvagiškus sapnus ir aštuonias klases sapnų, pasmerktų Ichvan as Safos.

– O kas man yra?

– Nė vienas iš tų.

Veinas ir Tėvas – pabrėžtai paslaptinga pora – įdėmiai spoksojo į jį.

– Kačių Tėvas klausia, ar tu norėtum apžiūrėti jo namus.

Balianas linktelėjimu parodė sutinkąs.

– Tad leidžiamės žemyn.

Iš pradžių Balianas nesuprato, kodėl jie nori aprodyti jam namus, nes nieko ypač įdomaus čia nesimatė. Žinoma, namas buvo didelis, iškilęs virš aplinkinių namų, bet tušti kambariai

su pageltusiomis tinkuotomis sienomis atrodė labai panašūs vienas į kitą. Veinas paaiškino, kad visi čia valgo ir miega daugiausia ten, kur jiems patinka. Tik keletas kambarių turėjo bent kiek baldų, ir tai daugiausia menkų: žemi mediniai stalai, išmėtyti pagalvių ritiniai, viename kambaryje – Korano stovas. Jie perėjo vėsiu, tamsiu kiemu, apaugusiu kiparisų eilėmis, bet jame sklido kanalizacijos kvapas. Prabidzeno aklinai apsigaubusi tarnaitė. Jie apsilankė kavos gamintojo patalpoje, kur stovėjo cukraus kūgiai sulig žmogum; perėjo didžiąją mandarą – priėmimo kambarį – su išdžiūvusiu fontanu viduryje grindų, išklotų suaižėjusiomis plytelėmis. Jiems toliau apžiūrinėjant tuščius sandėliukus ir neaiškios paskirties celes, Balianas ėmė prastokai jaustis – skaudėjo akis, užgulė širdį. Pagalvojo, kad nenorėtų šioje vietoje praleisti naktį. Netgi dienos šviesoje čia buvo šiek tiek slogu. Pro alebastro langus sunkėsi dvisi gelsva šviesa, užliejanti aprūkusias sienas, o blausiai apšviesti veidai mirguliavo ir slidinėjo. Grindimis šmirinėjo tarakonai; Kačių Tėvas nusikratė per pašnekesį sukelto įspūdžio, kad esąs leisgyvis nuo pervargimo, ir mėgavosi rodydamas vikrumą, šokčiodamas basomis kojomis trypė vabalus. Haremo buveinės jie nepamatė. Ant stogo buvo paklotos džiovinamos žolės ir tipinėjo patraukli berberė, klostanti skalbinius. Nuo stogo Balianas žvelgė į gatvę, iš kurios jie atėjo, ir pamatė, kaip vyriškis, žengdamas į šį namą, nusispjovė per kairį petį – matyt, tai buvo ne paniekos gestas, veikiau – apsipratimo apeiga.

Tik jiems vėl nusileidus į kiemą, Balianas ėmė jausti, kad čia galima išvysti kai ką įdomaus. Prie pat kiemo, už kampo, buvo vaistinė – plytelėmis išklota būda su sienoje tankiai glūdinčiomis nišomis. Nišose sandariuose stiklainiuose arba suvyniotas lapuose buvo stulbinantis šaknų, lapų ir miltelių rinkinys: baltasis čėras, nuo kurio žmonės miršta paspringę savo vėmalais; juodasis čėras, valantis vidurius pavojingais, konvulsyviais traukuliais; mandragora – snaudulį įvarantis vaistas;

česnakai, sukeliantys melancholiją; katas, dirginantis nervus; kola, sukelianti nemigą; opijus miglotoms būsenoms; baršas – kvapnus tepalas dantims; keturiasdešimt devyni zakumo medžio vaisiai; prakaitą varantys kmynai; širdį plečiantis angies godas; kramtomosios jūržolės; balzamas; pankolis; viksvuolė; asafetida; ambra; voratinklio piliulės; iliastras; alavijas; bandžas; plėnūnė. Be to, stručio plunksnos, narvalo dantys ir apynių pagalvės.

Jie nusileido gilyn į rūsius, kur, kaip paaiškino senis, yra pacientų miegamieji. Vaizdas buvo fantastiškas. Abipus laiptinės į tamsą tolo ilgas koridorius, gilumoj nepasiekiamas šviesos, skleidžiamos žvakių didžiulėse, žmogaus ūgio bronzinėse žvakidėse, stovinčiose koridoriaus viduryje.

Nors dar tik vidurdienis, keletas lovų jau buvo užimta. Neramius miegančiuosius, rankas įrėmusius į šonus arba atmetusius ant čiužinių kraštų, nereginčiomis akimis spoksančius į lubas arba įsikniaubusius veidu į pagalvę, prižiūrėjo Tėvo padėjėjai – daugiausia jauni vyrai, kurie tyliai vaikščiojo nuo lovos prie lovos ir, atsitūpę arba pasirėmę ant šono, pro sugaubtus delnus šnibždėjo miegantiesiems į ausį, kreipdami jų sapnus viena ar kita linkme. Nakties viduryje koridorius bus kupinas švagždančių kuždesių, švokštimo ir knarkimo, bet daugiausia – kuždesių ažūro, diktuojančio nakties tėkmę. Koridoriumi pirmyn atgal vaikščiojo augaloti juodaodžiai vergai, nešiojantys patalynę. Utėlių knibždėte knibždėjo. Viename gale tamsoje skambėjo liutnia.

– Tavo liga reta. Tėvas tave gydys veltui.

– Kaip jis mane gydys?

– Nežinau. Aš tik mokausi jo būdų, bet sužinojau, kad smegenys išskiria mintis, kaip kepenys išskiria tulžį. Galimas daiktas, kad sutriko galvos skilvelių sekrecijos eiga, ir dėl to ten susidaro kraujo dalies perteklius, o tai sukelia savaiminį kraujavimą.

Veinas kalbėjo apdairiai ir kartu miglotai. Senis tarėsi su vienu savo mokiniu.

– Šiaip ar taip, tu čia šiąnakt miegosi ne vienas. Kas nors stebės tave. Rytą aš ateisiu tavęs pasiimti.

– Aš? Čia miegosiu?

– Kodėl ne? Tai saugiausia vieta Kaire. Ją globoja kai kurie galingiausi emyrai. Karavansarajuje venecijiečiai gali pavogti tavo pinigus, o kunigai – sielą, bet čia esi saugus. Jeigu kiek ilgiau pasiliksi mieste, tau reikės tokio žmogaus kaip Kačių Tėvas globos ir prieglobsčio tokioje vietoje kaip Miego namai. Mieste nesaugu. Kasnakt žmogžudystės, sklinda kalbos apie maištus ir sukilimą, bet, kad ir kas dėtųsi, miego mokytojo niekas nelies.

Bet jeigu jis kalbės per miegus? Jeigu miegodamas atskleis atvykęs šnipinėti? Čia tai nieko baisaus, nes atrodo, kad Tėvas ir jo mokiniai nesupranta nei angliškai, nei itališkai. Vis dėlto jis gulės čia be sąmonės, stebimas svetimų žmonių, gal ir sapnuos svetima kalba ir pabus bejėgiškai kraujuodamas svetimame rūsyje. Jam kėlė nerimą ir dar kai kas. Kas gi? Taip, kada jis pradėjo sapnuoti šv. Kotryną ir Zuleiką? Nusileidus saulei ar anksčiau? Ar jis sapnavo karavansarajuje, ar hipodrome? Ar jis sapnavo tik šv. Kotryną ir Zuleiką, o gal ir šventinį apipjaustymą, ir net Kairą?

Veinas, matydamas jo dvejones, suėmė jį už alkūnės.

– Dėl Dievo meilės, vaikine, negydomas tu nusibaigsi. Nusibaigsi arba būsi pribaigtas. Ką tik sakiau, kad tai gali būti smegenų sekrecijos sutrikimas. Gal ir taip, bet kodėl tave tai ištinka tik miegantį? Visai galimas daiktas, kad kas nors griebėsi kerų ir bando nunuodyti tave miegantį. Krikščionių, bent jau Vakarų krikščionių, Kaire nemėgsta, ir gali būti, kad kas nors su tavim išmėgina kerėjimą.

– Aš čia nepasiliksiu. Dėkoju už rūpestį.

Balianas atsisveikindamas pasistengė parodyti Tėvui mandagų

gestą ir neatsigręždamas iškopė iš rūsio, ištrūko į gatvę, į akinančią dienos šviesą ir dingo minioje.

Minia buvo žvėris be nuovokos – judėjo lėtai, o bakštinama garsiai skundėsi. Judėjo lėčiausiųjų žingsniu, tai yra persenusių ir ligotų žmonių žingsniu. Buvo kalbama, kad dauguma Kairo gyventojų nedirba, o elgetauja arba yra susitaikę su savo merdėjimu. Balianas brovėsi per šią minią, bergždžiai siekdamas, kad ji prasiskirtų prieš jį kaip Raudonoji jūra prieš Mozę, bet minia žvelgė į jį nepermaldaujamomis negyvomis akimis ir vilko kojas. Jis matė gaujas senių, susikibusių už parankių, oriai slenkančių didžiosiomis miesto gatvėmis, stumiančių visus su savimi, basomis kaulėtomis kojomis keliančių dulkes. Vėliau jis sužinojo, kad tokios minios irgi pavojingos – kartais vienoje vietoje susiduria kelios procesijos ir spūstyje žūsta žmonės.

Bet Veinas ir Tėvas čia negalėjo jo sekti, ir galiausiai Balianas atsipalaidavo, leidosi nešamas minios bet kur, klaidžiojo be tikslo, matė tai, kas matoma.

Šiame mieste akims atsiveria daugiau negu Venecijoje arba Noridže: žalias chadžijaus turbanas, geltonas žydo apsiaustas, bektašijos dervišo didžiulis dvigalvis kirvis ir elgetos dubenėlis. Drabužiai atskleidžia žmogaus tikybą ir siekius.

Tad šitaip jis, padrikai, be tikslo klydinėdamas, sutiko Jolį. Gatvės kampe minia strigo ir būrėsi aplink kasasą – pasakotoją. Jis sėdėjo lyg ir ant medinio sosto jaukioje namo atbrailos paūksmėje. Kasasui ant peties nepatogiai tupėjo beždžionė su grandine. Sosto apačioje susikūprinęs muzikantas pagal pasakotojo žodžius tyliai grojo rebeku*, ir berniukas nešiojo kavą ant žalvarinio padėklo. Visų kitų žvilgsniai buvo prikaustyti prie kasaso. Jam prie kojų sėdėjo susižavėjusi jauna moteris – be čadros ir stulbinamai graži. Ratu aplink jį buvo susėdę pa-

* Rebekas – styginis muzikos instrumentas.

gyvenę vyrai, išstūmę vaikus į pakraščius. Balianas nustebo pastebėjęs, kad ratas gana platus, nes pasakotojui iš burnos taškėsi seilės. Jis pasakojo kerinčią istoriją, rebeko aimana kilo ir leidosi, o kasaso rankos graibė ir skrodė orą, užburdamos išsižiojusią, išplėtusią akis publiką. Buvo neįprasta, kad pasakotojas jaunas – susivėlęs, iš susikaupimo įtemptu veidu. Veidas buvo aplipęs prakaitu, o prakaitas – smėliu. Jis buvo nešvariausias Baliano matytas žmogus. Atrodė visiškai pasinėręs į savo pasakojimą, bet, Balianui priartėjus prie sambūrio, kasasas nutilo, regis, nebaigęs sakinio, leisdamas muzikantui groti rebeku vienam. Įsmeigęs į Balianą akis, kasasas dramatiškai parodė į save nykščiu.

3

Rodos sala

Malonus tai vaizdelis.

Dabar – žinoma, jau per vėlai – suabejojau, ar nuo to pradėjau savo pasakojimą. Gal būtų buvę lengviau pradėti paaiškinant Maiklo Veino santykius su Kačių Tėvu arba – dar geriau – pradėti nuo tikrosios istorijos apie Mirtinosios Fatimos kilmę. O ar aš jau minėjau didžiąją beždžionę? Neprisimenu. Kažkodėl pamaniau, kad geriausia pradėti nuo šio nekalto jaunuolio įžengimo į Kairą. Aš asmeniškai nesu juo susižavėjęs ir klausiu savęs, ką jis pamanys apie mane. Abejoju, ar kada nors sužinosiu. Tiesa, neatrodo, kad jis daug galvotų apie kitus žmones.

Per vėlu pradėti iš naujo, be to, metas man prisistatyti...

– Aš esu Jolis. – Pasakotojas kalbėjo itališkai su stipriu akcentu. Dar keisčiau nuskambėjo kitas jo sakinys: – Šitiems žmonėms aš pasakoju tavo istoriją.

– Mano istoriją?

Minia pagarbiai sužiuro į Balianą ir praleido jį prie pasakotojo sosto. Jolis nekantriai sumosikavo rankomis.

– Taip, tavo istoriją. Kaip atvykai į Kairą pakeliui į šventąjį vienuolyną Sinajaus kalne. Kaip pamatei dailininko italo areš-

tą, kaip blogo ženklo naktį tave kamavo vizijos ir kaip patekai į Kačių Tėvo ir anglo alchemiko nagus.

Jis luktelėjo žiūrėdamas, ar Balianas pripažins, kad pasakojimas teisingas, ir kalbėjo toliau:

– Mums visiems pažįstamos šios vietovės ir žmonės. Tai geras pasakojimas. Tokiam kaip aš, vertinančiam žinias pagal jų tikrąją vertę, lengva atkurti šią istoriją iš šimto šaltinių mieste. Aš esu Jolis – vienintelis pasakotojas visame Kaire, gyvenantis iš tikrų istorijų pasakojimo. Kartais žmonės sumoka man, kad papasakočiau jų istoriją viešoje vietoje – galbūt tikėdamiesi, kad tai paauklės minią arba kad suteiks spindesio jų šeimos vardui. Kitais atvejais pasirenku kokį nors asmenį ir pasakodamas jo istoriją pagerbiu jį arba sužlugdau. – Jis patylėjo. – Kartais man moka, kad ko nors nepapasakočiau.

– O kas toliau atsitiks šioje istorijoje?

Jolis vėl luktelėjo, ir jo veide nušvito plati šypsena.

– Tu sutiksi pasakotoją, vardu Jolis, ir jis duos tau nepaprastai vertingų patarimų, jeigu malonėsi palaukti kelias akimirkas. Atleisk, kad taip domiuosi tavimi, bet geras pasakotojas stengiasi suteikti savo istorijoms tinkamą pavidalą, net jeigu jos tikros.

Nelaukdamas atsako, Jolis vėl atsigręžė į publiką. Jis kalbėjo, regis, gana ilgai, retkarčiais gestais rodydamas į Balianą. Publika žvelgė į Balianą su užuojauta. Galų gale kalba pasibaigė, ir berniukas apėjo žmones rinkdamas monetas į aksominį krepšelį. Jolis nulipo nuo sosto ir paliko jį berniukui išardyti. Rebeko muzikantas buvo dingęs. Saulė pasislėpė už debesų, ir pakilo vėjas, gatve siųsdamas dulkių velniūkščius. Atėjo popietės pamaldų metas. Per visą miestą ėmė skambėti melancholiškas muedzinų skundas: „Yra tik vienas Dievas..."

Jolis nusišypsojo Balianui.

– Ar teiksiesi pasinaudoti mano svetingumu? Namas tolokai, bet, – ir čia jis pamaiviškai pritildė balsą, pereidamas prie apsimestinio šnabždesio, – ten yra vyno.

Balianas linktelėjo galva, ir Jolis iš džiaugsmo sumosikavo rankomis. Iki namo tikrai buvo geras kelio gabalas, bet eidami jie nešnekėjo. Priėjus namą buvo jau pavakarė, ir nors dangus dar buvo tamsiai mėlynas, apačioje, gatvėse, beveik užslinko naktis. Dengtose turgavietėse kilo uždangos, ir ištisi miesto plotai atrodė apleisti, o kitur plūdo minios žmonių, smalsiai besižvalgančių vieni į kitus.

Namas, į kurį jį atsivedė Jolis, buvo mažas, bet įspūdingai jaukus. Nesimatė nei sienų, nei grindų, nei langų. Užtat jie išsitiesė pusiaugula pagalvių, kilimų ir kabančių šilkų urve – viskas buvo apskurę, daug kur išlindęs kamšalas.

Jolis ištraukė ąsotį vyno ir nusišypsojo.

– Savo didžiajam darbui aš turiu atsiriboti nuo pasaulio. Istorijas turgavietėje pasakoju tik tam, kad kūnas ir siela išliktų kartu. Jos tėra būdas užsidirbti pragyvenimui, ne daugiau. Tu klausi, koks mano didysis darbas? – Balianas neklausė. – Aš tau pasakysiu. Tai tikrai šis tas, kaip tu išgirsi. Sultonai ir emyrai turi savo paminklus: Sultono Chasano mečetė, Sultono Kalauno ligoninė, Emyro Džakmako fontanas. Jie dominuoja mūsų miesto gatvėse, ir jų šešėlyje turi nusižeminę vaikščioti engiami vargšai, Dievo vaikai. Vargšai neturi paminklų. Bet aš, Jolis, kuriu jiems paminklą.

Jolio šneka virto srautu. Balianas sužinojo, kad jis rašo kūrinį, tiksliau – tarpusavy nedaug susijusių pasakojimų rinkinį.

– Aš pavadinsiu jį „Tūkstantis ir viena naktis“.

Kas vakarą jis diktuojąs dalį kūrinio draugui kaligrafui. Klausydamasis Balianas suvokė nepaprastą ir klastingą Jolio gudrybę, nes jo kuriamos istorijos buvo ne tik skirtos miesto vargšams sudominti, bet ir tyčia rašomos nepretenzinga, sujaukta, prasčiokiška maniera, sumanyta Jolio, kad susidarytų įspūdis, jog visa tai iš tiesų sukurta Kairo prekeivių ir elgetų.

Jolis buvo kupinas užuojautos savo miesto žmonėms. Vis dėlto Balianas aptiko, kad į tą užuojautą įsimaišė šiek tiek

paniekos prekeiviams bei jų vaizduotės skurdumui ir atkaklus nepritarimas jų pasyvumui bei materializmui ir ypač jų tvarkingumui. Jolis tvarkingumu anaiptol nepasižymėjo.

– Tie vargetos neturi savo balso. Jie neturi svajonių ir tik kiurkso kaip skudurinės lėlės prie savo prekių, bet jų balsu tapsiu aš ir sukursiu jiems svajones.

Jolis buvo maniakiškai atsidavęs savo pašaukimui. Jis norėjo, kad tuose pasakojimuose jo paties labai stipri asmenybė paskęstų, kad jie taptų gatvės žmonių jausmų ir vilčių, kad ir kokių menkų, sietu. Šiam tikslui, kai tik nedirbdavo ir nediktuodavo, jis klajodavo miesto gatvelėmis ir aikštėmis, pirmyn ir atgal, nieko sąmoningai neįsidėmėdamas, bet kažkaip viską suimdamas, plevendamas Kairo atmosferoje. Būdavo, sugrįš namo Armėnų kvartalo pakraštyje ir užsimerkęs leisis nešamas tėkmės, kol ant akių vokų ims šokčioti vaizdiniai ir aplink juos ims augti istorija. Pasak Jolio, jo istorijos ateina iš prieblandos srities, kažkur tarp sąmoningo kūrimo ir grynų nesąmonių mirgalynės.

– Štai, pavyzdžiui, pasakojimas apie du Harūnus al Rašidus – sukūriau jį vakare prieš keletą dienų. Istorija štai tokia...

Šioje vietoje Balianui trūko kantrybė, ir jis nutraukė šį srautą.

– Bet sakyk man, kur tu išmokai itališkai?

– Bokačas seniai yra mano įkvėpimas. Mums patinka italai.

– Mums? O anglai jums irgi patinka?

Jolis parodė į kambario kampą. Jiems šnekantis, į vidų įsmuko moteris. Ji buvo ta pati, kuri sėdėjo priešais publiką.

– Koptė Marija, mano sesuo. Iš tikrųjų mudu abu – koptai, bet mane žmonės vadina Suskretėliu Joliu.

Ji nusišypsojo ir atsisėdo. Šypsena išblėso, lyg nebuvusi. Marija buvo niauri, griežta mergina, ji tarytum ruseno įniršiu – o gal tai nekantrumas arba užgniaužtas geismas? – gaudydama kiekvieną Jolio žodį. Vyno ąsotis vėl buvo pilnas.

Jolis kalbėjo toliau, atsakydamas į ankstesnį Baliano klausimą.

– Pamatysim. Tu – pirmas mano sutiktas anglas, išskyrus Veiną.

– Ką tu man gali pasakyt apie Veiną?

– Manau, pakankamai, kad įtikinčiau tave vengti jo. Laimė, kad mudu susitikom. Man nesinori matyti, kaip žmonės, ypač krikščionys, patenka į nagus tai porelei.

– Tai porelei?

– Veinui ir Kačių Tėvui. Įspėju tave – jie užvaldo žmones, ir tie, kas pateko į jų įtaką, pasidaro nebesukalbami. Jie saugo bendrą paslaptį ar bent nori sudaryti tokį įspūdį.

– Ar Veinas seniai pažįstamas su Kačių Tėvu?

– Taip. Veinas jau seniai nuolat lankosi Kaire. Kartais jis čia pagyvena keletą metų ir tada apsistoja Miego namuose. Ne, ta porelė kažkuo labai keista – tas senas sudžiūvęs krienas ir ilganagis čiupkus. O, taip, pirmą kartą pasirodęs Kaire, Veinas buvo ne ką geresnis už smulkų nusikaltėlį. Galėjo būt ir galeros irkluotojas – ką aš žinau? Tikrai gyveno labai brutaliai. Nesielgė kaip sinjoras ir mokovas, nekalbėjo mokslingai apie fiziką ir metafiziką, kaip dabar. Ne, jis buvo ilgapirštis, gudrus ir ambicingas ilgapirštis, bet vis dėlto ilgapirštis. Jis nuėjo į Miego namus, ir Kačių Tėvas tikriausiai įžvelgė jo galimybes, nes lavino jį kaip savo sūnų. Veinas pas jį mokėsi civilizuoto pasaulio kalbų – arabų, persų, hebrajų; išmoko manierų; studijavo alchemiją, mediciną, gematriją, fiziką ir sapnų aiškinimą. O labiausiai išmoko tarnauti savo šeimininkams.

– Tu turi galvoj?..

– Aš nesu tikras, ką turiu galvoj... Veinas tikriausiai šnipinėja sultonui ir jo pareigūnams. Manau, kad Kačių Tėvas taip pat. Iš Miego namų į Citadelę ir atgal daug vaikščiojama. Tikriausiai keičiamasi žiniomis. Iš kur tiek sužino, nelengva su-

prasti. Gal iš klientų, kurie ateina, kad jiems būtų išaiškinti sapnai ir išpranašauta ateitis?

Turėtum pasistengti kuo greičiau dingti iš miesto. Kačių Tėvą pažinoti pavojinga – ir kaip draugą, ir kaip priešą. Atleisk, kad neatlyžtu, bet turiu tau pasakyti, kad Kačių Tėvo praeitis, ko gero, tokia pat negarbinga kaip ir mano įtariamo Veino. Papasakosiu tau vieną istoriją.

Jolis gerokai patraukė vyno ir kalbėjo toliau.

– Ją išgirdau prieš daugelį metų iš paties Kačių Tėvo lūpų, kai jis dar nebuvo toks svarbus asmuo kaip dabar. Kačių Tėvas ne visada buvo Miego namų šeimininkas. Jaunystėje, kai mieste jis buvo naujokas ir buvo daug veikėjų, už jį geriau išmanančių slaptuosius mokslus, jis pragyvenimui kerėdavo ir pardavinėdavo mikstūras už mažus pinigus. Jo sritis buvo afrodizinės mikstūros ir emblemos, atvaizdai, skirti vyrams privilioti į lovą. Tomis emblemomis prekiauti labai pavojinga, nes jis jas tapydavo ant savo klienčių kūnų. Visada būdavo rizika, kad jų vyrai pastebės ant žmonų kūnų nutapytus ženklus ir sužinos, kas jų autorius, bet prekyba sekėsi gerai, nes tie ženklai buvo galingi – paimti iš „Magijos arbatelio“. Vieną dieną su įprastine istorija apie tai, kad vyras nustojo jos geisti, pas jį apsilankė moteris, pasivadinusi Fatima, tad jai ant bambos, šlaunų vidinėje pusėje ir tarp krūtų jis nutapė Saliamono antspaudus. Gerai užmokėjusi, ji išėjo. Netrukus, vieną rytą, buvo rastas Nilo srovės nešamas jaunuolis su perpjauta gerkle. Kartais pasitaiko tokių dalykų, ir niekas nekreipė daug dėmesio.

Paskui, po keleto dienų, buvo rastas dar vienas kūnas, ir dar vienas, ir dar vienas. Tai buvo kaip maro epidemija, ir, jai plintant iš vargšų kvartalų šiaurės rytuose į prašmatnesnes vietas Citadelės papėdėje bei palei upę, valdžia ėmė nerimauti. Naktimis į gatves buvo siunčiami savisaugos būriai. Kelis kartus jiems tik per plauką nepavyko išgelbėti aukos prieš smingant peiliui. Sklido visokiausi gandai. Daug kas kalbėjo, kad tai

ritualinės žmogžudystės, vykdomos žydų arba koptų, ir kai kuriems žydų bendruomenės nariams kuriam laikui teko išvykti iš miesto.

Ir štai vieną naktį Kačių Tėvas vienas klaidžiojo po Moterų gyvenvietę. Ar jis ten tikėjosi užsidirbti pinigų, ar išleisti juos, galima tik spėlioti. Jis vilkėjo Magribo mados džalabą* su gobtuvu – žmonės sako, kad Kačių Tėvas kilęs iš Atlaso kalnų tolimose Vakarų žemėse. Jis praėjo pro moterį su čadra, stovinčią gyvenvietės pakrašty ir aiškiai siūlančią save. Ėjo tolyn, bet tuoj apsigręžė, nes pajuto paslaptingą stiprią trauką. Priėjo prie moters. Ji atidengė veidą. Šypsodamasi iš rankovės klosčių išsitraukė ilgą sidabrinį peilį. Net ir tai matydamas jis buvo susižavėjęs ir lytiškai susijaudinęs. Jis matė, kad ji ketina jį nužudyti, bet niekaip negalėjo pasitraukti. Pats nepajutęs savo judesių, suvokė, kad tarpas tarp jųdviejų mažėja.

„Ak, nedrįsk“, – sušvokštė jis.

Užuot atsakiusi, ji apnuogino viršutinę kūno dalį, ir štai, netikėdamas savo akimis, jis išvydo tą patį afrodizinį simbolį, kurį prieš keletą mėnesių buvo nutapęs tai Fatimai. Dabar, kai talismaninis ženklas buvo matomas, nenatūrali trauka tapo dvigubai stipresnė. Tėvas suprato, kad jį tuoj gali sunaikinti jo paties masalas. Iš nevilties griebėsi paskutinio šiaudo ir sušuko jai: „Ak, nelemta moterie, kas tau tai padarė? Tu paženklinta mirti, nes tarp krūtų nešiojiesi išnykimo angelo Azraelio emblemą“.

Pasigirdo ūmus šlamesys, ir moteris dingo – nubėgo į vienos šoninės gatvelės tamsą. Jis mėgino vytis, nes dar tebejautė baisią trauką, bet moters nebebuvo. Nuo tos nakties žmogžudystės liovėsi. Tik dabar, po daugelio metų, Kairo sukuose** vėl pasakojamos nemalonios istorijos ir kai kas būgštauja, kad su-

* Ilgas apsiaustas.

** Turguose.

grįžo Mirtinoji Fatima. Jeigu apskritai tokia buvo, – mąsliai pridūrė Jolis. – Kačių Tėvu, žinoma, niekada negalima visai pasitikėti. Tai gera istorija – daug kartų ją pasakojau.

– Keista istorija, – atsargiai pratarė Balianas.

– Tu ja netiki?

– Aš tikiu, kad Kačių Tėvas papasakojo ją turėdamas kokį nors tikslą.

– Tėvas išprotėjęs, – be ryšio pratęsė Jolis. – Miegas yra toks malonus, lengvas laiko leidimas. Mažai žinau, ką jis ten daro, o suprantu dar mažiau, bet atrodo, kad jo mokslas iš miego padaro išbandymą ir grėsmę jo mokiniams ir pacientams. Eidamas miegoti, aš noriu pamiegoti. O vizijas pamatysiu, kai būsiu pabudęs ir galėsiu tinkamai jas įvertinti. Žmonės eina į Miego namus ko nors ieškodami, galbūt kokio dvasinio lobio. Žmonės čia pamišę nuo fantazijų apie lobį. Kairo gyventojai mano galį rasti lobį tiesiog atsigulę ir užmigę – mat gal tada džinas pasakysiąs, kur tas lobis ar nežinau kas dar. Matyt, tai, ką siūlo Kačių Tėvas, yra tinginio kelias į dangų.

– Tinginiai nori patekti į dangų kaip ir visi kiti.

– Na, jie neras kelio į dangų užsimerkę, sapnuodami su nesuvirškintu maistu. Sapnai žmones lenkia prie miego, o mano istorijos skatina žmones būti pabudusius. Iš tiesų su jomis miegas bus nebūtinas.

Srautas vėl buvo pratrūkęs. Jolis manė, kad turėtų būti įmanoma atimti sapnus iš tamsos karalystės, kurioje viešpatauja Kačių Tėvas, ir iškelti juos į laimingų fantazijų saulę. Tad su nepaliaujamu darbštumu (Balianui sunku buvo patikėti, kad tiek daug geriantis žmogus gali būti nepaliaujamai darbštus), su nepaliaujamu darbštumu jis kuriąs pasakojimus apie nešikus, kurie veda princeses, apie nuostabias rojaus salas, anytas, pavirstančias mulais, ir lobius, atsiveriančius mostelėjus stebuklingu žiedu. Viso to esmė ta, kad nepaprasti dalykai staiga atsitinka paprastam žmogui.

– Iš nepažįstamo namo pamoja moteris. Prabyla gyvulys. Aš didesnis menininkas už Mutanabijų arba Mutazą, bet svarbi mano meno dalis bus tai, ką mano menas nuslepia.

Balianas pagalvojo, kad galbūt Jolis ir Kačių Tėvas ne taip daug skiriasi savo kurioziškais planais ir siekiais, bet šią mintį pasilaikė sau. Jolis kalbėjo toliau:

– Tiesą sakant, daugelio žmonių gyvenimas čia toks varganas, kad jį pakeisti gali tik stebuklas. Mano istorijos daugiausia tai jiems ir pateikia. Bet pastaruoju metu su pasakotoju ėmė rungtis realus pasaulis.

– Kuria prasme?

– Sunku pasakyti. Yra ženklų, jeigu juos gali perskaityti. Tos žmogžudystės kasnakt, ypač tavo miesto kvartale, Azbekijoje. Tada tavo liga. Na, tau taip aiškina, kad tai liga, bet aš nesu tikras.

– Aš irgi ne. Aš manau, kad tai tik kraujavimas iš nosies.

– O, bet aš manau, kad tai gali būti ženklas. Tik prieš savaitę netoli Citadelės gimė kūdikis dviem galvom ir keturiasdešimčia rankų. Tokie dalykai pranašauja artėjančias nelaimes, kautynes, badą, o gal ir naują šventąjį...

Bet čia Jolį nutraukė. Lauke pasigirdo garsus metalo į medį trenksmas, pasikartojantys smūgiai – kažkas daužė į duris. Jolio veidas persikreipė iš baimės.

– Kas čia? – paklausė Balianas.

– Nežinau. Tikriausiai ieško tavęs. Veinas ir Kačių Tėvas. O gal mameliukai. Bet mes nelauksim ir nežiūrėsim. – Jolis pasilenkęs užpūtė žvakę. – Bus negerai, jeigu mus suras kartu. Laikykitės vienas kito ir sekit paskui mane.

Balianas pajuto, kaip jį už rankos paėmė Marija ir nusitempė per kabančių šilkų sluoksnius, kol jie išniro laiptų, kylančių į stogą, apačioje. Pirštų galais užbėgo laiptais, stengdamiesi garsiai nekvėpuoti. Buvo jau gili naktis. Ant stogo Jolis atsigręžė į juodu.

– Čia mums reikia išsiskirti. Eikite ton pusėn, o aš nusileisiu ir atidarysiu duris mūsų svečiams. Manau, apsimesiu, kad tik dabar pabudau. – Jolis atrodė apimtas vaikiško džiugesio. Jo galva smarkiai kretėjo. – Marija nuves tave pas Bulbulį. Aš pas jus atsirasiu, kai tik galėsiu.

Jis greitosiomis kažką pasakė Marijai arabiškai. Marija trumpai prasižiojo, bet netarė nė žodžio. Lengvai nusiropštusi namo šonu, ji ženklu parodė Balianui sekti ją per atstumą. Ji ėjo priekyje lygiu žingsniu iš gatvelės į gatvelę. Gatvės buvo beveik tuščios – tik vienas kitas žibintų degėjas ar karys. Iš reto žiūros taško atviroje vietoje Balianas protarpiais vis išvysdavo Kaitbėjaus Citadelę, dunksančią virš plūktinių arba medinių namelių į kairę nuo jųdviejų. Juodu tolo nuo jam jau pažįstamų Kairo vietų. Staiga jis pamatė, kad, išnirę iš mažos gatvelės, jie eina palei Nilą. Grėsliai slinko drumstas upės paviršius, žvilgantis mėnesienoje. Netrukus jie ėjo tiltu, vedančiu į upės salą.

– Roda.

Pastatų saloje buvo mažai, ir tie daugiausia susigrūdę prie pat vandens. Jie nuėjo į miškelį, kur kartu buvo ir kapinės. Balianui teko laikytis arti Marijos silueto, kad nepasiklystų. Jam glostė veidą minkšti ir lipnūs daiktai – medžių šakos buvo nukarstytos audiniais ir skudurais, apžadinėmis gedėtojų aukomis. Net ir šią valandą kapinės nebuvo apleistos: tarp medžių šmižinėjo apsigaubusios pamėkliškos žmogystos su žvakėmis rankose. Marija sulėtino žingsnį ir paėmė jį už rankos. Jos ranka buvo karšta. Jie išėjo į proskyną, kurioje buvo keletas namų iš plūkto molio su pinučiais – Balianui tokie buvo pažįstami iš skurdesnių Kairo dalių. Jie sustojo prie vieno iš jų – matyt, tai ir bus Bulbulio namas. Išėjo vyriškis, ir Marija kreipėsi į jį. Ji pasakė labai mažai, bet kalbėjo taip lėtai, kad Balianas turėjo pakankamai laiko įsižiūrėti į priešais stovintį žmogų: dvi šviesios akys, giliai žibančios abipus didžiulės kumpos

nosies, kurios linkį platesne arka atkartojo jo pilvo linkis. Jam atsakant, liežuvis šmaižiojo tarp burnos kraštų it driežas. Tada jis prabilo ir rankomis. Plačiai išskleidė glėbį (nagi, žinoma, būkit mano svečiai), Balianui nusilenkė salamo gestu, ranka pamojo jiems eiti į vidų, kilstelėjo antakius baisėdamasis savo siaubingos lūšnos skurdu ir galiausiai įdėmiai įsispitrėjo Balianui į akis – tas žvilgsnis pasakė daugiau, negu būtų galima išversti. Jie suėjo į vidų. Bulbulis kone šokinėjo po kambarį, judesiais imituodamas savo amatą ir svečiams rodydamas savo meistrystės kūrinius. Jis esąs laiškų rašytojas, dar daugiau – kaligrafas. Kumščiais mušėsi į krūtinę – geriausias Kaire.

Pabaigęs šią klounadą, atsitūpė kampe paruošti arbatos – dar viena klounada. Jam tuo užsiėmus, Marija rankomis rodė ženklus, reiškiančius, kad šiąnakt jie čia miegosią. Bulbulis prisidėjo prie jų su arbata ir cukraus kūgiu ir ėmė nuo jo plaktuku kapoti atplaišas. Jie su ceremonijomis gėrė arbatą iš trijų puodukų. Bulbulis visą laiką šnekėjo Marijai, į Balianą nekreipdamas dėmesio, tik įpildamas jam dar arbatos ir pasiūlydamas pyrago. Marija beveik nešnekėjo.

Galų gale buvo atnešti patiesalai, jie atsigulė ir užmigo. Bent jau Marija ir šeimininkas užmigo, o Balianas gulėjo budrus, įsmeigęs akis į lubas, paniręs į ratu sugrįžtančias mintis. Atvykęs į Kairą, jis sapnavo du kartus ir dabar bijojo sapnuoti. Tad muistėsi perkeldamas svorį nuo vienos galūnės į kitą ir apsnūdęs svarstė apie iškreiptą savo potyrių simetriją, kurioje susipynė sapnai ir tikri įvykiai: du sultonai, dvi gražios moterys, dvi sąmonės būsenos ir taip toliau. O gal viskas visatoje turi atitinkamą porą, kairę ir dešinę rankas? Gal ir jis turi kokį ydingą dvynį? Buvo sunku aiškiai mąstyti – mintys sukosi lėtai lyg ant iešmo karštame nakties ore.

Paskui trobelėje pasigirdo šlamesys ir, kiek pasikreipęs, Balianas pamatė, kad virš Bulbulio, Marijos ir jo stovi dvi žmogystos. Jam pasidarė bloga nuo šiurpulingos panikos pašir-

džiuose, kai suvokė, kad tuodu siluetai yra Kačių Tėvas ir Maiklas Veinas. Veinas delnu iš šono dengė žvakės liepsną.

Tėvas pasigręžė į Veiną ir pabrėžtai atsainiai tarė:

– Tie, kuriuos kankina nemiga, iš tikrųjų bijo užmigti. Jie baiminasi, kad jiems pavojų keliančios bėdos užgrius juos, netekusius sąmonės, ir sunaikins. – Tada jis priklaupė ir veidu, dvokiančiu senio blogu kvapu, prisikišo prie Baliano. – Bet tu juk nežinai, miegi ar ne, ką? Labas, manei, kad mes nerasim tavęs? Manei, kad savo mokymą aš skelbiu tik Miego namuose? Manei galįs pasitikėti savo naujais draugais? Manding, galimas daiktas, kad tu klysti. Jeigu tave per miegus gali aplankyti šventa Kotryna ir Zuleika, tai tikriausiai ir mes galim? Veinai!

Jis nekantriai spragtelėjo pirštais. Veinas paėmė stiklinę ir plaktuką, kuriuo buvo skaldomas cukrus. Jis padėjo stiklinę ant aslos ir smagiai taukštelėjo per ją plaktuku. Stiklinė, dar su arbatos nuosėdomis viduje, liko sveika pakankamai ilgai, kad Balianas spėtų iš nuostabos ūmai įkvėpti oro. Paskui ji staiga sudužo, ir stiklo šukės bei arbatos lapai išlakstė plačiai į šalis. Miegantys Bulbulio ir Marijos pavidalai nekrustelėjo.

Veinas neatitraukė akių nuo jo veido, Tėvui vėl prabilus.

– Tai tavo pirma pamoka, kaip nustatyti, sapnuoji ar ne. Pasaulis, kuriame esi, artimas tikrovei, bet pasirodo ne toks artimas, kai atlieki kai kuriuos bandymus. Stiklinė parodo, kad tu sapnuoji; kai pagalvoju, dar svarbiau, kad aš kalbu kalba, kurią tu supranti. Aišku, kad nebesi tikrovės pasaulyje, kurį valdo Dievo ir logikos dėsniai. Ne, tu esi Alam al Mitalyje, kuris išvertus yra vaizdinių ir panašumų pasaulis. Tavo paties padedami, tikimės išmokyti tave primesti savo valią Alam al Mitaliui, o prieš tai, žinoma, nustatyti tavo ligą ir surasti kraujavimo šaknis. Žinok, jeigu mes čia nebūtume laiku atėję, būtų atsitikę kai kas daug nemalonesnio.

Tada Veinas priklaupė prie dviejų miegančių pavidalų ir iš pradžių vienam, o paskui kitam pašnibždėjo kažką į ausį. Tėvas kalbėjo toliau:

– Manau, kad tave reikėtų apžiūrėti mano namuose, bet, prieš mums einant ten, tu turi priimti mano iniciaciją ir pasitikėti mumis, kai sakom, kad norim tik išgydyti ir pamokyti tave. Ar pasitiki mumis.

– Pasitikiu, – krenkšdamas nuolankiai išpyškino Balianas.

Iš tikrųjų jis jautė ne pasitikėjimą, o tik gryną aklą šių naktinių svečių baimę.

– Tai gerai, – ramiai tarė senis ir savo ilgais nagais nugremžė šiek tiek žemės nuo aslos ir susižėrė ant delnų. Tada, priklaupęs virš Baliano, sunkiai alsuodamas tarė: – Pažvelk į mane.

Balianas pažvelgė, ir senis nupūtė dulkes jam į akis.

Senis švokšdamas atsistojo.

– Eime su mumis, – tarė jis, ir jie išėjo į naktį. Oras buvo alsus, sunkus, virš jų niūksojo indigo spalvos dangus, beveik liečiantis minaretų viršūnes. Balianas jautėsi, tarsi kvėpuotų pro šiaudą. Netrukus jie jau ėjo salos pakraščiu. Mėnulis buvo pasislėpęs, ir beveik visiškoje tamsoje jie orientavosi pagal aliejinį vandens žvilgesį ir jo teškenimo į pakrantės žemes garsą. Kartais Balianas užkliūdavo už kažko minkšto ir judančio – vieno iš tūkstančių Kairo vargšų, miegančių gatvėse.

– Turim apsukti lanką, – tarė Kačių Tėvas atsiprašydamas, jiems einant tiltu.

Kitoje pusėje jie paspartino žingsnį, nes kelias buvo geriau apšviestas. Jų kelias ne kartą kirtosi su naktinės sargybos ir čigonų žibintų degėjų keliais. Taip šios trys pasalūniškos figūros ir plumpino Citadelės sienų papėdėje.

– Čia Totorių Griuvėsių kvartalas, – tarė Tėvas, – o va čia yra žmogus, su kuriuo tau reikėtų susipažinti.

Veinas ir Balianas nusekė jį į palapinę. Jos viduryje ant kili-

mo keista poza tūnojo žmogysta. Kažkas buvo ne taip, bet būtent kas, tamsoje buvo sunku pasakyti.

– Tai Satichas. Jis yra *kahinas* – žynys, bet Dievas jį prakeikė ir jo kaulus verčia drebučiais. Jo galva sunyks paskutinė. Žinoma, tikrame pasaulyje tu jo nesutiksi – toks žmogus gyvena tik sapnuose.

Balianas atsitūpė pasižiūrėti ir tuoj pat atsistojo rydamas kylantį skrandžio turinį. Kahinas pūtėsi, vartėsi ir burbuliavo ant patiesalo, nerimastingai muistėsi į visas puses. Nekrutėjo tik viduryje gulinti galva su nemirksinčiomis akimis. Nuo kilimo pasigirdo duslus balsas:

– Sveiki atvykę į Alam al Mitalį.

– Satichas norėjo pamatyti tave, sužinoti, ar tu nesi žmogus, kamuojamas arabiškojo košmaro. Pasirodo, kad ne, – tarė Tėvas.

– Tepadeda tau Dievas, jeigu kada sutiksi jo bendrą Šiką, – tarė Veinas.

– Pranašystės pasibaigė, ir belieka sapnai, – tarė Satichas.

Kačių Tėvas priklaupė prie jo, ir juodu pasišnekėjo tyliais, negirdimais balsais.

– Mes čia atėjom ne dėl Saticho, – tarė Tėvas, jiems grįžtant į naktį. – Mes vedam tave pasimatyti su davadaru.

Jis ištiesė ranką į Citadelės sienas, tarytum kybančias viršuje.

– Kodėl su davadaru? Kodėl dabar? Juk ar nebūtų geriau pasimatyti su juo rytą, kai ir jis, ir aš būsim pabudę? – Balianas jau buvo kaip reikiant suirzęs ir pasiryžo logikos užtvaru užkirsti kelią kaprizingoms šios groteskiškos porelės užgaidoms.

– Todėl, kad mes norim jam tave parodyti. Jis truputį paklausinės tave, ir viskas, – tvirtai atrėžė Tėvas.

– Na, jau verčiau aš pabusiu, – tarė Balianas.

– Ak tu kvaily! Tai baisiai pavojinga, – sušuko Veinas mesdamasis ant Baliano.

Juo pasekė ir Tėvas, rodydamas savo metams nebūdingą mitrumą. Veinas suėmė jį už kojų, o Tėvas nuožmiai įsikibo Balianui į nugarą. Jie ritosi ir rangėsi žemyn keliu, vedančiu iš Citadelės.

– Turėsi nešti mane visur, kur eisi, – sušuko Tėvas, bet Balianas jau vadavosi iš savo užpuolikų gniaužtų, iš dulkių ir iš nakties Citadelės sienų papėdėje.

Bet išsivadavus iš šio košmaro palengvėjo nedaug. Blausioje tvankioje erdvėje sunku buvo ką nors įžiūrėti. Jam atrodė, kad guli plaukais išklotoje palapinėje. Jis negalėjo pakrutinti nė raumens, negalėjo kvėpuoti. Manė esąs atsimerkęs, bet negalėjo būti tuo tikras. Kažkas didelis – minkštas, bet sunkus – slėgė krūtinę ir rankas, dusino ir paralyžiavo jį. Neparalyžiuota buvo tik viena kūno dalis – penis. Kad ir kas tai buvo, Balianas jautė, kad tai, nors fiziškai arti, yra be galo toli nuo žmogaus ir žmogiškų rūpesčių. Ta būtybė buvo taip glaudžiai užgulusi jį, kad jos interesas tikriausiai buvo lytinis, bet jos veide – jeigu ji turėjo veidą – akių vietoje jis matė gūdžios begalinės tuštumos duobutes. Balianas ėmė mintyse melstis. Spaudimas palengva slūgo, ir jis jau kai ką įžiūrėjo. Rankas jam slėgė keliai. Ant krūtinės klūpojo moteris, jos pėdos spaudėsi jam į šakumą, nukarę plaukai lietė jo veidą. Palinkusi jam virš veido ji niūniavo. Palengva, skaidrėjant Baliano sąmonei, ji paslaptingai atsitraukė. Jos vietoje buvo tuštuma – pilki, mirgantys netikros aušros perlai.

Jis buvo Zuleikos būdoje. Ji ramiai miegojo šalia jo. „Kodėl kažkas auštant atėjo ir atsiklaupė man ant krūtinės? – mąstė jis. – Gal tai karščio sukeltas įspūdis“. Jis gulėjo permirkęs prakaitu. Purtydamas pažadino Zuleiką.

– Zuleika, ar tu dabar buvai atsiklaupusi man ant krūtinės, ar man prisisapnavo?

Ji pažvelgė į jį. Rimtame jos veide išsiplėtė akys.

– Kažkas, matyt, sekė tave, kai ėjai čia pro Rodos kapines. Kvaila naktį eiti į kapines.

– Bet kas gi mane sekė ir kodėl?

– Manyčiau, kad tai buvo moteris ir kad ji bandė pasiimti tavo sėklos – tik aš jos nebedaug jai palikau. – Zuleika tingiai sukikeno ir pridūrė: – Mirusiųjų skaičius auga lėtai, ir jie nori daugintis. Dabar dar pamiegok.

– Bet juk ėjimas per kapines buvo tik mano sapno dalis, argi ne? – Tačiau tai sakydamas jis suvokė dar kai ką.

4

Citadelė

O kur buvau aš, kai Balianą vedė į Rodos salą? Na, išsisukęs nuo savo persekiotojų – šiame mieste visada ką nors gaudo – prisiglaudžiau kavinėje Nilo pakrantėje, kur tikėjausi pabūti vienas su savo mintimis. Pasirodo, neišdegė, bet tai jau kita istorija. Čia noriu pasakyti, jog dažnai jaučiu būtinybę užsisklęsti vienatvėje, kad sutelkčiau mintis ir aiškiai suvokčiau įvykių seką. Jeigu man per dieną atsitinka per daug įvykių, imu nerimauti. Per daug medžiagos kokiai nors mano istorijai būna taip pat blogai kaip ir per mažai, ir po tiek jaudulių bijau, kad visko nesuvirškinsiu ir sunkiai miegosiu.

Iš mano aprašytų scenų akivaizdu, kad mano sesuo Marija yra labai geistina moteris. Tai tikrai turėtų būti aišku, bet plačiau apie jos grožybes nekalbėsiu. Bent vienu atžvilgiu aš turiu tokių pat rytietiškų skrupulų kaip ir mano bendrapiliečiai. Manau, kad nėra gražu, kai nepažįstami vyrai nužvelgia mano seserį nuo galvos iki kojų ir iš jos laikysenos sprendžia, ji skaisti ar ne, arba kai iš jos akių šviesumo ir kulkšnies judesio bando nustatyti, kokia už ją būtų nuotakos kaina. Moteris praranda žavesį, jeigu netenka paslaptingumo. Padarysiu viską, kas įmanoma, kad mano sesuo neturėtų jokio vaidmens likusioje istorijos dalyje…

Jis pabudo springdamas savo krauju. Jo slopūs šūksniai veikiai prišaukė Bulbulį ir Mariją, bet jie nieko nedarė, tik žiūrėjo, kaip kraujas čiurškia jam iš šnervių ir burnos, – tiesiog laukė, kol kraujavimas paslaptingai liovėsi. Tada jie išsivedė jį į proskyną, ir Marija nuėjo su ąsočiu atnešti vandens nuplauti lėtai krešintį kraują. Bulbulis atšliejo jį į trobelės šoną. Jau buvo prašvitę, bet apsiniaukę. Oras Rodos miške buvo aitriai drėgnas, dirgino odą. Balianą pykino, svaigo galva. Pradžioje užėjusį palengvėjimą dėl išsivadavimo bemat pakeitė slegiančio bejėgiškumo jausmas. Jis neįsivaizdavo, kokia įmantria pantomima galėtų perteikti savo potyrius šiems svetimšaliams bičiuliams.

Marija sugrįžo su pilnu ąsočiu vandens, ir jie ėmėsi šluostyti jį. Dienos šviesoje, atvirame ore, Marija tiesiog spindėjo gera savijauta ir goslia sveikata. Jis apmaudžiai pagalvojo, kad anuodu išvengė neramios nakties. Kodėl būtent jis yra auka?

Galiausiai pasijutęs tvirčiau, jis ženklų kalba parodė norįs palikti juos ir grįžti į miestą, bet tuodu vienas po kito gyvai rodė ženklais, kad jis turėtų pasilikti – ne, privalo pasilikti. „Jolis, Jolis“, – atkakliai kartojo.

Balianas atsakė angliškai:

– Atsiprašau, bet aš nelauksiu jo ir nedarysiu nieko, kas įtrauktų mane į jūsų sumanymus, kad ir kokie jie būtų. Aš grįšiu į karavansarajų. Ačiū jums už svetingumą.

Balianas linktelėjo Bulbuliui, Marijai į akis nepažvelgė ir skubiai nužingsniavo. Marija ir Bulbulis neatsistojo, tik sėdėjo žiūrėdami, kol jis dingo iš akiračio.

Vėliau tą rytą įžengęs į karavansarajų Balianas vos neapsiverkė. Tiesa, jis už tūkstančių mylių nuo namų, bet čia yra bent mažytė krikščioniškų ir europietiškų vertybių salelė, žmonių tipai, pažįstami jam nuo vaikystės: pirklys, vienuolis, laivo kapitonas, maldininkas ir taip toliau. Jam atrodė, kad kol jis būdrauja karavansarajuje, išlieka pasaulyje, nesujauktame rytietiškos lemties ir sapnų.

Šis pakilios nuotaikos jausmas ilgai netruko. Jis pastebėjo, kad karavansarajuje visi kaip galėdami vengia jo – ar dėl jo ligos, ar dėl to, kad matė jį išeinantį su Veinu, jis negalėjo atspėti. Tiesa, Venecijos konsulas, jam einant pro šalį, šūktelėjo: „Kurgi tu buvai naktį? Tikiuosi, kad ne su kekšėm smagintis?“ Bet šis konsulo pokštas nuskambėjo kažkaip dirbtinai. Buvo didelis sujudimas. Valstybinė šventė, paskelbta dėl sultono anūko apipjaustymo, pasibaigė, ir šiandien vėl atsidarys valdžios įstaigos.

Prie karavansarajaus vartų būrėsi maldininkai, ketinantys patraukti į davadaro tarnybą išsirūpinti vizų, būtinų keliauti į Šv. Kotrynos vienuolyną. Balianas, jausdamasis tvirčiau, kad šiame žygyje dalyvaus visiškai sąmoningai ir tikėjimo brolių draugijoje, prisidėjo prie būrio. Tad jis vėl patraukė į Citadelę. Pastebėjo, kad kartu ėjo ne tik maldininkai, nes buvo ir keletas konsulo parinktų venecijiečių, turėjusių protestuoti dėl Džankristoforo sulaikymo ir prašyti, kad jį paleistų.

Tad kokių dvidešimties ar trisdešimties vakariečių būrys žmonių knibždančiomis gatvėmis ėjo į Citadelę. Dangus prasiblaivė, ir diena buvo skaisti. Ryškiai žydro dangaus fone buvo aiškiai įsirėžusi netaisyklinga Kairo stogų horizonto linija. Vietomis prasiskverbdama į gatves, saulės šviesa akino. Jiems artėjant prie Citadelės, Balianas aptiko, kad dienos šviesoje ji mažai panaši į praėjusios nakties ūkuose skendinčią blogio tvirtovę. Jis nuleido akis ir įsiklausė į kone profesionalų aplinkui einančių maldininkų tauškesį: Kompostelos užeigos namų kokybė, relikvijų rinkos būklė, Genujos maldininkų mokesčių pakėlimas ir taip toliau. „Iki Šventos Kotrynos vienuolyno tik šešios dienos kelio“. „Ten, dykumoje, galima rasti ramybę“.

Balianas beveik vienintelis iš maldininkų buvo apsirengęs madingu burgundiškuoju stiliumi. Šiaip kompanija atrodė niūrokai – įkalnėn kliunkino žmogystos juodomis plačiakraštėmis skrybėlėmis, susivėlusiomis barzdomis ir pilkšvais apsiaus-

tais su negrabiai prisiūtais raudonais maldininkų kryžiais. Buvo sudulkėję nuo galvos iki kojų ir dvokė. Kai tylėdavo, jų akys žibėdavo – galbūt jie susitelkę savyje svarstydavo rožinio paslaptį, o gal relikvijų veiksmingumą, vidinės ugnies genami žengti pirmyn ir aukštyn. Balianui norėjosi būti tokiam kaip jie.

Kalvos viršūnėje teko ilgai laukti prie pirmųjų vartų, kol tarėsi sargybos pareigūnai. Maldininkai tupėjo. Tai buvo pirmas iš daugelio tos dienos ilgų laukimų. Balianui į akis vis sruvo prakaitas, sūriai graužsaid. Sparčiai judėdamas tokiame karštyje gali ir apalpti. Balianas labai nustebo, kai jį galiausiai prašnekino Emanuelis, kurį jis laikė vienu ištvermingiausių ir labiausiai patyrusių maldininkų. Emanuelis jau buvęs Egipte ir keliavęs į Nilo aukštupį ieškodamas jo ištakų – tai pasakęs, jis paslaptingai sukikeno.

– Aišku, tavo draugas visa tai turėtų žinoti.

– Mano draugas?

Emanuelis tiesiai neatsakė, tik susičiaupė ir, apkabinęs Balianą per pečius, atkreipė jo dėmesį į Kairo vaizdą nuo Citadelės vartų. Per hipodromą, per mameliukų arklides, sukus, didikų rūmus ir mečetes žvilgsnis skriejo anapus Nilo ir sustojo ties Gizos piramidėmis, kone vilnijančiomis mirguliuojančioje ūkanoje. Emanuelis ištiesė ranką jų link.

– Dauguma vietinių žmonių sako, kad tai – Juozapo aruodai: esą jis pastatydino juos vergų darbu, kad sukauptų ten septynerių pertekliaus metų derlių. – Jis stipriau suspaudė Balianui petį. – Bet tai būdinga jų netikėjimui ir rambiam pasaulietiškumui. Aš esu buvęs ten, Gizoje, praleidau naktį miegodamas ant vienos iš jų viršaus, vien kaklą apsirišęs skuduru, kad galvažudžiai neperpjautų gerklės.

Jis šlapiai atsikrenkštė ir tęsė:

– Tie statiniai niekada nebuvo aruodai, ir ne žmogaus ranka juos pastatė. Juos galėjo iškelti iš žemės tik burtai, ir tie, kas šniukštinėja jų viduje, irgi ne pertekliaus grūdų ieško.

Jis galiausiai spjovė, ir žvilgantis skreplys tekštelėjo Balianui prie pat kojų. Baliano ranka instinktyviai stvėrėsi kairiojo klubo, kur būtų kabojęs jo kardas, jeigu jis būtų buvęs krikščioniškoje šalyje. Emanuelis pastebėjo šią reakciją, ir, jiems einant nuo išorinių vartų į pirmąjį vidinį kiemą, prabilo taikingesniu tonu.

– Aš tik noriu, kad tu suprastum, kaip mes – tikrieji, tikintys krikščionys – žiūrim į tavo draugą Veiną. Tai štai aš manau – ne, ne tik manau, o žinau, kad tuose galinguose akmeniniuose statiniuose guli tūkstančiai mirusiųjų, laukiančių paskutinių dienų ir prisikėlimo. Jie nepažino puvimo nei kirmino ir guli ten nepakitę, laukdami trimito ir dangaus prasivėrimo. Šiame krašte jie balzamuodavo mirusiuosius, ir dabar arabai ten, Gizoje, prekiauja tais kūnais. Prieš šimtus metų tie palaikai buvo išmirkyti balzamavimo skystyje – jį vadina mumijumi. Veinas yra vienas iš tų, kurie moka didelius pinigus už tokius nesveikus dalykus. Ta prekyba, kaip ir daugelis to žmogaus verslų, kelia grėsmę jo nemirtingai sielai, ir aš tau draugiškai patariu šalintis jo.

Balianas atsakė, kad nuoširdžiai tikisi įstengti laikytis šio patarimo, ir pašnekesys pakrypo prie ne tokių sunkių temų. Emanuelio žodynas ir dėstymo būdas vis dar priminė jo jūreivišką praeitį, o jo patirtis buvo ne siauresnė ir ne mažiau spalvinga už žodyną. Kai jiems toliau teko stovėti arba tupėti iš pradžių viename dideliame baltame kieme, paskui kitame, jis šnekėjo apie egiptiečių didikus, aplankiusius popiežių Pijų, apie fenikso šventyklą Heliopolyje, apie Pranašo kapą Medinoje, kuris kabo pakilęs ore, laikomas didžiulių magnetų, kad apstulbintų lengvatikius.

Laikas ėjo greitai, liejantis Emanuelio žodžiams apie tolimas jūras, skraidančius žirgus ir miestus pasaulio gale. Antrajame kieme jiems buvo leista pasižiūrėti į Juozapo šulinį. Šen bei ten stovėjo būdelės, suterštos baltomis balandžių išmato-

mis; šių būdelių paskirtis buvo mįslinga, bet Emanuelis sakė, kad tai tikriausiai šnipų postai. Paskui jis pareiškė savo nuomonę, ką galima ir ko negalima tvirtai pasakyti apie Kunigą Joną bei paramą, kurią šis galingas valdovas galėtų suteikti naujam kryžiaus žygiui, o vėliau jis porino, kaip keliavo į Nilo aukštupį ieškodamas ištakų.

Emanuelis leidosi į kelią per bedugnes ir tarpeklius, nusigavo už paskutinio krioklio ir pateko į dykumų kraštą, kur upė teka lygia vaga tarp stačiai kylančių krantų ir yra mažai prieinamų vietų, kur gyvūnai gali atsigerti. Todėl, pasak Emanuelio, tose retose girdyklose gyvūnai maišosi ir vyksta sueitys tarp skirtingų rūšių. Kuo arčiau prie ištakų ėjęs, tuo baisesnių padarų matęs.

Galų gale Emanuelis priartėjęs prie Laimės slėnio, kur stovi linksmųjų dervišų pilys.

– Ir ten, ant Laimės slėnio slenksčio, aš išvydau šiurpiausius siaubus, pasibaisėtinus sumanymus, subrandintus jų trenktose smegenyse. Jie yra žmonės, atsidavę nešvankiausiam akidūmiui. Jie inicijuoja su mįslėmis ir medituoja su kalambūrais. Turi šeichą, kurio tapatybė laikoma tokioje paslaptyje, kad net jis pats nežino, kas esąs!

Balianas sukikeno, ir Emanuelis nusišypsojo.

– Taip, mes juokiamės, bet yra toks dalykas kaip pavojingos nesąmonės. Tarp Rytų kraštų gyventojų dėl karščių ir dykinėjimo plinta paikos ir mirtinos fantazijos. Bet siaubas, apie kurį ketinau tau papasakoti, yra kitas. Jų slaptoje knygoje, „Galeone“, perskaičiau...

Bet čia pokalbį teko nutraukti, nes juos jau vedė mažais būreliais į išorinius rūmų koridorius – galų gale į paūksmę. Patekusius į vidų, juos nuodugniai apieškojo, ar neturi slaptų ginklų.

Jiems paskyrė dragomaną vertėjauti, ir kylančiomis arkadomis jie pradėjo ilgą kelią į Audiencijų menę. Paprastai čia

viešpataudavo sultonas Kaitbėjus, bet šiandien čia pirmininkavo davadaras, turintis priimti ir, jeigu reikia, patikrinti lankytojus iš užsienio. Koridoriais lakstė šavušai puošniomis uniformomis, nešini lazdomis su antgaliais, šūkaudami nurodymus. Vienam būreliui po kito įeinant į menę, sargybiniai sukirsdavo ietimis. Galų gale buvo atitrauktos sunkios draperijos, ir Balianas su Emanuelio būreliu įėjo į pačią menę. Tai buvo masyvus marmurinis urvas, juostuotas juodais ir geltonais dryžiais, apkabinėtas tinklo girliandomis, nudrykusiomis nuo skliautų vidurio lyg pamišusio voro tinklai. Palei grindis be ritmo sukiojosi giroskopiniai žalvariniai smilkytuvai. Pakyla menės viduryje buvo tuščia – ji skiriama sultonui tomis dienomis, kai jis priiminėja lankytojus. O dabar, kiek į šoną, audiencijų menės erdvėse tarsi sumažėjęs, dramblio kaulo ir rago krėsle sėdėjo davadaras. Jis, žinoma, neatsistojo pasveikinti įėjusių maldininkų. Šalia jo stovėjo ginklanešys, demonstruodamas davadaro heraldinius devizus, o už jų sėdėjo orkestras, liutniomis, rebekais ir violomis grojantis šaižią muziką. Dragomanas patrakusiai sugestikuliavo, ir maldininkai pabučiavo žemę. Žengę keletą žingsnių pirmyn, vėl pabučiavo žemę. Ir vėl. Grindys buvo labai šaltos ir atsidavė kažkokiais kokčiais smilkalais, galbūt pačiulio. Trečią kartą pakėlęs galvą nuo grindų, Balianas šaltai pažvelgė į davadarą.

Davadaras buvo jaunas ir apsileidęs. Jis plampsojo savo krėslo gelmėje, per ranktūrius nukoręs rankas ilgais nagais. Vilkėjo baltą švarką, baltas kelnes ir geltoną juostą. Galva buvo nuskusta pagal įprastinę mameliukų madą, bet vokai padažyti šviesiai violetine spalva. Jokių reikalų jis netvarkė. Tai iš tikrųjų darė jo vertėjas ir raštininkų grupė menės kampe. Davadaras tik dėbsojo be jokio matomo susidomėjimo. Maldininkai vienas po kito šliurino pasiimti vizų iš raštininkų, bet kai atėjo Baliano eilė, davadaras pamojo ranka ir kažką burbtelėjo vertėjui.

Vertėjas žengė priekin ir pasakė Balianui:

– Mano šeimininkas sako, kad vizos jums šiandien, deja, nėra. Jis prašo jus vėl ateiti poryt.

Balianas žinojo, kad protestuoti ar klausinėti būtų bergždžias dalykas. Dabar davadaras jau aiškiai žvelgė į jį ir bandė užgniaužti šypseną. Balianas nusilenkė ir išėjo iš menės, sprausdamasis pro venecijiečių delegaciją, laukiančią, kada galės iškelti Džankristoforo sulaikymo klausimą, – eidamas jautė, kaip davadaras seka jį akimis. Priekin ėjo kiti prašytojai.

Jis tarė sau: „Turiu melstis šventai Kotrynai, kad išvaduotų mane iš slaptingumo ir vilkinimo pinklių“.

Poilsinis viešėjimas Kaire renkant žvalgybinę medžiagą jam nebeatrodė patrauklus.

Kelias valandas be tikslo pasibastęs po miestą, jis ėmė atidžiau dairytis aplinkui ir susigriebė neįsivaizduojąs, kur esąs. Tad pabandė eiti tiesiai, vildamasis nueiti iki Nilo arba kurios nors miesto sienos, bet išsišakojančios ir lankus sukančios gatvės jam neleido to padaryti. Dažnai tekdavo prisėsti ir pailsėti – mieste buvo karšta it pirtyje, o pastarųjų naktų miegas jėgų neatgaivino. Bandė klausti kelio keleto būrelių mažų vaikų, bet į jo žodžius šie atsiliepė nesupratimo gestais.

Greitai užslinko tamsa. Jam į galvą atėjo Emanuelio pasakyti žodžiai: „Kaire visos gatvės labai panašios, ypač naktį, bet pasiklydęs keleivis gali rinktis kelią pagal žvaigždes. Tačiau būk atsargus, nes pasitaiko, kad žvaigždės nukrypsta nuo savo kelių, idant suklaidintų neapdairiuosius“.

Taigi tai atrodė neverta pastangų, nes Balianas neabejojo būsiąs vienas iš tų Emanuelio minėtų nelaimėlių klajūnų, kuriems žvaigždės nepalankios.

Jau kelintą kartą jis ėjo pro Zuveilos vartų aikštę su dideliu linksmintojų ir linksminamųjų sambūriu, bet šokančios meškos, pasakotojai, narvuose numerius atliekantys vergai, šešėlių teatras, vakaro muzika Baliano netraukė. Jį ėmė miegas.

Dar kartą sugrįžęs į šią aikštę, Balianas pastebėjo gatvelę, kuria dar nė karto nėjo, tad įsmuko į ją slėpdamasis nuo šviesų ir nuo minios. Ši tamsa jam buvo kaip tik. Visą dieną buvo karšta ir sausa, o štai čia sienos gerai įdrėkusios. Jis sliūkino tolyn, užčiuopdamas kelią palei sienas, galvodamas apie kiekvieną žingsnį. Siena baigėsi, ir jis apgraibomis pasuko už kampo. Judėjo atsargiai. Sąmonėje nuolat kirbėjo baimė, kad jo grabinėjanti ranka sutiks ką nors svetingą, ką nors minkštą, gyvą ir nepažįstamą. Jis žinojo, kad tamsoje atstumai ir kliūtys atrodo didesni. Nelyginant liežuviu burnoje čiuoptum votį.

Garsai jau buvo jaukiai prislopę. Tebesilaikydamas sienos, jis nusileido ant žemės ir susirangė juodumoje, ketindamas miegoti latake. Bet ramybės nedavė mintys apie vabzdžius, šunis ir ypač plėšikus. Jis gulėjo palei sieną virpėdamas ir žvelgdamas aukštyn nematančiomis akimis. Pinigų su savimi neturėjo. Nieko neturėjo – tik kūną ir drabužius, su kuriais atsigulė miegoti. Iš manęs nėra ką atimti, nebent tik gyvybę, – pamanė jis išriesdamas kaklą įsivaizduojamam pasalūniško plėšiko peiliui. Joks peilis prie gerklės neprisilietė. „Niekas nenori mirti, bet mes visi norime miegoti“, – snaudžiai pratarė jis.

Buvo sunku užsimigdyti. Jis muistėsi ir trūkčiojo. Per veidą dvelktelėjo vėjelis – o gal tai arabiškas šnibždesys? Jis atsimerkė.

Buvo patekėjęs mėnulis, ir dėjosi kažkas nepaprasta. Jis nupėdino atgal į Zuveilos vartų aikštę, kad geriau matytų. Nuo Citadelės iki vieno aukščiausių minaretų buvo ištempta virvė. Aukštai virš Kairo ėjo žmogus, žengdamas virve minkštai gulančiomis pėdomis, akis įsmeigęs į Citadelės bokštus. Minia aikčiojo ir dūsavo.

Priešais Balianą stovėjo du neūžaugos, ir jis išgirdo, kaip vienas kitam sako:

– Ar tu nenorėtum būti jo vietoj?

– Nebūk kvailas, – atsakė antrasis. – Net jis pats nežino, kad jis čia. Žiūrėk, jis gi miega!

Balianas pažvelgė: iš tikrųjų. Lyno akrobatas buvo užsimerkęs – ėjo miegodamas. Pabudęs jis nukris, – pamanė Balianas. Tada pajuto, kad pro minią jo link braunasi dvi pažįstamos žmogystos – viena pilku burnusu, kita žiurkių kailiukų apsiaustu ir plačiakrašte fetrine skrybėle.

Užplūdusi baimė suteikė jam jėgų ištrūkti iš sapno. Turbūt buvau prisnūdęs, – pamanė jis apdujęs. Spektaklis jau buvo prasidėjęs. Iš tiesų jis tebebuvo Zuveilos vartų aikštėje, šešėlių teatro palapinėje. Priešais jį kabojo žvakių apšviesta širma, o už jos ant lazdų šokčiojo kartono ir filigrano figūros. Spektaklis, kaip visada, pasakojo apie tą vienaakį nenaudėlį Karagozą. Jis turėjo tarno vietą emyro Fulano namuose ir bambėdamas darbavosi prižiūrimas emyro mažordomo Saido Ali Anos.

Karagozas buvo ne tik vienaakis, bet ir kumpanosis, išverstapilvis ir turėjo didžiulį falą. Jis troško baigti darbą, išeiti iš namų ir leisti sunkiai uždirbtus pinigus, bet budrusis Ali Ana neleido jam atsikvėpti. Viena ponia ir daktaras Saidas ėjo pro emyro namą ir žiūrėjo, kaip Karagozas dirba.

– Jis dirba uoliai, – tarė ponia.

– Jeigu jis uoliai nedirbtų, nepavargtų ir negalėtų užmigti, – tarė daktaras, – o miegoti jis mėgsta labiau už viską. Iš tikrųjų jis didelis tinginys, bet prašo, kad aš tau jį pagirčiau ir leisčiau suprasti, jog jis tikisi rasti vietos tavo širdyje.

– Nieko panašaus nepastebėjau, – atsakė ponia.

– Tai todėl, kad tau turbūt nežinoma gėlių kalba. Matai tas geltonas leukonijas ir gluosnio šakeles, kurias jis dėsto vazoje? Gluosnio šakelė reiškia gracingą ponią. Leukonija reiškia nepatenkintą įsimylėjėlį.

– Na, dabar jis liovėsi dėstęs gėles.

– Taip, bet jis lipa aukštyn. Tai – simbolinio veiksmo kalba.

Tai reiškia, kad jis nori sekso, ir štai, pažvelk! Jis ima šluotą. Tai stovinčio penio ženklas.

– O ką reiškia jo didžiulis stačias penis?

– Jis simbolizuoja šluotą – vadinasi, tai reiškia, kad jis dabar nori šluoti.

Siluetai strakaliojo, vaikai nejaukiai krizeno.

Balianas negalėjo mėgautis spektakliu. Ar tik jie čia jo nesuras? Kodėl gi ne? Juk tai kažkoks sapnas, ar ne? Jis pasistengė pabusti ir pasijuto gulįs lovoje. Gulėjo užsimerkęs, klausydamasis peštynių garsų. Nežinojo, kiek jau laiko neaiškiai girdi tuos garsus. Paskui peštynės virto sparčiu netolygiu beldimu, lydimu šaižių kvyktelėjimų. Nedrįsdamas pasijudinti nuo čiužinio, jis atsimerkė ir nenoriai pasuko galvą į šoną.

Šalia jo gulėjo tirtantis vyras. Atrodė, kad jis grimzta į čiužinį. Vos pamatęs, kad Balianas pabudo, jis ėmė kniaukti:

– Padėk man atsikelt, padėk man, – ir ištiesė ranką Balianui.

Balianas, jau atsiklaupęs, įsispitrėjęs į prieblandą, nelabai noriai suėmė ranką ir patraukė. Žmogysta striktelėjo, ir jis pamatė, kas tai. Atleido ranką ir griuvo atgal į lovą. Tačiau toji būtybė jau buvo atsistojusi ir šokčiojo po kambarį vis kvyksėdama. Jai reikėjo šokčioti. Turėjo vieną koją, vieną ranką, vieną akį, pusę galvos ir pusę liemens. Patrakusiais šuoliais davėsi ratu aplink Baliano čiužinį, visada išlikdama profiliu į Balianą – žibanti akis, iššiepti dantys ir ranka, neperprantamu gestu vis kylanti prie kaktos ir vėl krentanti. Skaisti akis ir blyški oda kėlė karštligiškos nervinės energijos įspūdį. Po kurio laiko tas padaras iššokavo iš kambario, matyt, pašauktas kitur, – pamanė Balianas.

Jis nusipurtė šį regėjimą ir bemat jau sėdėjo būdoje, pasakodamas sapną Zuleikai. Zuleika sėdėjo ant grindų sukryžiavusi kojas, delnus suglaudusi prie krūtinės. Ji nesunkiai įvardijo tą šmėklą ir papasakojo jos istoriją.

– Tai buvo Šikas al Insanas, tavo jau irgi sutikto Saticho ibn Rabijos artimas draugas ir bendražygis. Vaikystėje jiems motinos įspjovė į burną, kad suteiktų sapnų galią, bet dabar jie labai seni ir paženklinti savo nedoros veiklos. Satichas visada galvojo ir galvojo, klausinėjo žmones tokių klausimų, į kuriuos negalima atsakinėti, nes atsakymai juos sunaikintų. Vedamas proto smalsumo, jis taip apleido savo kūno instinktus, kad kūnas ėmė išsižadėti jo ir pūti. Taigi dabar jis, kaip matei, kiurkso lapų ir palmių šakų patale, paniręs į apmąstymus. Puvėsiai jau įsimetė į žandikaulį, ir greitai jam beliks gyventi savo viršugalvyje.

Panašus ir Šikas. Satichas ir Šikas radosi iš neapibrėžtos kūrinijos pavidalų gausos. Dievas kiekvienam vyrui davė moterišką sielą ir kiekvienai moteriai – vyrišką sielą, bet Šikas paneigė savo sielą ir yra prakeiktas. Pasak al Idrisijaus, jis kilo iš Kinų jūros, dar sakoma, kad iš Jemeno miškų. Pastaroji nuomonė teisingesnė, nes mūsų kalba *jemen* reiškia dešinę. Kai maldininkai ir prieskonių pirkliai, keliaujantys iš Indų žemių, įplaukia į Arabų jūrą, Jemenas jiems būna dešinėje, o Afrika kairėje. Afrikoje gyvena jo kita pusė. Afrikiečiai ją vadina Barin Mutum, ir tai kairioji pusė. Afrikoje viskas kitaip negu tai, ką matai islamo kraštuose. Afrikoje nuo taško žmogaus pakaušyje augantys plaukai sukasi kairėn, o islamo kraštuose sukasi dešinėn.

Tau pasisekė. Šikas mitrus ir žiaurus, nes neturi širdies, o savo puse smegenų galvoja ir kalba, bet pats visai nežino, ką galvoja, sako ar daro. Barin Mutum tokia pat kaprizinga ir žiauri kaip jis. Jie niekada nenuobodžiauja, bet neturi sąžinės. Šikas nelaimingas. Jo penis per mažas, ir nors jis gali valgyti dešine ranka, arabų žemėse užpakalį šluostytis galima tik kaire ranka. Taip nurodo elgesio taisyklės, todėl Šikas visada ieško žmonių, kuriuos pavergtų sapnuojančius, kad šie jam atliktų šitą darbą.

Per pastaruosius šimtą metų Šiko ir Saticho galia smarkiai išaugo. Dar prieš dvidešimt metų Kaire, be Kačių Tėvo, gyveno daug Neregimosios kolegijos miego mokytojų. Buvo Rabanas, darydavęs fokusus, parodančius žmogaus sielos ypatybes; žmogus, vardu Senolis, išradęs sapnų užrašymo būdą, kuriuo iki šiol naudojamės; Talibas Chaitamas, kuris kasnakt miegodamas atmintinai persakydavo visą Koraną, šitaip teikdamas palaiminimą Alam al Mitalio būtybėms; juodakūnės meditacijos meistras Sulamis; miego bėgikai; Šebos aiškintojų mokykla ir daug kitų.

Net ir prieš dešimt metų keletas jų dar buvo gyvi, bet juos dažnai lankydavo Šikas ir Satichas, padarė juos bejėgius ir galiausiai pribaigė. Kai kurie mirė jauni. Tik Kačių Tėvas pats pasidarė jų šeimininku ir pavertė juos savo skalikais, su kuriais naktį medžioja. Jis sunaikino savo kolegas vieną po kito ir dabar yra paskutinis iš Neregimosios kolegijos.

– Kaip atrodo Šikas, – paklausė Balianas, – toje pusėje, kurioje nėra akies ir rankos?

– Tos pusės niekada nepamatysi. Ji Afrikoje.

– Zuleika... – pradėjo jis.

– Klausau. Kalbėk. Nepaklausti visada pražūtinga.

Bet jam į veidą jau dvelkė pažįstamas vėjelis, ir jis jau žinojo atsakymą į savo klausimą. Jis pabudo latake, jam jau kilo kraujas ir vėmimu pliūptelėjo iš burnos.

5

Miesto panorama

Mečetės labai panašios viena į kitą. Lūšnynai atsikartoja kiekvienoje miesto dalyje. Gyventojai nepaslaugūs arba nesugeba parodyti kelio. Pasiklysti taip lengva, ir labai dažnai, klajodamas po nepažįstamą miestą, žmogus grįžta ten, nuo kur pradėjo, bet grįžęs į tokią vietą jis jos neatpažįsta, tad, vėl žengdamas tolyn, iš tos pačios vietos eina pirmą kartą. Aš negaliu pasiūlyti plano ar žemėlapio. Niekada neturėjau. Gal galėtų pagelbėti miesto apžvalga. Per atstumą viskas gali pasirodyti aiškiau...

Bijodamas vėl pasiklysti, tą dieną ir daugelį vėlesnių dienų Balianas ėmėsi tikslo perprasti Kairo geografiją – keblus dalykas, nes daugelis gatvių atrodo panašios, vingiuoja ir sukiojasi tarp pastatų be jokio aiškaus tikslo ar krypties, bet jis kaip atspirties pagrindą pasirinko pakraščius ir miesto siluetą.

Pirmiausia – Citadelė, stūksanti pietuose ant kalkakmenio uolos ir matoma beveik iš visų miesto vietų: pakrika įtvirtinimų ir smagumų namų sankaupa, išaugusi per tris pastaruosius šimtmečius.

Dažnai matomi ir priešais Citadelės kalną iškilę kurioziški ir labai įmantrūs Sultono Chasano mečetės minaretai. Toliau

pietuose virš mečetės ir Citadelės kyla geltonos kreidinės Mukatamo kalno uolos.

Į šiaurę ir rytus driekiasi Mirusiųjų miesto kupolai – mauzoliejų ir kapinių nekropolis. Kai kurie didžiųjų mameliukų kapai yra marmuro ir porceliano rūmai. Dieną tai būna lankytina vieta, bet naktį ji virsta galvažudžių ir beturčių lizdu – naktinis smurtas ir badas smarkiai pagausino Mirusiųjų miesto gyventojų skaičių. Už Mirusiųjų miesto dunkso baltos kalvos – kone tokio aukščio kaip Mukatamo kalnas, – kalvagūbris driekiasi iš šiaurės į pietus miesto rytiniu pakraščiu. Šios kalvos per šimtmečius susidarė iš nuolaužų ir atliekų. Pučiant rytų vėjui, žvarbiomis, tuščiomis Mirusiųjų miesto gatvėmis sklinda puvėsių dvokas, ir per visą Kairą plūsta smulkios baltos dulkės, dusinančios ir spaudžiančios ašaras. Tai gali trukti ištisas savaites, ypač vasaros pabaigoje; venecijiečiai šį vėją vadina *tramontana*. Kartais – neretai naktį – kuris nors šlamšto kauburys savaime užsiliepsnoja, ir į orą vaizdingai švirkščia ugnies bei šiukšlių srovės.

Šiaurėje, už sienos, miestas palengva išsibaigia tarp skurdžių palmių guotų. Čia įrengti galvijų turgūs ir kupranugarių gardai.

Plotas tarp Nilo ir senamiesčio šiaurės vakaruose dar neapjuostas siena. Bulake švartuojasi upiniai laivai, iš ten kroviniai nešuliniais gyvuliais gabenami į patį miestą. Didieji emyrai ir karimų pirkliai gyvena vakaruose. Kiek į pietus yra Azbekija – naujausias priemiestis, iškilęs pelkyne, susidariusiame Nilo vagai pasislinkus į vakarus. Čia yra emyro Azbeko rūmai (jau truputį aptriušę), jo arklidė ir didelis tvenkinys, apjuostas smagumų paviljonų – jo vandenyje irkluoja prostitutės. Toliau į pietus yra Dramblio ežeras ir Rodos sala. Galiausiai Saladino akvedukas ir Zeinhomo kalva – dar vienas šiukšlių gūbrys, aptūptas vėjo malūnų, – apytikriai žymi apgyvento miesto pietvakarių ribą, bet beveik visose pusėse pakraščiai užleisti marui ir klajokliams su jų bandomis.

Šiemet užsienio lankytojams neleista keltis į Nilo vakarinį krantą ir lankytis prie piramidžių. Pasak valdžios, pernelyg didelę grėsmę kelia beduinai. Net ir rytiniame krante beduinai kartais nusiaubia Mirusiųjų miestą. O dėl paties Nilo, netgi jo nematant galima numanyti jo vagą šalia Rodos, akimis sekant peslius ir maitvanagius, sklendžiančius virš upės ir smingančius į ją, nes Nilas plukdo dvėseną iš Kairo skerdyklų šiaurėn į jūrą.

Paties miesto šerdis apibrėžta upės ir atmatų kalvų, pilies akveduko ir apleistų lūšnų. Dauguma turgų išsidėstę tankiai apgyventose šiaurės rytų dalyse, it parazitai įsikūrę senųjų Fatimidų rūmų griuvėsiuose, o už prekybinių gatvių esama mažų vidinių kiemelių ir gausiai apgyventų namų, kuriuose susigrūdusios glaudžios religinės bendruomenės ir giminės. Tai senasis Kairas, toks perpildytas, kad žmogui su mulais dažnai reikia visos dienos prasibrauti per jį. Jo širdį kerta Kasaba – pagrindinė gatvė, einanti nuo Pergalės vartų į pietus pro rūmų griuvėsius ir Zuveilos vartus iki Citadelės. Žydų, koptų ir armėnų kvartalai yra senųjų sienų viduje. Juodaodžių ir totorių gyvenami kvartalai driekiasi už tų sienų palei Kasabą.

Balianas pastebėjo praleidžiąs daug laiko netoli Zuveilos vartų, kur renkasi šokėjai ir artistai. Be to, tai vieta, kur nusikaltėliams vykdoma mirties bausmė pasmaugiant arba nukirsdinant – paskui jų kūnai už vartų pamaunami ant ilgų baslių, kurie nuo svorio nesmagiai linksta.

Eidamas Kasaba nuo Zuveilos vartų į pietus, pro Totorių Griuvėsius, patenki į kariuomenės elito barakus, paskui prieini ginklų turgus, arklių turgus, arklides, pratybų aikštes ir galiausiai – Juodąjį hipodromą, kur mameliukų kariai kasdien lavinasi imituodami kautynes. Šis miestas – tarsi sujaukta sąmonė, išnykusių dinastijų archajiškų norų ir primirštų prisiminimų raiška.

Paprastai Balianas guldavosi miegoti gatvelėje netoli Zuveilos vartų. Vieną naktį atėjo Jolis ir atsitūpė prie jo. Joliui į nugarą buvo įsikibusi beždžionėlė, letenomis apsivijusi jo kaklą.

– Štai kur anglas! Kas tau yra? Atrodai labai nesveikas.

Jolis irgi atrodė nesveikas, įsitempęs ir pervargęs, bet Balianas nutylėjo tai, baimindamasis pasirodyti nemandagus.

– Tie sapnai... Joli, ar aš sergu arabiškuoju košmaru? Kas yra arabiškasis košmaras?

Jolis susiraukė ir prieš prabildamas atsisėdo ant žemės su savo našta.

– Arabiškasis košmaras yra liga. Sakoma, kad ja užsikrečia kartu miegantys žmonės. Naktį ji eina iš burnos kaip dūmas. Sako, kad žmogus, pirmas susirgęs šia liga, atvyko į Kairą visai nežinodamas, ką atsinešė.

Pasakojama taip. Kadaise Damaske gyveno pora, kuri neturėjo vaikų. Vyras iš tiesų buvo impotentas ir, regis, visai negeidė savo žmonos. Ar tai buvo kerai, ar viena iš Dievo siųstų ligų, aš negaliu pasakyti, bet žmona nusprendė, kad šią bėdą gali sutvarkyti burtai, tad, išsiklausinėjusi miesto išminčių, ji sužinojo apie galingą burtininką ir leidosi ieškoti jo pagalbos.

O tas burtininkas gyveno pilyje ant saulėtos kalvos prie Mekos. Kelias iš Damasko buvo ilgas ir pavojingas, bet atvykusią ją burtininkas priėmė maloningai ir aprodė jai visus, išskyrus vieną, pilies stebuklus – parodė prie sidabrinės grandinės pririštą beždžionę, kurią jis buvo išmokęs žaisti šachmatais. – Čia Jolis antrąkart susiraukė. – Parodė atlasinę lovą, plūduriuojančią gyvsidabrio telkinyje, taip pat erelius, kuriuos jis veisė pilies bokštuose ir su kuriais eidavo medžioti.

Negana to, jis sutiko parduoti jai stebuklingą afrodiziaką – tai buvo dūmų draikana butelyje. Bet ši gyvybinga esencija būsianti gatava tik po daugelio savaičių distiliavimo, o burtininkui reikią keletui savaičių išvykti svarbiais reikalais. Tada pamąsčius jam šovė į galvą sprendimas, nors teko užgniaužti tam

tikrus būgštavimus. Moteris turėtų pasilikti pilyje ir, atsidėkodama už svetingumą, ką nors jam padaryti, būtent – prižiūrėti paskutinį ir didžiausią jo pilies stebuklą. Burtininkas nusivedė ją į kambarį, kurio anksčiau nerodė, ir supažindino su savo sūnumi.

Tas vaikinas iš tiesų buvo žmogaus grožio stebuklas: ilgos blakstienos, putlūs skruostai, antakiai – kaip jaunas mėnulis, o burna – lyg skaisčiai raudonas lankas. Vaikinas parodė jai suprantąs paukščių kalbą, ir moteris žinojo, kad burtininkas sako tiesą teigdamas, kad jo sūnus būsiąs penktasis mesijas.

– Penktasis mesijas?

– Tai šių dienų Kaire labai paplitusi erezija. Ja tikintieji sako, kad nuo to laiko, kai pranašas Mahometas išpranašavo mesijo atėjimą ir pasaulio pabaigą, buvo keturi mesijai ir keturios pasaulio pabaigos, bet didžioji dauguma neišmanančios žmonijos buvo per žiopla, kad tai pastebėtų, tad viskas klojosi maždaug taip kaip ir anksčiau. Bet penktasis mesijas atėjęs atkeršysiąs tiems, kurie nesugebėję atpažinti keturių nematomų mesijų. Tai klaiki erezija. Žmonės mano, kad jis nuvers kalifą ir sultoną ir į jų vietas pasodins kitus. Jis sutaikysiąs musulmonus su krikščionimis ir žydais, liūtą su avinėliu. Jo sekėjai sako, kad jis jau dabar esąs Kaire ir tik užsislaptinęs laukiąs laiko paskelbti apie save.

Grįžkim prie tavo pradinio klausimo – burtininkas visom savo gudrybėm išnagrinėjo senąsias pranašystes apie mesijo gimimą ir jį lydinčius ženklus. Tada jis nusipirko jauną vergę abisinę ir, išmanydamas žvaigždžių galią, reikiamu laiku apvaisino ją savo sėkla.

Taigi burtininkas savo branginamą ir stebuklingą sūnų paliko su ta moterimi ir iškeliavo. Bet moteris, kaip ir buvo galima tikėtis, kamavosi nuo ilgalaikio lytinio susilaikymo ir didžiai geidė šio jaunuolio, o jis pats nuo pat gimimo nebuvo matęs jokios moters, išskyrus savo žindyvę (kuri buvo sena),

tad šia moterimi labai susidomėjo. Taigi juodu ėmė bendrauti, ir vos už keleto dienų jinai suviliojo jį. Juodu laimingai leido savaites mylėdamiesi lovoje, plūduriuojančioje gyvsidabrio telkinyje.

Paskui vieną dieną jie pamatė nuo tvirtovės viršaus, kad grįžta burtininkas. Moteris prisaikdino vaikiną tylėti, bet burtininkas, įėjęs į pilį, iš vaikino veido bemat suprato, kas atsitiko ir kad išrinktojo skaistybė atimta, tačiau buvo gudrus ir nieko nesakė. Jis ir toliau su moterimi elgėsi svetingai, kol galiausiai pasakė, kad afrodizinės dujos, kurias jis pažadėjo jos vyrui, jau paruoštos, ir įteikė jai rudą butelį. Toji kvaiša jam nuoširdžiai padėkojo, atsisveikino su burtininku bei jo sūnumi ir nuskubėjo atgal į Damaską, kur jos jau kiek nerimaudamas laukė vyras. Tą naktį jie nekantraudami atkimšo butelį ir nelaimėlis vyras entuziastingai keliskart įkvėpė spalvotų garų. Tada jie pamatė, kad butelio turinys vyriškumo nė kiek nepridėjo – jo penis buvo glebus kaip visada. Bet juodu niekada nesužinojo, – dėl šios ligos pobūdžio, – kad iš pradžių vyras, o paskui, netrukus, ir žmona buvo pakirsti begalinių arabiškojo košmaro kančių. Štai taip ši baisi nelaimė buvo paleista per žmones.

– Kokia paika istorija!

– Tai turgaus poringė.

– Ar tas arabiškasis košmaras nepagydomas?

– Ne – nebent suterštasis mesijas dar vis dėlto galės išgydyti raupsuotąjį ir luošį ir taip pat turės galios panaikinti savo tėvo prakeiksmą.

Balianas pamąstė ir tarė:

– Joli, kodėl tau ant kupros tupi beždžionėlė?

– A, taip, taip, tupi. Na, čia yra tokia istorija...

Bet Balianas nebenorėjo klausytis Jolio pasakojimų ir ištrūko į kitus regėjimus. Virš miesto sukosi saulė ir mėnulis, diena keitė naktį svaiginančia sparta, jam pereinant nuo vie-

no vaizdo prie kito. Kažkokios moterys prašė jo pažvelgti į bedugnį šulinį, bet jis atsisakė. Sfinksas, kurį arabai vadina Siaubo Tėvu, užkirto jam kelią į sūdytus piramidžių lobius. Jį atvedė prie paveikslo, vaizduojančio kaukėtą ponią, žindančią du kūdikius. Džankristoforo jam paliktoje knygoje jis perskaitė apie smegenis, kurios yra *„žibinto suodžių arba nubo spalvos“*. Jam į ausį šnibždėjo arabiški balsai. Akyse šmėstelėdavo Veinas ir Kačių Tėvas, bet jis jų išvengdavo. Ir taip toliau, ir taip toliau, kol baigiantis nakčiai jis vėl sutiko Zuleiką. Zuleika, tiesą sakant, jį išprievartavo, kartu pamokydama abisiniško riešutų spaustuko metodo ir sielvartingojo bučinio.

Po viso to Balianas papasakojo jai apie savo susitikimą su Joliu ir paklausė:

– Jeigu istorija su Mekos burtininku yra turgaus poringė, tai kodėl jis man ją pasakojo?

– Jolis mėgsta pasakoti istorijas, bet šitos turguje niekas negirdėjo. Tai yra alegorija, taikoma tau.

– Ką ta beždžionėlė veikia Joliui ant kupros?

– Tai ne beždžionėlė. Tai tikra beždžionė – visai kitoks gyvūnas. Beždžionės neturi uodegos.

– Gerai, tai ką ji ten veikia?

– Gal tu verčiau pailsėk nuo tų savo klausimų. Daugiau išsiduodi klausdamas, negu gauni iš atsakymų. Ta beždžionė – Jolio genijus. Tik jis to nenori suprasti. Gerai padarei, kad palikai tą porelę. Bet jeigu jį vėl sutiksi, paklausk apie mano kiniškąją skrynelę. Jis ją pasiėmė manęs neatsiklausęs.

– Zuleika, ar aš sergu arabiškuoju košmaru?

Prieš atsakydama ji nirčiai dėbtelėjo ir įsikando nagus.

– Arabiškojo košmaro pabudęs neprisimeni. Tu dabar pabudęs, bet nakties sapnus prisimeni. Vadinasi, tu nesi arabiškojo košmaro auka.

– Bet aš nepabudęs. Dar ne.

Jis pabudo latake srūdamas krauju. Vis dėlto sapnus prisiminė. Jam jau norėjosi nebeprisiminti. Vėl nuėjo į Citadelę pas davadarą, bet, regis, tądien jis lankytojų nepriiminėjo.

Jis apdujęs nudvoklino šalin ir toliau žvalgėsi po miestą. Yra pastatų bei paminklų Kairas ir kitas Kairas, pirmojo nepažįstantis. Antrasis miestas nepaliaudamas juda basomis, įdiržusiomis kojomis: virėjai, prekiautojai vandeniu, samdomi žudikai, laiškų rašytojai, visų galų meistrai, nešikai ir pienininkės kraustosi su savo amatu iš kvartalo į kvartalą, tarnauja savo užsakovams, kur tik prireikia.

Naktį randasi kitas miestas. Daugelis gatvių ir miesto kvartalų užsidaro už tvirtų vartų, kad atsitvertų nuo siautėjančių mameliukų riaušių. Kitos miesto dalys, ypač vakaruose – palei Nilą ir Azbekijoje – iki pat aušros būna skaisčiai apšviestos tūkstančių alyvos deglų.

Bain al Kasreine – vieninteléje erdvioje atviroje senojo Kairo vietoje – vyrai ir net kai kurios moterys turi madą eiti pasivaikščioti vėsioje prietemoje. Vėliau, kai save gerbiantys žmonės jau būna namie, gatvėse karaliauja žibintų degėjai, ūžaujantys mameliukai, prostitutės ir miegantieji. Balianas, žinoma, ne vienintelis miegodavo gatvėje. Po atviru dangumi miegojo didžiuma Kairo, visa galybė miesto skurdžių. Dieną didesnės šeimos gatvių kampuose ir apleistuose griuvėsiuose įsirengdavo taborus; naktį šie žmonės atrodydavo kaip pamėkliški kuproti siluetai, apsiklostę išdrikusiomis drapanomis.

Dieną ir naktį tekdavo brautis pro kunkuliuojančią prakaituotų audinių ir žvilgančių kūnų tirštumą – minios ir perteklius kirmėlyną. Ir vis dėlto, nors jis be paliovos vaikščiojo Kairo gatvėmis, miesto beveik nė kiek nepažino. Matyt, tikrasis miestas yra kitur – privačių interjerų, etiketo ir šeimyninių pareigų pasaulyje, saugomame didžiulių, stambiomis vinimis sukaltų durų ir durininkų, žvelgiančių nuo suoliukų, iš už mešrabijos pinučių, tūkstančiuose slaptingų lovų ir sodų. Elgetų maldavi-

mai, gatvės prekiautojų šūksniai, kariniai orkestrai – tai viešieji balsai. Tik retkarčiais, vėlai vakare, jis atsitiktinai nugirsdavo šeimyninį barnį arba moterį, maldančią savo vaiką.

Dieną naktį Balianas mokėsi arabų kalbos – ir gatvės šnekos, ir formalesnės savo sapniškų mokytojų prozos. Nepasakytum, kad jis įvaldė kalbą – veikiau ji įvaldė jį. Jis nejučia ėmė galvoti kalba, kurios daiktavardžiai nepastebimai virsta veiksmažodžiais, kuri tarytum atmeta esamąją būtį, kurios speciali veiksmažodžio forma nusako spalvas ir fizinius nukrypimus, kalba, turinčia ritmišką sintaksę ir daug reikšmių sluoksnių, kalba, šnekama su kimiais užsikirtimais, gomuriniais garsais, netikėtais akcentais ir dvejinimais.

Trumpos garsų samplaikos spinduliuoja iškreiptais aidais ir miglotais vaizdiniais. Viena tokia sandūra, su kuria jam teko gerai susipažinti, sukasi apie K, R ir D garsų seką. *Kird* reiškia beždžionę, bet taip pat Iblį – velnią. *Karada* reiškia būti graužiamam kirminų, sukti sviestą ir tylėti. *Karida* – kaupti debesis. *Karrada* – rinkti erkes iš kupranugario, apgauti ir keikiantis minėti velnią. Galiausiai *takarrada* reiškia kietai suraityti ir suvynioti, o *makrūd* – išsekęs.

Jis pastebėjo, kad žmonių šnekama arabų kalba ne reiškia prasmę, o tik užsimena, tarsi pirštas rodytų kur nors kitur. Jis išmoko įsidėmėti ir pažinti jų šneką stebėdamas ir atkartodamas gestus. Balsas gali sakyti „taip“, bet šonan kryptelėjančios akys sako „ne“. Ištiestas delnas ir praskėsti pirštai reiškia delsimą. Smilius ir bevardis ištiesiami norint atstumti blogąją akį. Nosies šonas krapštomas pirštu perspėjant. Prie širdies pridėtas delnas rodo dėkingumą. Po naujojo Babilono kalbų klegesiu – po arabų, turkų, mongolų, italų, armėnų, berberų ir kitomis kalbomis – glūdi visas jas palaikanti nebyli kalba. Ją vartojo visi, bet Bulbulis ir Jolis – išraiškingiausiai.

Balianas įsiliejo į Kaire susirinkusią tarptautinę elgetų broliją, be to, tapo vienu kukliausių jos narių, mat tarp benamių,

beturčių padugnių vis dėlto buvo elitas – charafišai – elgetų ir smulkių nusikaltėlių gaujos, organizuotos su vieno ar kito turtingo emyro globa. Charafišų darbas buvo mitinguoti už savo emyrą, jeigu jį iškviestų į Citadelę, rinkti žinias ir gandus ir duoti atkirtį kitų emyrų charafišų veiklai.

Už tai registruoti rėmėjai prie emyro durų kasdien gaudavo duonos. Taip pat kasdien prie emyrų namų grodavo kariniai orkestrai, tad rytais plotuose aplink Citadelę orą virpindavo niaurus būgnų tratėjimas ir nedarnūs charafišų chorai.

Vasarą visi būdavo suskretę ir irzlūs. Kai pūsdavo negeros krypties vėjai, nuo dvokiančių baltų dirbtinių kalnų, stūksančių už miesto sienų, atplūsdavo dulkių debesys ir didžiosiomis gatvėmis bei iškilmingų paradų aikštėmis srūdavo nešvarumų upės. Tarp besivaržančių charafišų gaujų kildavo peštynės. Kartais pritvatindavo kokį svetimšalį, koptą arba žydą. Derlius buvo blogas, sklido gandai apie piktnaudžiavimus, ir ruseno smurto grėsmė.

Balianas vengė karavansarajaus ir savo bendratikių. Baiminosi, kad jiems jis yra suterštas apkerėjimo arba Dievo rykštės. Vienoje vietoje niekada neužsibūdavo, bijodamas, kad jį aptiks Kačių Tėvas ir Veinas. Miegas jį tik dar labiau nuvargindavo, tad ėmė daug miegoti ir dieną. Miegas suimdavo greitai – pirmiau atplūsdavo juodos bangos, aptemdančios regėjimą, o paskui jis dažniausiai smigdavo į būseną be sąmonės. Pabusdavo taip pat staiga. Su slogiu sukrėtimu pasijusdavo tysąs saulės šviesoje ir kraujyje. Tuščiu skrandžiu ir nuo sapnų apsunkusia galva kone snausdamas bastydavosi po miestą. Bet jam jau nebereikėjo ieškoti kelio pagal matomus minaretus arba dulkių kauburius – pakankamai bylodavo žemės pokrypis jam po kojomis arba saulės šviesos kritimo kampas į sieną tam tikru dienos metu.

Vieną dieną pajuto, kad jį kažkas sekioja – jam už nugaros nuolat inkšdamas tapeno tingus baltas šuo: kalė sunkiais spe-

neliais. Kai Balianas jėgų netekęs sėdėdavo namų paūksmėje, kalė sukdavo ratus aplink jį, sunkiai lekuodama ir inkšdama, nasrus glebiai pražiojusi, tarsi suktai šiepdamasi. Gatvėse, apleistuose griuvėsiuose ir turgavietėse Balianas jausdavo, kad už jo velkasi išglebusi balta šmėklelė, o naktimis, Balianui miegant po atviru dangumi, šuo irgi gulėdavo netoliese, dvėsuodamas karštame nakties ore.

Bet palengva Balianą apėmė įsitikinimas, kad jam vaidenasi – kad šuo yra pamėklė, matoma tik jo vieno. Rimtai apsvarstęs šį reikalą, jis suprato, kad iš tiesų baltoji kalė tiksliai atspindi, kaip iš vidaus pagedusi jo siela – protiškai ir dvasiškai pasyvi, dyka ir lengvai pralinksminama. Šių savo sielos savybių jis negalėjo išmesti – lygiai kaip ir atsikratyti baltosios kalės. Dabar jis kiek apkvaitęs iš nuovargio ir kraujo netekimo gulėjo Totorių Griuvėsių paūksmėje. Priešais jį saulėje it sfinksas tupėjo baltoji kalė, jai nuo smakro į smėlį dryko seilė. Staiga kalė netvirtai atsistojo ir svirduliuodama pritapeno prie jo. Atėjo paskutinioji, – pamanė jis. Ištiesė ranką prisidengdamas veidą ir susivokė liečiąs kailį. Kalė tikra. Ji lyžtelėjo jam veidą – iš nasrų dvelktelėjo sudvisęs kvapas, atsiduodantis supuvusia mėsa, – tada nusvirduliavo šalin, ir jis jos nebematė.

Vis dėlto tai ženklas, – pamanė jis. Save jautė nebeaiškiai. Jo dėmesio nuolat šaukėsi kiti balsai – nakties palikuonys.

Žmogus, kamuojamas arabiškojo košmaro, visą naktį kruta po antklode. Jis mato, kas dedasi. Jis žino, kas dedasi, bet nieko negali padaryti, nes užmiršta. Jis sapnuoja, kad jo penis perpjaunamas perpus kaip bananas, kad nuo ausies iki ausies perveriami karštai įkaitinti žarstekliai, kad jis sausai žiaukčioja iš tuščio skrandžio. Jis sapnuoja, kad apalpsta, sapnuoja, kad praranda sąmonę ir, būdamas be sąmonės, pasijunta negalįs mintimis apmaldyti skausmo. Potyriai išsigrynina ir padvigubėja. Jis sapnuoja sapnuojąs šiame kankinamame kūne.

Sapnuoja, kad jo kūnas blaškosi ir raitosi kažkokioje lovelėje, o jo sąmonę puola siaubingos pamėklės. Jis įtaria – ne, yra siaubingai ir visiškai įsitikinęs, kad žmogus, besiblaškantis lovoje, sapnuoja, jog jo penis perpjaunamas perpus kaip bananas. O, kad tas žmogus lovoje galėtų jį pažadinti!

Paskui pasirodė, kad jie abu žadindami purto vienas kitą, aušros šviesoje virpėdami iš skausmo. Vyko dialogas, kurį juodu tik šiek tiek suprato. Šiurpiausia buvo, kad juodu žinojo, jog ši akimirka dar nėra pats arabiškasis košmaras, nors jis tuoj vėl užeis – auga juose, o gal tvyro kambario tamsumose. Tą košmarą atsineša mano brolis, mano antrininkas, – galvojo juodu vienas apie kitą. Žmogus, besiblaškantis lovoje, lėtai nukreipia nuo jų dėmesį, bet tik su didele pastanga, nes loginė erdvė mąžta.

Įrankiai, su kuriais jam teko darbuotis, buvo labai maži, beveik nematomi, kaip sudėtingi siūlų ažūrai, ir, kaip siūlai, jie lengvai trūkinėjo. Jis žengė viena kryptimi kelis žingsnius – regis, logiškus – ir pamatė, kad kelias gūžiasi. Tada ėmė gniaužti klaustrofobija, ir jį apėmė baimė, kad tai, ką jis daro, vis tiek nuves į aklavietę. Darėsi vis sunkiau atskirti sąmonės vaizdinius nuo regos vaizdinių. Abeji kėlė skausmą. Vis dėlto jis miglotai prisiminė paradoksą apie du miegančiuosius, sapnuojančius vienas kitą. O gal tai paradoksas apie vieną miegantįjį, sapnuojantį du miegančiuosius, sapnuojančius vienas kitą? Sunku pasakyti. Jeigu jau buvo tokia bėda, kaip jis apskritai tada išsisuko? Jam pasidingojo vaizdas: žmogus žengia į minamąjį ratą, o tada rato pagreitis ima svaidyti jį. Tai tikriausiai buvo jis. Jis jau buvo tuo tikras.

Jam dingtelėjo klausimas, kaip jis galėjo padaryti šią gana netvirtą išvadą, ir jis pabandė sugrįžti atgal. Tada suprato esąs apimtas kvaitulio ir nenorįs vėl patirti tai, ką tąnakt buvo išgyvenęs.

Paskui jis pamanė, kad jo kančią stiprina tai, jog ji nematoma, bekraujė ir logiška, tad gulėjo bandydamas įsivaizduoti

miestą, kuriame esąs. Kairą. Kiekviena gatvė – sunkiai kirstinas plotis, kiekvienos durys – paslaptis. Jo kaulai žėrėjo iš skausmo kaip iki raudonumo įkaitusios medžio anglys. Skausmingas uždavinys. Kažkur šiame mieste jis guli sapnuodamas – arba veikiau mieste, labai panašiame į šį, – pagalvojo jis netikėtai aiškiai. Palei Sultono Chasano mečetę, turgaus kampe, jis išvydo du neūžaugas, prekiaujančius saldainiais, o gal tik prisivertė juos išvysti?

Aš juos apžiūrėsiu, – pamanė jis, – ir patikrinsiu, kaip jie moka mėgdžioti tikrovę. Paklausiu jų ko nors, ko pats negaliu atsakyti. Jis susimąstė, ar galima bus pasitikėti tokiu atsakymu, paskui nudausino tų vyrų link. Jie pamatė jį ateinantį ir išsišiepė.

– Kuo aš vardu?

Vienas nusišypsojo rodydamas švarples.

– Aš vardu Barfis, o jis – Ladū.

– Ne. Kuo aš vardu?

– Atsiprašau. Gerai nenugirdau. Ar tu prašai manęs pasakyti tavo vardą?

– Taip.

Barfis pasikrapštė pakaušį.

– Ar tu žinojai mūsų vardus, kol mes jų buvom nepasakę?

– Ne, nemanau. Nesu tikras.

Ar jis žinojo prieš jiems prabylant? Jeigu žinojo, tai dabar tikrai žinos, ką Barfis toliau sakys. Jį apėmė šiurpus augančios neišvengiamybės jausmas.

– Labai keistas klausimas.

Atrodė neišvengiama, kad jis taip pasakys, bet ar vis dėlto jis žinojo, kad Barfis pasakys būtent tai? Ir ar tai apskritai yra koks nors matas? Ir galų gale juk jis pats ne visada žino, ką toliau sakysiąs – ir pabudęs, ir miegodamas. Ką jis tikisi patvirtinti? Gal Barfis arba Ladū jam pasakys. Jis pajuto sąmyšį ir nuobodulį. Iš viso skausmo tinklo išsiskyrė vienas konkretus –

jam baisiausiai norėjosi šlapintis, bet šį tyrimą reikėjo atlikti iki galo.

Dabar prabilo Ladū.

– Turbūt tu – Junisas, skudurininkas.

Barfis keistai dėbtelėjo į Ladū.

– Mes nepažįstam Juniso. Ar tu Junisas, ar tu tikrini mus, malonėk pasakyti.

Barfis ir Ladū suėjo arčiau vienas kito. Atrodė suglumę ir išsigandę. O jis pats pajuto, kad lemtis siūlo jam kažkokį miglotą iššūkį. Kažkas pradėta ir turi būti padaryta iki galo.

– Taip.

Ne, tai ne lemtis, o kažkokia nenumaldoma ir nemaloni logika, tik dabar ji apgaubta regimos grėsmės. Jis beviltiškai apsidairė, ieškodamas kitų žmonių, gyvulių arba paukščių.

– Jeigu tu Junisas, elgiesi labai keistai.

Reikia atlikti iki galo. Spaudimas pūslėje buvo nepakeliamas. Jis negalėjo įsivaizduoti nei ką galėtų atsakyti, nei kaip Barfis ir Ladū atsilieptų į jo atsakymą, ir akimirką atrodė neįmanoma tęsti be kokio nors, kad ir kaip migloto, vaizdo, kaip šis nuotykis galėtų rutuliotis. Nebuvo galimybių ir tikimybių skalės, kurioje jis galėtų darbuotis. Vis dėlto jis sugebėjo išvograuti, kartu dar pagalvodamas, kaip keistai skamba jo balsas ramiame apyaušrio ore:

– Gal aš ir Junisas. Aš išėjau į gatves ieškodamas žmonių draugijos.

Tai atrodė toks keistas pasakymas, kad jis nė neįsivaizdavo, kaip kas nors galėtų atsakyti į tai būdravimo pasaulyje.

Vėl viskas eina šuniui ant uodegos. Jam toptelėjo klausimas, ar neišdrįsus prie jų nusišlapinti. Jam iš pat pradžių reikėjo viso to išvengti paklausiant apie jų prekes. Bet gal jis per drovus. Jie tikriausiai mato, kad jis elgiasi keistokai, ir per daug nesirūpina, bet pakėlęs akis jis suprato suklydęs. Juodu šnibždėjosi.

– Naktimis man sunku. Maldauju jus kelias likusias valandas pasišnekėti su manim. Tikrai būčiau labai dėkingas.

Nėra prasmės bandyti juos prigriebti, – pamanė jis. Aš žinau, kad sapnuoju juos. Turiu tiesiog būti dėkingas už jų draugiją.

Ladū linktelėjo, nors jie dar atrodė įtarūs, ir Barfis ėmė šnekėti. Jis kalbėjo apie jųdviejų prekybą ir apie pelną, kurį galima gauti dirbant naktį, nors būtent šią naktį juodu nieko nepardavę. Be to, naktį dirbti, žinoma, pavojinga. Mameliukai mėgsta rodyti globėjišką ir pelningą domėjimąsi tokiais verslais. O dar tos siaubingos žmogžudystės. Sako, kad gatvėmis vėl vaikšto Mirtinoji Fatima.

– Sako, kad ji vyrams penį perpjauna perpus kaip bananą, – linksmai pridūrė Ladū.

Vyriškis perbraukė delnu per kaktą.

– Būkit geri, padėkit man. Atrodo, kad aš sergu arabiškuoju košmaru.

Tada jis prisiminė turįs susitikti su beždžione ir suprato, kad naktis dar tik prasideda.

6

Iš davadaro sodo į Arkaną

Viena mano pasakojimo paslapčių – kas gi tas žmogus, kurį kamuoja arabiškasis košmaras? Pagal šios ligos pobūdį tai galėtų būti bet kas, netgi jūs. Na, ne, aš nenoriu pasakyti, kad jūs sergate arabiškuoju košmaru. Mažų mažiausia tai būtų įžūlu, ir aš nedovanotinai nukrypstu. Ne, aš norėjau pasakyti, kad pasakojimas, kurio ėmiausi, yra sudėtingesnis, negu tikėjausi. Balianas, italas dailininkas, paslaptingoji prostitutė, jūreivis, vardu Emanuelis, davadaras, Kačių Tėvas, Veinas, mano sesuo Marija, mano geras draugas Bulbulis – tiek daug personažų, o bus dar daugiau. Mes dar nesusipažinome su Mirtinąja Fatima, tik girdėjome apie ją iš kitų. Aš imu nerimauti, kad galiausiai kažin ar sugebėsiu visa tai išlaikyti savo galvoje ir sėkmingai užbaigti jų istorijas. Dabar vertėtų stabtelėti ir geriau susipažinti su kai kuriais personažais.

Davadaras kiurksojo sode, atsilošęs į krūvą pagalvių. Abipus klūpojo dvi gražios, mėnuliaveidės jo dukterys. Sode plečiantis šešėliams, vėl pragydo paukščiai. Ilga žole prašvytravo gulbė. Ji buvo nesveika, apkvaišinta, į juos pažvelgė trumparegėmis akimis. Karštis anaiptol neslūgo, o tik dar stiprėjo. Dava-

daro smegenyse kunkuliavo mintys. Pirštais suėmęs palmės lapą, jis užsimiršęs draskė jį, kad sveiki liktų tik griaučiai. Tokiame karštyje apskritai per sunku judėti, bet už sienų jis girdėjo įprastinį miesto sambrūzdį. Vargino net bandymas tai įsivaizduoti. Merginos, kaip visada, šnekėjo apie vyrus ir seksą.

– Bint Azaz sako, kad frankų kraštuose viskas kitaip. Jie niekada nesiskuta savo slaptų vietų, ir vyras su žmona visą naktį praleidžia kartu, toj pačioj lovoj, o jiems mylintis moteris guli aukštielninka. Kaip tu manai – ar geriau, kai vyras neapipjaustytas?

Davadaras mintyse suaimanavo.

Jos sesuo atrėžė su panieka:

– Miegoti su franku! Jau geriau su beždžione! Beždžionei bent stovės.

– O ką tu čia išmanai?

Davadarui trūko kantrybė.

– Lauk! Lauk! Lauk! Atgal į namą. Nešdinkitės – lauk iš čia!

Jis atsipalaidavo, ir mintyse atgijo Hafizo Širaziečio eilės:

Ak, žalioji papūga,
Amžinai apie paslaptis šnekanti,
Te niekad netrūks tavo snapui vandens.

Žalioji papūga, kaip jam buvo žinoma, yra figūra, reiškianti opijų. Jis jo sučiupo dar vieną žiupsnį iš šalia padėto bronzinio indo ir mąsliai nurijo. Žvelgė į namo link vangiai tolstančių dukterų užpakalius. Opijus paliko aitrų, šleikštų skonį ir apvėlė burną sausa vilna. Davadaro įsitikinimu, opijus neteikė jokio tikro malonumo. Jis tiesiog lengvino žmogaus buvimo kūne skausmą – kraujo plūdimą gyslomis, sausgyslių brūžinimąsi į kaulą, smegenų košės tirtėjimą kaukolėje, – visą tą kasdienę mūsų skausmo plotmę, kuri darosi pastebima tik tada, kai opijus ją apmalšina. Davadarui malonumas reiškė

skausmo nebuvimą, o gėrį buvę galima apibrėžti tik kaip blogio nebuvimą.

Jis klausėsi iš už sienos sklindančių šūksnių ir šnibždesių, Kairo balsų, kurių pavojingi potvyniai teškendavosi aplink sodo pakraščius, o kartais jis juos gal tik įsivaizduodavo.

– Kairas blogesnis ir už Bagdadą – pilna prostitučių ir hašišo valgytojų. Su džiaugsmu iš čia dingsiu!

– Duonos kepalas kainuoja du dinarus!

– Mieste knibžda svetimšalių. Jeigu manai, kad jie čia atsidangino tiktai prekiauti, tau ne visi namie!

– Klausytis pasakotojų – tuščias laiko gaišimas.

– Tie, kurie leidžiasi ieškoti paslėptų lobių, – kas jie tokie? Mano nuomone, jie tiesiog bando pasprukti nuo savo žmonų.

– Iš Aleksandrijos atkeliauja linksmieji dervišai. Jie aiškina, kad Dievas siunčia juos šaipytis iš mūsų valdovų.

– Jis buvo jaunas, tad mes nenustebom, kad jį rado su perpjauta gerkle prie Bab al Nasro.

– Aš laukiu davadaro leidimo. Jau dveji metai, kai išsiunčiau prašymą.

– Kantrybė puošia.

– Ar žinot, kas bus toliau?

Davadarui merkėsi akys, vokai ėmė mirksėti stengiantis neužmigti. Kai kuriuos keblumus galima saugiai svarstyti tik budria sąmone – pavyzdžiui, Kačių Tėvą, persekiojantį tą jauną anglą, kuriam niekaip nesiseka išvykti iš miesto. Būdamas žvalus ar vangus, davadaras miglotai nujautė, kad tokia istorija gali baigtis tik bjauriai. Tas anglas – natūrali auka, Tėvas – šeimininkas, kankintojas, manipuliatorius.

Daugelį dienų davadaras praleisdavo snausdamas nuo opijaus. Jo matomo gyvenimo vos užteko aprūpinti sapnams: pora šimtų veidų, vaizdas iš Citadelės, keletas nutikimų buvo tausojami ir nuolat atkartojami giliuose apmąstymuose. Visą pa-

saulį sudaro viena medžiaga – pakanka nuodugniai ištirti bet kurią jos dalį.

Davadaras žvelgė į sodą apsiblaususiomis akimis. Jo dukterys vis dar tolo nuo jo taku, o prie dantų tebebuvo prilipę opijaus trupinėliai. Sodas buvo gražus, bet davadaras jame nieko negalėjo įvardyti – gausybė kekių ir žiedų prieblandos juodumoje, užlietoje purpuro, skleidžia sodrų mišrų kvapą. Mintyse jis klajojo tarp nežinomų sodo šakų ir iš prietemos gelmės tarp medžių žvelgė atgal į save – vienišą pažeidžiamą figūrą, išsidrėbusią su vėpliška opijaus šypsena, įsirėžusia jo veide lyg įpjova persirpusiame melione. Opijaus sukelta fantazija nusilpo, ir jis nejučia šastelėjo atgal į sodo vidurį. Liesomis rankomis perbraukė per padūmavusias akis ir vaškinę odą, svajodamas, kaip atrodytų, jeigu viskas būtų kitaip. Tarpe tarp dvidešimties metų griežto karinio asketizmo Citadelės barakuose ir ateities, kupinos erotinių intrigų bei politinės metafizikos, jį apėmė apkvaišimo stingulys.

Jis užsimerkė ir atsidavė vaizduotei. Miestas byra. Duonos tiekimo nebegalima užtikrinti. Sutemus gatvėse nesaugu. Pranašaujamas sultonato galas. Į Kairą atvyko keistų žmonių. Al Ažaro daktarai sako, kad Kaire dabar yra žmogus, sergantis arabiškuoju košmaru, – bet ką jie žino? Netrukus pasirodys linksmieji dervišai. O dar čia tas anglas...

Siestai arba jo vadinamajam grožio miegui davadaras buvo atsidavęs kone profesionaliai. Jis rašė knygą apie karių, valdininkų ir kitų veiklos žmonių grožio priežiūrą. Jau turėjo negalutinį pavadinimą: „Dabinimosi raktas ir puošimosi būdas sultono vergams ir tikėjimo kalavijams". Knygoje jis aiškino, kokia svarbi yra siesta, atpalaiduojanti veido raumenis ir išlyginanti rūpesčio raukšleles. Kad ir kokios audros siaustų žmoguje, visada reikia stengtis išlaikyti vaiskų veidą. Čia jis taip pat kėlė mintį, kad ūmus prakaitavimas, sukeliamas opijaus dozės, išvalo poras ir odą daro gražią bei lygią.

Knygos užmojis buvo platus, gelmė įspūdinga. Kaip gali žmogus balne išlaikyti natūralius odos aliejus žygyje? Ar patartinos tatuiruotės? Kokią kosmetiką vartoti norint patraukti moteris ir kokią – norint patraukti vyrus? Sakų naudojimas plaukams šalinti. Masažas. Tupetai. Kelnių kilpinės. Dažai vokams, chna ir lakai. Neužmiršo jis ir psichologinių dalykų. Pavyzdžiui, norint atrodyti gražiam grumtynėse, kaip ir ginkluotose kautynėse, be galo svarbu jaustis jaunam. Taip pat svarbu įgyti elitinį veidą, atrodyti pinigingam, nes pinigai sukelia geismą patikimiau negu kvepalai... Tai sunku. Mąstydamas neišbandytomis kryptimis, jis pakankamai įvertino, kaip keblu darbuotis su tais sunkiais turkiškais veido bruožais, neretai sudarkytais mūšių randų ir išvagotais valstybės reikalų rūpesčių.

Kaip ir visada po siestos, jis pabudo pagveręs ir persmelktas šalčio – tarsi išnirdamas iš didelės gilumos. Sugrįžę jį vėl apsėdo tie patys dienos rūpesčiai. Miestas byra. Duonos tiekimo nebegalima užtikrinti. Sutemus gatvėse nesaugu. Pranašaujamas sultonato galas. Al Ažaro daktarai sako, kad jau dabar Kaire yra žmogus, sergantis arabiškuoju košmaru, – bet ką jie žino? Netrukus pasirodys linksmieji dervišai. O dar čia tas mįslingas anglas, ir ką nors reikės daryti su tuo italu...

Džankristoforas pabudęs vėl išvydo tamsią figūrą, gunktelėjusią, apsigaubusią, stovinčią jam prie pat pėdų, žvelgiančią į jį. Paskui ji išnyko. Tai buvo vienintelis jo lankytojas. Dar prieš atvykdamas į Kairą, jis pažinojo jį ir žinojo jo vardą – tai Azraelis, mirties angelas. Azraelis aplanko visus, bet ne visi jį mato. Jis pasirodo silpniausiomis žmogaus gyvenimo akimirkomis. Kuo arčiau jis prie kojūgalio, tuo arčiau tam žmogui mirtis. Kai jis pasilenkia žmogui virš galvos, mirtis jau tikrai būna čia pat. Azraelis išsiurbia sielą iš kūno, pradėdamas nuo kojų pirštų – tai labai skausminga. Džankristo-

foras visada pabusdavo su šiurpaus laukimo jausmu. Kai atsimerkęs išvysdavo tuščią kambarį, jam visada džiugiai palengvėdavo. Bet kartais kambarys nebūdavo tuščias. Kokią dešimtį kartų priešais Džankristoforą stovėjo Azraelis, kaskart vis arčiau. Arčiau, arčiau ir arčiau – Azraelis buvo vis trumpėjantis jo gyvenimo šešėlis.

„Iš dabar gyvenančiųjų milijonai niekada nemirs“, – taip jam buvo pasakyta. Apmaudus slėpinys – nes dabar jis žinojo nebūsiąs vienas iš jų. Vis dėlto šiek tiek guodė žinojimas, kad čia jis ne vienas ir kad kažkas stebi jį miegantį. Spalvotos dėmės, sudariusios angelą, akimirksnį jam dar šokčiojo vyzdžiuose, o paskui išsibarstė, ir liko tik blausūs deglo atšvaitai iš išorinės celės.

Jis buvo Citadelėje – požeminiame plote, žinomame al Džubo pavadinimu; jis sužinojo ir tiksliau – esąs toje jo dalyje, kuri vadinama Arkana – tai yra Drėkintuvu: aišku kodėl. Jis buvo visas permirkęs, bet labai sukaitęs. Tvaiki šutra šmižinėjo jo kūnu it gyvos skruzdės. Ant labai ankštų sienų žvilgėjo vanduo. Jis mieguistai perbraukė rankomis per savo lipnų kūną ir, ištiesęs jas už galvos, palietė glaudžiai slegiančias šios nenormalios gimdos sienas. Jis šlykštėjosi savimi. Rankomis it irklais vangiai pateliūškavo jį supančiame vandenyje. Miglotai prisiminė, kaip kadaise, su draugais gulėdamas saulėtame kalvos šlaite netoli Pavijos, prisiekė sau, kad, nors ir kas atsitiktų ateityje, ypatingas šios akimirkos malonumas iš anksto su kaupu atstoja visas negandas. Bet dabar jis sumąstė, kad prieš daugelį metų kalvos šlaite prie Pavijos Dievas išgirdo jį ir priėmė jo iššūkį. Dabar jis kentėjo taip smarkiai, kad jo kūnas, jo siela ir gyvenimas šio esamo skausmo subjauroti visam laikui. Niekas nieko neatsveria, – pamanė jis. „Aš“, kuris juokiasi, ir „aš“, kuris rauda, yra dvi skirtingos esatys... Tą rytą kavinėje Balianas tikriausiai pamanė, kad nuo karščio jam pasimaišė. Jis stebėjosi, iš kur ta užgaida, paskatinusi jį pasikviesti

tą užsisvajojusį, apyžioplį jaunuolį ir taip įsijautus su juo kalbėti. Gal pamatė jį turint kažką jiems abiem bendra. Šiaip ar taip, matyt, tai buvo klaida. Džankristoforas tuo metu nesuvokė, kaip atidžiai jį stebi miego mokytojas ir jo žmonės. Ko gero, ir ant Baliano kris įtarimas dėl to, kad šnekėjosi su juo. Gal ir tos knygos jie ieško – Džankristoforas ištraukė ją iš Veino bagažo.

Knygos pavadinimas, grakščia, ritmiška arabų kalba skelbiantis: „Seno maldininko, ieškančio bezoaro išminties akmens, sapnas, kuriame žinojimu iškalbinga burna paleidžiama į neišmanymo ganyklas“, – iš pradžių vertė jį suabejoti, ar jis bus radęs tai, ko ieškojo. Tačiau pratarmė jį nuramino.

Jis sakė: „Senasis maldininkas pabudo iš ilgo sapno ir paklausė:

– Sakykit man, kokiame gyvūne galima rasti bezoaro išminties akmenį?

Pasirodė Gerojo Patarėjo figūra ir tarė:

– Bezoaro akmuo yra Rucho išskyra.

– Gerai, o kas yra Ruchas?

– Ruchas – tai paukštis, turintis vardą, bet neturintis kūno“.

Tada Gerasis Patarėjas pasiūlė senajam maldininkui nebeklausinėti, bet apklausa, žinoma, tęsėsi. Džankristoforas probėgšmais prisiminė, kaip toliau klostėsi pašnekesys ir pridurtas komentaras, bet greitai nustūmė tai į tą savo sąmonės plotą, kuriame stengėsi negalvoti apie savo ketinimus Dievo atžvilgiu. Pabandė galvoti apie ką nors kita ir pagalvojo apie tikrąjį savo misijos Kaire tikslą. Skubiai pasistengė galvoti apie dar ką nors kita.

Be abejo, konsulas, tas senas kvailys, reiškia protestus dėl jo arešto. Šie protestai nuveiks tik tiek, kad paskatins valdžią atsivesti jį iš šitos celės ir pamėginti nustatyti, kodėl jis toks svarbus, – iškankinti iš jo atsakymą. Jo neviliojo davadaras ir

jo budeliai, bet iš tikrųjų tai jis bijojo Tėvo ir jo pagalbininkų. Tačiau jo draugai Kaire irgi nepėsti, ir nėra visai neįmanoma, kad suorganizuos jo pabėgimą, kol jis nepateko į mameliukų inkvizicijos nagus, ir kad jis dar išvys žydrą dangų prieš savo paskutinį susitikimą su Azraeliu.

7

Kačių Tėvo name

Pradžioje aš nusakiau savo pasakojimą kaip romantišką istoriją – iš dalies taip ir yra, bet kartu tai, žinoma, ir tikras pasakojimas. Mano publikai gali atrodyti, jog mano pasakojime nerealumo įspūdį suteikia tai, kad pasakotojas pasirodo miegančiojo anglo sapnuose. Bet jūs gal irgi pasirodote sapnuose tų, kurie jus pažįsta. Ar susimąstėt, kaip jūs jiems tada atrodot?..

Veinas dar kartą ėjo per miestą, paranke prilaikydamas Kačių Tėvą. Jo regos periferijoje sklandė paukščiai, keldami sparnus it šviną ir nuleisdami uodegas, plakdami jomis tirštą švytintį orą. Jiems apie kojas kilo dulkės ir stingo tumiame ore. Iš tolumos sklido gatvės prekiautojų šūksniai. Liejosi pavakarės šviesa, kurios spalvos atrodė ne iš mūsų saulės. Viskas klojosi ramiai ir lėtai, tarsi povandeniniame mieste. Juodu ieškojo Baliano.

– Rašidas sako lyg ir matęs jį šiąnakt sapne, bet nesąs tikras kur.

Jie perėjo iš Azbekijos dalies į Sėdinčiųjų Siuvėjų gatvę. Jos vartuose kiurksantis žmogus maldaudamas iškėlė nukirstų rankų strampus. Jie ėjo gatve toliau ir užsuko į Kvepalų suką.

Suke trys vaikai, kamuojami bjauriai pažengusio konjunktyvito, bandė nusivesti juos į kažkokį namą – neaišku dėl ko. Kažkoks vyras įsikišęs nuvijo juos. Jiems dėkojant, vyras atsigręžė į juos, ir pasimatė, kad pusė jo veido išpuvusi atsiknojusiais raudonais dribsniais. Kai juodu apsisukę patraukė atgal, Citadelės link, praėjo pro saulėje besikaitinančią katę. Viena jos akis palaida karojo iššokusi iš akiduobės, palaikoma tik ganglijo.

– Ar tu pastebėjai, – paklausė Kačių Tėvas, – kad kai kuriomis dienomis pasitaiko sutikti daug daugiau pamišėlių arba luošių negu įprastai?

Veinas nieko neatsakė. Sunku būtų buvę nepastebėti.

– Tai mano priešo galios apraiška. Kai kuriomis dienomis jis išvilioja juos iš priemiesčių ir rūsių kaip perspėjimą – kad parodytų mums savo viešpatijos mastą. Dabar mieste yra daugiau raupsuotųjų ir paralyžiuotųjų negu sveikų žmonių. Kurią nors dieną jis duos ženklą, ir jie sukilę išžudys mus visus.

Veinas viduje suvirpėjo. Prisiminė girdėjęs kalbant, kad Vagių gildija ne visada patenkinta gaunamais pinigais. Pamatę, kad auka turi per mažai, jie gali pasiimti dar ir ranką arba nosį ir šitaip inicijuoti auką į savo broliją. Krikščionys ir žydai ypač pažeidžiami, nes sultono žemėse jiems neleidžiama nešiotis kardo.

Kačių Tėvas visur matė užslėptus artėjančių neramumų ženklus. Alam al Mitalio gelmėse, – atokioje srityje, kur ženklų daugiau negu reikšmių, priežasčių daugiau negu įvykių, – spaudimas augo ir liejosi iš telkinio į telkinį, kol dabar štai prasisunkė į tikrąjį pasaulį, bet Tėvas apie šiuos dalykus žinojo daugiau, negu buvo linkęs papasakoti Veinui.

Jis yra suvytusi mąstanti rupūžė, – galvojo Veinas, – tupinti neasmeninių santykių tinklo viduryje... tinklą mezganti rupūžė. Veinas jau dvylika metų bendravo su Kačių Tėvu, bet pastarojo būdas ir siekiai jam vis dar buvo didžiai mįslingi.

Tėvas niekada nekalbėjo apie savo praeitį ir kaip jis išmoko sapnų aiškinimo bei su juo susijusių mokslų. Veinas manė, jog

jis pabrėžtai didžiuojasi, kad apie kitus žmones sužino daugiau, negu atskleidžia apie save. Jis buvo šaltas, slapukiškas ir griežtas – su lankytojais, rodos, niekada neatsipalaiduos, kol neįsitikins juos laikąs savo rankose arba net jau užverbavęs į savo mokinius. Tėvo mokykla klestėjo, ir jis tikrai buvo visų Veinui pažįstamų sapnavimo lygmenų meistras, bet Veinui nė už ką neatrodė, kad mokykla ir jos paslaptys užvaldė visas Tėvo mintis. Kilo įspūdis, kad jis visada puoselėja kokį nors kitą sumanymą. Kai kada pas jį lankydavosi mameliukų pareigūnai, pirkliai ir kiti žmonės, kurių veidai ir laikysena aiškiai rodė, kad jie nesidomi vidiniu pasauliu. Jis nusprendė, kad Tėvas imasi kitų sumanymų, svaiginamai sudėtingų, sumanymų sumanymuose, susijusiuose su dar kitais sumanymais, – planų, kurių žlugimas buvo būtinas kitų, didesnių, užmojų sėkmei, o pastarieji savo ruožtu buvo dangstomi ir apdraudžiami apgaulingais judesiais ir blefavimu kitomis kryptimis, ir visa tai judėjo link kažkokio grandiozinio plano, kurio tikslo niekas negalėjo nė nuspėti ir kurį pats senis, ko gero, suvokė tik miglotai. Visa tai buvo galima numanyti iš užuominų.

Kartais šie planai, – jei tai iš tiesų buvo planai, – matyt, klodavosi nekaip, ir Tėvas įsitempęs niūriai sėdėdavo savo kambario kampe, rodos, nė Veino vardo nebežinodamas, o ir savo paties vardą primiršęs. Tačiau šiomis dienomis jis dažniau spinduliuodavo pasitikėjimą savimi.

Kažkas brendo, ir tas vaisius lengvai įkris seniui į rankas. Tokiais atvejais jis būdavo budrus ir žvitrus. Veinui atrodydavo, kad jis klausosi ne ausimis, o užgobtomis akimis, ir tada Tėvas duodavo ryžtingus, neretai irzlius nurodymus. Ar būdamas niūrios, ar pakylėtos nuotaikos, savy visada turėdavo rūstumo. Pernelyg liesas ir gyslotas, kad tiktų skaniam valgiui, – nepagarbiai nusprendė Veinas. Sunku buvo įsivaizduoti jį miegantį, ir jis niekam neleido pamatyti savęs miegančio.

Veinas prisiminė jųdviejų pirmą susitikimą. Miego namų vartai buvo užslėpti – už namo kampo nišoje sulinkęs sargas linktelėjo praleisdamas Veiną. Veinas ėjo toliau ir virš vartų pamatė kaligrafiškai išraitytą užrašą: „O, užmigsiantis žmogau, patikėk savo sielą Dievui, kuris niekada nemiega“ (įprastinis pamaldus posakis, kuriam Tėvas, kaip vėliau patyrė Veinas, nė kiek nebuvo įsipareigojęs). Tarnas mostelėjo ranka, kur ieškoti Tėvo, ir Veinas įžengė nepristatytas. Tėvas sėdėjo ant grindų nugara į jį.

– Aš laukiau tavęs.

– Iš kur jūs žinot, kas aš esu?

– Šiąnakt sapnavau, kad tu ateisi.

– Kaip keista!

– Visai ne. Tą sapną sapnuoju kasnakt jau penkiolika metų.

Būtent toks bendravimas nusistovėjo per tuos metus, nes Tėvas, šviesdamas Veiną, nuolat griebdavosi pagyrų ir pašaipų mišinio.

Jaunystėje Veinas buvo ėmęsis teologijos studijų Oksfordo universitete. Jis buvo uolus studentas, bet kadangi buvo neturtingas, savo studijas paremdavo vagiliaudamas, tad, baigiantis pirmam kursui, jam buvo pasakyta, kad jo įtartinas elgesys ir prasta moralė visam laikui užkirto jam kelią į bakalauro laipsnį. Tad jis persikėlė į Europą ir iš pradžių dirbo pirklių pasiuntiniu, o paskui savarankiškai vertėsi kaip samdinys ir visų nedorų amatų meistras, bet laikai buvo sunkūs, o jo verslai pavojingi.

Laikinas bendras kapų plėšimo interesas suartino jį su žydu Eliju de Medigu, iš kurio lūpų jis pirmą kartą išgirdo atsainiai tartą frazę apie miego mokytojus, kurie keliauja pirmyn atgal Europos ir Azijos keliais kaip kokie čigonai. Pasak kabalisto Elijo, šie miego mokytojai pragyvenimui spėja ateitį iš sapnų, bet patikėtinius moko, kaip sąmoningai įvaldyti sapnus ir pasiekti juose pilnatvę. Iki tol Veino mintas nusikaltėlio kelias neatnešė jam turto ir moterų, kurių jis taip aistringai geidė. Jį

keistai patraukė mintis pasiekti tokį pasitenkinimą slaptame vidiniame pasaulyje.

Taip prasidėjo Veino kelionės – jų ieškodamas jis ne kartą kirto Dunojų ir Karpatus. Pirmas jo mokytojas buvo Salonikų turkas – iš jo jis išmoko viską, ką galėjo, taip pat ir turkų kalbą. Paskui, ieškodamas kitų mokytojų, jis keliavo į rytus – į Konstantinopolį, Erzindžaną, Tebrizą ir Chivą. Jis aptiko esant nematomą mokytojų tinklą – jie perleisdavo jį vienas kitam.

Darydamas pažangą, jis ėmė tiek pat keliauti naktimis kaip ir dienomis. Kelionių kraštovaizdžiai liejosi į vieną: fantastiški kūginiai kalnai, požemio miestai, iš kaukolių sukrautos totorių piramidės ir rūkstantys ežerai. Galiausiai Bucharoje jį pasiekė žinia apie didį mokytoją, dirbantį ir praktikuojantį Kaire. Jis melancholiškai leidosi atgal į vakarus, Kairo link, mėgavosi kelione bei jos pavojais ir su šiurpu laukė akimirkos, kai stos veidu į veidą su tuo, ko įsikalė į galvą ieškąs, – tikru meistru. Keliaudamas Baltųjų avių turkų ir Juodųjų avių turkų žemėmis, jis jau tada suvokė, kad islamo pasaulis artėja prie nuosmukio, nes dvi didžiosios imperijos – Osmanų ir Mameliukų sultonatai – vis labiau kertasi niekieno žemėje Anatolijoje. Kaire baimingo nerimastingumo nuotaikos buvo dar labiau matomos.

Kačių Tėvas, kitaip nei Veino anksčiau sutikti miego mokytojai, praktikavo atvirai, globojamas sultono ir kai kurių jo iškilių emyrų, nors apskritai mieste jo nelabai mėgo. Užėjus sunkiems laikams, kaip dabar, jis tapdavo ulemų ir dervišų šeichų pamokslų auka, bet jis ir jo mokiniai išsilaikė ir klestėjo. Būtent čia, Miego namuose, iš rimtųjų prasidėjo tikrasis Veino mokymasis.

Visas pastatas smirdėjo kačių myžalais, nes tos katės, su kuriomis nebuvo daromi bandymai, bastėsi po namą kaip tinkamos. Tas, kurias atrinkdavo bandymams, laikė pintuose narvuose rūsyje. Jas šeriantys vergai dėvėjo storas odines piršti-

nes, nes tuo metu Tėvas naudojosi katėmis nustatinėdamas miego atėmimo poveikį, ir dėl priverstinės nemigos jos darėsi nenuspėjamos, o kartais ir įsiutusios. Vergai su Veinu nenorėjo šnekėtis – į jį žvelgė su tokia pat pagarbia baime kaip ir į savo šeimininką. Tad pradžioje šios kankinamos būtybės buvo vieninteliai Veino draugai.

Darbas iš pradžių buvo sunkus. Dieną jis dažniausiai praleisdavo studijuodamas aiškinimus ir komentarus, pateiktus Juozapo Hebrajo „Sapnyne" ir Artemidoro bei Ibn Sirino darbuose, bet uoliausiai studijuoti Veinui tekdavo naktį. Tėvas mokė jį, kaip prisiminti sapnus – kaip ištraukti juos iš nakties tarsi žuvis. Mokė, kaip nešiotis prisimintą sapną galvoje, kad neišblėstų jokios smulkmenos. Paskui mokė, kaip sapnuoti skaidriai, aiškia sąmone. Kai jam tai pavyko, Tėvas ėmė rodytis jo sapnuose ir teikti pamokymus visą naktį.

Kai tai įvyko pirmą kartą, Veinas tamsoje išgirdo ritmingą šnabždesį. „Sapnai – kaip jūra: jie įsiveržia ir užlieja smegenis mažomis bangelėmis, o paskui atsitraukia, bet bangos vilnija iš ko nors, kas yra visada, – iš Vaizdinių pasaulio, Alam al Mitalio. Užuot laukęs, kad bangos užplūstų tave pastoviu kasdieniniu ritmu, panorėjęs gali pats nuplaukti ir patyrinėti jų gelmes".

Tėvui kalbant, Veinas nepaprastai aiškiai, tarsi iš tiesų stovėdamas pakrantėje, išvydo keistą jūrą – ryškiai žalią, bet tąsią, o jos bangos buvo karūnuotos baltomis garbanėlėmis, lėtai ir meiliai mojančiomis kranto link. Senis stovėjo šalia jo – geraširdis, žaižaruojantis puikia nuotaika. Jis pasikaišė džalabą ir įbrido, sakydamas: „Sapnų jūra nėra vien metafora. Tai yra vaizdinys Alam al Mitalyje".

Tą pirmąjį kartą Veinas nedrįso sekti paskui jį.

Rytą mokymas tęsdavosi pusryčiaujant – duonos riekes mirkant medaus dubenėliuose: naktį iškilę vaizdiniai buvo gvildenami dienos metu. Galvos viduje dega žvakė – vidinė regos žvakė. Ši žvakė mums pro akis meta nematomus spindulius ir

taip įgalina mus pamatyti aplinkinį pasaulį, bet šiuos spindulius galima nukreipti ir kitiems tikslams. Pavyzdžiui, galima sukelti žmogui transą arba užleisti užkratą ant žmonių ir gyvulių. Naktį šie spinduliai negali prasiskverbti pro akiduobes į išorinį pasaulį, nes visa galva būna aptemdyta iš skrandžio kylančių garų. Tada šviesą galvoje apsaugo Alam al Mitalis. Tik išmokytas žmogus gali jį įvaldyti.

Toliau Veinas mokė meno atskirti kvaišalų arba nuodų sukeltą miegą, ilsėjimosi ir miego sapnuose meno ir kaip tiksliai atkartoti tikrąjį pasaulį galvoje – pakopomis skausmingai drausminant regimąją atmintį. Paskui Tėvas nuvedė jį giliau į prarają, ir Veinas sužinojo, kad mieganti sąmonė gali leistis daugeliu lygmenų. Arčiausiai paviršiaus yra vadinamoji Šuns juosta – gluminanti būsena, nekiek tenutolusi nuo būdravimo; Dramblio juosta daug sodresnė ir fantastiška; toliau – Driežo juosta: ne tokia spalvinga ir abstraktesnė; ir taip toliau, ir taip toliau. Kiekvienoje juostoje erdvė atrodo vis mažesnė, o spalvos skurdesnės. Pasak jo mokytojo, kažkur viso to šerdyje esąs centras – mažut mažutėlis ir tamsus, – prie jo esą galima priartėti tik didžiai šiurpstant, tai esanti Akmenėlio juosta (bet dar iki jos Veinas patyrė, kad reikia bijoti Beždžionės juostos).

Tik po keleto mėnesių Tėvas leido Veinui tiesiogiai patarnauti jam. Tada jis ėmė suvokti, kodėl Tėvas taip mielai padarė jį savo mokiniu. Ne tik todėl, kad Veino raumeningas stotas teikė jam jėgų ištverti mokymo sunkumus arba pravertė bendraujant su kai kuriais nelabai patenkintais Tėvo klientais. Nors miego disciplina pirmiausia ir labiausiai buvo grindžiama sąmonės jėga, kartkarčiais reikėdavo ir kvaišalų. Kartais Kačių Tėvas būdavo pradingęs ištisus mėnesius – rinkdavo, pirkdavo tokius kvaišalus. Tad štai Veiną Tėvas pasiskyrė šių kelionių palydovu. Reikiamų kvaišalų ir chemikalų mastas buvo tikrai platus, bet reikmuo, ginantis Tėvą į tolimiausias Aukštuti-

nio Egipto dalis, buvo mumijus, ir Veinas perprato, kad iš jo įgūdžių Tėvas labiausiai vertino kapų plėšiko patirtį. (Mumijus yra koktus bitumo, natrono ir išsaugoto kūno junginys, juodas kaip derva. Kalbėdamas apie mumijų, Tėvas sakė: „Kūnas nėra negyvas kevalas, įkvepiamas kokios nors dvasios. Jis yra pati gyvybė!“) Medžioklė buvo pavojinga – tekdavo susiremti su beduinais ir kitais kapų plėšikais, reikėjo saugotis mameliukų valdytojų, o kartais, kai sėkmė būdavo ranka pasiekiama, koks nors tūkstantmečių senumo mechanizmas pačiame kape išjudindavo jiems paruoštas žabangas. Veinas mėgavosi tais nuotykiais, o augant mumijaus sankaupoms Miego namuose, kilo ir Tėvo ūpas. Tėvas palengvino Namų drausmę. Jis netgi įvedė Veiną į lotoso kraštą – pas paklusnias odaliskas Kobros sapnų juostoje. Tikrajame pasaulyje didžiųjų urnų pripildymas viršutiniame Namų aukšte buvo švenčiamas iškilmingiau. Tėvas surengė mumijaus šventę.

Savo jaunus vyrus Tėvas vaišino balzamuotais fragmentais, pasaldintais arba ištirpdytais vyne. Tėvas jiems sakė, kad, valgydami savo protėvius ir semdamiesi iš jų peno, jie šlovina mirties ir prisikėlimo, miego ir pabudimo slėpinius. Jie klausėsi jo pašiurpę ir išsigandę nedrąsiai kramtė tuos nepatrauklius kąsnelius.

– Koks bus jo poveikis? – pasisėmęs drąsos paklausė Veinas.

– Mumijus išsaugo gyvybės mirtyje pavidalą – taip pat kaip sapnas išsaugo būdravimo miege pavidalą. Todėl mumijus sustiprina sapną. Jis tai daro skatindamas sapną atsikurti, tad kiekvienas sapnas savo įsčiose nešasi kitą sapną. Tai yra vidinis begalybės įvaizdis. Jūs valgote amžinybę.

Jis globėjiškai nusišypsojo. Jie vis kramtė. Tačiau kai buvo suvalgyti paskutiniai trupiniai, pratrūko šneka ir atslūgo įtampa, vyrai ėmė šokti ir dūkti. Apeiginė šventė virto tikru džiūgavimu. Pobūviui baigiantis, apkvaišę ir apgirtę mokiniai šėldami davėsi po visus Miego namų kambarius – kiekviename

lange pastatė po žvakę, per kiekvieną palangę persvėrė kilimėlį. Tada, atlikę šį darbą, Veinas ir kiti juokdamiesi ir šūkaudami išvirto laukan pasigėrėti poveikiu. Dviejuose languose nešvietė žvakė ir nekabojo kilimėlis. Jie apniukę nužvelgė tuos langus su pinučiais ir įėjo vidun. Veinas žinojo dar ne apie visus Miego namų gyventojus.

8

Klimato sąlygos

O gal aš norėjau pasakyti kulminacijos sąlygos? Ne, deja, dar ne...

Veinui ir Kačių Tėvui bus nelengva surasti Balianą. Jis yra kažkur tarp šimtų tūkstančių Kairo skurdžių ir luošių, kurie šnabždasi ir plevena po miestą kaip negyvi lapai. Visi jie leisgyviai ir menkai protaujantys. Bet per Kairą kartu su jais traukia visokie dalykai, neturintys proto balso: vėjai, gyvūnai, dvasios, nuotaikos.

Chamsynas yra penkiasdešimties dienų vėjas, pučiantis iš pietryčių ir nešantis dulkių tumulus; gatves laižo karštas iš Nubijos atklystančio *simūmo* liežuvis; bet taip pat pučia šiaurys *šamalis*, juodaodžių ir kitų politeistų garbinamas kaip gyvybės nešėjas. Pagal nematomas komandas zuja musių debesys, susidaro, iškrinka ir persitvarko šunų gaujos. Į Kairą atgenamos bandos – daugiausia avių ir ožkų; Totorių Griuvėsiuose matai didelius arabų ganomų ožkų guotus, mintančius atmatomis. Sausringomis vasaromis mieste pūva tiek daug atliekų, kad jų nesudoroja nei ožkos, nei šiukšlininkai, ir tada pakyla džinai – su savo nuodingais garais jie plūsta miniose, nešami vėjelio, ir su chamsynu bei šunų vėjais užleidžia užkratą. Kiekvieną

vasarą kai kurie piliečiai išprotėja nuo vėjų, tad protingiausia į dulkinas gatveles leistis apsirišus veidą skepeta.

Nuo džinų beveik nesiskiria nuotaikos, dažniausiai šėlstančios ir melancholiškos, užliejančios miestą taip greitai ir nepaaiškinamai kaip perkūnija. Taip pat pavojingi dulkių velniūkščiai, kurie, pliaukšėdami apie kulkšnis, siekia nuvilioti neapdairų keleivį nepažįstamais takais. Štai todėl visi džiaugiasi, kai užeina lietūs, nes jie prispaudžia dvasias, ir tada išlenda vorai – lietaus vaikai, – ir oras, iššlavus iš jo senas aistras, vėl gaiviai kvepia.

Savo klajonėse vis labiau silpdamas, Balianas palengva susivokė vis sunkiau skiriąs naktinių fantazijų Kairą nuo tikrojo miesto. Gatvėje girdimi žmonių balsai atrodė sklindą anaiptol ne iš gatvės, o iš jo galvos. Balsai dudeno arba kuždėjo jo smegenų skilveliuose, kai kurie prie pat ausų, kiti toliau, bet vis dėlto viduje. Sunku buvo suprasti, ką jie sako. Tik retkarčiais koks nors balsas, dažniausiai žodis, drioksteldavo jam makaulėje ir ištraukdavo jį iš snaudulio.

Ir spalvos. Kartą jis apdujęs visą popietę spoksojo į šešėlyje stūksančią sodo sieną. Ar ji ruda, ar pilka, ar mėlyna, ar su oranžiniu atspalviu? Kokia sienos spalva ir kokia šešėlio spalva? Tai išmušė jį iš vėžių, ir pavakare jis nusprendė nebedrįsiąs šitaip klausinėti – iš baimės, kad jo kraštovaizdžio spalvos išsisunks, – lapai yra žali, o dangus žydras.

Į žmones jis žvelgė dar mažiau pasitikėdamas, nes, netekę substancijos, jie suvienodėjo. Mameliukų emyras, kurį jis matė besimankštinantį Juodajame hipodrome, vėliau tądien kitame miesto gale tapo batsiuviu. Negras muedzinas Ibn Tuluno mečetėje buvo tas pats negras, kurį Balianas matė plaunantį pirties laiptus Armėnų kvartale. Visur malėsi neūžaugų poros. Jis svaigdamas įsivaizdavo, kad Kaire gyvena gal kokie penki šimtai žmonių, kurie laksto po miestą, keisdamiesi skry-

bėlėmis, apsiaustais ir barzdomis, visada pasiruošę sutikti jį naujais pavidalais, lydintys ir stebintys jį.

Jis tarėsi, kad tada, įeinant pro ne tas duris arba tariant reikiamą žodį, galima suardyti Kairą. Rūmai, namai, mečetės ir sodai išgaruotų čirškiančiais garais, o miesto demonai pakiltų klykdami į orą. Jis pro pirštus bėrė dulkes. Iš arti daiktai atrodo pakankamai tikri. Nei durų, nei demonų, tik dulkyne burbantis suskretęs ir pasiligojęs svetimšalis.

Fontanas tryško kaip tryškęs, gurgėjo jo bėgantis vanduo.

Buvo penktadienio vidurdienis, musulmonų bendruomenės didžiųjų pamaldų metas Sultono Chasano mečetėje. Davadaras stovėjo pirmose eilėse, vienoje gretoje su daugeliu kitų pareigūnų. Jie buvo uždarame kieme, po atviru dangumi, kur siautė saulės spinduliai. Aplinkui sklido šlapios ir prakaituotos drobės kvapas. Davadaras vogčia pauostė aromatinį rutuliuką, kabantį prie rankovės. Pamaldos ėjo prie pabaigos. Sultono vardu buvo paskelbta chutba*. Tada imamas bylojo nuo minbaro apie olos išminčius. Dabar, nusileidęs nuo minbaro, imamas vadovavo jiems per paskutines maldos rakas ir vedė prie paslaptingųjų surų. Sutartinai kilo ir leidosi tūkstančiai kūnų, galvos paliesdavo demblius ir vėl pakildavo.

– Iš tiesų mes sukūrėme pasaulį ne kaip pramogą ir iliuziją.

Staiga pasigirdo kikenimas, iš pradžių beveik užgožiamas sutartinio suros deklamavimo, bet jis niekaip netilo, aukštas balsas garsėjo, nors girdėjosi aplinkinių pastangos užslopinti kvatotoją. Juokas sklido iš sambūrio galo. Paskui dar kažkas ėmė kikenti.

Davadaras atsigręžęs rūsčiai žvelgė, imamas taip pat, bet užkratas plito. Kai kurie jau net nebegalėjo prislopinti juoko ir ėmė atvirai kvatotis. Kiti įraudusiais skruostais tyliai kretėjo.

* Pamokslas.

stengdamiesi susivaldyti. Juokas įsišėlo. Dar kartą atsigręžęs, davadaras suprato ir pajuto nervinį dilgtelėjimą, sumišusį su šiurpiu, bet smagiu neišvengiamybės laukimu. O pamatė jis tarp tikinčiųjų išsibarsčiusias kūgines raudonas ir geltonas linksmųjų dervišų kepures. Jie pasielgė dar įžūliau negu paprastai: sumanė surengti sau šventę štai čia – pagrindinėje Kairo mečetėje per penktadienio pamaldas.

Pamaldos visai pakriko. Kai kurie, niauriai kretėdami, laikėsi įsitvėrę kolonų arkados pakraštyje; dauguma raitėsi ant žemės ir juokėsi pasikūkčiodami, jų veidai buvo iškreipti kone šlykščios linksmybės.

Gūsis pagavo ir davadarą, ir kaip tik tada, kai paklausė savęs: „O iš ko gi aš juokiuosi?“ – jis ėmė kikenti, o paskui isteriškai kvaknoti. Vis bandė atsistoti, bet į jį įsimetęs juoko demonas vis bloškė jį atgal ant žemės. Akimirką, ašarotu veidu prigludęs prie grindų akmens, pažemintas, jis pajuto prablaivėjimą. Užteko laiko paklausti savęs: „Iš ko mes juokiamės – gal iš minties apie juokimąsi iš nieko?“ – bet jį ir jo kaimynus tuoj užplūdo nauja banga. Jeigu jis pats nebūtų buvęs apsėstas, aplinkiniai vaizdai ir garsai tikrai būtų atrodę baisingi, bet dabar jis buvo nešamas vėjo kartu su kitais. Tik dervišai stovėjo tiesūs, juokdamiesi iš savo pačių pokšto ir valdydami jį.

Galiausiai spaudimui pasidavė kūnas. Įsiskaudėjo šonkaulius ir pilvą. Juokas įsisiūbavo ir sulėtėjo, o paskui įvairiose kiemo dalyse nuščiuvo labai palengva, nes šen bei ten vėl įsiplieksdavo kikenimas, vienam apkvaitėliui pažvelgus į kitą. Kai juokas jau buvo beveik visai nuščiuvęs ir ekstazė praėjusi, parkritusioms aukoms mėgaujantis ką tik atgautu ramiu rimtumu, – paskelbė apreiškimą.

Pusamžis žmogus, ne dervišas, pakėlė nuo žemės galvą ir skausmingai kimiu balsu pasakė:

– Aš išvydau regėjimą. Aš išrinktas pasakyti jums, Kairo piliečiai, kad Penktojo antspaudo mesijas, paskutinis ir svarbiau-

sias mesijas, šiandien yra jūsų mieste. Jis pažįsta arabiškąjį košmarą ir yra sutaurintas begalinės kančios. Laukite jo, nes jis ves jus į Citadelę.

Vos baigusį kalbėti, jį sučiupo priešiški mameliukai. Dervišai, regis, išsivaikščiojo iš mečetės jam kalbant. Jie dar kartą parodė savo galią.

Davadaras pakilo eiti. Jautėsi baisiai nusilpęs. Atrodė, lyg kažkas būtų naudojęsis jo kūnu atlikdamas sunkų fizinį darbą. Šlitiniuojančiam namų link davadarui toptelėjo linksma mintis, kad žmogus, sergantis arabiškuoju košmaru, gali būti jis pats. Jis šyptelėjo susigėdęs ir metė iš galvos šią savimaną.

Antrasis išpuolis įvyko po trijų dienų, leidžiantis saulei. Jis snaudė namuose, kai pasigirdo trankymas į duris bei šūksniai, ir durininkas įleido porą susijaudinusių mameliukų karių.

– Taika jums ir jūsų namams. – Jie formaliai nusilenkė.

– Gerai. Kas atsitiko?

– Jūsų prakilnybė turi eiti su mumis.

– Tai kas gi atsitiko? Kur su jumis eiti?

– Ten, prie ežero – Azbekijos ežero. Ežere žmogus. Jūsų prakilnybė turi duoti įsakymą jį areštuoti.

– Bet kodėl?

Bet čia kariai stvėrė jį už rankovių ir paskubom nusivedė taku prie netoliese tyvuliuojančio ežero. Ežero pakrantė, prie kurios jie priėjo, buvo apstota žmonių. Šioje pusėje palei tvenkinį rikiavosi kai kurių didžiųjų emyrų smagumų rūmai, ir daugelis tarnų priėjo prie vandens pasižiūrėti komedijos. Davadaras, prisidengęs akis nuo saulės, įsistebeilijo į vandenis, kur, regis, be tikslo plūduriavo valtis, akivaizdžiai užvaldžiusi dėmesį. Tada jis atšoko atgal iš nuostabos ir nusikeikė. Valtyje buvo du vyrai. Mažas, šeško išvaizdos vyras buvo parimęs į irklus, o kitas grojo liutnia ir dainavo visa gerkle:

Didelis bambukas storas ir stiprus,
Didelis bambukas...

Jis buvo aiškiai girtas. Dainuojantys girtuokliai buvo gana įprastas vaizdas Kairo smagumų tvenkiniuose. Tačiau davadarą sukrėtė, o kitus pralinksmino šio žmogaus išvaizda – žili reti plaukai, įdubę skruostai, menki plaukeliai ant smakro, juodi apsiaustai, ornamentuota perpetė, juodas turbanas ir raguota karūna. Nejaugi tas girtuoklis – sultonas? Arba jo antrininkas? Apsimetėlis. Be davadaro, buvo iškviesti ir kiti pareigūnai, o keletas kareivių jau leido į vandenį valtį, lydimi šaipūnų tarnų ir padugnių minios ūbavimo. Tai pastebėjusi, žmogysta valtyje padėjo liutnią į šalį ir atsistojusi svirduliuodama kreipėsi į juos:

– Tai skelbia nuostabusis, pergalingasis, šlovingasis ir Dievo numylėtinis. Saifas ad Dinas Kaitbėjus ibn Abdula an Nasiras, al Mansūras, al Azizas, al Kaimajus, Kairo ir Damasko sultonas, Nubijos, Jemeno, Kilikijos ir Barkos valdovas, dviejų didžiųjų šventovių globėjas, kalifo saugotojas, džihado vadas, arabų, turkų ir persų valdovas, vargšų rėmėjas, tepratęsia Dievas jo viešpatavimą ir įveikia štai šiuos jo priešus. Mes smerkiame ir prakeikiame apsimetėlį, kuris miega Citadelėje, ir pažadame visiems savo ištikimiems valdiniams...

Bet čia jį nutildė ir tęsti neleido, mat jau buvo priplaukusi mameliukų valtis. Jo irkluotojas, matydamas, kad dainelė jau sudainuota, nėrė į vandenį ir nuplaukė į kitą pusę, kur jam pavyko paspruki pro tankius baobabų guotus. Tačiau „sultonas“ buvo aiškiai pernelyg girtas, kad mėgintų ką nors panašaus. Davadaras ir kai kurie kiti pareigūnai nuvesdino jį į Arkaną patikrinti ir tardyti. Net ir iš arti stulbino panašumas į tikrąjį sultoną. Davadarą šio antrininko pasirodymas nuteikė nejaukiai, – maža to, giliai sukrėtė, – nes jis seniai buvo įsitikinęs, kad kūnas yra sielos veidrodis, apčiuopiamai ir medžia-

giškai atspindintis sielos prigimtį. Mes mylime gražų kūną todėl, kad jame atpažįstame grožį sielos, neklystamai įpavidalinančios kūną. Todėl fizinis panašumas – ne šiaip sau menkniekis. Matyt, šis girtas mulkintojas savo prigimtyje turi ką nors bendro su sultonu.

Be to, nerimą kėlė dar vienas dalykas. Po apsiaustais rasta, kad tas žmogus – raupsuotasis. Kad prakalbintų, jį truputį paplakė lazdomis per padus (smarkiai plakant galima užmušti), bet jis greitai išblaivėjo ir nieko nepasakė.

Sultonui nusiuntė raštą su klausimu, ar jam būtų smagu pamatyti savo antrininką, bet atsakomasis raštas liepė jį tuoj pat nubausti skausminga mirtimi. Taigi jį ratais nuvežė į egzekucijos vietą už Zuveilos vartų ir tada, susirinkusios liaudies džiaugsmui, iš sultono saugyklos atgabeno Melsemutą. Tai buvo automatas – septynių pėdų aukščio žalvarinė lėlė, judinama spyruoklių ir ringių. Pasmerktąjį pririšdavo prie lėlės – koją prie kojos, krūtinę prie krūtinės, ranką prie rankos. Tada prisukta lėlė pradėdavo savo mechanišką šokį. Trūkčiojimai ir spyriai vis labiau įsišėldavo. Galiausiai, ringėms išsivyniojant, Melsemutas pasmaugdavo savo šokių porą ir sustodavo.

Tik paskutinę akimirką, rišamas prie automato, netikrasis Kaitbėjus nutraukė savo tylėjimą ir nuo pakylos prabilo į žmones:

– Teatleidžia jums Dievas. Jūs baisiai suklydot. Jeigu dabar mane nužudysit, mano dvynys irgi tuoj mirs. Mūsų likimas bendras.

Prašymas iš nevilties. Melsemutas pradėjo negrakščiai strakalioti. Davadaras, nelaukdamas egzekucijos pabaigos, niūriai nusiteikęs sugrįžo prie savo pareigų rūmuose. Raupsų ir alkoholio pakirsto sultono vaizdas tarytum reiškė šį tą daugiau negu pražūtingą pokštą ar paiką pasirodymą. Galbūt nubaustasis įkūnijo valstybės nusikaltimus. O gal veikiau jis buvo talismanas, saugantis sultono asmenį nuo nuodėmės ir

ligos antpuolių. „Nes viskas visatoje turi kairę ranką ir dešinę ranką“. Bene yra ir kitas davadaras, jo genijus?

Trečiasis išpuolis prasidėjo kitą dieną Citadelėje, nors davadaras apie jo baigtį sužinojo tik vėliau, ir tik daug vėliau jis suprato jo sąsają su kitais dviem išpuoliais.

Citadelės gelmėse Džankristoforas vyniojo savo padriką minties giją, ir staiga jo celės vandenyje sužėrėjęs deglo atspindys paskatino jį pripulti prie durų grotelių. Kitapus stovėjo prižiūrėtojas.

– Čia tau draugas paprašė perduoti. Jis prašo, kad įdėmiai ištyrinėtum. Paliksiu čia tau truputį šviesos.

Prižiūrėtojas dingo.

Draugas. Aišku, tai gali būti tik Jolis. Džankristoforas dvejodamas apžiūrėjo Jolio dovaną – medinę skrynelę, kurios vienoje pusėje buvo priklijuotas popieriaus lapelis. Jis perskaitė, kas jame parašyta. „Čia tavo išsigelbėjimas. Yra pasakyta, kad „kiekvienos putės angoje įrašytas įeisiančio vyro vardas“. Tai yra Ekstazės skrynelė iš Kinų žemės. Atidaryk ją ir rask savo vardą.“

Jis dvejojo.

– Tai reikia padaryti, Bulbuli.

Bulbulis dėbtelėjo į Jolį ir linktelėjo. Iš visų, kurie tą dieną bandė užkerėti sirą*, Bulbulis vienintelis turėjo šio veiksmo patirties, tad būtent jis atrodė išblyškęs.

– Kol kas mums sekėsi, – tęsė Jolis, – bet jeigu delsim dar bent dieną, jie išsives jį, primuš, pagrasins Melsemutu, ir jis išplepės. Kaip kažin ką. Jis dorai nežino, kodėl susidėjo su mumis, ir yra bailys. Jis išplepės, o tada mes pražuvę.

Prieš keletą dienų jie dar užsidegę kalbėjo, kad reikia jį gel-

* Slėpinį.

bėti klastojant leidimus ir jo paleidimo orderį, pasinaudojant netikru Kaitbėjumi ar netgi lynu, dar įtemptu tarp Sultono Chasano minareto ir Citadelės, bet galiausiai nugalėjo realizmas. Tad Bulbulis dar kartą linktelėjo, bet jį ėmė šiurpas pagalvojus, kas laukia, – ne tiek dėl to, kas atsitiks aukai, kiek dėl poveikio atlikėjui. Visi siro pavidalai išsekina, o kai kurie būna mirtini. Bulbulis iš patirties bijojo to jausmo, kai grimzti giliau ir giliau tarp žodžių bei vaizdinių, o paskui tolyn nuo jų, lėtai ir atsargiai priverti save po truputį išsižadėti visų sąsajų su išorine tikrove, kad galėtum valdyti slaptąjį pasaulį.

Tame pačiame kvartale, gatvėje už keleto namų, viena moteris jau buvo pradėjusi veiksmą, o kitoje miesto vietoje ant sienos sėdėjo trys raupsuotieji, neva mėgaudamiesi saule, medituodami.

– Pradėkim, – tarė jis.

Kampe išsidrėbęs vaikinas ėmė timpčioti liutnios stygas. Bulbulis ir Jolis turėjo pasidėję piešinį – Džankristoforo autoportretą, skersai kurio buvo išdėstyta kaligrafiškų kirmėlyčių kompozicija. Juodu sėdėjo drauge prie lango ir pirmiausia susitelkė į veidą, o paskui į kompoziciją, paskui vėl į veidą, pirmyn atgal. Kompozicija ir veidas įtraukė Bulbulį, ir galiausiai jo juoda širdis ėmė sutartinai plakti su Džankristoforo širdimi.

Džankristoforas tebespokojo į popierių, nors jau seniai buvo jį perskaitęs. Rašysenos užraitai buvo sudėtingi, bet saikingi – tai Bulbulio, ne Jolio ranka. Rašalas atrodė juodut juodutėlis, o popierius skaisčiai geltonas. Įsistebeilijęs jis pamatė, kad tarp juodulių plyti erdvios geltonio prarajos, smiltainio tarpekliai, kuriuose pats ir stovi, pasiklydęs jų begalybėje, stebėdamasis viršuje lekiančiomis ir šokančiomis juodomis raidėmis.

Labai stengdamasis jis perkėlė dėmesį nuo popieriaus prie skrynelės. Dar žvilgtelėjo į siauras gatveles, susidariusias Bulbulio sūkuriuojančio rašto tarpuose. Ant saulės nutviekstos

sienos sėdėjo trys baltaveidžiai vyrai ir šypsojosi jam. Jo ranka sukiojosi virš skrynelės. Ir sugriebė ją, kad atidarytų. Jo akių obuoliuose akimirką dar išliko įsispaudęs kirmėlinis rašto vaizdas, juoduojantis geltonos deglo liepsnos fone. Tada jam pasirodė, kad skrynelė tuščia. Tik lyg ir pasigirdo peštynių garsas, toks tylus, kad tai galėjo būti šnabždesys jo galvoje. Jis nedrąsiai pakėlė kiniškąją skrynelę prie ausies. Tada akies krašteliu lyg ir pamatė, kaip ilga geltona lerva pasikelia ant uodegos ir tiesiasi per skrynelės kraštą, šmėstelėjo kryptelėjęs vaizdas – tarsi burnõs, pasiruošusios čiulpti ir durti, juodas ir geltonas šlakas, kuris tuoj pat išnyko. Jis paleido tuščią skrynelę plūduriuoti baloje celės viduryje.

Palinkęs prie plūduriuojančios skrynelės, jis pajuto, kaip kažkas šliurkšteli ir beda jam į ausies būgnelį. Jis įkišo į ausį pirštą. Kad ir kas ten buvo, jo pirštas, regis, tik įstūmė dar giliau. Tada jam dingtelėjo mintis apie kirminą, bet ją pasiglemžė aštrus veriantis skausmas. Skausmas plėtėsi ir graužė visas jo mintis. Viskas, ką jis žinojo, buvo pateikta kirminui. Šovė mintis, kad jis rausiasi jo kaukolės maitoje ir sunkia iš jos kapinių sultis – ši mintis irgi buvo bemat praryta. Dabar skausmas įsitaisė už kairės akies. Kažkas pradūrė akies obuolį ir čiulpė jį kaip žalią kiaušinį. Dabar tarpusavyje pjovėsi kairės ir dešinės akies vaizdai. Dešinė akis matė, kaip tuščioje celėje virš skrynelės dreba ranka. Kairė akis matė kirminą galvoje, matė jį plaukiantį smegenų sultyse prie skrynelės, plūduriuojančios šiame vandenyje. Skrynelė atsidarė, ir antrasis kirminas, glaudęsis joje, pakilęs persisvėrė per kraštą, kad susinertų su savo broliu. Dabar skausmas glūdėjo abiejose akyse, ir Džankristoforo kaukolės vidus virto jo cele, o jo celės vidus – jo kaukole. Toliau buvo dar viena skrynelė, kurią atidarius išlindo dar vienas kirminas, o toje skrynelėje buvo dar viena celė, kuri podraug buvo kaukolė, ir dar vienas kirminas, ir dar. Jo minčių paviršių užklojo kirminai, besiskverbiantys aukštyn ir žemyn, juodi

ir geltoni – tarsi arabiškos kaligrafijos puslapis. Paskutinis jo suvokinys buvo smegenų pakraščiai, vilnijančių ir kilsuojančių smegenų, spaudžiamų kirmėlėtos fiestos.

Išorės atlikėjams krūvis teko milžiniškas, bet jiems vadovavo Bulbulis. Kaip visada, buvo sunku įsiskverbti. Pirmiausia priešais jį virpuliavo tas veidas su nenuolaidžiu profiliu, ir jis nesėkmingai šmižinėjo nuo šono prie šono ties kaukolės kraštu. Paskui veidas gana staigiai išsiplėtė ir įgijo gylį, tad Bulbulis ir kiti galėjo įeiti. Jie it kirminai įsirangė į ertmes Džankristoforo galvoje ir įvaldė jos sandarą. Tada, perpratę struktūrą, jie ėmėsi darbo. Vėlesniuose įspūdingiausiuose tarpsniuose atlikėjas pajausdavo – tiesa, visada miglotai – kažką mažą smegenų viduryje, nepasiekiamą nei mintimi, nei atmintimi, visai neprieinamą sąmoningai užvaldyti, – galbūt pirminę sąmonės medžiagą. Iš didelio nuotolio galėjai įžvelgti plotą, skaisčiai nutvieskiamą vidinių žaibų, – ten švysčiojo, lakstė mažyčiai žmogeliukai, nešantys raides, ženklus ir skaičius tarp kubų su žybsinčiomis strėlėmis ir spalvomis. Tai buvo anapus prasmių. Bulbulis norėjo dar pasibūti šioje srityje anapus prasmių, bet, tramdomas kitų, pasitraukė.

Apžavėtas sargybinis net įėjo į celę ir kurį laiką atsisėdęs stebėjo. Džankristoforą buvo suėmęs nesiliaujantis spazmas. Jo rankos draskė veidą, mėgindamos nulupti odą nuo kaukolės. Priepuolio ritmas lėtai ir nejuntamai spartėjo. Sargybinis nuėjo pavakarieniauti. Po vakarienės jis pranešė apie tai savo viršininkui. Pareigūnas apie Arkanos kalinio ligą, tikriausiai mirtiną, pranešė archyvarui, ir šis apsidžiaugė. Džankristoforą nusiuntus į Arkaną, jo buvimo vietos įrašas pasimetė – Citadelės rūsiuose buvo suvaryta per devynis šimtus kalinių, gyvų arba neseniai mirusių, ir dar ten buvo vietos. Davadaras archyvarui kasdien siuntė Maiklo Veino raštus su raginimais kuo skubiau surasti ir apklausti šnipą italą. Buvo liepta surasti, bet kalėjimo

viršininkas nurodymais vadovavosi savo tvarka ir iš lengvo. Tad pranešimas archyvarui apie italo ligą buvo laimingas atsitiktinumas. Kitą dieną archyvaras nusiuntė žinią davadarui, ir vėliau tądien davadaras nusileido į Arkaną. Tada jau, žinoma, buvo per vėlu. Deglo blyksniai parodė, kad kalinys miręs – susirietęs ir išsiklaipęs tvirtuose lavono stingulio gniaužtuose.

– Siras.

Dar vėliau davadaras pranešė sultonui, jiems vaikščiojant šachmatinės sandaros sode, ir, kaip jis ir baiminosi, sultonas supyko. Paskui, po raminančios tylos, juodu sutarė, kad reikia vėl pasitarti su Miego namais prieš įsakant surasti, sulaikyti ir ištardyti tą anglą, Balianą.

9

Kaip išvykti iš Kairo

Gaila to kvailio valtyje. Na, to Kaitbėjaus antrininko. Tačiau jūs bent susidarėte įspūdį, kaip malonu irstytis Azbekijos ežere, – jeigu kada nors lankysitės Kaire...

Balianas sapnavo pabudęs iš nerimastingų sapnų ir žvelgiąs į žmogų, plevenantį virš jo, veidu žemyn, per kokias porą pėdų nuo palubio kesono. Jis buvo baltas nuo galvos iki kojų, o plaukai – vėduoklės forma nuo galvos išsiskleidę į šalis, it baltos karštos liepsnos liežuviai.

– Kas tu toks?

Žmogus atsakė vėjo gūsiu:

– Mano kūnas iš nakties.

– Kuo tu vardu?

– Mano kūnas iš nakties. – Jis pasisukiojo palubiu ir vėl prabilo: – Kelkis ir kilk prie manęs.

– Negaliu. – Bet tada, kiek nustebęs, Balianas susivokė stovįs šalia lovos.

– Turi pabandyti, nes jeigu panorėsi, tai bus įmanoma. Oras sunkesnis, negu tu manai, o tavo dvasia lengvesnė.

– Negaliu.

– Raityk kulkšnis ir kuo tankiau trepsėk kojomis.

Balianas darė kaip liepiamas.

– Dabar ištiesk rankas į šalis ir vėl suglausk. Ir dar kartą.

Iš pradžių Balianas sklendė pažeme. Paskui ėmė kilti. Palengva priartėjo prie lubų.

– Neturi apie save galvoti nužemintai, – sušnarėjo jam smegenyse kuždesys.

Balianas ir baltasis sklendė vienas prie kito. Tas žmogus parodė pro langą miestą – vien smailės ir kupolai.

– Tu nerangus. Reikia išmokti geriau. Visa tai turėtų priklausyti tau.

– Išmokyk mane gerai skraidyti. Būk mano šeimininkas.

– Mano vieta čia. Aš nebūsiu tavo šeimininkas – nei tavo tarnas, kurio tau kaip tik ir reikia.

Balianas, kuriam visa tai atrodė labai sudėtinga, atsakė:

– Kodėl aš turėčiau skraidyti? Man nepatinka.

Jis buvo supykęs, bet baltasis nusišypsojo.

– Skraidymas tėra ko nors kitko metafora. Jeigu to nesugebėsi, tai tau nesiseks ir kitur, kiti dalykai. Turi sustiprinti savo valią, nes tau nereikia šeimininko. Iš tiesų tu turi per daug šeimininkų. Kalbama, kad kiekvienas yra tavo šeimininkas.

Ir su šiais žodžiais tas žmogus, arba dvasia, purptelėjo pro langą ir, porą kartų nėręs žemyn, dingo sode. Balianas griuvo atgal į lovą, nugrimzdo į miegą ir kitus sapnus.

Vėliau jis paklausė apie tai Zuleikos. Ji pasakė, kad skraidymas tegali simbolizuoti skraidymą.

– Tas žmogus visada kalba nesąmones. Jis tiesiog skraidymo mokytojas, truputį kvanktelėjęs iš pasipūtimo dėl savo labai ribotų įgūdžių.

Tada ji pakartojo, kad būtų geriau, jeigu Balianas tiek daug neklausinėtų, o pasistengtų pagerinti savo aktą lovoje.

Jis pabudo auštant, jausdamasis silpniau negu bet kada. Dienos darėsi karštesnės ir geltonesnės, tarytum dvi didžiosios sferos – Žemės ir Saulės – trynėsi viena į kitą.

Būtina anksti pradėti. Nebėra ko nė galvoti apie dar vieną apsilankymą Citadelėje. Net ir mėginti sugrįžti į karavansarajų pasiimti savo daiktų bei „Seno maldininko sapno“ gali būti pavojinga. Pamačius ją laužomą ant rato, Balianui išgaravo ankstesnis įkarštis aplankyti Šv. Kotrynos šventovę Sinajuje; be to, galima sakyti, kad jis ją jau aplankė ir tesėjo įžadą. Tad jis nusprendė išvykti iš Kairo į Aleksandriją pėsčias ir elgetaudamas. Patraukė į šiaurę, ketindamas nueiti į Bulaką per daržus ir sodus Azbekijos pakraštyje. Ilguose ankstaus ryto šešėliuose dar buvo malonu. Dėl ko ryto šviesa taip skiriasi nuo vakaro šviesos? Krautuvininkai šlakstė vandeniu žemę priešais savo krautuves, kad nekiltų dulkės. Jis tiesiog uoste užuodė saulės šviesą ant akmens ir vandenį ant dulkių. Balianui pakilo ūpas. Po krautuvių jis ėjo ūksmingais takais, tamsiais ir drėgnais, apaugusiais bambukais ir meldais. Atsigręžęs pažvelgė į Sultono Chasano minaretą ir Citadelės bokštus, jau plevenančius ūke. Tvyrojo gili ramybė. Siaurame take jam užleido kelią būrys darbininkų.

Išvykti iš Kairo! Tai atrodė kaip sapnas. Bene jis turėtų įsignybti, kad patikėtų tuo. Prisiminė pastabą „Seno maldininko sapne“, kur aiškinama, kad sapne neįmanomi du dalykai: pažiūrėti į savo plaštakas ir prisiminti savo vardą. Jis pabandys.

Nelėtindamas žingsnio pažvelgė į savo rankas – ar bent manė žvelgiąs. Bet atsimerkęs pamatė, kad jo rankos dulkėse, o veidas tik vos pakilęs virš dulkių. Ant plaštakų iš nosies varvėjo kraujas. Saulė jau buvo aukštai, o jis dar neišėjęs iš Azbekijos. Atsistojo ir niauriai vėl patraukė į šiaurės rytus, Bulako link. Bet šį kartą keliai buvo kaitrūs ir dulkėti, maišėsi minios žmonių, ir jam į akis lindo smėlis. Spaudė krūtinę. Kojos buvo apsunkusios. Reikėjo išeiti anksčiau, užuot miegojus iki pusiaudienio. Iš to miego nebuvo nieko gero. Bet išvykti iš Kairo! O, kad jis galėtų...

Jis atkakliai klumpino tolyn, vildamasis prieiti tas giraites ir sodus, kuriuos taip ryškiai prisiminė iš paskutinio sapno, bet kūnas vis labiau sunko, o vokai atrodė tokie apsunkę kaip ir kojos. Akyse temo. Jis atsisėdo prie fontano, o paskui, nusprendęs, kad šitaip alintis neprotinga, atsigulė. Kaupsiąs savyje jėgas tolesnei kelionei. Jis jautė, kaip jo kūnu plūsta karščio bangos, ir įsivaizdavo savo poras atsiveriant ir užsidarant sparčiu nelygiu ritmu. Suvokimas tirpo, tekėjo gyslomis kartu su krauju ir virpulingai laikėsi įsitvėręs kretančių kaulų, o galiausiai įklimpo painiame juslių ir fluidų voratinklyje. Jis neturėjo savyje jokio jėgų branduolio. Tik sunkų, kvaitulingą miegą. Ir užmigo.

Pabudo ir vėl pėdino, ir užmigo, ir vėl ėjo, ir vėl miegojo. Visada taip buvo. Kartais tardavosi, kad šis bergždžias kartojimas guodžia labiau negu galimybė ištrūkti iš Kairo. Kartais, suklaidintas dulkių velniūkščių, jis nueidavo ne tuo taku. Porą kartų jam kelią užtvėrė Kačių Tėvas ir jo mokiniai, besidairantys jo tarp bastūnų, užėmusių atviras miesto vietas. Jis matė ir mameliukus, klausinėjančius apie jį, bet jų teikiamas apibūdinimas – jaunas svetimšalis, vilkintis elegantišku burgundiškuoju stiliumi, – taip aiškiai pjovėsi su jo dabartine būkle, kad jų galimybės surasti jį buvo itin menkos. Iš tikrųjų jis asmeniškai galėjo klaidinti šias jų paieškas.

Jo pastangos išvykti darėsi vis labiau juokingos ir silpnadvasės. Į galvą šovė baltojo paskatinimai, ir jis nusprendė išskristi iš Kairo. Atsistojo už sienos, kur jo niekas nematė, išskėtė rankas ir pirštus ir pasistiebęs raitė kulkšnis, ir... drėbėsi veidu į žemę. Viską lemia valia, – tarė jis sau, – bet kaip aš galiu siekti valios, kurios neturiu? Bandė įsivaizduoti save kaip apspurusį paukštį, tvyrantį, it kelrodė žvaigždė, virš knibždančių turgų, plevenantį sunkiame ore ir sparnais plakantį sau kelią į Citadelę, bet šis reginys sukėlė tokį svaigulį, kad tą akimirką jis net nesugebėjo atsistoti ant kojų.

Kartą – ir tai tebuvo akimirkos triumfas – jis nukeliavo, ar-

ba sapnavo, kad keliauja, Kairo priemiesčiais į ūksmingus takus ir sodus šiauriniame miesto pakraštyje, bet eidamas tolyn išvydo, kad namų vėl gausėja ir jie vis tankiau sustatyti, kol iš tiesų atsidūrė netoli Zuveilos vartų – antrojo Kairo centro, atspindinčio pirmąjį.

„Tokie miestai – kaip krentantys vandens lašai, atspindintys vienas kitą savo paviršiumi“.

Jis ėjo toliau. Berniukas skraidino aitvarą, bėgdamas dulkių krūvų gūbriu, kad išlaikytų aukštį. Jis sustojo pasižiūrėti. Toks neįprastas vaizdas. Kaire vaikai nežaidžia, bet, tarsi grėslūs suaugę neūžaugos, renkasi gatvių kampuose ir pardavinėja savo paslaugas – slaptų žinianešių, nepatikimų vedlių. Aitvaras šokinėjo ir kilsavo tarp rudų audros debesų. Berniukas, nesiliaudamas bėgti, atsigręžė į Balianą ir išsiepė dantis niršia šypsena, kartu rodydamas į aitvarą. Paskui jis dingo už dulkių gūbrio, o Balianas liko prislėgtas.

Nebegaliu įsivaizduoti pasaulio už Kairo, – nusprendė jis ramiai, bet nuojauta, kad jo vaizduotė gali dar labiau susitraukti, jį nuliūdino.

10

Kairo apsigimėliai

Kiekvienam lankytojui sunku išvykti iš Kairo. Miestas skleidžiasi kaip pasakojimas, kuris niekada nesibaigs. Mano publika – svetimšaliai, nepažįstantys šios vietos. Ji traukia juos (jeigu apskritai traukia) būtent savo egzotiškumu. Savo pasakojime aš ypač stengiausi išskirti ir pabrėžti egzotiškus elementus. Kaip ir dabar su tais apsigimėliais. Nenoriu nieko įžeisti vadindamas juos apsigimėliais. Kai kas ir mane patį pavadintų apsigimėliu...

Neūžauga gulėjo ir miegodamas galvojo. Bent jau manė miegąs. Klausėsi savo knarkimo ritmo. Taip, jis miega. Bet palauk. Ar tai knarkia jis? Įdėmiau įsiklausė į šį lygų ritmą. Juk aišku, kad tai Ladū nosinis parpimas? Arba – klausykit – gal jis turi galvoje Barfį, o pats yra Ladū ir tiek pavargęs, kad šią vėlyvą valandą negali galvoti? Jeigu aš negaliu aiškiai galvoti, – pamanė jis, – vadinasi, tikrai miegu. Miegant sunku tinkamai galvoti. Tikrai aš miegu. Pirma, todėl, kad negalvoju. Antra, todėl, kad aš knarkiu, arba ne aš, tai kas nors kitas, kurio aš negaliu atskirti nuo savęs, ir galiausiai tai yra tas pats dalykas. Trečia, aš negaliu pajudėti. Ketvirta, nieko nematau.

Žinoma, – pamanė jis, švystelėjus naktinės įžvalgos blyks-

niui, – tai neatmeta galimybės, kad aš sapnuoju ir netgi sapnuoju, kad miegu. Neįprastas įsitikinimas, bet nėra neįmanomas. Praeiviai teisingai daro, kad nepasitiki tuo, ką miegantysis kalba sapnuose. Jeigu aš esu mano bendradarbis Ladū (o galgi Barfis?), tai tikrai neturėčiau tikėti savimi, kai balsas, bylojantis iš mano gulsčio pavidalo, sako: „Aš miegu". Turėčiau tarti sau, kad žmogus, kuriam priklauso šis gulintis pavidalas, arba apsimeta, arba apsigauna, ir turėčiau pavaišinti jį geru spyriu, kad jam praskaidrėtų mintys.

Visą tamsą užliejo knarkimas. Jis gulėjo, svarstydamas, ar gerai būtų, jeigu jam kas įspirtų – galbūt draugas arba atsitiktinis praeivis. Žinoma, būtų fizinio skausmo. Bet, antra vertus, kartu gerokai praskaidrėtų mintys.

Toliau jis gana vangiai svarstė, kas jam būtų skaudžiau – ar Barfio, ar Ladū spyris? Gal tai yra būdas nustatyti, kas iš jųdviejų yra jis pats. Gal. Viską sudėjęs, jis pamanė, kad gal geriau gauti Barfio spyrį. Bet ar tai reiškia, kad jis yra Barfis ir kad tik jis, Barfis, yra tinkamas ir reikiamas asmuo jo minčių eigai praskaidrinti, ar tai reiškia, kad jis žino, jog Barfis yra jo – Ladū – geriausias draugas?

Ak, tas knarkimas! Ar knarkia jis? Jeigu jis, tai jo knarkimas neleidžia jam miegoti, ir tai nepakenčiama. Iš to, ką jis galėjo prisiminti apie aiškiai panašių Barfio ir Ladū asmenybių skonį ir jauseną, nė vienas iš jų negalėtų nė minutės pakęsti šio triukšmo. Žinoma, jeigu jie nemiegotų. Jeigu jis ir aš nemiegotume, – patikslino jis save. Bet vis tiek knarkimas atrodo baisiai garsus. Juk turėjo jis pažadinti vieną iš mudviejų?

– Ar tu pabudęs? – paklausė jis tamsoje.

– Taip, aš visai pabudęs, – pasigirdo paguodžiantis atsakymas.

– Bet ne aš tave pažadinau, ką?

– Nesu tikras.

Tada staiga jis suvokė, kad knarkimas liovėsi, bet kuris iš jų

liovėsi knarkęs, kad galėtų dalyvauti pokalbyje? Išsiaiškinti bus keblu. Dėl dviejų priežasčių. Pirma, niekam nepatinka būti apkaltintam knarkimu. Antra, dar mažiau patinka susidurti ir bendrauti su asmenimis, kurie vadovaujasi klaidingu įsitikinimu, kad knarkė būtent jis. Abu teiginius galima vertinti kaip įžeidžiančius.

– Sakoma, kad dorybingo žmogaus knarkimas malonus Dievo ausiai.

Ilgoka tyla, o tada atsakymas:

– Taip pat sakoma, kad Dievas niekada nemiega.

Reikėtų keisti kryptį.

– Tu žinai, kai dabar ką tik pabudau, nesusigaudžiau, kas aš esu. Gulėjau sau tamsoje be vardo ar tapatybės. Netgi maniau, kad aš esu tu! Pabudęs iš savo sapnų buvau taip sutrikęs, kad keletą akimirkų negalėjau sugalvoti jokios ypatybės, kuri skiria mane nuo tavęs.

– Tai tikrai buvo labai apmaudu. Mane tai tikrai būtų labai prislėgę, jeigu kada nors taip būtų atsitikę man. Pasakyk, maldauju, kas gi galiausiai tau leido surasti lemiamą mudviejų prigimčių skirtumą?

Tai buvo sunku. Tada jis prisiminė, kad jų kambaryje yra trečias žmogus. Šią naktį, kaip ir kitas pastarąsias naktis, nuo jų saldainių prekystalio prie Zuveilos vartų juos atlydėjo žmogus, sergantis arabiškuoju košmaru.

Žmogus, sergantis arabiškuoju košmaru, tirtėdamas kiūto jų kambario kertėje. Jam jų naktinis pašnekesys tėra jo košmaro tęsinys, šie žodžiai ir mintys – tik jo kvaitulio aidai. Mat savo košmare jis irgi negali atskirti Barfio nuo Ladū arba tų nesąmonių, kurias jie kalba pabudę, nuo nesąmonių, kurias jie vapa per miegus. Tokie menki Alam al Mitalio garų dariniai kaip ir neegzistuoja. Skausmas jaukia jo mintis, bet jo smegeninėje vis dar šnibžda ir švilpauja blausus slogus kliedesys.

– Tačiau būti Barfiu reiškia nebūti Ladū. Būti gyvam kaip

Barfiui reiškia būti negyvam kaip Ladū. Būti gyvam kaip žmogui reiškia būti negyvam kaip arkliui. Būti negyvam. Nežinoti, kad esi negyvas. Nebūti, netgi nebūti padaru, kuris nežino esąs negyvas.

Apėmė tikrumas, kad vieną dieną jis bus negyvas ir negyvo jo netgi netrikdys ši siaubinga būsena, kuri trikdo dabar. Verčiau amžius gulėti tamsoje negu būti tikrai negyvam.

– Tačiau čia dabar miegodamas aš nežinau, ar esu sultonas, ar elgeta. Gal verčiau būčiau negyvas.

Žmogus, kankinamas arabiškojo košmaro, sukruta ir suinkščia.

Virš jo veido kėkso Barfio ir Ladū spoksančios akys bei išpampusios nosys. Jis supranta, kad šie neūžaugos puola jį. Jie nusprendė, kad knarkia jis, ir dabar žadina jį purtydami. Jis stengiasi priešintis, bet šios pastangos jį tik dar labiau stumia arčiau pabudimo, ir jo mintys ima virsti vaizdiniais.

Jis sapnuoja, kad pažadina žmones, kurie sapnuoja purtą iš miegų sapnuojančius žmones, – visi jie lyg klumpanti aklųjų vora, kurioje kiekvienas žmogus uždėjęs ranką prieky esančiam žmogui ant peties. Jis girdi, kaip kirminas šaukiasi savo brolių, o kirmino broliai šaukiasi savo puvėsių puotos.

Beždžionė žvangina savo grandinėmis. Jis atsivertė „Seno maldininko sapną“ ir perskaitė ten, kad jam nederėjo atsiversti šios knygos. Tikrame gyvenime jo ieško, ir jeigu jį identifikuos ir jo košmarą iškels į dienos šviesą, jis išmoks laukti miego su baime. Naktis sprūsta jam iš rankų.

Tėvas ir Veinas Balianą gaudė gana padrikai, nes Tėvas dabar puoselėjo kitus sumanymus, o Veinui dar aiškiai ir nebuvo pasakyta, kodėl jie apskritai jo ieško. Tėvo sumanymai atrodė beveik įgyvendinti, ir jis stovėjo šalia Veino atsipalaidavęs, paniręs į prisiminimus, ir Veinui susidarė įspūdis, kad jo veikla netrukus turėtų baigtis.

Jie stovėjo priešais somnambulo narvą, netoli nuo Zuveilos vartų.

– Aš sukūriau jį tau būnant Konstantinopolyje, – tarė Tėvas, kone murkdamas iš pasitenkinimo, ir bemat dėbtelėjo Veinui į veidą, kad pamatytų, ar jo sumanumas įvertintas ir ar Veinas vogčia nesišypso iš senio tuštybės. Tačiau Veinas buvo išmokęs šypsotis nebent tik tada, kai to reikia Tėvui, taigi Tėvas kalbėjo toliau: – Vienas iš al Ažaro ulemų nusprendė, kad žmonės sapnuoja tik akimirką prieš pabusdami, o veiksmo plėtotė ir trukmės jausmas tesą pamėklės, susidarančios jau pabudus. Aš pasiryžau viešai įrodyti, kad jis klysta. Nusipirkau šį žmogėną kaip vergą – beje, jo tikras vardas yra Habašas – ir išsiuntinėjau kvietimus al Ažaro gydytojams atvykti vieną naktį mucharamo mėnesį į Miego namus ir pasižiūrėti, kaip aš parodysiu tikrąją sapnavimo esmę. Rodžiau rūsiuose. Liepiau tą vergą apkvaišinti iki sąmonės netekimo, ir Huseinas pririšo jį prie grindų. Liepiau nuskusti jam galvą per kaukolės vidurį.

Mano tikslas buvo išpjauti liauką, kuri įgalina žmogų atskirti miegą nuo būdravimo. Todėl padariau įpjovą kuo arčiau viršugalvio, kiek galėjau matyti nelygioje deglų šviesoje. Nors trepanaciją buvau daręs ir anksčiau, iš pradžių prasiskverbti pro kaukolę, o paskui pašalinti tą kaulą buvo daug sunkiau negu mano prisiminimuose, bet, laimė, ta liauka yra arti kaukolės paviršiaus, ir aš beveik neprašoviau. Pašalinau liauką, ir pacientas toliau sunkiai alsavo kaip ir per visą operaciją.

Ilgą laiką nieko nevyko. Išgėrėm arbatos, gydytojai paistė niekus apie dvasios vietą kūne. Tada vienas mano tarnas atkreipė mūsų dėmesį į tai, kad, mums šnekantis, atsimerkė Habašo akys. Sakyčiau, tiesiog išsivertė, nes buvo išsiplėtusios kiek tik gali, tad apie vyzdžius visur matėsi baltymas. O vyzdžiai be perstojo lakstė į šalis, ir visas surištas Habašo kūnas trūkčiojo bei virpėjo. Paliepiau jį atrišti ir pastatyti ant kojų. Tai ir buvo padaryta, nors jis pats atrodė visai be nuovokos.

Atsistojo rūsio viduryje ir įdėmiai įsistebeilijo į kampą, kuriame nieko nebuvo. Ką jis sakė, buvo nesuprantama. Stovėjo kalbėdamas ir šypsodamasis tam tamsiam kampui su tokiu įsitikinimu, kad mano vergai ištiesė ten deglus, kad pamatytų, jog ten tikrai nėra jokio žmogaus nei daikto.

Taip pat mums visiems buvo aišku, nors niekas nedrįso to paminėti, kad jam erekcija. Al Ažaro gydytojus apėmė panika. Taip pat ir kai kuriuos mano vergus. Jie manė, kad jis kalbasi su džinu. – Tėvas nusišypsojo. – Niekas nesikalba su džinu šypsodamasis ir su erekcija. Aš atsistojau ir paaiškinau, kaip savo peiliu išpjoviau slopintuvą, kuris sapnuojant trukdo mums pasinaudoti kūnais taip pat kaip sąmone. Kai kas sako, kad sapnavimo teatras yra vien galvoje, bet mano negras rūsyje sapnavo visais atžvilgiais. Manau, kad gydytojai buvo pernelyg sukrėsti ir tinkamai nesiklausė, ką aš sakau, o vienas paprieštaravo – girdi, jis ne miega, o yra apkvaišintas. Mes žiūrėjom, kaip jis prieina prie savo nematomos ponios, yra atstumiamas ir paskui, regis, sėkmingai bando ją išprievartauti. Tada jis apalpo.

Gydytojai išėjo skelbdami esą pasišlykštėję, bet šitas vaizdas turėjo paklausą, ir čia, prie Zuveilos vartų, už Habašą pasiūlė gerą kainą.

– Įdomus eksperimentas, – mandagiai tarstelėjo Veinas.

– Ne eksperimentas, o įrodymas. Aš žinojau, kaip jis baigsis, dar prieš pradėdamas.

Veinas žvelgė į Habašą. Jo narvas buvo traukos centras tarp kitų atrakcionų – gyvačių kerėtojų, geležų valgytojų, jogų ir panašių. Somnambulas Habašas miegojo (nes buvo vėlu) ant kojų ir judėdamas – jis šoko, stūgavo ir mataravo iškeltais pirštais. Kartkarčiais jo spartūs nevaldomi judesiai blokšdavo jį į narvo grotas – tada jis, būdavo, pastovės įsitvėręs grotų, trumpai pabudęs ir netrukus vėl inkšdamas nugrims į miegą. Kai kurie žiūrovai šaipėsi, kiti sėdėjo išsižioję. Veinas pajuto šleikštulį.

Pasišlykštėjimą kėlė ne žiaurumas, o vulgarus jo mokytojo – žinoma, išsimokslinusio ir sumanaus – didžiavimasis.

– Jis tapo viena pirmųjų landų, pro kurias Alam al Mitalis gali prasiveržti į tikrovę. – Tėvas plačiai mostelėjo ranka, o paskui apsiniaukė. – Verčiau tegul laiko jį narve. Jo prižiūrėtojas sako, kad pastaruoju metu jis ėmė sapnuoti žmogžudystę.

Savininkas publikai parodė Tėvą. Juos supanti minia nužvelgė jį ir Veiną su pagarbos ir priešiškumo mišiniu. Veinas pamanė, kad jiems Tėvas nė kiek nesiskiria nuo tų chirurgų, kurie suluošina elgetų vaikus, kad suteiktų jiems pragyvenimą.

Pasijutę nejaukiai, juodu nuėjo tolyn nuo Zuveilos vartų.

– Tiek pat įdomus atvirkštinis atvejis, ir aš gydžiau tokį. Tada, kai landa naudojasi Dunja, – tikras pasaulis, – kad įsilietų į Alam al Mitalį. Tokia landa teko garbė tapti labai paprastam žmogui, bet jis buvo mano pacientas – bakalėjininkas Abū al Madžidas. Jis sapnuoja, kad guli ant čiužinio ir miega. Kai jis sapnuoja, kad lauke lyja, lauke lyja, o kai sapnuoja, kad kažkas įėjo į kambarį, kažkas įėjo į kambarį. Visi jo sapnai tokie – labai neįdomūs. Jis keistas, nuobodus žmogus, ir jo sapnai keistai nuobodūs, bet, manau, lengva suprasti, kad tai yra sapnai. Abū al Madžidas sapnuoja užsimerkęs. Jeigu kas nors įeina į jo kambarį ir jis sapnuoja matąs, kad kas nors įėjo į jo kambarį, tai pamėklė, nes jis užsimerkęs.

Logikos uždavinys čia lengvai išsprendžiamas, bet bakalėjininkas pas mane atėjo ne logikos mokytis. Jis atėjo todėl, kad jo gyvenimą ėdė siaubingas nuobodulys. Aš dar tebegydau jį. Siūlydamas tinkamą maistą, turiu vilties suteikti jam košmarų.

Jis patylėjo ir tęsė:

– Tačiau vis dėlto tiesa, kad daugelis sutrikimų, kuriuos mes gydome, yra logikos sutrikimai. Tereikia parodyti pacientui, ant kokio pagrindo laikosi jo klaida, ir jis jau išgydytas, kaip burtų lazdele mostelėjus, – paslaptingas slogutis išsisklaido. Tu juos pažįsti: batsiuvys Achmedas sapnuoja esąs princas Cha-

sanas, sapnuojantis esąs batsiuvys Achmedas. Jie aiškina nesugebą atskirti gyvenimo nuo sapno ir sakosi mirštantys nuo paradoksų.

Nėra abejonės, kad tokios negalios randasi iš to, kad žmonės mąsto netinkamais vaizdiniais. Gyvenimą ir sapną jie įsivaizduoja kaip talpyklas ir mano, kad arba sapnas uždarytas tikro gyvenimo skrynioje, arba tikras gyvenimas uždarytas sapno viduje. Bet, kaip mes žinome, sapnas ir gyvenimas – tai ne dėžės, ir į jų tarpusavio santykį reikia žiūrėti visai kitaip. Štai kodėl buvo taip svarbu išmokyti tave skaidriai sapnuoti.

– Buvo?

– Buvo. Šie įgūdžiai greitai bus nebesvarbūs. Niekas nestovi vietoje. Viskas turėtų pasikeisti.

– Ne. Čia niekada nieko neįvyksta. Visada tik atrodo, kad tuoj kas nors įvyks.

Veinas tikėjosi prakalbinti jį, bet Tėvas tik rūsčiai pažvelgė į jį ir ėmė nemokšiškai švilpauti pro savo likusius dantis. Paskui tarė:

– Beje, taip ir nepaklausiau. Ar tu ką nors pešei iš tos savo paieškos? – Dar vienas neišskaitomas žvilgsnis.

– Tikrai nepaklausei. Nieko nepešiau.

– Nagi, nagi. Siūlau palikti Baliano medžioklę mameliukams. Be to, netrukus jo ims ieškoti dar kai kas. Aš dar turiu mieste kitų reikalų, bet tikiuosi pamatyti tave per vakarienę.

Su šiais žodžiais juodu išsiskyrė.

Veinas ėjo toliau, mėgaudamasis pavakarės vėsa. Ėjimas atviromis miesto erdvėmis buvo tarsi judėjimas šachmatų lenta – pavėsyje žvarbu ir tamsu, o saulės pasiekiamose vietose dar skaisčiai šilta. Kirsdamas tamsią aikštę prie Bab al Lūko, kur stovi turtingų pirklių namai, aukštai, viršutinio aukšto lango rėme, jis pamatė veidą, žvelgiantį į jį. Tai buvo moters veidas, apvalainas, putlus, sidabriškai švytintis tarsi mėnulis. Veinas sustojo. Jo širdis spurdėjo maudžiama, lyg ją būtų spaudusi ir

purčiusi nematoma ranka. Fatima, Fatima, kaip kažin ką, bet tokia išblyškusi! Moteris prie lango nebyliai parodė į duris apačioje, gatvėje.

Prie durų sėdėjo sena maurė gerdama alų. Jam priartėjus ji smalsiai nužvelgė jį ir įnirtingai papurtė galvą jam žengiant pro duris. Viduje buvo tamsu, bet Veinas šiaip taip įžiūrėjo prieky kylančius plačius akmeninius laiptus ir ėmė kopti. Užkopęs apie dešimt pakopų, jis suvokė, kad kažkas tyliai kopia jam pavymui, atkartodamas žingsnį po žingsnio, bet kartu kažkaip keistai šlepsėdamas. Veinas atsigręžė pasiruošęs nemalonumams, sugniaužęs kumščius ir pasiryžęs, jeigu reikės, mestis ant savo nematomo palydovo, bet žmogysta už jo taip pat sustojo ir garsiai atsikrenkštė. Tada gargždžiu balsu arabiškai tarė:

– Lipk tiesiai aukštyn. Ji laukia tavęs.

Veinas numetė žemyn keletą monetų ir apsigręžęs bemat užlėkė prie durų ir įpuolė kambarin.

– Štai Maiklas Veinas, netikras riteris, niekada neįšventintas!

Durys trinktelėjo jam už nugaros.

– Sveikas gyvas, sapnų riteri!

– Sveikas atvykęs pas laidotuvininko padėjėją!

– Atėjai pas mus.

– Susiradai savo kekšę.

– Sveikas. Norim persimesti žodžiu su tavim.

– Jeigu iki šiol mūsų dar nesapnavai, dabar sapnuosi.

– Būk ramus. Tavo gyvybei pavojus negresia.

Nuskambėjo juokas.

Vidury grindų deganti žvakė. Sidabriški ir balti tvykstelėjimai. Plastančios baltos draperijos. Dvi šlakuotos rankos, suėmusios kalavijo rankeną. Liguistas tvaikas.

Veino akys apsiprato su tamsa. Kambaryje pusračiu stovėjo aštuoni riteriai su visais šarvais, tik be šalmų, parimę ant kalavijų su dvipusėm rankenom, beveik nejuntamai linguodami pirmyn atgal. Vienas jų, stovintis pusračio viduryje, prabilo:

– Aš esu Žanas Korniu, Švento Lozoriaus Jeruzaliečio riterių ordino didysis magistras.

– Tai kas tu esi ir kas čia yra?

Bet Veinas žinojo, kas jis yra ir kas tokie jie. Lozoriaus riterius jis jau buvo matęs – labai seniai, Rodo saloje, kur glaudžiasi jų būstinė, globojama daug didesnio Rodo hospitaljerų ordino. Lozoriaus ordinas buvo maža kariaujančių vienuolių brolija, tikrai mažiau kaip šimto riterių, ir daugelis jų buvo labai seni. Vis dėlto, kaip vėliau sužinojo Veinas, netikėliai jų ypač bijo, nes jie yra raupsuotieji riteriai, apie kuriuos sklinda kalbos, – be abejo, klaidingos, – kad mūšyje jie nejaučia skausmo. Įsižiūrėjęs į Žano Korniu veidą, jis pamatė žvilgančias baltas dėmeles, išsišovusias odoje kaip dantys.

– Šiandien mes čia susirinkom susitikti su tavim, bet tik trumpam, nes mieste turim ir kitų darbų. Mes tau galim kai ką pasiūlyti.

Veinas tylėjo.

– Fatimą, – lygiu balsu tęsė Žanas Korniu, – ir tikimės, kad atsilygindamas gali mums kai ką padaryti.

– Galimas daiktas. Pirmiausia pasakykit man, ką Fatima turi bendro su jumis ir kur ji yra.

Korniu pakėlė antakius ir išraiškingai praskėtė rankas.

– Pas ką gi jai eiti, jeigu ne pas Švento Lozoriaus brolius? Tu ją gana greitai užmiršai, bet mūsų brolija buvo geraširdiškesnė.

Nuo tvaiko ir dvisaus oro jam svaigo galva.

– Tai netiesa. Ji dingo be mano žinios. Aš nežinojau – prisiekiu. Kur ji yra?

– Tu pats žinai, ir mes žinom, kad tavo priesaikos nieko nevertos. Ji gretimam kambary. Ji ir perduos mūsų žinią.

Vienas raupsuotas riteris žengė prie jo ir nuvedė į tą kambarį. Ūmai atsilapojus durims, Veinui į veidą tvokstelėjo tokia tiršta smarvė, kad, rodos, nuo jos net oras mirguliavo. Jis

atšoko, bet paskui vis dėlto įėjo. Jam teko pasilenkti, nes lubos buvo labai žemos. Fatima stovėjo prisispaudusi prie tolimesniosios sienos, tarsi jos kūnas būtų prilipęs prie sutrūkinėjusio tinko.

– Tu norėjai mane pamatyti? – paklausė Veinas.

– Ne, atvirkščiai. – Jos lūpos krutėjo su skausmu. – Aš esu reginys, o ne reginčioji. Tu gi žinai, kad aš negaliu matyti, aš esu tik kitų žmonių akyse.

– Tai dėl Dievo meilės, ko tau, Fatima, reikia? Kalbėk.

– Ne. Man nieko nereikia. Aš negaliu turėti troškimų. Mano sesuo – taip, ji – vieni troškimai, bet ne aš. Aš – tik proto kūrinys. Jeigu būčiau tikra, geisčiau Kačių Tėvo mirties, bet aš tik proto kūrinys, o kaipgi gali proto kūrinys geisti savo kūrėjo mirties?

– Jeigu tu proto kūrinys, tai labai gražios minties kūrinys, – tarė Veinas eidamas arčiau prie to blyškaus beaistrio veido. – Leisk man apkabinti tave.

– Ne, malonumo iš to negautum. – Tada ji nuleido akis ir kaire ranka patraukė už dešinio smiliaus. – Bet gali štai ką turėti atminimui, galbūt kol aš vėl pasirodysiu.

Pirštas nutrūko, ir ji įspaudė jį Veinui į delną. Jis apalpo ir, rodos, ilgai gulėjo apimtas kvaitulio, sapnuodamas bjaurius sapnus. Atsipeikėjęs susivokė vėl esąs lauke ir žvelgiąs į maurę su alaus ąsočiu. Jo delnas buvo tuščias. Jis netvirtai atsistojo ir sugrįžo į namą. Laiptais jam pavymui kopė šlepsinti žmogysta.

– Jie visi išėjo, pone. Jūs čia nieko neberasit.

Tai buvo tiesa. Veinas tamsoje sugrįžo į Miego namus.

Tą vakarą Miego namuose buvo dar vienas lankytojas...

11

Kairo valdžia

Pažadėjau savo klausytojams, kad jie turėtų susipažinti su Mirtinąja Fatima, ir štai susipažino. Bent jau neapgavau jų. Visame Kaire esu žinomas kaip sąžiningas amatininkas ir patikimas vedlys po miesto įdomybes. Aišku, turiu ir trūkumų... palūkėkit, reikia iškrapštyti vabzdį iš ausies. Ne, tai tik siera. Žiūrėkit! Ir iš kurgi, galvoju, ji atsiranda? Žinoma, įsimaišo gatvės dulkių, bet juk siera tikrai nesusikaupia iš gatvės. Ji tikriausiai kaupiasi iš galvos vidaus, ko gero, iš smegenų. Jeigu iš smegenų, tai įdomu... Bet aš nuklydau į lankas. Kaip jau sakiau, trūkumų turiu.

Kai mane mokė pasakotojo amato, sakė, kad niekada nežaisčiau su auditorija. Kasasijūnai – pasakotojų gildijos meistrai – buvo griežti. Pradžioje, dar mokydamiesi šio meno, negrabiai pasakodami istorijas, mes gyvenome nuolatiniame siaube, nes pasitaikydavo, kad kasasijūnai, smarkiai apsidangstę ir užsislapstę, įsimaišo į nepatyrusią publiką, ir jeigu jie nusprendžia, kad tas nevykęs mokinys kamuoja publiką rodydamas, koks jis esąs gudruolis, arba dar blogiau – traukdamas dėmesį prie savo asmens, kad suviliotų, tada kasasijūnai auditorijoje atsistoja ir, nusimetę burnusus, tam jaunuoliui lazdomis išvelėja kailį.

Aš su jais dėl to niekada nesutariau. Jeigu mano klausytojai žiopli, aš juos paraginu. Aš mėgstu pertraukti pasakojimą ir

kreiptis į atskirus klausytojus, o kiti kasasijūnai aiškins, kad tai ne tik stiliaus klaida, bet ir erzina publiką. Esą klausytojas nepakenčia, kai jį šitaip išskiria. Jis norįs įsivaizduoti save nematomą pasakotojui. Tad kasasijūnai pasiruošę šiuo atžvilgiu jam pataikauti, bet aš neturiu kantrybės su publikos fantazijomis. Aš visada ryškiai jaučiu savo auditoriją ir, netgi rizikuodamas juos atstumti, paraginu, kad sugrąžinčiau prie kasdienybės – ir prie savęs, Suskretėlio Jolio.

Aš labai nedaug dėl ko sutariau su kasasijūnais, ir mokytis man buvo sunku. Pradėjau Totorių Griuvėsiuose. Tada neturėjau rebekininko, vaiko, dalijančio kavą ir renkančio pinigus, sosto, nuo kurio kalbėčiau, – tik dulkėse apibrėžtą skritulį. Kai būdavo beždžionė, naudodavausi ja, kad pritraukčiau publiką, ir, pasakodamas istorijas, akylai stebėdavau, ar nėra kasasijūnų. Paprastai atpažindavau juos, net ir apsisiautusius, iš to, kad jie akimis apsimesdavo esą apsnūdę ir nekritiški. Bet vis tiek jaunystėje ne kartą buvau sumuštas, mėgindamas ištobulinti savo intarpų meną.

Bet gana man kalbėti apie save. Šiame skyriuje aš visai nepasirodysiu...

Egipto sultonas Kaitbėjus bijodavo užmigti. Stebimas savo chasakijos sargybinių ir gydytojo, gulėdavo užsimerkęs, stengdamasis užmigti, pasiryžęs nė raumenėlio neįtempti, bet viduje pastėręs iš baimės.

Tokiomis naktimis jis, būdavo, neretai pakils iš savo siaubų guolio ir, slaptumo dėlei apsigaubęs džalaba, leisis iš Citadelės, lydimas tik savo nuodų ragautojo ir juodaodžio eunucho Masrūro. Tokia naktis buvo ir dabar. Jis išėjo pro užpakalinius vartus, pauostė orą ir nusprendė norįs aplankyti Kačių Tėvą, tad trijulė išsirengė šiauryn, į senesniąją, Fatimidų, miesto dalį. Sultonas godžiai siurbė į save visą bjaurastį ir sumaištį. Prie pat užpakalinių vartų jie prasilenkė su raupsuotuoju, ne-

šančiu kalaviją. Kiek toliau, Totorių Griuvėsiuose, sultonas ir jo palyda praėjo pro elgetą, miegantį prie sienos, ir pastebėjo, kad jo burna apkepusi krauju. Prie pat senosios miesto dalies, Zuveilos vartų aikštėje, jie stabtelėjo pasižiūrėti į narve šokantį negrą.

Čia, prie Zuveilos vartų, žmonių būdavo gausu visą naktį. Sultonas įdėmiai apžiūrinėjo minios veidus, nes prisiminė, kad davadaras jam anądien sakė, jog galima įsivaizduoti, kad kiekvienam veidui Dievas sukūrė atitinkamą asmenį. „Taip, – burbtelėjo sultonas, pasislėpęs po gobtuvu, – turi gi būti koks nors žmogus su tokiu veidu". Davadaro pastaba jam padarė įspūdį – teikė keistą paguodą.

Regzdamas tokias ir panašias mintis, Kaitbėjus priėjo Miego namus, pasibeldė ir įžengė, nenujausdamas, kad jį, kaip ir visus Kaire, stebi kokie nors ligoti seni elgetos.

Durininkas sultonui žemai nusilenkė, jam ir jo bendrams žygiuojant pro Miego namų vartus. Tada vartai jiems už nugarų užsitrenkė, nes Kačių Tėvas tąnakt neketino priimti daugiau svečių. Tėvas jų pasitikti atėjo iš rūsių. Jis bandė pabučiuoti sultonui koją, bet sultonas atitraukė ją po savo apsiaustu ir pakėlė Tėvą. Sultoną nulydėjo prie kolonados tolimesnėje kiemo pusėje, kur jiems buvo padėtos pagalvės, bet sultono palydovai susėdo ant demblių prie vartų ir čia visą naktį praleido ramiai sau plepėdami. Ne dėl šilumos, o dėl šviesos atnešė žarijų indą ir pastatė kiemo viduryje. Naktis buvo tvankiai kaitri, ir sultono bendrų apsiaustai iš lėto mirko prakaitu. Kačių Tėvas ir sultonas atsisėdo ir kelias akimirkas tylomis žvelgė vienas į kitą. Juodu buvo keistai panašūs – du liesi prakaulūs seniai baltomis barzdomis, abu įpratę rodyti neribotą valdžią.

– Ramybė tau, o sultone.

– Ir tau, o Kačių Tėve.

– Ramybė tavo namams.

– Ir tavo taip pat.

– Kaip tavo sveikata?

– Gera. Sveikata gera, garbė Dievui..

– Dėkokim Dievui.

– O kaip tavo sveikata?

– Gera, labai gera, garbė Dievui.

– Dėkokim Dievui.

– Ir kaip tavo namai?

– Mano namuose viskas gerai, garbė Dievui.

– Garbinkim ir dėkokim Dievui.

– O tavo namai? Kaip tavo namai?

– Geri namai, kaip matai. Tu juos pagerbi savo apsilankymu, garbė Dievui.

– Dėkokim Dievui. Sakoma, ir teisingai sakoma, kad tavo namų svetingumas toks dosnus ir gausus, kad šių namų svečias net ir užmiršta esąs svečias, o ne savininkas.

– Sultonas leidžia sau pokštauti. Iš tiesų mano namų svetingumas tik blausiai atspindi sultono svetingumo ir dosnumo atspindžio atspindį, o sultono reputacija šiuo atžvilgiu pranoksta žinomo pasaulio ribas, ir apie jo dosnumą kalba net gyvūnai ir džinai.

– Dievas mane apdovanojo daugeliu dalykų, taip pat ir reputacija, kurios mažai nusipelniau, betgi tikrai didžiausia iš visų dovanų, kuriomis jis mane apipylė, yra Kačių Tėvo draugystė?

– Bijau, kad sultono charakteris toks nuostabus, jog jis niekada neturės draugų, kurių nusipelno jo nesuskaičiuojamos dorybės.

– Tokie pagyrimo žodžiai, tariami tokio išsimokslinusio ir išmintingo žmogaus, jau yra daugiau, negu aš nusipelnau.

– Išmintį žmonės įgyja pagal aplinkybes. Su tavo palankiu valdymu, o sultone, Dievas apdovanojo Egiptą, ir visi žmonės panorėję gali tapti išmintingi arba turtingi.

– Sakoma, kad išmintingieji ir turtingieji yra dorybingos valstybės stulpai.

– Taip pat sakoma, kad geras protingų maksimų pažinimas sudaro devynis dešimtadalius išminties.

– Dėkokime Dievui.

– Dėkokime Dievui.

Pora atodūsių ir nejauki tyla.

– Mano namų svetingumas skiriamas tau. Ar sultonas maloningai sutiktų, kad paruoščiau jam tą patį gėrimą, kurio jis ragavo per savo ankstesnius apsilankymus?

Vėl stojo tyla. Priėjo pora kačių, kad būtų paglostytos. Sultonas žinojo, kad Tėvas kalba apie opiatinį migdomąjį gėrimą, kurio jis visada pagurkšnodavo atėjęs praleisti naktį Tėvo namuose.

– Man būtų džiugu pasinaudoti tavo puikiu vaišingumu.

Tėvas suplojo delnais ir liepė paruošti tą mišinį sultono akyse. Tai darant, sultonas atsikrenkštė ir tarė:

– Man ir mano namams viskas sekasi gerai – dėkoju už tai gailestingiausiojo ir išmintingiausiojo Dievo laiminimui ir globai. – Jis padvejojo. – Vis dėlto turiu prisipažinti, kad pastaruoju metu truputėlį erzina kai kurios smulkmenos, kurios kitu laiku mane, žinoma, būtų tik prajuokinusios.

– O.

– Į mano miestą atvyko tie linksmieji dervišai, nuo kurių vaikiškų išdaigų niekas neapsaugotas. Iš kur tie kvailiai atsiranda?

– O.

– Be to, prieš kelias dienas mano tarnautojai man pasakė suėmę žmogų, kuris visais atžvilgiais buvo mano antrininkas – su mano veidu, mano akimis ir net mano drabužiais.

– Tavo antrininką? Surado tavo antrininką? Būki ramus, mano sultone. Kiekvienas asmuo gyvena dviejose dalyse. Aš irgi turiu antrininką. Viena mano dalis sėdi čia ir šnekučiuojasi su

tavimi, o kita dalis yra ne aš, ir apie ją aš nieko nežinau. Labai retai viena dalis sužino apie kitą, bet tam tikra prasme gyvenimas be antrininko yra tik pusė gyvenimo. Įdomu, ar esi girdėjęs apie Šiką?

– Vardas tikrai girdėtas, bet neprisimenu, kad būčiau supažindintas su juo.

– Šikas yra pusė žmogaus. Jis turi vieną akį, vieną ranką ir vieną koją.

– Norėčiau susitikti su šita keistenybe.

– Deja. Jis nėra tavo valdinys. Jis ir jo draugužis Satichas gyvena Alam al Mitalyje. Bet galbūt tu susitiksi su juo. Alam al Mitalis labai priartėjo prie žemės. Šiko atvejis kraštutinis, bet vis tiek galima sakyti, kad žmogui, neturinčiam šešėlio, nelabai yra ką veikti šioje žemėje.

Sultonas nenuslėpė, kaip suglumo.

– Bet tas žmogus, kuris atrodė kaip aš, – ar tu sakai, kad man nereikėjo nubausti jo mirtimi už jo įžūlų apsimetimą?

– O, tu jį nubaudei mirti! (Sultonas nepastebėjo, kad tas senas nenaudėlis slapčia juokiasi iš jo.) Kaip žinai, būdraujančio pasaulio reikalai nėra mano rūpestis. Aš nesu tavo viziris arba davadaras. Aš nesu žmogus, kuriam lemta turėti galią tavo valdinių gyvybės ir mirties klausimais. Aš – tik kuklus gyvenimo paslapčių tyrinėtojas.

Jau buvo paruoštas gėrimas ir atneštas sultonui žalvarinėje taurėje. Atsirado ir lėkštė su pyragaičiais. Sultonas spragtelėjo pirštais, ir iš kitos kiemo pusės atėjo nuodų ragautojas – paragavo porą pyragaičių ir gurkštelėjo iš taurės. Nutaisė rūgščią miną ir padavė sultonui. Sultonas gurkšnojo, visą laiką raukydamasis. Skonio būta šlykštaus. Ragautojas grįžo į savo vietą.

– O dar gali būti bėdos dėl mūsų ganymo teisių Anatolijos pariby. Osmanai ginčys...

Tėvas šiurkštokai jį pertraukė:

– Sakau tau, manęs visa tai nedomina. Aš – tavo miego mokytojas. Papasakok apie savo miegą ir sapnus.

Kaitbėjus atsilošė pasiremdamas alkūne. Jau buvo kiek atsipalaidavęs.

– Tėve, aš bijau miegoti, nes nuogąstauju, kad sergu arabiškuoju košmaru.

– Tu juo nesergi.

– Nesergu? – Sultono balse nuskambėjo įtarumo gaida.

– Aš matau. Auka turi ypatingą išvaizdą. Ta kančia išsekina žmogų. Būki ramus. Arabiškasis košmaras tavęs dar nepalietė.

– Mano sapnuose būna dar kai ko.

– O.

– Manęs tai tiesiogiai neliečia – tik kaip tavo draugą. Sapnavau, kad iš tolo matau tave, išeinantį iš Miego namų. Tu mane irgi pamatai ir eini pasisveikinti. Bet iš Miego namų išeina dar vienas žmogus ir sėlina tau pavymui, kol tu jam jau ranka pasiekiamas. Matau, kad jis laiko sugniaužęs peilį, bet stoviu paralyžiuotas ir bejėgis išgelbėti tave, kai tas žmogus prisiartinęs suvaro peilį tau į nugarą. Tad aš patariu, brangus drauge, būk atsargus. Tu turi daug priešų, ir aš galbūt ne visada galėsiu tave apsaugoti...

Tėvas čia jį sustabdė. Buvo įniršęs.

– Vargšas senukas! Kodėl tu neišgelbėjai jo? Kodėl neperspėjai? Negalima šitaip palikti draugų mirčiai. Kaipgi tu taip padarei?

Kaitbėjus įsižeidė.

– Aš gi sakau. Buvau paralyžiuotas ir, be to, tai – sapnas, mus stebinčios dvasios perspėjimas.

– Cha! Kokia nesąmonė! Šiaip ar taip, sapnai nėra perspėjimai. Jie neišpranašauja įvykių.

Bet viduje Tėvas buvo sunerimęs, nes žinojo, kad nors sapnai negali išpranašauti įvykių, jie gali juos sukelti ir sukelia. (Veinas, klausydamasis pasislėpęs patamsiuose, taip pat sunerimo

išgirdęs sultono sapną.) Tėvas neparodė jokio nerimo, piktai mostelėjo ranka ir tęsė:

– Bet tas sapnas buvo ne apie tai, ką tu manai. Senukas, kurį matei nužudomą, buvai tu, o ne aš.

– Aš?

– Taip. Tu. Visada sapnuoji tik save, kad ir kaip įslaptintą. Tavo sapnuose aš atitinku tave. Turiu tokią garbę.

– Tai aš sapnavau savo paties nužudymą?

– Ne. Tu sapnavai apie tai, ko nori. Visada sapnuoji tik apie tai, ko nori, kad ir kaip įslaptintai. Šiuo atveju mirtis reiškia miegą, mirties vyresnįjį brolį – gilų miegą be sapnų. Būtent šis tavo troškimas atginė tave čia šiąnakt. Niekas nereiškia to, ką atrodo, kad reiškia, – viskas kreipia kur nors kitur. Tačiau jeigu tu gali prisiminti tokius sapnus, tikrai negali sirgti arabiškuoju košmaru, nes jo kankynes visada lydi laiminga užmarštis. Negana to...

– Negana to? – Sultono akis jau traukė migla, nors jis dar sėdėjo tiesus.

– Žinoma, negana! Kam gi aš tave mokiau, jeigu savo sapnuose tu sėdi sau suparalyžiuotas ir žiūri, kaip žudomi tavo draugai, prievartaujamos tavo žmonos ir griūva tavo rūmai? Ne. Tu turi įsikišti, mano pone, ir sėkmingai įsikišti. Šiąnakt mes vėl pabandysim.

Kaitbėjus klestelėjo aukštielninkas ant pagalvių. Jautėsi pernelyg išvargęs, kad atsakinėtų į savo mokytojo protrūkį. Jis galvojo, ar tik nebus taip, kad Tėvas įsižeidęs, jog jį nužudė kažkieno sapne.

– Dėl arabiškojo košmaro tu ne visai išsklaidei mano dvejones, o Kačių Tėve. Žinoma, pabudęs aš žinau, jog Dievas niekada nepakęs, kad Tikinčiųjų Globėjas taptų šia auka. Ši baimė mane apima tik sapnuose, ir sapnuose aš būnu taip sutrikęs, kad man niekada nepavyksta visai įrodyti sau, jog nesergu juo.

– Tai tu tik sapnuodamas bijai, kad gali sirgti arabiškuoju košmaru? – Tėvas atrodė patenkintas. – Čia bent jau pažangos ženklas. Ženklas, kad sapnuodamas pradedi pasiekti šiokio tokio skaidrumo. Dabar atsipalaiduok, užsimerk ir prisimink, kad, pabudęs ar sapnuodamas, esi sultonas.

Kaitbėjus ne iš karto užsimerkė, ir kurį laiką virš jo pašėlusiai siūbavo žvaigždės, kol jas užtemdė kvaišalų sukaupę debesys, ir Kačių Tėvas priklaupęs ėmė šnibždėti jam į ausį.

Paryčiui, šiek tiek prieš fadžro maldą, Tėvas nusileido į kiemą ir, apsidairęs, ar nežiūri sultono bendrai, spyrė jam į šonkaulius. Tada dar labai apdujusiam sultonui pasakė seną arabų patarlę:

– Kas miega trečdalį nakties, išsimiega taip pat kaip tas, kas miega pusę nakties, o kas miega visą naktį, pabus kvailys.

Apsimuturiavę vilnoniais apsiaustais, drebėdami, sultonas ir jo bendrai leidosi į pilkas ūkanotas Kairo gatves. Ir vėl jie buvo stebimi.

Vėliau tą dieną, ėmęsis sunkaus ir galiausiai nesėkmingo katės smegenų skrodimo, Tėvas išvargęs atsikvėpė ir švariai nušluostė savo įrankius. Pažvelgė į kruviną katę.

– Visada nužudai tą, ką myli. – Ir tada su pašaipėle įsispitrėjo į Veiną.

Veinas pagalvojo: kas gi čia ką neva myli ir neva žudo? – bet tik susiraukė ir nutylėjo.

Tačiau Tėvas neatlyžo.

– Ar esi ką nors nužudęs, Veinai?

Veinas, iš panikos griebdamasis akivaizdaus melo, įnirtingai papurtė galvą.

Tėvas kaipmat kilstelėjo antakius ir lėtai išsišiepė.

– Bet reikia! Nužudyti žmogų, Veinai. Geras dalykas – nužudyti žmogų. Tas, kas yra nužudęs žmogų, ramiai miega.

Veinas mediniu balsu atsakė visada manęs, kad žudikai, graužiami sąžinės, miega tikrai labai blogai. Tėvas paneigė, kad

šioje turgavietės pasakėlėje esama bent kiek tiesos, ir pareiškė, kad yra penki dalykai, kurie vyrą padaro tikru vyru: parūkyti opijaus, perguleti su kito vyro žmona, išmokti amato, atlikti maldininko kelionę į Meką ir – nužudyti žmogų.

Kai tą vakarą Tėvas išėjo, Veinas pokšto dėlei, o gal iš žudikiškų paskatų – jam pačiam nebuvo aišku – nusekė jį. Tėvas ėjo lėtai, regis, giliai susimąstęs. Veinas stypseno pavymui ir išsitraukė iš už diržo peilį. Ir taip juodu kėblino iš gatvės į gatvę – senis traukė nežinomon vieton vakarinėje miesto dalyje, o Veino peilis nuolat styrojo per porą colių nuo jo stuburo. Veinas apsisprendė, kad, Tėvui atsigręžus, smogsiąs jam peiliu. Tiesą sakant, jis jau nebūtų turėjęs kitos išeities. Paskui staiga jie atsidūrė žmonių knibždančioje atviroje erdvėje priešais Zuveilos vartus. Tėvas pasinėrė į minią, o Veinui teko įsikišti peilį atgal už diržo.

Tada jis apsisukęs sugrįžo Azbekijos link, ketindamas visą vakarą, kaip jau keletą kartų anksčiau, ieškoti – beveik neabejodamas, kad bergždžiai, – tos būdos, kurioje Balianas sakė radęs Zuleiką, bet, dar nepriėjęs Azbekijos, džiugiai nustebo pamatęs ar bent pamanęs matąs geltoną apdarą ir pažįstamą Zuleikos figūrą.

– Zuleika?

Bet puvėsių kvapas jam atsakė dar prieš jai prabylant ir parodant savo veidą.

– Ne. Kekšė ir perlas – panašūs dalykai: abu apgaus tave tamsoje. Ar tu eisi su manim pasivaikščiot?

Veinas prisiderino prie sverdinčių Fatimos žingsnių.

– Leisk man paliesti tave.

– Ne. Mano kūnas irsta.

– Raupsai?

– Ne. O, kad būtų raupsai...

– Aš maniau, kad tu išvykai iš Kairo. Ieškojau tavęs svetur.

– Ne. Aš niekada negaliu išvykti iš Kairo.

– Ką tu čia darai? Bendrauji su savo seserim?

– Ne. Pabėgusios mudvi išsiskyrėm.

– Bet Korniu ir jo brolija sako tave prižiūrį. Jie – tavo draugai?

– Ne. Iš pradžių taip maniau, bet mes tik laikini sąjungininkai. Aš žudau, o jie priglaudžia mane, kai būnu persekiojama.

– Tu žudai atsitiktinai?

– Ne. Tu mane stebini, Maiklai. Maniau, kad tu ir tavo mokytojas jau būsit aptikę ryšį. Emyrai ar elgetos, atvirai ar slapčia – visi buvo mano tėvo klientai.

– Tai gal tavo senelio.

– Ne. Mano tėvai buvo jo idėjos ir jos kūnas.

– Tu ne visada buvai tokia mįslinga kaip dabar.

– Ne. Viskas keičiasi. Mano sesers sąmonė nyksta, o kartu su ja ir mano kūnas.

– Tai tu nužudysi Kačių Tėvą?

– Ne. Jis man per stiprus. Tu tai turi padaryt už mane. Jeigu kada nors mane mylėjai, nužudyk jį. Nužudyk jį ir perimk Miego namus. Nužudyk, kol jūsų visų neištiko baisesnės nelaimės. Jeigu kada nors mylėjai mane, padaryk tai. Išleisk tą senį į kapą.

Veinui ant liežuvio jau sukosi žodžiai, kad jis ją dar mylįs, bet prisiminė pranešimus apie kasnakt Kaire atliekamas žmogžudystes ir skleidžiamas atgrasias jų ypatybes. Kadaise jo pažinotą drovią merginą pakeitė nenumaldoma pabaisa. Kurį laiką juodu ėjo tylėdami. Veinas galvojo apie savo sėlinimą Tėvui iš paskos tą vakarą. Savo mokytojui meilės jis nejautė ir neapgaudinėjo savęs mintimi, kad jo mokytojas turi meilės jam, bet mintis nužudyti Tėvą jam buvo atgrasi. Jis toks prakaulus ir gyslotas, oda sausa, sudiržusi, ir pro ją kone kyšo kaulų aštrumos. Būtų geriausia užmušti senį tamsoje, kai jis miega, bet atrodo, kad jis niekada nemiega. Veinas įsivaizdavo jį tysantį ant grindų, atsimerkusį ir nemirksintį, spoksantį į lubas.

Jie priartėjo prie didžiosios knibždančios Bain al Kasreino gatvės. Ji atsigręžė ir pakėlė ranką, matyt, atsisveikindama. Veiną apėmė neviltis.

– Eime kartu. Aš rasiu tau vietą, kur mudu galim apsistoti.

– Ne. Aš gi sakiau – aš irstu. Aš sparčiai netenku jėgų ir spalvos.

– Ar mudu dar susitiksim?

– Ne. Pažvelk į mano seserį. Ją tau reikėjo mylėti. Ji geidžia tavęs ir sako „taip“ visiems vyrams.

– Ar aš čia rasiu tavo seserį?

– Ne, jau nebe, bet gali dažnai ją sutikti Mirusiųjų mieste baigiantis dienai.

Sulig šiais žodžiais žudikė vėl kilstelėjo ranką ir dingo minioje.

Veinas sugrįžo į Miego namus ir tąnakt vėl nusiteikė sapnuoti, kad dar kartą atsidūrė slaptajame kambaryje. Zuleika atsigręžė į jį ir paklausė, ar gali pasirodyti jos nematoma žaidimų draugė. Jis linktelėjo, ir ji nusigręžė į sieną, susikaupusi dainuodama. Palengva nuo sienos atsiskyrė kai kurie įtrūkiai ir ėmė pleventi ore kaip dūmų draikalai. Tada šie draikalai palengva įgijo formą, užsiliejo spalvomis, ir priešais juos stovėjo Fatima – išblyškusi, virpanti, limpanti į pavidalą ir tirštėjanti ore. Jie tikrino ją mįslėmis. Zuleika erzino šią dvaselę ir smaginosi, bet Veiną, susižavėjusį Fatimos beaistriu apskritu veidu ir tvirtais atsakymais, užvaldė gilesni jausmai. Zuleika be paliovos jį karštligiškai glostė, bet jis sėdėjo to nepastebėdamas, vis spoksodamas ir spoksodamas į jos įsivaizduojamą žaidimų draugę.

Taip pat jis sapnavo somnambulą prie Zuveilos vartų. Somnambulas su peiliu rankoje išslinko iš savo narvo. Negrui milžinui po kojomis gatvė svirduliavo, per uždarą erdvę netolygiomis įstrižainėmis driekėsi šviesa ir šešėliai. Kartą somnambulo veidas atsigręžė, ir deglas nutvieskė išsiplėtusius jo akių baltymus bei sidabriško prakaito ažūrą.

12

Miesto sodo įspūdis

Kodėl, – klausiu savęs, – aš taip nemėgstu Baliano? Keisčiausias dalykas! Galėjau tikėtis rasti panagėse ausų sieros, bet kodėl čia žemės? Pradedu iš naujo. Kodėl, – klausiu savęs, – aš taip nemėgstu Baliano? Jis juk puiki medžiaga mano pasakojimui – lankstus, sapniškas. Manding, jo pranašumai, tinkami pasakojimui, turėtų būti laikomi asmens ydomis. Manau jį esant bestuburį ir pasyvų. Drybso sau ir laukia, kada jį kas pradžiugins arba priešingai – nemaloniai nustebins. Todėl su dideliu malonumu papasakosiu, kas jam nutiko toliau. Patogiai atsigulkit, atsipalaiduokit ir klausykitės! Štai kas jam nutiko toliau...

Balianas buvo Bain al Kasreine ir ieškojo turguje supuvusių vaisių bei daržovių – nelabai sėkmingai, nes ten esantys arabiukai buvo labiau įgudę už jį: puldavo prie supuvusių kąsnelių kaip plėšrieji paukščiai. Tada Balianas pastebėjo, kad kažkas – kažkokia moteris – žiūri į jį ir bando pagauti jo žvilgsnį. Pakėlęs galvą, jis išvydo jauną moterį, menkai teprisidengusią veidą, meiliai apžiūrinėjančią jį. Ji sumirksėjo, apsigręžė ir vos pastebimu rankos mostu pakvietė jį sekti pavymui.

Netrukus juodu išėjo iš plataus Bain al Kasreino vieškelio ir

patraukė grįstais pakopiniais skersgatviais, kurie darėsi vis siauresni ir tamsesni. Šioje Kairo dalyje atrodė, kad tvyro amžina naktis. Šviesõs ir erdvės suteikdavo tik vienas kitas griuvėsis. Moteris skubiai žingsniavo neatsigręždama, kol galiausiai juodu atsidūrė mažame kiemelyje. Ji pabeldė į giliai sienon įleistas duris ir šūktelėjo kažkam anapus. Duris atidarė milžino sudėjimo nubas, ir jinai, žengdama vidun, pamojo jam eiti iš paskos. Balianas nusekė pavymui į sodą. Priešais jį tiesėsi gražiai prižiūrimas takas, apsodintas kiparisais, o jo gale buvo vasaros paviljonas. Ant jo laiptų sėdėjo jauna ponia, beveik dar mergaitė, be čadros, bet gausiai apsisiausčiusi šilkais ir išsiuvinėtais brokatais. Jai ant kaktos kabojo auksinė akis, o pirštai buvo apmaustyti žiedais su brangakmeniais. Viena ranka ji buvo mąsliai parėmusi galvą, o kita mataravo povo plunksnų vėduoklę.

Balianui įėjus į sodą, ji nė nekrustelėjo, tik niauriai žvelgė į tolį. Nors Baliano vedlė buvo dingusi, sode jie nebuvo vienudu – prie vasarnamio saulėje kaitinosi senis sučiurusiu baltu turbanu, o prie pat Baliano, už nugaros stovėjo durininkas. Balianas žengė poniutės link, bet po keleto žingsnių jam petį sugniaužė durininko ranka.

– Žiūrėk ir klausykis, – tarė nubas.

Iš paviljono prietemos išniro beždžionė. Tai buvo patinas su auksiniu antkakliu bei grandine – stovėjo tiesus ir kasėsi. Nusilenkė poniai, o paskui pasigręžė į Balianą rodydamas tobulas dantų eiles.

– Tu frankas? – paklausė.

Balianui iš nuostabos atvipo lūpa, o poniutė sukikeno.

– Žiūrėk, – tarė beždžionė ir, atsigręžusi į poniutę, prabilo jai, veikiau deklamavo, nes Balianas, atidžiai klausydamasis, nusprendė, kad ji persiškai deklamuoja poeziją. Žodžiai liejosi skambiai ir didingai. Tada beždžionė priėjo prie poniutės, paglostė letena jai ranką ir, apkabinusi per pečius, ėmė kuž-

dėti – matyt, meilius žodelius. Iš pradžių ponia, regis, pralinksmėjo, paskui ėmė nuobodžiauti ir galiausiai atsainiai atstūmė ją. Vartydama akis, beždžionė tarė Balianui:

– Eik šen. Mano ponia nori sužinoti, kas geresnis meilužis – beždžionė ar frankas. Pažiūrėkim, ar tau pavyks taip kaip man.

Balianas pajuto, kaip ant peties atsileidžia nubo gniaužtas, ir žengė priekin. Jis svaigo iš alkio ir nuostabos. Poniutė sujudėjo. Drąsinamai pažvelgė į jį, bet jam buvo sunku kalbėti. Apėmė jausmas, kad jis jau tai darė anksčiau – stovėjo šiame sode ir jam buvo sunku kalbėti su šia ponia. Nebūtinai labai seniai. Gal tik prieš keletą sekundžių? O gal veikiau vieną dieną tolimoje ateityje jis vėl atsidurs tokioje pat padėtyje? Arba galėjo būti, kad jis tikėjosi, jog atsitiks būtent taip. Neįmanoma pasakyti. Apėmęs jausmas buvo podraug miglotas ir galingas.

– Ponia, – galiausiai išlemeno jis. – Man garbė būti jūsų svečiu, ir aš mielai šnekėčiau su jumis ir daryčiau viską, ko jūs pageidaujat, bet pirmiausia maldauju duoti man pavalgyti ir atsigerti, nes daug dienų nieko nevalgiau ir esu nusilpęs iš alkio.

Dabar senis su turbanu pakėlė galvą ir pasakė:

– Ponia pageidauja, kad suviliotum ją meiliais žodžiais ir gestais. Ji siūlosi, ir tau tereikia ją įkalbėti, o įkalbėti ją lengva. Nedelsk. Ji daugiau nesisiūlys.

Vis dėlto Balianą apėmė jausmas, kad ji pasisiūlys ir vėl, – o gal ji jau tai padarė? Jam norėjosi pasiginčyti.

– Mielai...

– Juk tu tikrai gali pasirodyti geriau už beždžionę?

– Ponia, aš nežinau, ko jūs norit iš manęs, bet, dėl Dievo meilės, duokit man maisto.

– Iš jo nieko gero, – tarė beždžionė sėsdamasi prie jos ir ėmė pergalingai veblenti.

Balianas buvo bepuoląs prie jų, bet akies kampučiu pamatė durininko judesį. Atsigręžė, ir durininko kumštis smogė jam į tarpuakį.

Atsipeikėjęs jis buvo jau nebe gražiajame sode, o nudrėbtas vieškelyje prie fontano, visai kitoje Kairo dalyje. Pasibaisėtinai skaudėjo galvą ir vis dar kamavo alkis. Ar jis dar kada nors suras tas duris ir išvys tą ponią? – paklausė savęs. Susimąstė apie tos stulbinančios beždžionės triukus. Ką tai reiškia? Jis buvo skaitęs, kad filosofas, palaimintasis Nikas Kelnietis, teigė, jog beždžionės ir žmonės artimai susiję. Savo veikale *„De senectute naturae“* Nikas aiškino, kad beždžionės kilo iš žmonių – jos esančios barbariški ir išsigimę žmonių palikuonys, kaip kad žmonės esą barbariški ir išsigimę tobulojo Adomo iš rojaus sodo palikuonys. Pasak Niko, keliautojai, stebėję kai kurias beždžionių gentis Afrikos gilumoje, kalbėjo apie liktinį sugebėjimą kalbėti...

Šią minčių eigą pertraukė laidotuvių procesija. Keliu prie jo artėjo būrys mašalijatų – valkatų ir palaikų plovėjų. Pečiais jie laikė lentą, ant kurios nesaugiai svirdinėjo drobe apklotas lavonas. Vildamasis iškaulyti iš jų kriaukšlelę duonos, Balianas apdujęs atsistojo. Jam užtvėrus kelią, jie sustojo ir paguldė savo naštą.

– Mes čia užsiimam labdara. – Jų vadovas, kreipdamasis į Balianą, kyštelėjo nykštį. – Mes laidojam tuos, kuriuos randam numestus prie Citadelės – atmatas iš Arkanos. Ten dar yra ką paimti. – Tai taręs, jis pasirausė duksliose savo rankovės raukšlėse ir ištraukė įmantrios rytietiškos sandaros skrynelę. – Iš tavęs du dinarai. Puošnus darbelis. Aš matau, kad tau ji krito į akį.

– Ar aš atrodau panašus į dviejų dinarų savininką?

Jų vadovas gūžtelėjo pečiais.

– Šiame mieste mažai kas yra toks, koks atrodo.

– Kriaukšlelę duonos, maldauju. Nejaugi jūsų labdara skiriama tik mirusiems?

Jie visi papurtė galvas.

– Mes neturim maisto išdalyti. Bet sek paskui mus. Mes einam į Mirusiųjų miestą. Ten tu maisto rasi sočiai.

Balianas kiek suglumęs nusekė jiems iš paskos. Mirusiųjų miestą jie pasiekė jau pavakare, kurios saulė šildė Balianui kaulus, o kylantis vėjelis vėsino odą. Mirusiųjų miestas atrodė nepaprastai. Tarp mauzoliejų vaišinosi daugybė šeimų ir porų. Mašalijatai su Balianu iš paskos vinguriavo tarp nuotaikingų šeimų ir kapų. Jie nesėkmingai bandė parduoti skrynelę, o jis taip pat nesėkmingai elgetavo maisto. Staiga jie virš galvų kairėje išgirdo balsą. Juos kvietė atgal. Marmurinio paviljono šešėlyje sušmėžavo kažkoks neryškus geltonas pavidalas. Tik pats įėjęs į šešėlį Balianas atpažino, kad tai Zuleika, sėdinti sukryžiavusi kojas ant akmeninės paviljono pakylos.

– Eikit šen! Eikit šen, valkatos! Eikti šen, atmatų knisliai!

Mašalijatai paskubom numetė savo naštą – lavonas nuriedėjo nuo lentos į smėlį, o jie nuskubėjo pas ją. Balianas manė, kad ji nori, jog mašalijatai atvestų jį pas ją, bet, svirduliuodamas jiems iš paskos, jis pamatė, kad jos žvilgsnį prikaustė tik skrynelė.

– Skrynelė! Mano kiniškoji skrynelė! Sugrįžo pas mane!

Prie pakylos krašto prasidėjo pasitarimas. Iš savo geltono apsiausto ji iškratė kelias monetas į ištiestus mašalijatų delnus ir gavo skrynelę. Tada jie grįžo prie savo lavono ir, vėl jį užsikėlę, patraukė į laidojimo vietą.

Galų gale Zuleika kreipėsi į Balianą.

– Žinai, čiagi mano skrynelė. Ją pavogė iš manęs.

Balianas pažvelgė į skrynelę.

– Gal joje yra kas nors valgomo? – paklausė jis viltingai.

– Joje kas nors valgomo? – atsiliepė ji mįslingu aidu ir ištiesė prie jo ranką. – Tu irgi sugrįžai pas mane. Persekioji mane kaip šmėkla.

– Alkana šmėkla.

Ir štai jis jau sėdėjo su ja ant pakylos. Zuleika turėjo atsinešusi krepšelį saldytų zelabių. Ji pakvietė kapų prižiūrėtoją ir sumokėjo jam, kad atneštų jiems kavos. Balianas ištiesė ranką prie zelabių, bet ji sugriebė jam už riešo.

– Ne. Tu nevalgysi, kol nepapasakosi visko, kas tau nutiko.

Jis protestavo, bet buvo priverstas pasakoti, nors savo nuotykį perteikė kuo trumpiau. Tik tada jo rankai buvo leista griebti maistą.

– Nežinau. Lytiniai santykiai su beždžionėmis kai kuriuose sluoksniuose labai madingi.

Jis liovėsi kramtęs ir užprotestavo:

– Betgi ta beždžionė kalbėjo!

– Teisybė... matyt, tave apkerėjo.

– Tai beždžionė iš tikrųjų buvo vyras, o ponia – kerėtoja?

– Galbūt. Bet greičiau beždžionė buvo kerėtojas, o ponia – jo patelė, įgijusi žmogaus pavidalą. Gyvūnų magiškos galios – ne toks jau negirdėtas dalykas.

– Tai aš vos nepasimylėjau su beždžione! – pašiurpo Balianas.

– Kas gi, išskyrus beždžionę, gali geisti tavęs dabar tokio nusususio? Bet, kaip jau įprasta, tu praleidai progą užsiprašydamas per daug.

Darėsi šalta. Iš Mirusiųjų miesto ėmė trauktis užkandžiautojai, o jų vietas užplūdo elgetos ir paukščiai, renkantys paliktus trupinius. Sušlemštęs paskutinį saldumyną, Balianas leido sau atsilošti ir užsimerkti.

– Tu manai, kad visas tas nuotykis buvo sapnas, ar ne?

Klausdamas jis jau grimzdo į miegą, bet dar lyg ir išgirdo jos atsakymą.

– Žinoma. Tai didžiosios beždžionės darbas.

– Kas yra didžioji beždžionė?

Šį kartą atsakymo jis neišgirdo. Reikėjo būtinai pamiegoti, tegu ir košmare.

Jį trumpam pažadino šūksniai. Zuleikos nebebuvo. Užtat paviljoną buvo apsupę venecijiečiai ir kiti iš karavansarajaus. Balianui iš nosies vėl ėmė švirkšti kraujas, ir jis užsimerkė, kad nematytų jo. Apsnūdęs girdėjo virš savęs besiginčijančius italus. Jie popietę atėjo į Mirusiųjų miestą, išgirdę gandus, kad vienas iš jų, paslaptingai pradingęs, mirė ir čia yra laidojamas. Kai kurie norėjo toliau ieškoti. Tačiau kiti manė, kad Balianas atrodo visai arti mirties, ir norėjo nešti jį atgal į saugų karavansarajaus prieglobstį. Balianą tai menkai tedomino. Kivirčas kurį laiką tęsėsi. Paskui jis pajuto, kaip jį pakelia stiprios rankos.

Lyg ir kokios pietos siluetas – randuotas italas jūreivis, nešantis košmarų apsėstą jaunuolį, trumpai sustojo antkapių fone. Tada jūreivis žengė tolyn, nešdamas savo globotinį į karavansarajų.

13

Nuo Zuveilos vartų į Mukatamo kalną

Nutraukti pasakojimą galima ir čia, ir bet kur kitur. Esu girdėjęs pasakojimų iš Vakarų, klausiausi jų apstulbęs, vos galėdamas suvokti, kad tai pasakojimai, nes jie lekia į savo nulemtą pabaigą kaip strėlės į tikslą. Lėtapėdžiuose, mieguistuose Rytuose kas kita. Įsivaizduokite šį pasakojimą, kurį girdite, kaip palaidą karalių vėrinį, – atsiprašau, aš, žinoma, norėjau pasakyti „karolių vėrinį", – palaidą karolių vėrinį, visai kaip tuos rožinius, kuriuos, kaip matėme, prie kavinių leidžia per pirštus nuobodžiaujantys seniai. Ne, rožinys čia ne visai tinka. Verčiau regėkite jį kaip virvučių darinį – tokį, kuriuo žaidžia vaikai: traukydami už kilpų, suneria netvarius pavidalus. Girdėjau juos vadinant katės lopšiais. Katės lopšiai, rožiniai, karaliai ir strėlės – ką gi, po galais, aš čia kalbu? Esmė ta, kad nutraukti pasakojimą galima ir čia, ir bet kur kitur. Šįvakar prisiklausėt pakankamai. Dėl Dievo meilės, gana! Pailsėkit. Pamiegokit. Tai, kas bus toliau, sunku...

Vienas apelsinas kyla. Kitas leidžiasi. Žonglierių judesiai tokie lėti. Akrobatas sukasi ant savo skersinio, regis, be galo vangiai. Jau labai vėlu, ir minia prie Zuveilos vartų retėja. Kačių Tėvas vaikšto nuo būdelės prie būdelės. Štai fokuso su virve

atlikėjas. Štai gnostikas eskapologas*, išsirangantis iš bet kokių spąstų, į kuriuos įkliūva. Štai vaikščiotojas ugnimi, kuris keistai džiaugiasi ne tuo, kad jam neskauda, o kad skauda tik pėdas. Štai telepatas – vaikinas, sėdintis ant mažos medinės taburetės ir viešai pasiekiantis orgazmą vien gryna minties galia. Štai žmogus sučiurusiu baltu turbanu su beždžione ant kėdės – kuo juodu užsiima, neaišku. Štai meškos šokdintojas. Štai fakyras, kuris, persidurdamas skruostus ir lūpas sunkiomis adatomis su svarmenimis, daugiau skausmo sukelia žiūrovams negu sau.

Yra ir daugiau: sukaustytas grandinėmis milžinas Bašas Čalekas, šešėlių teatras, žmogus, valgantis akmenukus, kipšelis butelyje, lyno akrobatas, hermafroditas. Tai yra kankynių cirkas. Atlikėjai – daugiausia mongolai arba indai. Kas vakarą jie demonstruoja savo šamaniškus slėpinius – mirties, prisikėlimo ir vaisingumo. Perkertamas merginos kūnas, vaikinui nupjaunamos galūnės, maiše negyvai užtalžomas triušis – ir, skambant cimbolams, jie vėl pasirodo gyvi ir sveiki. Šie profesionalūs herojai kas vakarą išlaiko išbandymus vandeniu, ugnimi ir plienu, rodo žmogaus gebėjimą mėgautis skausmu. Žiūrovai žino esą mulkinami. Už tai jie ir moka.

Galiausiai Kačių Tėvas priėjo prie Habašo narvo. Užrašas virš grotų skelbė: „Stebėkite ir klausinėkite Habašą – vergą, kuris vaikšto ir kalba miegodamas. Išpranašauja mirtį. Suranda artimuosius.“ Priėjęs prie narvo, Kačių Tėvas pro grotas įkišo puodelį. Habašas nekrustelėjo. Atrodė išsekęs, buvo išmargintas randų ir mėlynių – sužeidimų, gautų per miegus trankantis į grotas. Juodu ilgai tylėdami žiūrėjo vienas į kitą.

Galų gale Kačių Tėvas, regis, prarado kantrybę.

– Nagi?

* Eskapologas – cirko artistas, demonstruojantis sugebėjimą išsivaduoti iš grandinių, užkaltos dėžės ir pan.

– Puodelis nesako „Gerk mane“. – Habašas sunėrė rankas.

Senis užsiplieskė.

– Užtat aš sakau, kad gertum. – Jo žvilgsnis kiaurai vėrė Habašo akis. – Gerk ir klausykis, ką aš pasakysiu.

Habašas nenoriai gurkštelėjo.

– Aš praradau vieną knygą...

– Aš jos neėmiau. – Habašui, nors ir išsigandusiam, vis dar magėjo širdinti Kačių Tėvą, bet šis, perpratęs, kad Habašas pripažįsta jo valią, persiėmė savo įprastinės ramybės.

– Aš ir nesakau, kad paėmei. Iš tiesų tą knygą pakeliui iš Aleksandrijos į Kairą iš Veino pavogė italų šnipas Džankristoforas Dorija. Pavogtoje knygoje yra visų pasakojimų versmė ir arabiškojo košmaro paslapties atskleidimas. Be abejo, italas ketino parduoti ją pasakotojui, vadinamam Suskretėliu Joliu, arba Jolio globėjams, bet nespėjo, nes jį suėmė mameliukai. Tačiau knyga pateko į rankas jaunam anglui. Jo daiktai Azbekijos karavansarajuje buvo nuodugniai išnaršyti, bet jis pradingo su visa knyga. Tai va, ta knyga neturi patekti į rankas mano priešams. Tu turi man ją surasti.

Negras vis dar tylėjo, bet žvelgė į jį ramiai. Niaurumą pakeitė ramuma. Kačių Tėvas neatlyžo.

– Tik tu gali padėti man, nes sapnuoji ant kojų. Puodelyje, kurį išgėrei, buvo stiprūs migdomieji. Miegosi naktį ir visą dieną, o gal dar ir kitą naktį, ir tuo metu sapnuose iškrėsi visą Kairą ir tikrai sugrąžinsi man knygą. Jau dabar tave labai ima miegas.

Habašas nelabai norėjo sutikti, bet kažkodėl lengviau ir maloniau buvo nesiginčyti. Vokai patogiai užslinko ant akių.

Tėvas, matydamas, kad Habašo valia pasiduoda ir jį apima snaudulys, paspartino šneką:

– Kai tik pamatysiu, kad nukeliavai į sapnų šalį, atidarysiu narvą. Surasti knygą – juokų darbas. Reikia tik primesti sapnui savo valią. Alam al Mitalis nori patenkinti visus žmonių

norus. Kaip aš primečiau tau savo valią, taip ir tu turi primesti savo valią Alam al Mitaliui. Privalai atnešti man knygą štai čia.

Habašas ūmai susmuko. Jau miegojo. Tėvas kantriai laukė. Laukdamas ištuštino šerbeto liekanas, nes Habašą nusiuntė miegoti saldytu vandeniu ir įtaiga. Habašo akių obuoliai ėmė vartytis. Jis pradėjo sapnuoti. Tarsi tempiamas nematomų virvių, pakilo nuo narvo grindų. Tėvas pasuko raktą, atidarė duris ir švelniai išvedė somnambulą.

Habašas išdausino iš atrakcionų aikštės, o Tėvas nusekė pavymui. Priėjęs Bain al Kasreiną, jis leidosi bėgti arba gal veikiau leidosi mėgdžioti bėgantį žmogų, nes jo kumščiai ir dilbiai švytravo pirmyn atgal, aukštai kilo keliai ir sutankėjo alsavimas, bet judėjo jis, oi, kaip lėtai. Vis tie patys namai. Buvo galima begalę laiko stebeilyti į tuos namus su apgriuvusiais fasadais, podraug netvariais ir perkrautais, į aitvaro formos duris ir padrikus stogus, ir tas gatveles, ir arkadas, apgaulingas perspektyvas ir zikuratinius laiptus. Mėnesiena apliejo sienas šiurpia baltuma, kurioje išryškėjo nešvarumai ir įtrūkiai, tarsi maro dėmės.

Habašas atsigręžė ir iššiepė švytinčią, mėnesienos nutviekstą šypseną, nes žinojo, kad jį vejasi, ir žinojo, kad galiausiai tas vijimasis teikia paguodą. Kažkam kažkur jo reikia. Kačių Tėvas, tursendamas pavymui, įsidėmėjo tą šypseną. Tėvas ketino sekti Habašą, bėgantį sapnuose, bet dabar pastebėjo, kaip šviesa ir tamsa gula ant pastatų sodriais, dantytais, jausmingais potėpiais, kaip miestas spaudžiamas skilinėja ir linksta, kaip erdvė bei namai riečiasi, skliaučiasi ir dėstosi aplink bėgančio juodaodžio pavidalą, ir suvokė savo paleistos baisingos energijos galią, kuri dabar nevaldoma plūsta į miesto gatves, ir suprato, kad jam nevalia toliau sekti bėglį. Jis sustojo ir sugrįžo į Miego namus.

Balianas sapnavo svyrančias gatves ir krentančius bokštus. Jis miegojo tą visą naktį ir didžiąją dienos dalį. Miegodavo vis ilgiau. Pabudusį jį apsupo maldininkai.

– Gal pakviesti gydytoją? Mes tau jį rasim Koptų kvartale.

– Pakvieskit kunigą.

Jie pritariamai sulinksėjo, ir prie jo prasibrovė vienas iš vienuolių – tas, kurį atvykimo dieną Balianas girdėjo pamokslaujant apie tatuiruočių pavojus. Maldininkai nusprendė, kad Balianas nenori mirti negavęs išrišimo, bet iš tiesų jis nesiruošė mirti – gyveno iš karštinės galių, ir jo pamėkliškame kūne širdis dunksėjo sunkiai it kūjis. Jis labiau tikėjosi atleidimo nuo priesaikos nuvykti į Šv. Kotrynos šventovę Sinajuje. Be to, norėjo mesti iššūkį vienuoliui.

– Palaimink mane, tėve, nes aš nusidėjau.

– Būk palaimintas, mano vaike. Kada paskutinį kartą ėjai išpažinties ir dalyvavai mišiose?

– Laikas bėgo, o aš sirgau – negaliu pasakyti. Kažkada prieš mums išplaukiant iš Venecijos.

– Ir kuo nuo tada nusidėjai?

– Nesunkiai, bet ne dėl nuodėmių man reikia tavo patarimo ir Bažnyčios globos...

– Tu per daug savim pasitiki. Pirmiau turiu patirti, kokios ir kaip dažnos buvo tavo nuodėmės, ir tik tada galėsim spręsti, ar jos sunkios, ar ne.

– Gal ir taip, bet man gresia dideli pavojai – pavojai, kurių aš neieškojau ir ne pats prisišaukiau. Aš esu maldininkas, šį pusmetį prisiekęs atlikti krikščionišką žygį ir apeigas. Bet nelabasis man siunčia blogus sapnus, ir atvykęs į Egiptą aš daug kartų buvau arti nuodėmės nusivilti Dievu.

– Kokie tie sapnai?

Prieš vėl prabildamas, Balianas bandė geriau įsižiūrėti į vienuolio veidą, bet jam nepavyko.

– Sapnuoju, kad įžengiu į miestą, panašų į Kairą, bet jame

viskas netikra. Sapnuoju, kad ištrūkstu iš jo ar bandau ištrūkti, bet man kelią pastoja du šėtono pasiuntiniai, kurių vardai Kačių Tėvas ir Maiklas Veinas. Sapnuoju, kad jau pabudau, bet iš tikrųjų ne, ir sapnuoju gundytoją – moterį, vardu Zuleika, kuri vilionėmis atima mano nekaltybę, o pabudus po šių sapnų mano veidas srūva kraujais.

– Vadinasi, tu sapnuoji, kad sanguliauji su Zuleika... ar tuose sapnuose arba po jų išsilieja sėkla?

– Ne. Nemanau.

– Aišku. Ir tu neturi nieko rimtesnio, kas slėgtų tavo sąžinę?

– Ne.

– Na, tai gerai. – Stojo ilga tyla, ir tada jis tęsė: – Šventas Augustinas aiškina, kad yra galimos trys sapnų ištakos. Pirma, sapnai, ateinantys iš Dievo ir rodantys mums kelią; antra, iš velnio ateinantys sapnai, kuriais šis klastingas kunigaikštis bando mus suvedžioti, nors jis niekaip negali sugundyti miegančio žmogaus sielos, jeigu to žmogaus sieloje nėra polinkio pagesti; trečia, vadinamieji natūralūs sapnai, kylantys iš vidinių pramanų garų, krypstantys pagal tai, kur žmogus guli, ką jis valgė, ir daugelį kitų dalykų ir visiškai nieko nereiškiantys.

– Vadinasi, Dievas mane kankina arba aš esu linkęs pagesti, arba valgiau blogą maistą. Kas gi čia yra? – Balianas nesugebėjo užgniaužti susierzinimo savo balse.

Atodūsis.

– Žinok, mano sūnau, kad niekas iš Bažnyčios tėvų ir daktarų nesmerkia paties sapno. Mus moko, kad naktį, nukritus temperatūrai, žmogaus animalinė dvasia pasitraukia į kūno gilumą, į pramanų vietą, iš kurios kyla sapnai. Dėl to tokie sapnai yra natūralus dalykas ir patys savaime nėra smerktini. Vis dėlto, būdami natūralūs, jie nėra tobuli. Mano įsitikinimu, atidus Šventojo Rašto perskaitymas mus pamoko, kad Jėzus, kuris buvo tobulas žmogus, o kartu ir Dievas, niekada nesapnavo.

Tuo tikėti skatina keletas priežasčių. Pirma, Jėzus niekada nemiegojo, o kaipgi žmogus nemiegodamas gali sapnuoti? Kad Jėzus niekada nemiegojo, galime išvesti iš to, kad nors evangelijose dažnai kalbama apie jo mokinių miegą, niekur neminima jo paties miegančio. Ir argi Jėzus nebendravo su Moze ir Eliju Taboro kalne, kai Petras, Jokūbas ir Jonas miegojo? Antra, dėl klausimo, ar Mūsų Viešpats kada nors sapnavo, argi neturime manyti, kad jo dieviškoji prigimtis ir tobula dorybė padarė jį atsparų kūno negalioms bei karštinėms ir blogo maisto nuodams? Ir kaipgi atėjusysis tam, kad atneštų mums Tiesą, kuri padarys mus laisvus, pats būtų tapęs sapnų, tai yra iliuzijos, auka, net jei ir manytume, kad jis miegojo, nors teisingiausia būtų tarti, kad nemiegojo? Be to, kai Patarlėse parašyta, kad „apsnūdimas aprengia žmogų skarmalais", argi jis atėjo ne tam, kad atneštų mums amžinosios karalystės turtus?

Balianas sumurmėjo pritariąs: taip, jis manąs, kad taip.

– Taigi, grįždamas prie tavo atvejo, turiu pasakyti, kad čia kyla du klausimai: pirma, ar tavo sapnų kilmė natūrali, ar demoniška; antra, nustatę vienaip ar kitaip, jeigu jų kilmė demoniška, turime paklausti, kodėl šėtonas pasirinko tave savo tarnų apsilankymams, o jeigu jų kilmė natūrali, dar vis dėlto turime nustatyti, ar tuose sapnuose (nors pripažįstama, kad moralės plotmėje patys savaime jie nieko nereiškia) tu kaip nors nepasidavei iškilusioms pagundoms – ne sąmoningai, bet *per accidens*, – ir tada, jeigu paaiškės, kad taip nėra, ir jeigu bus įrodyta, kad sapnų kilmė nedemoniška, tai aš galėsiu duoti tau išrišimą, žinoma, jeigu bus patenkintos visos kitos reikiamos sąlygos. Bet jeigu kaip nors...

Balianas suaimanavo ir čia pat ėmė tankiai kosčioti.

– Tėve, aš noriu kreiptis į jus dar vienu klausimu. Noriu, kad atleistumėt mane nuo priesaikos aplankyti Šventos Kotrynos šventyklą Sinajuje.

– Kokiu pagrindu?

– Tuo pagrindu, kad aš jau aplankiau šventąją savo sapnuose. – Tada Balianas nupasakojo vienuoliui košmarą, kuriame regėjo šv. Kotrynos kankinystę. – Na, tėve, argi to negana?

Tai buvo įžūlu, bet verta pabandyti. Vienuolis padvejojo, paskui iškėlė delną išskėstais pirštais.

– Ne. Dėl penkių priežasčių. Pirma, todėl, kad teisingiau būtų sakyti, jog ji aplankė tave, o ne tu ją. Antra, todėl, kad mes neturime garantijos, jog tai buvo tikroviškas sapnas, o juk demonai moka apsimesti šventaisiais ne blogiau kaip žalčiais. Trečia, net jeigu tave iš tiesų aplankė šventa Kotryna, jai pasibeldus, tu miegojai, o tai reiškia nepagarbą jai – tuo labiau reikia, kad deramai įvykdytum savo priesaiką. Ketvirta, jeigu tarsime, kad sapnuose galima nusipelnyti gerais darbais, tai juose galima užsidirbti ir nuodėmių, o tu man sakai, kad po išpažinties sapnuose sanguliavai, tad apvalyk sielą maldininko kelione. Penkta, aš neturiu galios atleisti tave nuo priesaikos – tai gali tik Jo Šventenybė Popiežius.

– Būtų užtekę vienos paskutinės priežasties, – pralemeno Balianas.

– Visai ne. Kiekvienam moraliniam veiksmui reikia keturių veikiamųjų priežasčių ir penktos, kuri būtų teleologinė; štai ir visą Bibliją galima skaityti keturiomis plotmėmis: tropologine, anagogine...

Bet čia Balianas jį pertraukė:

– Gerai, tėve, jūs negalite atleisti manęs nuo piligrimystės, bet pasakykit, ar aš esu padaręs kokią nors nuodėmę – būdraudamas arba miegodamas?

– Gerai darai, mano sūnau, kad grąžini mane prie reikalo. Kiek geidulį ir iš jo kylančią kaltę galima priskirti žmogui, kuris gavo malonumo iš nedorybės, miegodamas arba būdraudamas vaizduotėje, taip sakant, yra keblus klausimas.

– Jeigu aš būsiu pripažintas kaltas dėl kiekvienos nuodėmės,

kurią padariau savo lovoje, tai tikrai esu žuvęs. – Balianą užliejo melancholija.

Mokytasis vienuolis kalbėjo toliau:

– Žinoma, nederėtų sakyti, jog tavo skaistybė pakirsta dėl to, kad tave miegantį suvedžiojo Zuleikos šmėkla, ir tai, jog tu nepatyrei sėklos išsiliejimo, tikriausiai irgi byloja tavo naudai, nors įsivaizduoju aiškinimą, kad tavo minimas kraujavimas gali būti apibūdintas kaip kitokia naktinės poliucijos rūšis (medicinos požiūriu tai rodo *ira*, o ne *voluptas* pobūdžio aistrą), vis dėlto manyčiau, kad sunku būtų tai patvirtinti, kadangi, kaip moko Galenas, nors kraujas priskiriamas prie gyvybės skysčių, pačių gyvybės sėklų jame nėra.

– Tai aš neturiu nuodėmės?

– O, taip aš nesakiau. Aš leidau suprasti, kad gali būti pagrindo aiškinti, jog tu nenusidėjai miegodamas, bet tave patį graužia nuodėmė. Mes atkreipėme dėmesį, kad nuo tada, kai tave atnešė į karavansarajų, tu miegojai vieną dieną, naktį ir dar pusę dienos. Mes taip pat apgailestaudami atkreipėme dėmesį į tavo norą nutraukti savo kelionę. Tave pragariškais gniaužtais suėmė tinginystė, o tinginystė yra didžiausia nuodėmė iš visų, nes, turiu priminti, Kristus mums visiems parodė pavyzdį visai nemiegodamas. Argi jis nesakė: „Lapės turi urvus, padangių sparnuočiai – lizdus, o Žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglausti“? Betgi grįžkime prie pasikartojimo klausimo ir su juo susijusio priežasčių daugio klausimo: kodėl evangelijų pasakojime tas pats Mūsų Viešpaties darbų įvykis kartais pateikiamas du, tris, netgi keturis kartus? Taip yra todėl, kad pakankamą priežastį...

– Tėve, malonėkit. Aš bijau. Ar jūs esat girdėjęs apie arabiškąjį košmarą?

Vienuolio veide sušmėžavo nepasitenkinimas.

– Kaire visi dabar apie tai kalba. Jų lūpose tai tapo dar viena egiptietiška pasakaite.

– Tai tėra pasakaitė?

– Na, ne, gal ir ne. Esu girdėjęs kunigus kalbant apie arabiškąjį košmarą kitokiu, krikščionišku, požiūriu. Pasak kai kurių, tai esanti lemtinga bausmė už nedovanotinąją nuodėmę Šventajai Dvasiai.

– Tėve, aš niekada nesupratau, kas yra nedovanotinoji nuodėmė Šventajai Dvasiai. Negi kas nors tai žino?

– Nežino, kaip ir niekas dorai nežino, kas yra arabiškasis košmaras. Šiuo atžvilgiu čia esama simetrijos, – su pašaipėle tarė vienuolis.

– Bet jūs nepritariat šiam požiūriui?

– Nepritariu. Šiaip ar taip, krikščioniui čia nėra ko bijoti. Begalinė kančia jokiu būdu netrukdo pamaldžiam krikščioniškam gyvenimui.

– Bet kas yra tas arabiškasis košmaras?

– Tikroviškesnis pasakojimas jo ištakas sieja su Lozoriumi. Tau žinoma Lozoriaus riterių istorija?

– Nesu tokių girdėjęs.

– Geram krikščioniui pakanka žinoti, kad tai yra šventas ordinas, kurio riteriai, nors ir sunkiai pakirsti raupsų, kariauja už mūsų tikėjimą prieš mahometonus. Jų pavyzdys mus moko, kad...

– O ką blogas arba abejingas krikščionis turėtų žinoti apie juos?

– Mano sūnau, imk pavyzdį iš jų dievotumo ir užmiršk savo menkus negalavimus ir skausmus. Šis pavyzdys...

– Kaip jie susiję su arabiškuoju košmaru?

– Košmaras yra beribis. Pasak Niko...

– Kaip tas ordinas susijęs su Lozorium?

– Jis įkūrė raupsuotųjų riterių ordiną. Jei galėčiau sugrįžti prie Niko...

– Kas bendro tarp Lozoriaus ir arabiškojo košmaro?

– Lozorius dešimt parų pragulėjo kape, kol mūsų Viešpats

Jėzus Kristus jį iš ten prikėlė. Iš to mes turime suprasti, kad Jėzus... Ne, aš matau, kad tau galvos neskauda dėl Mūsų Viešpaties. Tai žinok, kad Lozorius, pakilęs iš kapo ir vėl ėmęs vaikščioti tarp žmonių, nešiojosi vabalą, kuris gulėjo su juo dešimt parų. Tai buvo toks vabalas, kuris labiau už viską mėgsta knistis kapuose. Šis gyvis suryja visų mirusiųjų mintis – įlenda į smegenis ir apsigyvena vaizduotės srityje, nors lavonas, būdamas negyvas, nejaučia jo godulio. Ar turiu pridurti, kad šio vabalo nereikia suprasti tiesiogiai? Pasak palaimintojo Niko, tai yra tik metafora, nusakanti krikščionio sielos nuogąstavimus, kad ji per neišmanymą galinti paklysti.

– Dėkui, vienuoli. Tai aš ir norėjau sužinoti. Vadinasi, tai tiktai krikščioniškas palyginimas.

– Tiktai palyginimas! Tiktai palyginimas! Krikščioniški palyginimai būna tikresni už tiesą. Nepasiduok iliuzijai, mano sūnau. Raupsuotieji riteriai dabar yra Kaire. Arabiškasis košmaras dabar yra čia, Kaire. Gali būti, kad net šią akimirką Lozoriaus prakeikimu mirties kančios nešamos į gyvųjų guolius. Pačiame jėgų žydėjime mes...

Balianas nebesiklausė. Jį kirbino kažkoks miglotas knietulys, kažkas dėl to, kaip vienuolis prieš tai ištarė Zuleikos vardą. Jos vardą vienuolis tarė taip tvirtai, kad tai sukurstė įtarimą.

– Ar jūs pažįstat tą moterį Zuleiką, apie kurią anksčiau kalbėjau?

– Mmm... ar aš pažįstu ją? Na, koks gi žmogus gali tikrai pasakyti, kad pažįsta kitą žmogų, kad ir moterį? Pažinti save, pasak senovės...

– Man kartais atrodo, kad kiekvienas bent kiek svarbesnis žmogus šiame mieste pažįsta visus kitus svarbius žmones – na, tuos, kurie svarbūs mano gyvenime.

– Tavo gyvenime! Kas tas tavo gyvenimas, kad tu juo didžiuojiesi?

– Tėve, aš jums sakiau – aš manau, kad mano sapnai man atrodo kaip tikrovė. Taip yra todėl, kad mano visas gyvenimas man ėmė rodytis kaip sapnas, šešėlių teatras, misterija, vaidinama marionečių, kortų lošimas, kuriame aš esu koziris.

– Lošimas? Drama apie tave? Jau ne tik tinginystė, bet ir puikybė!

– Galbūt, bet man taip atrodo. Kažkas tampo mane už virvučių; tie, kas žino, kaip lošti mano korta, lošia ja – Kačių Tėvas, Jolis, galbūt ir jūs. Regis, tik aš pats nesu lošėjas.

– Tai gal veikiau rodo perdėtą kuklumą, o ne puikybę... Pažiūrėsim. Kokią gi čia apgavystę, tavo manymu, mes visi vaidinam?

– Nesakau, kad apgavystę, bet žmones skiriantys principai čia netikri. Veinas sakosi tarnaująs krikščionybei ir ima pinigus iš Egipto sultono; Jolis irgi sakosi tarnaująs krikščionybei, bet piestu stoja prieš Kačių Tėvą ir Veiną. Ir atrodo, kad visi, nors ir kam tarnautų, yra susimokę sukliudyti man išvykti iš Kairo. Visi su manim žaidžia. Manau, kad jūs esate vienas iš žaidėjų. Ir dabar jūs žaidžiate su manimi.

Vienuolis atsiduso ir tarė:

– Sek paskui mane.

Manydamas, kad vienuolis veda jį prie altoriaus tolimajame karavansarajaus gale, Balianas pakluso, bet, stabtelėję tik prie vartų, kad vienuolis įdėtų monetą jaunam arabui į ištiestą delną ir sukuždėtų jam kažką į ausį, – be abejo, palaiminimą, – juodu patraukė miesto gatvėmis į pietus, Citadelės link. Tačiau, jiems priartėjus prie išorinių sienų ir pradėjus kopti, vienuolis pavedė jį sienų pakraščiu į rytus, ir štai juodu jau ropštėsi šlaitu į Mukatamo kalno viršūnę, iškilusią virš aukščiausių Citadelės sienų. Jiems kylant, žemutinių šlaitų skurdūs platanai ir žemaūgės palmės ėmė retėti ir visai išnyko. Su kiekvienu žingsniu pažirdavo akmenėlių ir smėlio srautai. Vienuolis kopė nesustodamas beveik iki pat viršūnės, o Balianas pūškavo

pavymui, apdujęs, kvapstydamasis. Saulė jau buvo nusileidusi, nors vakaruose dar tvyrojo aukšti debesys, nuplieksti jos spindulių. Miestas jau skendėjo prieblandoje. Juodu sustojo ir pažvelgė žemyn.

Atrodė, kad vienuolis turi prabilti, kad pats vienuolis turi atlikti išpažintį ir pripažinti, jog pasaulyje nėra blogio ir gėrio kovos, jog kovoje nėra dviejų pusių, o tik viena – tie, kurie žino, o tie, kurie nežino, tėra jų žaisliukai. Balianui pasidingojo, kad šis savimi pasitikintis vienuolis eruditas kaipmat patikės jam slaptąją doktriną.

Galų gale vienuolis prabilo:

– Ar matai miestą mums po kojomis? Ar matai jį? Ar šioje vakaro prietemoje jis tau neatrodo kaip vaiko žaislas arba žaidimo lenta, o jo gatves užplūdę žmonės – kaip lėlytės ar net vabaliukai? Ar jų kovos, jų idealai ir aistros neatrodo juoko verti iš šios aukštumos?

Balianas linktelėjo.

– Taip ir maniau. Mano sūnau, įsileisdamas tokias mintis, tu žaidi su tokiomis didelėmis ir smerktinomis pagundomis, kokiomis Liuciferis viliojo Mūsų Viešpatį, per vieną akimirką parodydamas jam visas šio pasaulio karalystes. Dabar pagalvok, kad Mūsų Viešpačiui velnias pasiūlė žemiško viešpatavimo visose tose karalystėse tikrovę, o tau jis siūlo tik iliuzinį pranašumo jausmą. Ši iliuzija randasi iš atstumo. Tau derėtų matyti sielų miestą, o ne žaidimo lentą, derėtų matyti žmones, o ne vabaliukus. Esi jaunas, ir tavo pamėklės yra jaunatviška puikybė. Tu manai, kad kitų žmonių sielos nėra svarbios, nes netiki savąja. Viskas yra tikra ir svarbu, nors tau gal taip ir neatrodo. Baigėsi žaidimų ir slėpinių metas. Tavęs laukia darbas. Tu prisiekei atlikti maldininko kelionę. Turiu garbės žinoti, kad taip pat esi įsipareigojęs Prancūzijos karaliui, – turi tesėti ir tai, nes karaliui reikia žinių apie netikėlių pulkų pajėgumą. Taigi grįžk žemyn ir dirbk darbą, kurį

apsiėmei. Tavo prakeikimas – dykinėjimas; ne veltui negalia ištiko tave miegantį.

– Aha, bet kaip man žinoti, kad dabar nemiegu, ir kaip man žinoti, kad jūs nesate velnias, gundantis mane miegantį?

Vienuolis atsiklaupė. Balianas pamanė, kad jis pabučiuos jam kojas, bet vienuolis to nė neketino. Jis ėmė tolydžio daužyti galvą į žemę šaukdamas:

– Tai yra tikra! Tai – ne sapnas! Tai yra tikra!

Kai galop jis pakėlė galvą, nuo viršugalvio varvėjo plonos kraujo srovelės.

– Taip, dabar matau, – tarė Balianas, susigėdęs ir išsigandęs. Balianas paliko jį sėdintį ant šlaito ir sunkiai patraukė žemyn, miesto link.

14

Iškyla gatvėmis, pasibaigianti požemio koplyčioje

Jaunystėje beveik kasdien eidavau į kankynių cirką. Tai būdavo mano mėgstama pramoga – ir tebėra. Kaip aš pavydėdavau tiems žonglieriams, sugebantiems vienu metu išlaikyti ore tiek kamuoliukų! Kaip aš norėjau būti akrobatu! Akrobatu arba klounu. Kaip malonu dabar tai atkurti atmintyje! Bet aš tapau pasakotoju, o dabar nukrypau į šalį...

Sparčiai kaupėsi sutemos. Oras subyrėjo į begalybę pilkumos perlų. Jis leidosi nuo kalno apimtas niūrios nuotaikos. Šlaito papėdėje staiga pajuto ant peties švelniai uždėtą ranką. Apsigręžęs dar spėjo pamatyti du blyškiaveidžius vyrus, stovinčius jam iš abiejų pusių, ir tuoj pat dėjo į kojas. Jie irgi ėmė bėgti vydamiesi. Balianas leidosi šiaurėn, Totorių Griuvėsių pusėn – už jų jis tikėjosi pasiekti šurmuliuojančias, gyvybingas miesto dalis, vildamasis, kad ten jo persekiotojams teks nutraukti gaudynes.

Širdį stingdė baimė, bet kartu jis jautė keistą džiugesį. Šiame mieste niekada nesijautė toks laisvas, kaip dabar, prasidėjus gaudynėms.

Kiekgi kartų jį šitaip gaudė sapnuose? Visos iki vienos gaudynės pasibaigdavo jam pabundant pilna pūsle arba – pasta-

ruoju metu – kraujavimu iš nosies. Būtų nusijuokęs, jei būtų turėjęs tam kvapo. Palei kulnus kilo smėlio kamuoliai. Jam atrodė, kad jis lekia baisingai greitai, bet iš tiesų buvo nusilpęs po tiek dienų kraujavimo ir ne skuodė, o tik lapnojo. Keisčiausia, kad jo persekiotojai nebuvo greitesni – lapatavo jam iš paskos plasnojančiais apsiaustais.

Totorių Griuvėsiuose kartu su Balianu kurį laiką bėgo minia vaikų – jie juokėsi, šūkavo, ir dėl to Balianas niekaip negalėjo pasislėpti nuo persekiotojų. Po kurio laiko vaikai, nesulaukę Baliano atsako, išsibarstė, bet atsigręžęs jis pamatė, kad persekiotojų skaičius išaugo iki keturių. Dabar jis bėgo plačiomis dykynėmis tarp nuolaužų ir erškėčių. Girdėjosi, kaip palei visą akiratį loja ir viauksi laukinių šunų rujos. Balianas žinojo, kad jie negali dalyvauti gaudynėse, tačiau jų keliamas triukšmas jam įteigė mintį, kad nors jis apimtas džiugesio, nors bėga greitai ir gudriai, šis vakaras baigsis ne kitaip, kaip jo sugavimu.

Ir štai jau jis pribėgo gyvenamą vietovę – miesto dalį, kurioje buvo įsikūrę daug pasiturinčių pirklių; čia tiesėsi plačios gatvės ir, tarsi kalnų šlaitai, blėstančioje šviesoje virš Baliano dunksojo aukšti monolitiniai fasadai. Sunkiai alsuodamas jis plumpino šiais architektūros tarpekliais.

O, kad jis sutiktų sargybos patrulį. Vienu metu būtų metęsis į kairę – gatve, vedančia karavansarajaus link, bet čia jam kelią pastojo dar du apskurę persekiotojai. Kartą jam pasidingojo, kad dar vienas mojuodamas stovi ant stogo ir vadovauja gaudynėms. Gatvės siaurėjo – neretai jų pločio užtekdavo patogiai praeiti tik vienam žmogui. Šoniniai keliai dažnai būdavo užtverti. Jam buvo užsimiršę, kad didelės miesto dalys, turgūs ir prekyvietės nakčiai užtveriamos ir užrakinamos nuo vagių. Pasirinkimo buvo vis mažiau. Jis atsidūrė nepažįstamoje miesto dalyje. Galiausiai nebeliko jokio pasirinkimo, ir jis suprato bėgąs aklagatviu.

Atsitrenkė į apkaltas duris sienoje ir ėmė trankyti.

– Įleiskit! Gelbėkit! Gelbėkit!

Jo nuostabai, durys labai greitai atsivėrė ir jis įvirto vidun sausai žiaukčiodamas. Durys užsidarė jam už nugaros.

Valandėlę tysojo užsimerkęs, norėdamas, kad aprimtų jo persigandusi širdis. Paskui apsivertė, atsimerkė ir dangaus fone pamatė stovinčio jaunuolio siluetą. Prietėmyje išvydo esąs sode – turtuolio sode, kur tarp gipsu išpuoštų sienų eilėmis rikiavosi tamarindai, figmedžiai ir pupmedžiai. Širdis galiausiai aprimo. Persekiotojų nesigirdėjo, tik sklido balsai – tikriausiai iš moterų patalpų – ir zvimbė uodai. Buvo labai ramu.

– Kas gi čia toks beldžiasi į mano vartus tokią valandą? Kas gi prašosi į svečius pas Ismailą ibn Umailą? Ar tave vijosi sargybiniai?

– Aš esu Balianas iš Noridžo, vargšas krikščionis maldininkas. Aš čia...

– O, krikščionis!

– Aš nežinau, kas mane vijosi. Jie dabar tikriausiai už jūsų durų. Jie ne sargybiniai, ir aš tikrai būčiau labai dėkingas, jeigu jūs iškviestumėt sargybą, kad mane apsaugotų.

– Mano sienos ir mano tarnai apsaugos pakankamai, jeigu reikės. Bet ko jiems reikia iš tavęs?

– Nežinau.

– Turbūt ką nors pridarei.

– Aš leidausi žemyn nuo Mukatamo, kur šnekėjausi su vienu mūsų kunigu, ir du vyrai – bet dabar jų jau daugiau – bandė mane sulaikyti. Tačiau aš ištrūkau ir leidausi bėgti – lemtis ir mano kojos atnešė mane čia.

– Tai jie vijosi tave visą kelią nuo Mukatamo! Kaip įdomu... Jusufai! Ibrahimai! Eikit šen. Ibrahimai, duok šitam žmogui atsigerti. Atsisėsk ir atsigerk. Atgauk kvapą. – Jaunuolis prijaučiamai patapšnojo Balianui per nugarą. – Pasakysiu, ką mes darysim. Truputį pailsėk. Paskui mes šiek tiek pasismaginsim.

Išleisim tave pro vienus iš šoninių vartų ir leisim įsibėgėti. Tada mes su Jusufu ir Ibrahimu tave vysimės. Ir tada žiūrėsim, kas pirmiau tave sugaus – mes ar tavo draugai iš Mukatamo kalno. Tai bent pasismaginsim!

– Šunsnukis!

Balianas ėmė isteriškai keikti jį, bet netrukus šeimininkas entuziastingai suplojo rankomis ir tarė:

– Pirmyn, gaudynės prasideda!

Balianą, besiraitantį ir besispardantį, nunešė prie šoninių vartų ir išmetė į gatvę. Čia jis galėjo bėgti tik į vieną pusę. Kitame gale blaškėsi būrelis apskurėlių – nesmarkiai lankstėsi ir vartaliojo galvas į dangų, tarsi būtų mėginę suuosti Balianą. Pamatę jį, puolė vytis. Skersgatviai tarp turtuolių sodų buvo labai siauri ir nelygiai išgrįsti. Šį kartą jam apskritai buvo sunku bėgti. Nors ilsėjosi trumpai, kojos sustingo. Kartą, regis, pamatė atsivejantį Ismailą, bet tik kartą – šiaip jo sučiupti visada veržėsi vyrai baltais rūbais. Kiekviename kampe reikėjo apsispręsti, sprukti, slapstytis tamsoje palei sienas; o apsispręsti kaskart buvo sunkiau, paskui dar sunkiau.

Jis buvo taip išsekęs, kad nebegalėjo slapstytis, nebegalėjo nieko nuspręsti. Kojos ėmė tirtėti ir nebelaikė. Jis bloškėsi į durų sąramą ir įsikibo į ją. Šaukė, kad atidarytų, bet šį kartą durys neatsidarė. Jie apspito jį ir atplėšė rankas nuo sąramos. Kažkas atvilko didelį akmenį ir vožė jam per galvą. Po antro smūgio jis prarado sąmonę.

Atgavęs sąmonę, pajuto, kaip kažkas atidengia jam vokus – priešais akis liepsnoja ugnies siena ir į jį spokso dvi nepažįstamos akys.

– Jis gyvas!

Deglai kiek atsitraukė, ir pakėlęs žvilgsnį jis išvydo, kad virš galvos architektūriniu sūkuriu siaučia plytinio skliauto raštai, – jis koplyčioje. Kadangi langų nebuvo, jis pamanė, kad koplyčia

būsianti požeminė. Aplinkui sėdėjo pustuzinis vyrų, tarp jų Jolis su Bulbuliu, bet viršiausias turėjo prisistatyti.

– Aš esu Žanas Korniu, Švento Lozoriaus skurdžiųjų riterių didysis magistras, Jo Šventenybės Popiežiaus paskirtasis emisaras Egipte. Kitų čia pristatinėti nereikia – kai kuriuos tu jau pažįsti, o kiti nenori savo vardais tau apsunkinti atminties. – Vyrai baltais rūbais nudelbė veidus. Balianas nieko nesakė, ir Korniu kalbėjo toliau: – Pasinaudodami tavo sąmonės praradimo proga, mes apžiūrėjom tave. Jau pamanėm, kad apžiūrinėjam negyvėlį... išsekimas, kraujo netekimas, ta žymė ant galvos. Manyčiau, tu patenkintas, kad tave sugavom. – Korniu atsistojo ir ėmė lygiais žingsniais žingsniuoti po koplyčią aplink kitus. – Turiu pasakyti, jog man gaila, kad mano vyrai sumušė tave. Aš to nenorėjau, betgi mes nesitikėjom, kad šitaip bėgsi nuo mūsų. Ieškojom tavęs kaip draugai ir tikėjimo broliai. Aš maniau, kad esu gerasis piemuo, kuris atsiveda paklydėlį pas savo aveles. – Jo šypsena buvo nelinksma. – Kaip tu gal ir atspėjai, vienuolis nusivedė tave ant kalno dėl mūsų – mes nenorėjom eiti pas tave į karavansarajų.

Balianas palaukė, kol Korniu priėjo koplyčios galą ir apsigręžė.

– Ko jums iš manęs reikia?

– Įdomus klausimas! Atsakymas – nieko. Verčiau būtum paklausęs, ko mums iš tavęs reikėjo, ir aš būčiau atsakęs, kad mes norėjom apžiūrėti tave, kad nustatytumėm, ar tu esi laukiamas mesijas, ar sergi arabiškuoju košmaru, o jeigu nei viena, nei kita, tai kodėl Kačių Tėvas taip domisi tavimi.

– Ir ką jūs nustatėt?

Dabar į patalpą įžengė anas vienuolis. Jo kakta, kaip ir Baliano, dar buvo kruvina. Korniu nepaisė nei vienuolio pasirodymo, nei Baliano klausimo.

– Čia mes dirbame Dievo darbą. Tarp mūsų pareigų yra ginti krikščioniškąjį pasaulį – prireikus ir ginklo jėga – ir padėti

ligoniams. Dabartinė mūsų užduotis Kaire susijusi su abiem pareigom.

Jis vėl apsigręžė. Balianas pastebėjo, kad jo žingsniavimas visus nejaukiai nuteikė. Tik Bulbulis, pasitraukęs į kampą rašyti, nekreipė į tai dėmesio.

– Man sakė, kad tu atvykai į Kairą su prancūzų pavedimu iššnipinėti sultono legionų pajėgumą bei išsidėstymą ir ginkluotės kokybę.

Balianas linktelėjo.

– Ką tu nuveikei, kad įvykdytum šį pavedimą?

Čia nebuvo ką atsakyti. Korniu akivaizdžiai paniekinamai timptelėjo lūpą.

– Tiek to, tai nesvarbu. Dabar atsirado svarbesnių reikalų. Ar tiesa ir tai, kad tu kelis kartus nesėkmingai bandei išvykti iš Kairo?

Balianas linktelėjo. Korniu dabar stovėjo jam už nugaros.

– Kodėl gi?

Balianas nervingai krenkštelėjo.

– Davadaras nedavė man išvykimo vizos. Aš vis tiek pamėginau išvykti be valdžios leidimo, bet neišdegė. Susirgau. Ir tada labai stengiausi išeiti iš miesto, bet buvau vienas ir pasiklysdavau. Kartais kelią pastodavo priešai, o man niekas nepadėjo. Sergančio manęs vengė tikėjimo broliai, bet aš kasvakar meldžiu šventos Kotrynos ir visų šventųjų padėti man iš čia ištrūkti. Daug kartų alkanas ir su tuščia sauja leidausi į kelią, vedantį iš Kairo, tačiau man atrodo, kad visi keliai apsigręžia atgal.

Jolis, iki tol ramiai kinkavęs, dabar įsiterpė, audringai mostaguodamas rankomis.

– Gal tikrai visi keliai Kaire apsigręžia! Yra pasakojimas apie miestą, kuris įstrigo prakaito lašelyje ant vieno...

Korniu nekantriai nutraukė jį:

– Mes taip pat girdėjom, kad Kačių Tėvas pasisiūlė tau

gydyti ligą, kurios tikroji prigimtis neaiški. Pabudęs rytą tu kraujuoji?

– Taip.

Jolis delnu pliaukštelėjo sau į kaktą. Jo beždžionė išsigandusi nušoko nuo peties ir prašapo tamsoje. Jis tarė:

– Tai stigma. Gal jis penktasis mesijas, kurio mes visi laukiame.

– Mesijas ateis, kai mes mažiausiai lauksime, – šaltai įsiterpė vienuolis.

– Todėl jis ir ateis, kai mes jo lauksime, nes kaip tik tada jo mažiausiai lauksime, – atkirto Jolis.

– Todėl ir neateis.

– Gana! – Vienuolis ir Jolis dėbsojo vienas į kitą, o Korniu, regimai suirzęs, kalbėjo toliau: – Aišku, kad mesijas ateina; vienintelis klausimas – kieno mesijas? Jo ar mūsų? Jeigu tai bus Kačių Tėvo mesijas, mums nėra ko tikėtis, o jeigu šitas trenktas, apskuręs, bejėgis jaunuolis būtų mesijas, niekam nerūpėtų, ar jis atėjo, ar ne.

Tada prakalbo Balianas, sunkiai rinkdamas žodžius:

– Aš tikrai nesu penktasis mesijas, nors ir nežinau, apie ką kalbat. Aš esu Balianas, džentelmenas iš Noridžo, ir reikalauju, kad pasakytumėt, ko jūs iš manęs norit ir kodėl čia atvilkot mane. Paskui, kai patenkinsit mano smalsumą, tikiuosi, kad paleisit.

– Aišku, kad tu nesi mesijas. Esi tik vargšas maldininkas, bet, atvykęs į Kairą, susipažinai su Džankristoforu Dorija, kuris – pripažinkime – buvo šnipas kaip ir tu, dirbo mums, bet pradingo Citadelėje. O tave nusivedė į Miego namus – atseit gydyti. Paskui, beveik tuo pat metu, tave suvilioja Zuleika, pragaro kekšė, gatvės kampe tu susitinki su Joliu ir ant kalvos pakeliui į Citadelę susipažįsti su Emanueliu. Vieni mums draugai, kiti priešai, bet visi šie žmonės mums pažįstami.

Vienuolis abejingai žvelgė į Balianą. Vėl girdėjosi tolygūs

žingsniai. Balianui knietėjo pratrūkti ir prisipažinti, bet nebuvo ką prisipažinti.

– Na? Ir kas iš to? Aš jų neieškojau. Tai buvo atsitiktinumas.

– Atsitiktinumas! Atsitiktinumas! Per daug atsitiktinumų! Gerai – ar tu girdėjai apie arabiškąjį košmarą?

– Taip, bet vis dar nesuprantu, kas tai yra.

– Pasakojama, kad senais laikais Arabijoje, – prabilo Jolis, – šis košmaras buvo uždarytas butelyje...

Bet čia Korniu jį pertraukė:

– Tai tik pasakojimas, ir nieko daugiau.

Jolis vėl prabilo:

– Kiti sako, kad Lozorius...

Bet Korniu vėl jį pertraukė:

– Žinau ir šitą pasakojimą – jis iš to paties šaltinio. – Jis toliau ėmėsi retoriškai kamantinėti Balianą. – Visame mieste kalbama apie arabiškąjį košmarą, o kas tai yra?

– Aš nežinau.

– Ir Jolis nežino, ir niekas šioje patalpoje nežino, išskyrus mane, o aš žinau todėl, kad savo neaptemdytomis akimis mačiau, kaip jis slenka iš Miego namų tarsi miazma. Jį iškvepia Kačių Tėvas. Sėdi toje savo demoniškoje sinagogoje ir viską tvarko – susitikimus, paslaptingus stebuklus, pasikartojimus, – aptraukdamas miestą savo pabaisišku voratinkliu. Dar ne taip seniai žmonės čia kalbėdavo apie savo darbą, žmonas, augino gyvulius ir kepė duoną. Jie gyveno savo odos paviršiumi, kuriuo visada jautė saulę ir orą. Dabar jie knisasi savo nepraustų kūnų viduje ieškodami paslėptų lobių, o jų kalbos visada sukasi apie sapnus ir regėjimus.

Tai, kas pastatyta ant kortos tarp manęs ir Kačių Tėvo, nėra islamo ir krikščionybės kova – manyčiau, kad Kačių Tėvas islamą niekina taip pat kaip ir mūsų tikėjimą: tai yra kova tarp nuodingo užkrato, apsėdusio vidun į save įsikniaubusį gyvenimą, ir tiesos, kuri padarys mus laisvus. Aš atvykau kautis su

rytietiškuoju sapnu. Kiekvienas pusgalvis gali sapnuoti, kol Kačių Tėvas ir jo parankiniai, linksmieji dervišai, visus mus vedžioja už nosies. Gatvėmis žygiuoja Alam al Mitalio pulkai su Kačių Tėvu priešakyje, o žmonės nieko nedaro, nes yra apimti stingdančio savityros košmaro, gramzdinančio juos į sapną sapne, į vis mažesnius ratus, kuriuose jie ieško žmogaus, ieškančio žmogaus. Tas išprotėjęs eretikas pasiskyrė sau begalybės prerogatyvą, priklausančią Dievui, betgi aš tai žinau, kad Kristus buvo nukryžiuotas ant kalvos, vadinamos Golgota, – ne mūsų galvose Jis buvo nukryžiuotas. Sapnuose negalima rasti atpirkimo. Kiekvienas sapnas ir jo aiškinimas ir kiekvienas sapnavimas apie sapno aiškinimą nustumia mus vienu žingsniu toliau nuo išganymo. Linksmieji dervišai paleido gandą, kad Armėnų kvartale yra kirpėjas, nuskutantis kiekvieną kvartalo gyventoją, kuris nenusiskuta pats, ir jie įkalbinėja kiekvieną nueiti pasižiūrėti į šitą nepaprastą žmogų. Tačiau ką naudingo šis žmogus gali pasakyti mums apie skutimąsi arba apie bet ką? Kairiečiai suvaikėjo.

Žmogus nuskuta kiekvieną kvartalo gyventoją, kuris nenusiskuta pats. Jis pats nusiskuta, vadinasi, nenusiskuta, vadinasi, nusiskuta. Tai matai jį, tai nematai. Kukū! Ir dar ta skrynelė, kurią leidžia per rankas Zuleika – be abejo, primokyta savo tėvo.

– O kas jos tėvas?

– Kačių Tėvas.

Sunku buvo pasakyti, kas labiau apstulbo – Balianas, raupsuotieji ar vienuolis.

– Jūs nežinojot? Galima netgi sakyti, kad jis turi dvi dukteris.

Tada, matydamas, kad Balianui iš lūpų jau sprūsta klausimai, Korniu pasigręžė į Jolį:

– Papasakok tą istoriją.

Jolis nurijo seilę, susilenkė, išsitiesė, mostelėjo ranka ir pradėjo:

– Istorija tokia. Kačių Tėvas turėjo ir tebeturi dukterį, vardu Zuleika. Mirus Zuleikos motinai, Kačių Tėvas ėmė nuogąstauti dėl dukters saugumo, nes žinojo, kad užmačios, kurias jis rezgė jau tada, pritrauks pavojingų ir galingų priešų dėmesį jo šeimai. Todėl jis uždarė savo dukterį slaptame kambaryje Miego namų viršuje, ir jos vardas nuo tada viešai nebuvo minimas. Su ja matydavosi tik jis pats ir patikimas tarnas nebylys. Ji buvo taip paslėpta, kad Maiklas Veinas tik išbuvęs tame name daug mėnesių ėmė kažką įtarti. Tėvas ir tarnas ją aplankydavo retai, o kadangi ją kamavo vienatvė ir ji ne veltui buvo savo tėvo duktė, susigalvojo keistą ir galiausiai pavojingą pramogą.

Ji mintyse sukūrė *eideloną* – mergaitės pavidalą pagal savo atvaizdą. Tą eideloną pavadino Fatima, ir Fatima tapo jos žaidimų drauge bei jos vienatvės patikėtine. Nematomų žaidimų draugų turi daugelis vaikų, bet Zuleika buvo nepaprastas vaikas, ir, jai kasdien į tai susitelkiant, Fatima darėsi vis ryškesnė ir apčiuopiamesnė, kol galop ji būdavo tame kambaryje, net jei Zuleika nebenorėdavo žaisti. Ją ėmė regėti net Kačių Tėvas bei tarnas, ir Fatima ėmė formuotis kaip atskira asmenybė. Štai Zuleika buvo ūmi ir lengvabūdiška, o Fatima – paniurėlė ir užsispyrusi tylenė. Neretai eidelonas nesutikdavo žaisti su Zuleika – tiesiog sėdėdavo paskendusi mintyse ir mąsliai stebėdavo ją. Šitaip atsidūrusi viename kambaryje su žaidimų drauge, kuri nenori ar negali su ja bendrauti, Zuleika pasijuto dar vienišesnė ir vis labiau užsisklendė savyje, vidiniame vaizduotės gyvenime, kurį kurstė vienatvė ir užgniaužta aistra. Bet kas – tik ne jos tėvas – būtų pastebėjęs, kad ji palengva kraustosi iš proto.

Taip viskas ir klostėsi, kol pasirodė Maiklas Veinas. Net jau ir supratęs, kad yra slaptas kambarys, ir nustatęs jo vietą name, jis vis dar negalėjo surasti, kaip tenai nusigauti. Todėl į kambarį nusileido vėdinimo bokštu – nustebindamas ir

pradžiugindamas abi mergaites. Susipažinęs su jomis, Veinas tapo jų nuolatiniu slaptu svečiu – jie kartu žaisdavo, flirtuodavo vienas su kitu, be galo šnekėdavosi. Zuleika, jau neturėjusi vilties sutikti kokį nors vyrą, išskyrus tėvą ir jo nebylį, į tą nenaudėlį Veiną ėmė žiūrėti įsimylėjusiomis akimis.

Deja! Veino akys krypo tik į ramesnę ir uždaresnę „seserį", ir kai Zuleika tai pastebėjo, protas jai dar labiau pasimaišė. Ji troško rasti kitų vyrų, kad ją paguostų, ir ėmė maldauti Veino rasti išėjimą iš kambario. To prašė ir Fatima, gimusi tame kambaryje ir net neįsivaizduojanti, kaip atrodo anapus. Galų gale Veinas, įsisvajojęs apie tai, kaip jis vogčia leisis į pasivaikščiojimus su abiem mergaitėmis, veikiau jau brandžiomis panelėmis, vieną vakarą išmokė jas kopti vėdinimo bokštu. Kitą naktį, nieko jam nesakiusios, jiedvi paspruko. Zuleika susidėjo su bloga draugija, ėmė bastytis po miestą su marabutais ir masturbuoti juos dėl jų sėklos teikiamo palaiminimo. Fatima visai pradingo, ir tik neseniai atsirado.

– O ką gi Kačių Tėvas?

– Kačių Tėvas nenori nieko žinoti nei apie Zuleiką, nei apie jos eideloną. Jis, atrodo, neįtaria, kad joms pabėgti padėjo Veinas. Zuleika, nieko tau nepasakodama, pasielgė nenuoširdžiai, bet dabar tu žinai, kaip ten buvo, – užbaigė Jolis. – Bet mes norėtume išgirsti, kas tau nutiko pastaruoju metu.

Balianas papasakojo, nieko nenuslėpdamas. Pasakojimas, kaip jį išviliojo iš prekyvietės, kaip jis nusekė paskui moterį į sodą, kur sutiko kitą moterį ir jos kalbančią beždžionę ir kur gavo lupti, ypač patraukė Jolio dėmesį.

– Sužinojau apie keletą nutikimų, keistai panašių į tai, ką tu čia papasakojai, – tarė jis. – Tai įvyko prieš kelis mėnesius. Ėjau kartą Nilo krantu, ir mane patraukė iš kavinės sklindantys šūksniai bei juokas...

15

Interliudas – pasakojimas apie kalbančią beždžionę

Jaučiu, kad esame pavargę ir truputį sutrikę. Reikia stabtelėti ir pailsėti, o kol ilsėsimės, aš papasakosiu jums vieną istoriją pramogai, trumpą istoriją, neturinčią jokio kito tikslo, tik prablaškyti. Bet pirmiausia turiu pasakyti, kad, norėdami susigaudyti, kas čia dedasi, turime atskirti sapnus nuo būdravimo ir vieną sapnavimo lygį nuo kito. Jeigu pavyktų tatai išsiaiškinti, viskas pasidarytų skaidru ir šis pasakojimas lengvai išsinarpliotų. Tiesą sakant, jeigu mieste yra bent vienas žmogus, galintis tatai nustatyti, tai jis yra Suskretėlis Jolis. Tad pirmiausia interliudas, o paskui, interliudui pasibaigus, su visu prideramu kuklumu pristatysiu Suskretėlio Jolio Didįjį Matą, kuris atskiria ne tik sapną nuo tikrovės, bet ir miegą nuo mirties. (Ne, tai ne įsignybimas. Sapnuoti, kad įsignybi ir pajunti skausmą, galima taip pat lengvai kaip ir bet ką kitką. O būdamas miręs negalėtum net pagalvoti, kad galima įsignybti.) Taigi, pirmiausia interliudas, kol aš susikaupsiu tai temai. Vėl ausų siera! Brrr! Bet pirmiausia, prieš pradėdamas interliudą, tarsiu žodį apie savo vardą – Suskretėlis Jolis. Iš tiesų suskretėlis esu ne aš, o mano beždžionė. Kitiems matant, beždžionė pasirodo nedažnai, bet aš ją turiu jau seniai, ir ji išblaško man melancholiją. Nuo beždžionės ir aš suskrentu. Ji nėra tinkamai dresuota, ir jeigu kokie maisto kąsneliai jai atrodo

nevirškinami, spjauna juos man į plaukus ir ant pečių. Tad gal aš ir suskretęs, bet aš saugau Didįjį Matą. Na, o dabar štai interliudas...

– Salė buvo didžiulė, bet pilna žmonių, užvertusių galvas į lubas. Tenai, ant gegnių, sėdėjo beždžionė su žalvarine grandine ant kaklo. Ji pakakojo ant publikos, paskui kruopščiai parakinėjo dantis ir tada pradėjo...

Papasakosiu jums istoriją apie vieną savo protėvį. Seniai seniai Bagdado mieste, valdant kalifui Harūnui al Rašidui, gyveno vargeta, vardu Mansūras, kuris šiaip taip vertėsi nešiko darbu, bet troško kitokio gyvenimo. Paskui vieną dieną turgavietėje jis pamatė, kad jam moja viena jauna ponia. Apimtas smalsumo, jis nusekė jai iš paskos, ir taip ji nuvedė jį į Bagdado dalį, kurioje jis niekada anksčiau nebuvo, ir į sodą, kur jo laukė kita ponia. Šalia jos sėdėjo grandine pririšta beždžionė.

Mansūrui priartėjus, beždžionė mandagiai pasveikino jį žmonių kalba, tuo didžiai nustebindama Mansūrą. Ponia pasišaipė iš jo apstulbimo ir liepė jam žiūrėti, kaip beždžionė ją glamonėja ir glosto. Mansūrui tatai labai nepatiko, bet jį sulaikė baimė, tad jis atsisėdęs žiūrėjo į beždžionės sueitį su ponia. Paskui toji ponia liepė Mansūrui, varganam nešikui, daryti tą patį, ką darė beždžionė, arba geriau už beždžionę, ir matydama, kad jis dvejoja, pridūrė:

– Jeigu ne, liepsiu tarnams užmušti tave.

– Ponia, – tarė nešikas, – viskas labai gerai, bet pirmiausia turiu jums kai ką pasakyti, – ir tada jis, priėjęs prie jos, kažką ilgai šnibždėjo į ausį. Jam pabaigus, ponia atrodė labai susierimusi ir, paliepusi tarnams pasirūpinti Mansūru, duoti jam valgyti ir gerti, įėjo į namą tarusi, kad netrukus grįšianti. Vos tik

jį dingo, prie Mansūro priėjo beždžionė ir paklausė, ką jis jai šnibždėjo į ausį.

– Pasakysiu, – tarė Mansūras, – bet pirmiau papasakok man savo istoriją.

Beždžionė linktelėjo ir pradėjo:

– Kadaise aš buvau princas – gražus, protingas ir greitas įsimylėti. Daugelį mėnesių turėjau meilės santykius su ponia iš Barmakių giminės. Ilgą laiką slapčia lankiausi pas ją ir dažnai maldaudavau tapti mano žmona, bet ji tik nuliūsdavo ir visada atstumdavo mane. Ji buvo graži ir protinga, bet galų gale ji pati ir mano nesėkmingas piršimasis man pakyrėjo. Tad aš tai poniai mandagiai pasakiau tatai ir tariau, kad į mūsų slaptą susitikimų vietą Barmakių sode nebeateisiu. Iš pradžių ponia labai nuliūdo ir maldavo mane apsigalvoti. Aš pasiūliau jai susirasti kitų meilužių, bet ji atsakė niekada neturėjusi ir neturėsianti labiau už mane įgudusio meilužio. Tada, matydama, kad aš nenusileisiu, ji įtūžo ir pagrasino padaryti, kad mano pavidalas atitiktų mano dvasią, – paversti mane beždžione. Aš nusijuokiau ir nusigręžiau, bet nežinojau, kad toji ponia iš tiesų įvaldžiusi kerėjimo meną, ir vos tik atgręžiau nugarą, ji užmetė ant manęs savo burtų tinklą ir pavertė mane beždžione, tiesa, turinčia žmonių kalbos bei proto sugebėjimus.

Ji padarė mane savo naminiu gyvūnėliu ir pareikalavo, kad mylėčiausi su ja tame pačiame sode, kuriame mudu glamonėdavomės, kai aš buvau princas. Negana to, šioji beširdė sumanė keistas varžybas, kurių esmę aš dabar tau nusakysiu. Kiekvieną popietę ji išsiunčia tarnaitę į Bagdado gatves, kad priviliotų į sodą stamantrių jaunų vyrų. Čia jie raginami savo meilės menu prilygti man, o aš susirietęs veblenu juos kurstydamas. Tie jaunuoliai paprastai būna taip apstulbę, kad nieko nepadaro. Jeigu jie nepriima iššūkio, juos primuša iki sąmonės netekimo ir išmeta iš sodo. O jeigu, suvilioti ypatingo ponios grožio, jie priima iššūkį ir apvilia poną (o apvilia visi, nes

aš, buvęs princas, o dabar beždžionė, iš tiesų esu įgudęs meilužis, mat kitų pramogų nedaug ir turėjau), juos nužudo ir kūnus išmeta į Eufratą. Štai šitaip buvo ir šitaip tebėra, bet tu esi pirmas, kurio ji neliepė primušti vos tik atsisakiusio vykdyti jos norą. Tai ką gi tu pašnibždėjai poniai į ausį? Atskleisk man savo paslaptį ir pasakyk, kaip aš galėčiau atgauti savo tikrąjį pavidalą.

– Viską tau papasakosiu, – atsakė nešikas, – bet pirmiausia turiu pasakyti...

– Deja, čia įsiterpiau aš, – tarė Jolis, – mat nors visi klausėsi išsižioję ir netekę amo, aš nebegalėjau sulaikyti savo nuogąstavimų ir smalsumo. Juk ši išmoninga kalbanti beždžionėlė kėlė grėsmę mano, kaip geriausio pasakotojo visame Kaire, reputacijai ir galbūt net pragyvenimui.

Tad aš sušukau gegnių link: „Užuot toliau pasakojęs, verčiau pasakyk mums, kas esi“. Minioje pasigirdo burbėjimas, nes daugelis nenorėjo, kad pasakojimas būtų pertrauktas, bet aš neatlyžau. „Ar tik nesi vienas iš džinų? O gal Šėtono velniukas, atsiųstas mus gundyti? Arba galingų kerų vaisius? Pasiaiškink“.

Tada pasigirdo pritarimo šūksnių – buvo aišku, kad daug kas irgi manė, jog čia kažkokie nelabi pokštai, ir tarp susirinkusiųjų vos nekilo muštynės, nes vieni norėjo nuvesti beždžionę apklausti pas vyriausiąjį kadį, o kiti geidė, kad ši stebuklinga beždžionėlė tęstų pasakojimą. Bet tada įsikišo kampe stovintis senis sučiurusiu baltu turbanu.

„Ponai, – tarė jis, – jokie čia ne kerai, tik meistriškumas, ir tai yra mano meistriškumas, o ne beždžionės; nors gal mudu abu kalti, kad jus apgaudinėjome, bet norėjom tik suteikti jums pramogą. Šis beždžioniukas yra mano žvėrelis, ir jame nėra nieko antgamtiško. Pasakojau aš, o ne jis. Aš puoselėju tokį

slaptą, bet natūralų senovės chaldėjų meną, kitaip sakant, esu pilvakalbys, paskutinis pilvakalbys visame Egipte. Tiesa, beždžioniukas krutino lūpas, bet kai atrodė, kad jis kalba, iš tiesų girdėjosi mano balsas, perkeltas į pastogę.

Tikros pilvakalbystės paslaptis, – paskubėjo jis pridurti, nes aiškiai bijojo, kad kas nors kavinėje apkaltins jį raganavimu, – yra sugebėjimas panaudoti pilvo raumenis. Jeigu pilvo raumenys stiprūs ir visiškai valdomi galvos, lėtai išpučiant orą iš pilvo, galima siųsti savo balsą šen ir ten – kur tik nori".

Užbaigęs šį paaiškinimą, žmogus gūžtelėjo pečiais ir nusišypsojo, bet iš tikrųjų šio negarbingos išvaizdos senio paaiškinimas nė vieno iš susirinkusiųjų ir juolab manęs neįtikino. Juk visi aiškiai matė ir girdėjo, kad beždžionė kalba. Kai kas jau ir ėmė prieštarauti, bet staiga buvo pastebėta, kad beždžionė pastogėje nebesėdi. Ji išnyko. Dėl to žmogus su turbanu, regis, labai susikrimto ir, sakydamas vysiąsis ir sugausiąs savo beždžionę, išbėgo iš salės į gatvę ir pats dingo iš akių.

Salėje kilo triukšmas. Tada aplink mane stovintys žmonės atsigręžė į mane ir pareiškė, kad jeigu aš nutraukiau beždžionės pasakojimą, tai turiu jį pratęsti ir tinkamai užbaigti, ir dar padrąsinamai pridūrė, kad kitaip mane primuš. Sakė norį žinoti, ką į ausį poniai pašnibždėjo nešikas. Tad aš pratęsiau pasakojimą nuo tos vietos, kur sustojo beždžionė...

– Gerai, – tarė nešikas Mansūras, – dalykas čia, matai, toks. Aš buvau pasiruošęs kaip tik tokiam susitikimui, tai, gavęs progą, sušnibždėjau jai į ausį: „Jeigu man tenka mirti, tai mirsiu, bet pirmiau, ponia, atsakykit man va ką:

Klausiu apie septynetą jau įvardytų.
Neklystančių, neužmirštamų, kartu ir senų, ir naujų.
Tas, kas vaikšto tame septynete, vaikšto ir gyvenime, ir mirtyje.

Tikiuosi, kad neužmušit manęs neatsakiusi".

Ir tikrai, – tarė nešikas, – ji nežinojo atsakymo.

– Nežinau ir aš, – prisipažino beždžionė, kuri podraug buvo princas, kasydamasi pakaušį. – Pasakyk man atsakymą. Gali man ramiai patikėti savo paslaptį. Ir pasakyk man, kodėl ponia turi atsakyti prieš nuskriausdama tave.

Bet kaip tik tada sugrįžo ponia. Romiai rodydama pagarbą nešikui, pažadėjo pateikti atsakymą per metus, paprašė kantrybės ir, išklaususi, kur jį galima rasti, liepė palydėti jį iš sodo.

Praėjo treji metai. Kai nešikas skubėjo gatve į penktadienio pamaldas, kažkoks vyras patapšnojo jam per petį.

– Ei, Mansūrai, tu gi manęs neatpažįsti, ką? Aš buvau beždžionė ponios žudikės sode, bet štai atgavau savo tikrąjį pavidalą ir vėl esu princas.

Nešikas apstulbo.

– Kaip tai atsitiko?

– Aš tau papasakosiu, – tarė princas. – Bet pirmiau turi pasakyti man, kaip ten buvo, kad tu užminei poniai tą mįslę; taip pat turi pasakyti, ar ji kada nors atėjo pas tave su atsakymu.

– Aš kol kas jos nemačiau, – tarė nešikas, laimingai šypsodamasis. – Apie tą kitą dalyką aš tave apšviesiu, bet pirmiau turi man papasakoti, kaip atgavai savo tinkamą pavidalą ir padėtį.

– Tai ir papasakosiu. Tiesiog tai įvyko labai ūmai ir paslaptingai. Vieną popietę mudu su ponia gulėjome sodo paviljone. Ji buvo mane apsikabinusi ir pirštais kedeno mano kailį, ir vieną akimirką mudu pakėlėm akis ir išvydom stovintį vyrą, šiek tiek mirguliuojantį karštame ore, nirčiai iškėlusį kumščius virš galvos. Atrodė jis keistai. Buvo jaunas, bet jam ant pečių krito ilgi žili plaukai. Vilkėjo mėlynu ir sidabruotu apsiaustu ir buvo krikščionis, nes ant kaklo turėjo pasikabinęs didžiulį sidabrinį kryžių. Jis ėmė keikti ponią daugeliu kalbų, nuspyrė mane į šoną, o paskui ėmė spardyti ją. Liovęsis keikti

ir spardyti, vėl atsigręžė į mane ir atidžiau įsižiūrėjo. Matyt, mano akyse įžvelgė mano tikrąjį pavidalą, nes kažką suburbėjo, sugriebė už vienos vietos ir aš vėl atvirtau į princą. Paėmęs už alkūnės, nuvedė mane prie sodo vartelių ir liepė dėkoti savo Dievui, kad buvau išvaduotas iš raganos kerų. Be to, prisaikstė mane, grasindamas mirtimi arba dar blogesne lemtimi, niekada negrįžti į šį sodą. Suvokęs, kad jis galingas burtininkas, pagarbiai su juo atsisveikinau ir sutikau daryti kaip lieptas – taip ir dariau. Tada sugrįžau pas savo džiūgaujančią, nors kiek ir sutrikusią, šeimą.

– Aha, – tarė nešikas.

– Istorija lyg ir be pabaigos, – tarė princas.

– Galbūt mano pasakojimas kaip ir užbaigs ją, – tarė nešikas. – Matai, aš manau, kad ne pirmas užminiau poniai tą mįslę. Vieną vakarą, prieš ketverius ar penkerius metus, ilgos ir sekinančios dienos pabaigoje, nuėjau į namą, kur, paminant įstatymą, buvo slapčia geriama, kad išleisčiau savo sunkiai uždirbtus dinarus gerdamas ir užmiršdamas, kaip juos uždirbau. Išgėręs mėgstu pašnekėti, tad įsišnekėjau su ten buvusiu krikščioniu – taip, jis turėjo ilgus žilus plaukus ir kryžių ant kaklo. Jis ėmė erzinti mane dėl mano gėrimo, nors pats buvo dar girtesnis už mane galop prisigėrusį. Galiausiai jis man pašnibždomis atskleidė esąs didis burtininkas. Aš juo nepatikėjau ir supykau, o tada jis irgi supyko. Pasakiau, kad jeigu jis didis burtininkas, tai turėtų gyventi nuostabiuose rūmuose, kur kiekvieną jo poreikį tenkintų gražios moterys, užuot vogčia gėręs su manimi šitoj prasčiokų landynėj. Va čia, mano paguodai, krikščionis tapo nebe karingai girtas, o melancholiškai girtas. Pasakė, kad jo istorija tokia liūdna, jog negalįs man jos pasakoti, bet rasiąs kitą pasakotoją. Ir tada jis mane apstulbino pakišdamas galvą po stalu ir garsiai sušukdamas: „Vašo! Vašo!“

Už akimirkos pasirodė Vašo. Tai buvo kalbanti beždžionė – kaip ir tu kadaise buvai, mano drauge, – tarė nešikas plekšte-

lėdamas princui per petį (tas truputėlį atšlijo). – Na, tai Vašo patogiai įsitaisė prie stalo ir, leidus krikščioniui, pasivaišino riešutais, ir ėmė pasakoti:

„Mano šeimininkas išties yra galingas burtininkas. Aš pats esu jo burtų vaisius...“

– Palauk, Joli, – tarė Korniu, vis taip ir vaikščiojęs aplink juos it alkanas, bet neapsisprendęs plėšrūnas, – aš tikiuosi, kad šitas tavo raizgalas kur nors nuves.

– Viskas bus atskleista laiku, – tarė Jolis.

– Abejoju, ar aš turiu to laiko, – atsakė Korniu. – Kuo daugiau klausausi tavo poringių, tuo labiau abejoju dėl jų vertės. Man regis, tu nuklydai nuo didžiosios pasakojimo tradicijos ir be tikslo bastaisi po išgalvotus miestus, kur žmogaus triūso vaisiai visada neužtikrinti, nes burtai viską paleidžia vėjais, – miestus, kurių gyventojai, rodos, visada žada paslėptus lobius, o ne dorovinę apšvietą, ir kur pačią vyro lytį persekioja bei naikina moterys.

– Bet tikra tiesa, kad Kairo moterys – žmogėdros, jos visos, – įsiterpė vienuolis.

Korniu pastabos nepaisė.

– Yra ir dar blogesnis dalykas. Mieste yra miesto dalis, toje dalyje yra gatvė, toje gatvėje yra namas, tame name yra kambarys, tame kambaryje yra skrynia, toje skrynioje yra... Kas žino, kas yra skrynioje? Niekas nežino, bet visi žino, kad tokio pasakojimo pabaigoje yra kokia nors begalinio blogio apraiška. Man kelia nerimą, kaip tu dėstai savo istorijas. Viršų ima didžioji beždžionė, o ji visada nori girdėti istorijas apie save.

Jolis nieko neatsakė, bet atrodė sutrikęs. Jis norėjo tęsti pasakojimą, bet nedrįso.

– Einu miegoti, – tarė Korniu.

Jam išėjus, Balianas palinko prie vienuolio ir prabilo:

– Kai karavansarajuje aš paklausiau, ar aplink mane nerezgamas kažkoks keistas sąmokslas, jūs nusivedėt mane ant Mukatamo kalno ir pasakėt, kad ne, ir galvą daužėt į akmenį, bet dabar didysis magistras sako, kad sąmokslas yra.

– Aš visada meluoju, – tarė vienuolis ir pridėjo pirštą prie lūpų, nes grįžo Korniu.

– Siūlyčiau ir jums visiems pamiegoti, – tarė jis, – nes mūsų laukia sunkios dienos ir naktys.

Visi raupsuotieji klusniai nusekė paskui jį. Pasiliko Balianas, Bulbulis, vienuolis ir Jolis. Jolis drebėjo. Vienuolis paprašė jo tęsti pasakojimą, nes visi trokštą išgirsti mįslės įminimą.

16

Interliudo pabaiga

Papasakoti šią istoriją tame tamsiame šaltame rūsyje buvo gana nemalonu. O dabar smulkiai aprašinėti, kaip aš pasakojau, beveik nepakenčiama. O, kad galėčiau kaip nors sutrumpinti... Vargšas Jolis.

Pradėjęs kalbėti, Jolis atsipalaidavo.

– Jūs prisimenat, kad aš buvau kavinėje apsuptas priešiškos publikos ir kad ėmiausi užbaigti istoriją, pradėtą ant gegnių sėdinčios beždžionės, ir persakiau jums, ką papasakojau apie tai, ką nešikas papasakojo princui, o nešikui papasakojo Vašo – žilaplaukio krikščionio beždžionė. Tai štai...

„Mano šeimininkas – tikrai galingas burtininkas, – pradėjo Vašo ir išspjovė keletą riešutų kevalų. – Aš pats esu jo burtų vaisius, kaip ir jo didingi rūmai, kuriuos jis pastatė už keleto mylių nuo miesto ir apstatė geriausiais baldais, kokius gali sukurti burtai. Tačiau jis negyvens ten, kol nepatenkins savo širdies troškimo.

Dabar aš papasakosiu, koks tas jo širdies troškimas. Prieš

keletą metų mano šeimininkas užsigalvojęs ėjo gatve, palei kurią tiesėsi turtuolio sodo siena. Staiga jam prie kojų subumbsėjo kamuolys, o iš anapus sienos pasigirdo vaiko rauda. Kažkokia mergaitė žadėjo viską ir bet ką, jeigu tik koks malonus praeivis permestų jai kamuolį per sieną. Mano šeimininkas nenumetė kamuolio atgal, o, pasinaudodamas kerais, perėjo per sieną pasiėmęs kamuolį. Jie abu neteko žado iš apstulbimo – jinai dėl jo burtų, jisai dėl jos grožio, mat nors ji dar buvo nesubrendusi mergaitė, jau buvo aišku, kad vieną dieną ji bus gražiausia visame krašte. Jis nusprendė tą dieną padaryti ją savo nuotaka. Taip jai ir pasakė, pasigyrė savo turtais ir papasakojo, kaip įgijo magiškų galių, bet ji atsakė, kad nors esą džiugu atgauti kamuolį, ji nenorinti už jo tekėti, nes jis vyresnis už ją, o dėl anksti pražilusių plaukų atrodąs daug vyresnis. Tada jis pažadėjo išmokyti ją galingų burtų, jeigu tik ji eisianti už jo po septynerių metų, bet ji vis dar spyriojosi. Tai tada mano šeimininkas pasisiūlė išmokyti visų geriausių savo meno triukų ir užminti mįslę: jeigu praėjus septyneriems metams, ji sugebėsianti įminti mįslę, juodu tars vienas kitam sudie, o jeigu ne, jai teks būti jo nuotaka. Kiek pagalvojusi, ji sutiko, ir jis užminė mįslę, štai tokią:

Klausiu apie septynetą jau įvardytų.
Neklystančių, neužmirštamų, kartu ir senų, ir naujų.
Tas, kas vaikšto tame septynete, vaikšto ir gyvenime, ir mirtyje.

Ta mergaitė buvo turtuolio duktė ir atidžiai saugoma, bet niekas negali apsisaugoti nuo mano šeimininko burtų, tad visą savaitę jis ateidavo kasdien ir mokydavo ją savo kerų bei užkalbėjimų – kaip užkerėti gyvates, kaip spėti ateitį iš rašalo dėmių, kaip skraidyti ore, kaip pasidaryti aukso ir... kaip vyrus paversti beždžionėmis. Paskui jis paliko ją liepęs mėgautis savimi ir savo naujomis galiomis ir perspėjęs, kad ištikimai

lauktų jo septynerius metus, kuriems praėjus jis grįšiąs sužinoti, ar ji įminė mįslę, ir jeigu ne – išsivesti jos. Šią istoriją tau pasakoju todėl, – tarė Vašo, – kad septynerių metų laukimas jau baigiasi, ir mano šeimininkas geria, kad apmaldytų nuogąstavimą, jog mergaitė galėjo įminti mįslę. Tačiau mįslė sunki. Aš nežinau atsakymo, o galvojau apie ją septynerius metus".

Ir štai tada beždžionė išnyko su savo šeimininku. Žybt! Visai staigiai, lyg vėjo nupūsti dūmai! Žinoma, – tarė nešikas, – kai atsitiktinai taip susiklostė, kad tos ponios tarnaitė mane nuvedė į jos sodą, aš supratau, kas ji būsianti, ir pašnibždėjau tą mįslę jai į ausį, tikėdamasis išsigelbėti ją išgąsdindamas. Septyneri metai buvo beveik praėję, o ji dar nežinojo atsakymo.

– Bet aš žinau, – tarė princas. – Ar tai?..

– Palauk, Joli, – tarė Balianas. – Tu ką tik sakei, kad krikščionis paaiškino sodo mergaitei, kokiu būdu jis įgijo magiškų galių. Norėčiau išgirsti tą istoriją.

– O, taip, – tarė Jolis. – Čia niekur nenuskubėsi. Reikia papasakoti tą istoriją.

Tada, visų nuostabai, staiga prabilo Bulbulis, ramiai sėdėjęs sau kampe ir skrebinęs plunksna.

– Paklausyk patarimo, Joli, ir nepasakok tos istorijos. Pagalvok, kas gali atsitikti, jeigu nubus Korniu ir čia sugrįžęs ras tave tebepasakojantį. Saugokis!

Užvirė vidinė Jolio kova.

– Na, aš papasakosiu kuo trumpiau. Sode tas krikščionis mergaitei papasakojo tokią istoriją...

Kadaise vienas krikščionis, kuris uoliai mokėsi siekdamas tapti apsiskaičiusiu ir dievotu vienuoliu (iš tiesų tai ir buvo mūsų krikščionis), išėjo į dykumą prie Damasko papasninkauti ir

pamąstyti. Tada Iblis, kuris dar vadinamas Šaitanu arba Dievo Beždžione, pamatęs, kad tas žmogus nuo pasninkavimo ir vienatvės nusilpo, vieną rytą išėjo į tyrus jo gundyti. Jis žinojo, kad dažnai paprasčiausi vyliai būna veiksmingiausi, tad, apsilankęs pas atsiskyrėlį, nė nebandė slėpti, kas esąs arba kokie jo tikslai. Jis tiesiog griebė jautį už ragų ir pasiūlė patenkinti tris krikščionio norus – ko tik jis geidžia, jeigu tik išsižadės tarnavimo ir paklusnumo Vieninteliam Tikrajam Dievui ir vietoj jo ims tarnauti Ibliui. Krikščionis galvojo galvojo sėdėdamas ir galiausiai prabilo:

– O Ibli, tu siūlai man trimis norais gauti viską, ko trokštu, bet, kaip žino net prasčiokai, norai neretai piktai apsigręžia prieš norėtoją. Dažnai viskas būna ne taip paprasta, kaip atrodo.

Iblis gūžtelėjo pečiais (apaugusiais pasibaisėtinais žvynais).

– Teisybė, krikščioni, neretai tatai pasitaikydavo, bet, matyt, tu esi toks protingas ir dorybingas, kad rasi būdą apeiti šį keblumą.

Krikščionis vėl susimąstė.

– Tebūnie.

Iblis šyptelėjo pro ūsą (baisingu vypsniu, nes jo lūpos buvo mėsingos ir atvipusios, o dantys juodi), bet jis pats ir apsigavo. Tada krikščionis garsiu balsu išsižadėjo Vienintelio Tikrojo Dievo ir prakilniai pasižadėjo Ibliui. Iblis buvo didžiai patenkintas ir liepė krikščioniui kloti norus, kokių širdis geidžia.

– Mano pirmas pageidavimas toks, – tarė krikščionis: – noriu, kad atneštum man akmenėlį.

Didžiai suglumęs Iblis ėmė dairytis tyruose, rado akmenėlį sau prie kojų ir padavė jam.

– Dabar man reikia driežo.

Dar labiau suglumęs Iblis bemat surado driežą, kuris iš tiesų buvo prisiglaudęs po ką tik paimtu akmenėliu, ir padavė jam. Krikščionis nesiteikė net pažvelgti į akmenėlį ar driežą, bet tvirtai sugniaužė juos delnuose ir pareiškė trečiąjį norą.

– Galiausiai, o Ibli, aš noriu, kad tu atsiduotum Dievui ta pačia tarnyste ir paklusnumu, kurių aš ką tik išsižadėjau.

Iblis pakraupo. Priminė krikščioniui, kad esama tradicinių susitarimų, ribojančių, ko galima geisti ir ką galima įvykdyti. Krikščionis atsakė esąs paprastas dykumos atsiskyrėlis, menkai tebendravęs su džinais, tad kurgi jam išmanyti apie tokius susitarimus. Be to, pirmaisiais dviem pageidavimais jis pasistengęs suteikti Ibliui kuo mažiau rūpesčių. Ir dar – savo trečiuoju pageidavimu jis iš tiesų linkįs tik didžiausio gėrio Iblio sielai bei dvasios būsenai. Tad jis mano privaląs reikalauti, kad Iblis įvykdytų jo pageidavimą.

Iblis buvo pasibaisėjęs – suprato, kaip švariai įkliuvo. Iš nevilties pasiūlė krikščioniui pareikšti dar tris norus, kad tik atleistų jį nuo paskutinės baisiosios prievolės. Gavęs Iblio patikinimą, kad, išskyrus norą padaryti Iblį dievobaimingą, norams nebus jokių apribojimų, krikščionis, rodydamas apsimestinį nepasitenkinimą, sutiko.

Pirmuoju iš naujųjų norų jis pageidavo būti atleistas nuo atsimetimo priesaikos ir tarnystės Ibliui. Ibliui tai nepatiko, bet teko nusileisti. Antra, jis pareiškė Dievo akivaizdoje linkįs, kad jo geras draugas Iblis visada būtų puikios sveikatos. Iblis tuo buvo didžiai patenkintas ir, trindamas suragėjusias rankas, pasakė tai krikščioniui.

– Tai yra mažiausia mano paslauga tau, – atsakė krikščionis, – nes noriu, kad trečiąjį mano norą tu pasiliktum sau.

Vos tik krikščionis tai tarė, Iblis, iš džiaugsmo plakdamas savo žvynuotais sparnais, paskubom panaikino visus ankstesniuosius norus, bet, žinoma, per daug pasiskubino, nes vos tik žodžiai išsprūdo jam iš burnos, jis susigriebė, kad geros sveikatos nelikę nė padujų. Tiesą sakant, jis taip smarkiai pasiligojo, kad pamanė tuoj mirsiąs. Dar labiau puolęs į neviltį, pasiūlė krikščioniui pareikšti dar tris norus, kad tik jis atsiimtų paskutinį jam perduotą norą. Krikščionis nusišypsojo ir sutiko.

Tada krikščionis panoro, kad krikščionybė būtų teisinga tikyba. Kai kurie žmonės laikosi nuomonės, kad iki tol teisinga tikyba buvo islamas, bet nuo tos akimirkos jį pakeitė krikščionybė. Kiti mano, kad Iblis neturėjo galios patenkinti šį norą, nes visa jo galia kyla iš Dievo, o Dievas negali leisti sau atsirasti kam nors panorėjus. Tam tikra mažuma į tai atsako, kad nors Dievas negali atsirasti arba išnykti pagal pageidavimą, jis gali perduoti šią galią kitai būtybei. Tačiau dauguma laikosi nuomonės, kad tai tik toks pasakojimas.

Kad ir kaip būtų, krikščioniui buvo likę dar trys norai (nepamirškit, kad Iblis vieną norą jam sugrąžino), bet kadangi saulė jau buvo pakilusi labai aukštai ir jam šiek tiek nusibodo erzinti Iblį (nes tai buvo ne kas kita, kaip erzinimas), jis panorėjo, kad Iblis papasakotų jam kokią nors istoriją laikui prastumti. Tad Iblis papasakojo atsiskyrėliui istoriją, kuri buvo tokia...

– Joli! – perspėjo Bulbulis.

Jolis atrodė sutrikęs.

– Na, gerai jau, kadangi laikas spaudžia, praleisiu Iblio atsiskyrėliui papasakotą istoriją, nors ji gera, o vadinasi „Pasakojimas apie du neūžaugas, kurie leidosi ieškoti lobio“.

Išklausęs pasakojimą, krikščionis jautėsi pakankamai pailsėjęs ir vėl grįžo prie savo norų.

(– Kurgi nebus pailsėjęs, – tarė Bulbulis, – „Pasakojimas apie du neūžaugas“ labai ilgas.)

Tada krikščionis antruoju iš keturių norų paprašė, kad jis pavirstų Ibliu, o Iblis – juo. Tai tuoj pat atsitiko, bet kadangi jie tuokart įgijo ne tik vienas kito išorę, bet ir sąmonę, sielą bei atmintį, nenutuokiančio žmogaus akiai nebuvo didelio skirtumo.

Savo trečiuoju noru krikščionis (o gal jį reikėtų vadinti Ibliu?) pageidavo dar trijų norų. Iblis vėl būtų galėjęs pasipriešinti ir sakyti, kad tai esąs sukčiavimas, bet jis buvo nemenkai susipainiojęs, kuris iš jųdviejų esąs, ir pagalvojo, jog nauji norai gali išeiti jam į naudą, tad Iblis (kad ir kas jis buvo – bet ne, tebūnie jis Iblis) nepriešgyniavo. Tada krikščionis pareiškė slaptą norą (kurį aš atskleisiu vėliau). Paskui jis panoro tapti burtininku su beveik neribotomis galiomis. Paskui, atidėjęs dar vieną norą vėlesniam laikui, išėjo iš dykumos ir sugrįžo į žmonių miestus, kad galėtų naudotis naujomis galiomis savo gerovei.

Iblis žiūrėjo, kaip jis nueina, ir su pasimėgavimu apkabino savo plaukuotą kūną. Pasakotojai šitaip aiškina Iblio pasitenkinimo priežastį. Krikščionis, išeidamas į dykumą, iš tikrųjų buvo protingas ir dorybingas žmogus, ir pirmieji trys jo norai aiškiai parodė, koks jis nesavanaudiškas, bet, kaip rodo vėlesni norai, jis vis labiau pasidavė savo proto gudrumui, ir puikybė jį išvedė iš kelio. Taip atrodė Ibliui, ir Dievas iš tiesų supyko ant krikščionio.

Štai kodėl krikščionį, nors ir susikrovusį neregėtus turtus ir turintį beveik neribotas burtų galias, Dievas padarė vienišą, ginė jį iš miesto į miestą, nuvargusį, niekur nerandantį vietos. Tokie buvo šio prakeikto žmogaus reikalai, kai jis pateko į turtuolio dukters sodą. Ten jis manė radęs sau palydovę ir gyvenimo draugę.

O dabar grįžkim prie princo ir nešiko susitikimo.

– Aš žinau mįslės įminimą, – tarė...

– Pala, pala, – įsiterpė vienuolis. – O kaipgi likusieji norai?

– Prie jų mes dar grįšim, – atsakė Jolis. – Dabar...

– Ir dar štai kas, – įsiterpė Balianas. – Pasakojimo pradžioje tu mums sakei, kad tai vyko senajame Bagdade, bet vėliau sa-

kei, kad nešikas pasakojo princui, jog su Vašo, ta kalbančia beždžione, jis susitiko kavinėje Nilo krante!

– Leptelėjau per klaidą, – atsakė Jolis, – turėjau sakyti „Tigro“. Tai jeigu leisit man tęsti...

– Aš žinau mįslės įminimą, – tarė princas. – Ar viskas, kas mums nutiko, buvo tik atsitiktinumas? Papasakosiu tokį keistą dalyką, kurio atsitiktinumu nepalaikysi. Turiu pasakyti, kad kai gyvenau paverstas beždžione, išmokau jų kalbą ir prisimenu iki šiol. Taigi, prieš keletą savaičių, eidamas vienu iš miesto parkų, išgirdau, kaip beždžionėlės banano medyje iš dyko buvimo smaginasi mindamos mįsles. Labiausiai beždžionėles pralinksmino ta mįslė, kurią ką tik man pakartojai. Ją užminusiai beždžionėlei teko nusivilti, nes kitos dvi ją lengvai įminė. Jų atsakymas buvo „septynios savaitės dienos“. O, kad būčiau žinojęs... Lemtis – keistas dalykas. Nors ta moteris su manimi žiauriai elgėsi, dabar man jos gaila.

– Bet galgi dar nuotykis nesibaigė, – tarė nešikas, sugriebęs princą už rankos. – Paskubėkim. Gal mes dar suspėsim išgelbėti tą ponią nuo kerėtojo.

Bet nors nešikas ir princas leidosi tekini per miestą, kai pribėgo tą vietą, kur, kaip prisiminė, turėjo būti toji ponia, sodas ir namas, viskas buvo išnykę. Kerėtojas ten apsilankė anksčiau už juos. Paskui princas dar metų metus, nenorėdamas su tuo susitaikyti, vaikščiodavo miesto gatvėmis ieškodamas sodo su ponia ir ilgėjosi prabėgusių metų, kai jis buvo nelaisvas žvėris.

– Tai pasakojimo pabaiga?

– Žinoma, ne, – atsakė Jolis. – Apie kerėtoją krikščionį ir ponią reikia pasakyti, kad kai jis ją išbarė ir paklausė mįslės

įminimo, kurio ji nežinojo, jos nuostabai, jis ją paliko ir dingo iš sodo. Ir – nedaugiažodžiausiu – pavargęs, nusivylęs, prakeiktas Dievo, jis sugrįžo į dykumą ir pirmiausia panoro, kad būtų sunaikinta jį taip apvylusi ponia kartu su jos namu ir sodu. Tada jis pareiškė norą sugrįžti į praeitį, panaikinti visus norus, išskyrus paskutinį, būti niekada nesutikus Iblio ir užmiršti visa, kas įvyko. Visi jo norai buvo patenkinti. Tad krikščionio požiūriu nieko nebuvo įvykę, o jeigu ir buvo, tai truko tik akimirksnį. Jis meditavo dykumoje dar keturiasdešimt mėnesių, o paskui sugrįžo į Damaską ir ėmė dirbti vienuolyno sode.

Žodžiu, aš papasakojau šitą istoriją, ir mano klausytojai patenkinti mane paleido. Pilvakalbio ir jo beždžionės niekada nebemačiau.

– Ar tai ta pati istorija, kurią kavinėje būtų papasakojusi beždžionė, jeigu tu būtum leidęs tęsti? – paklausė Balianas.

– Nežinau. Tikriausiai ne.

– Daugeliu atžvilgių tai primena mano paties nuotykį.

– Papasakojau tau, kad parodyčiau, kaip gamta beždžioniaudama mėgdžioja meną, – atsakė Jolis.

– Aš nesuprantu, koks tikslas šitaip įpinti vienus pasakojimus į kitus.

Jolis nutaisė nustebusią miną ir atsakė:

– Bet juk pasakojimas pasakojime – tai tavo padėties pavyzdys, nes kas gi yra sąmokslas, jeigu ne pasakojimas pasakojime? Ir kas gi yra šnipas, jeigu ne žmogus, siekiantis prasiskverbti prie vidinio vyksmo ir paslėptos tiesos? Todėl aš tiesiog pamaniau, kad pasakojimai pasakojimuose patiks tavo prigimčiai.

– Mano prigimčiai?

– Na, taip. – Jolis kalbėdamas iš susijaudinimo muistėsi ir kasėsi. – Tu buvai šnipas iš prigimties daug seniau, negu prancūzai tave tokį padarė. Tu nieko nedarai, tik bastaisi sau vie-

nas, įtarus ir nepatiklus, o žmonės tau šneka. Atrodo, kad nieko nedarai, bet tavo didelės svajingos akys viską sugeria. Jau seniai, prieš atvykdamas šnipinėti mameliukų, tu šnipinėjai gyvenimą. Tavo veidas kaip kaukė, todėl jis išduoda tavo profesiją – sąmokslų medžiotojas. Bet sąmokslai – tai tik prasimanymai, kuriami paprastų žmonių, norinčių paprastai paaiškinti įvykius, kurių priežastys ir tikslai iš tiesų labai sudėtingi. Nerasi jokio vieno rakto, kuriuo atrakintum šito miesto įvykių prasmę.

Balianas nieko nesuprato.

– Grįžkim prie pasakojimo – iš kur tu jį ištraukei, o gal pats?..

17

Interliudo pabaigos tęsinys

O, kad galėčiau pasakoti visai kitą istoriją – pavyzdžiui, apie kalifą Vatiką! Buvau pamiršęs, kad šita istorija tokia ilga. Tačiau aš skriesiu kaip strėlė į jos nulemtą pabaigą. Niekur nebenukrypsiu į šalį, nes šiame mieste yra dar daug dalykų, kuriuos noriu jums parodyti – pavyzdžiui, garsusis Kairo paukštynas. Kiaušiniai prasikala ant šiltų plytų. Apie tai kalba visi mūsų svetimšaliai svečiai. Paukštynas stulbina savo dydžiu. Įeini į kurią nors iš dviejų dešimčių stoginių ir bemat akį patraukia nusidriekiančios narvų eilės, surikiuotos ant aukštai siekiančių lentynų. Vištų kvaksėjimas kurtina, lygiose eilėse šimtai jų deda kiaušinius, o ant šiltų plytų kaista ir perisi tūkstančiai kiaušinių. Netikiu, kad kas nors panašaus gali būti Vakaruose! Nepatikėsit savo akimis! Būsit apstulbę!

Bet pirmiau turiu užbaigti pasakojimą. Jums turėtų patikti, nors man iš to nebėra malonumo. Čia šalta ir tamsu. Mane nesuvaldomai pila prakaitas, skiriasi seilės, akyse mirga tamsios dėmės, suka skrandį, gerklė užspausta, lyg sugniaužta kieno nors pirštų, bet mes negaišim laiko mano kūno negalioms apsakyti. Grįžkim prie pramogos…

Bet čia paskubom įterpė žodį vienuolis:

– Taip, grįžkim prie pasakojimo – kaip čia buvo, kad pora beždžionėlių sugebėjo įminti mįslę, kuri poniai, princui ir nešikui buvo per kietas riešutas?

Bulbulis suaimanavo, bet Jolis atsakė:

– Oi, kaip aš galėjau užmiršti svarbiausią viso pasakojimo dalį?! – Jis pliaukštelėjo sau delnu per kaktą ir pratęsė pasakojimą...

Kai nuotykio nebeliko, – tai yra kai princas ir nešikas pamatė, kad ponia su sodu išnyko, – juodu grįžo atgal šnekučiuodamiesi.

– Tu, atrodo, protingas vyras, – tarė princas. – Kaip čia yra, kad tu tik varganas nešikas šiame mūsų mieste, kur protingam piliečiui atviros visos durys?

– Štai čia, o prince, aš dabar ir puoselėju viltį, kad tu padėsi man prasimušti, – atsakė nešikas. – O atsakydamas į tavo klausimą norėčiau papasakoti istoriją.

(„Beje, tai yra pamokomoji linksmųjų dervišų istorija“, – įterpė pastabą Jolis.)

Nešikas pradėjo:

– Kadaise už jūrų marių, tolimajame Ruknabade, tų kraštų sultonas vieną dieną patraukė į mišką medžioti. Medžioklė ėjosi prastai, kol į dienos pabaigą sultonas su savo medžiotojais užspeitė ir nudėjo vilkę prie jos irštvos. Pamanęs, kad ten būsią jos jaunikliai, vienas drąsesnis medžiotojas apieškojo irštvą. Jauniklių jis nerado, bet rado berniūkštį – suskretusį, žemaūgį, aštriais nagais. Matyt, jį augino vilkė. Sultonas su dvariškiais labai stebėjosi, ir sultonas liepė nugabenti vilkės vaiką į rūmus ir auginti kartu su jo paties vaikais.

Berniuką įkurdino rūmuose, bet pasirodė, kad jo neįmanoma mokyti kartu su sultono sūnumis ir dukterimis, nes jis

buvo nevalyvas, neklaužada ir neturėjo sąžinės jausmo. Dažnai verkdavo ir nenorėjo kalbėti. Žmones ir toliau stebino jo paslaptis, bet galiausiai jį buvo nuspręsta laikyti uždarytą sultono arklidėje. Praėjo keletas metų, ir vilkės vaikas, mintantis išėdomis, kurias jam numesdavo sultono arklininkai, buvo beveik užmirštas.

Tada vieną vakarą, kai sultonas ir jo dvariškiai vakarieniavo didžiojoje rūmų menėje, vyriausiasis tarnas savo šeimininkui ir svečiams parodė marmurinėse grindyse atsiradusį įtrūkį. Sultono akyse įtrūkis plėtėsi ir paskui, kai pakankamai praplatėjo, pukšėdamas ir rangydamasis pro jį išsiropštė džinas ir susigūžęs atsistojo menės viduryje. Net ir ten jo galva rėmėsi į lubas. Nelaukdamas klausimų, džinas prabilo:

„O sultone, tu turi paslaptį savo rūmuose. Aš kalbu apie vilkės augintą vaiką. Niekas nežino, iš kur jis atsirado. Jis pats turi susižinoti. Jeigu tas vaikinas nori sužinoti savo gimimo paslaptį, jam reikia leistis į kelionę. Per mėnesį jis turi susirasti mane. Aš gyvenu dantytoje oloje kalnuose, šiauriniame tavo žemių pakraštyje. Ten aš jo lauksiu“.

Sultonas sušuko, bet džinas nesiklausė, ką jis sako. Jis nusileido atgal į žemės gelmes ir virš savęs rūpestingai užtraukė įtrūkį.

Baisiajam vaiduokliui pasišalinus, visi buvo nustėrę. Iš arklidės atvedė vaikinuką ir papasakojo jam, ką pasakė džinas. Neatrodė, kad jis ką nors suprato, bet sultono tarnai užsispyrusį ir, regis, minkštaprotį vaikiną išbakštino ir išspyrė iš rūmų ir parodė jam į tą pusę, kur į šiaurę nuo Ruknabado buvo kalnai. Iš tikrųjų vaikinukas apytikriai suprato, ką jam sakė tarnai, tik nenorėjo palikti arklidės jaukumos.

Tačiau jis leidosi į kelionę per Ruknabado miškus, tarp medžių eidamas ropomis, nes pastebėjo, kad šitaip jam sparčiau. Miško takai skirdavosi į du ir į tris, šakodavosi, vėl jungdavosi. Vaikinui kilo įtarimas, kad nors vilkiškai liuoksėdamas jis keliauja sparčiai, bet galbūt ne į tą pusę. Tačiau nebuvo ko

pasiklausti, kol vieną vakarą iš medžių patamsio išėjo mergelė ir pastojo jam kelią. Vaikinas nerado žodžių, kuriais galėtų paklausti, kaip rasti džino olą, tad ant žemės nupiešė dantytą olą. Mergelė pasižiūrėjo į piešinį ir, ne taip supratusi jo prasmę, pasikėlė sijoną ir pritraukė vaikiną į savo slaptąją olą. Kitą rytą jis paliko mergelę miegančią ir keliavo toliau, nė kiek ne gudresnis kaip vakar. Bet vėliau tą pačią dieną jis sutiko vilkę ir pamatė, kad urgzdamas ir kriuksėdamas sugeba būti jos suprastas ir kad ji nori bei gali nuvesti jį prie džino olos, esančios už miško, retame kalnų aukštybių ore. Tad ji ir nuvedė.

Džino ola iš tiesų buvo dantyta, nes jos anga buvo apjuosta stalaktitų ir stalagmitų. Atsargiai žengdamas tarp tų ilčių, vaikinas įėjo ir pamatė džiną, gulintį didelėje patalų krūvoje, kuri ruseno ir rūko dėl didelio karščio, sklindančio iš džino kūno.

Džinas jį pamatęs atrodė patenkintas ir, ištraukęs iš patalų truputį apsvilusį laišką, tarė: „Turėtum žinoti, kad būna visokių džinų – gerų ir blogų, išsilavinusių ir ne. Kai kurie džinai netgi visą Koraną moka atmintinai. Aš ne iš tų. Aš net skaityti nemoku. Bet va savo naguose laikau laišką, kuriame pasakyta tiesa apie tave ir tavo tėvus. Nusinešk jį į kaimą slėnyje ir duok kam nors perskaityti. Už šitą paslaugą, už tai, kad duodu tau laišką, prašau tik vieno dalyko: nedelsdamas sugrįžk pas mane ir papasakok, kas tame laiške parašyta, nes tavo istorija gali būti įdomi, o aš labiau už viską mėgstu gerą istoriją“.

Tada džinas stenėdamas apsivertė lovoje, o vaikinas, mąsliai paurzgęs, leidosi žemyn į kaimą. Kol vilkės vaikas sugrįžo ir vėl atsistojo priešais džiną, praėjo naktis ir didesnioji dienos dalis. Jis buvo kruvinas ir išmargintas mėlynių.

„Na, tai kas atsitiko?“ – paklausė džinas, keldamasis iš garuojančios lovos. Vaikinas suurzgė ir paklaikęs sumosavo rankomis. Džinas neslėpė savo pasitenkinimo. „Aha! Aš buvau užmiršęs, kad tu nemoki kalbėti. Kaip apmaudu! Tave kamuoja

tai, ką mes, džinai, vadinam afazija. Tai tokia liga, kai žmogus savo minčių ir potyrių negali išreikšti žodžiais. Kaipgi tu kalbėsi, kai kalba yra dalykas, išmokstamas iš tėvų? Tu negali kalbėti. Todėl negali išsiaiškinti savo kilmės mįslės. Antra vertus, ši mįslė dar neįminta. Todėl tu negali kalbėti. Tai bent mazgas! Kaip mes jį išnarpliosim? O tiesa ta, kad tu bijai sužinoti savo kilmę. Mazgas glūdi tavyje. Tu tyli ir tylėjai visus tuos metus, kad tik nesužinotum, kur yra tavo tėvas, ir nebesutiktum to žmogaus, kuris, tavo įsitikinimu, paliko tave miške vilkų malonei. Bet tu be reikalo tyli. Galiu dabar tau pasakyti, kad tavo tėvas yra miręs".

Džinas laukė, kokį įspūdį padarys jo žodžiai. Vaikinas ėmė smarkiai ryti orą. Atrodė, kad tuoj uždus. Tada pasipylė žodžiai. Ilgą laiką plūdo tiktai keiksmai. Galų gale jis aprimo ir papasakojo džinui savo istoriją, netgi pasimėgaudamas viena kita grakščia fraze.

„Kaip tu ir liepei, leidausi į kaimą. Diena buvo karšta, tad leidžiantis nuo kalno mane vis labiau kamavo troškulys. Kaimas jau buvo netoli, kai kryžkelėje sutikau vienaakį senį. Pastebėjau, kad prie diržo jis turi gertuvę. Ženklais parodžiau, kad duotų man atsigerti. Jis suprato, ko aš noriu, ir atsakė žodžiais: „O kodėl turėčiau duoti?"

Parodžiau jam savo perdžiūvusį liežuvį ir pavaizdavau, kaip man bloga. „O kas man darbo? Vis dėlto tu kažkuo įdomus. Duosiu tau vandens, bet pirmiau turi įminti šią mįslę:

Klausiu apie septynetą jau įvardytų.
Neklystančių, neužmirštamų, kartu ir senų, ir naujų.
Tas, kas vaikšto tame septynete, vaikšto ir gyvenime, ir mirtyje".

Džinas prunkštelėjo.

„Įsivaizduoju, kad jis ir viena akimi pamatė, jog atrodai kaip besmegenis, ir tikriausiai sumetė, kad net jeigu per kokį neįti-

kėtiną atsitiktinumą būtum žinojęs atsakymą, būtum nesugebėjęs jo pasakyti. Pasakok. Kas buvo toliau?“

Vaikinas susiraukė prieš tęsdamas.

„Spoksojau į jį apimtas nevilties. Tada man dingtelėjo, kad net jeigu neišprašysiu iš jo vandens, jis gali išvaduoti mane iš prievolės nueiti į kaimą. Tad aš įkišau tavo duotą laišką jam į rankas ir viltingai pažvelgiau į jį. Jis peržiūrėjo laišką ir atidavė man. Buvo įniršęs. „Tu įminei mįslę“, – tarė jis. Paskui jo akyse sušmėžavo vylius. „Aš pažadėjau tau vandens, bet nepažadėjau puodelio“. Tai taręs, jis šliūkštelėjo vandens ant žemės man prie kojų, kur tas susigėrė į dulkes. Aš įsiutęs puoliau jį ir bandžiau perkąsti dantimis gerklę. Paskui, pamatęs, kad mano dantys nei pakankamai ilgi, nei aštrūs, pasmaugiau jį.

Pakraupęs žvelgiau į pirmą savo nužudytą žmogų. Paskui apieškojau kūną galvodamas, ar nerasiu ko vertingo. Radau tik kažkokį laišką. Pasiėmęs jį ir savo laišką, kurį jam buvau parodęs, patraukiau į kaimą.

Ten leidau suprasti, kad noriu, jog mane nuvestų pas žmogų, kuris galėtų perskaityti tai, ką laikau rankoje. Mane nuvedė pas kaimo laiškų rašytoją, kuris rašė ir skaitė visus kaimo žmonių laiškus. „Parodyk“, – pasakė jis. Paskui, šiek tiek tylomis paskaitęs, tarė: „Labai įdomu“. Tada nuėjo ir surinko aplink save pusę kaimo. Kai jau nusprendė, kad susirinko pakankamai daug klausytojų, pradėjo mums visiems skaityti.

Maktūb. Prisakyta. Tai pasakojimas apie lemtį ir jos keistumą... Aš niekada nepažinojau savo tėvų. Buvau rastinukas, kiek siekia mano anksčiausi prisiminimai, užaugęs miške tarp beždžionių. Ir štai vieną dieną, dar vaikystėje, mane rado žmonės sėdintį miško pakraštyje ir pasiėmė į netoliese buvusį miestą. Didžiosios miesto mečetės tarnyboje dirbo mokytojas, ir mane atidavė jo priežiūrai. Kiek leido mano ribotos galimybės, iš šio žmogaus išmokau gero elgesio ir žmonių kalbos. Galiausiai atėjo metas man mokytis kokio nors amato ar darbo. Tačiau sunku

buvo rasti meistrą, kuris apsiimtų, nes prieš mane liudijo mano paslaptinga kilmė, ir iš tiesų buvau niūrus ir, matyt, nenuovokus. Bet vieną dieną, kai mudu su mokytoju vaikščiojom po turgų ieškodami tinkamo meistro, prie mūsų priėjo žmogus ir pasakė renkąs įgulą savo laivui, kuriuo ketinąs plaukti prekiauti į salas į rytus nuo Sumatros.

Mokytojas su juo greitai sutarė, kad aš, niauriai ten stypsantis, būčiau įtrauktas į įgulą. Jie pasirašė sutartį, ir kapitonas šiek tiek sumokėjo mokytojui. Naujasis mano šeimininkas nusivedė mane į uostą. Jeigu tik būčiau tada žinojęs, ką sužinojau vėliau, būčiau apsigręžęs ir dūmęs atgal į mišką, kur būčiau sau ramiai gyvenęs laukinio gyvenimą, misdamas riešutais ir vaisiais; bet buvau jaunas, maniau, kad baigėsi mano atgrasus lavinimas, ir džiaugiausi manęs laukiančiais nuotykiais! Nusekiau paskui kapitoną į laivą. Kapitonas buvo visai patenkintas sandoriu su mokytoju. Kadangi buvo aišku, kad kapitonas nėra turtingas, ir buvo įtariama, kad jo miglotas sumanymas pavojingas, jam buvo sunku surinkti įgulą. Tą, kurią jam pavyko sukviesti, daugiausia sudarė nusikaltėliai, luošiai ir (kaip aš) minkštapročiai.

Kapitonas buvo senas, rūstus ir irzlus. Kaip vėliau sužinojau, jį buvo užvaldžiusios mintys apie praeities nuodėmę ir dabarties tikslą, nors tada ir viena, ir kita nuo manęs buvo paslėpta. Įgula jam tarnavo nenoriai. Įguloje buvo šnibždamasi, o mieste net ir garsiai kalbama, kad kapitono nedomina prekyba su salomis į rytus nuo Sumatros ar su dar kuo nors. Sklido gandas, kad jis ketina plaukti tuo laivu į pasaulio galą siekdamas savo slapto tikslo.

Taip jis mums ir pasakė tą dieną, kai pakėlėm inkarą. Kreipėsi į mus nuo juto:

– Mane veda siekis, – tarė jis.

Būdamas geras mulkis, aš nežinojau to žodžio (dabar jo prasmę, aišku, žinau), tai paklausiau:

– Kas yra siekis?

– Siekis yra, kai ko nors sieki klausdamas – tik tiek, – atsakė jis.

– O ko jūs siekiat? – paklausė kažkas, bet jis supyko ir mums, denio jūreiviams, nieko daugiau neatskleidė. Vienintelis žmogus, kuriam jis išsikalbėdavo, buvo šturmanas.

Pakėlėm inkarą. Kokia buvo kelionė! Man ji praėjo kaip sapnas. Mane paskyrė stebėti nuo marso, ir aš sėdėdavau ten diena po dienos, pakerėtas žvelgdamas į tolį arba žemyn. Tolyje matydavau tyrą beribę mėlynę. Horizonto nebuvo. Tose pusiaujo platumose oras būna šiltas ir tumus. Jis visada turi polinkį stingti ir sudaryti vaizdus, kaip kad žemė savo gamtinėmis kuriamosiomis galiomis dirvoje sudaro akmenis, – bent jau taip aiškino mano mečetės mokytojas. Mokymasis – nuostabus dalykas. Taigi aš mačiau miražus – kupranugarių vilkstines ir ore tvyrančias pilis, plaukiojančias salas, laivus, plaukiančius žemyn galva dangaus dugnu, šmėkšančias spalvingas pašvaistes ir išpūstas milžiniškas bures. Kartą tolumoje man pasirodė mūsų pačių laivas, slenkantis vėjyje, plaukiantis atgal į mūsų išvykimo uostą. Be abejo, tai buvo mano lūkestis, užbėgantis už akių tikrovei. Nieko aiškaus nesimatė.

Apačioje mano žvilgsnis šokčiodavo po painų takelažą su sąraizgomis ir audeklais, besileidžiančiais žemyn į denį, kur triūsė varginga sugyvulėjusių pusžmogių įgula, prižiūrima kapitono. Išsiskirdamas beždžionišku vikrumu, įsikūręs rangaute, įsikibęs virvių, žvelgdavau į juos ir mąstydavau apie platesnes erdves. Ar tuos apačioje triūsiančius gyvulius gali sukilninti paslaptingas mūsų kapitono tikslas?

Šiuos vienišus apmąstymus man teko nutraukti tiktai kartą. Vieną dieną mes įplaukėme į uostą Beludžių krante, kad išvengtumėm audrų. Būtent ten aš pasiekiau savo laimės viršūnę ir taip pat ten, nors tada to dar nesuvokiau, buvo pasėta mano dabartinių bėdų sėkla. Išleistą į krantą mane užkalbino jauna beludžė.

– Tavo veidas kaip beždžionės, – tarė ji. – Nesuprask manęs neteisingai. Tavo didelės akys. Tavo skruostai putlūs ir švytintys sveikata. Visas veidas spindi gyvūnėlio nekaltybe. Iš tikrųjų gražus veidas. Ir vėl nesuprask manęs neteisingai – aš ne kekšė. Aš padori mergina iš geros vietinės šeimos, bet...

Ir čia, – tarė vilkės vaikas džinui, – laiškų rašytojas atsisakė skaityti toliau. Jis tvirtino, kad tai būtų netinkama, nes tarp žiūrovų esą moterų bei vaikų. Žiūrovai karštai susiginčijo dėl

jo skrupulingumo. Baigėsi tuo, kad laiškų rašytojas pravertė kelis puslapius ir pratęsė istoriją nuo šitos vietos.

Kitą rytą patvirtinom šiuos pažadus, ir aš grįžau į laivą plaukti tolyn į rytus. O, kad būčiau žinojęs, koks mano kapitono tikslas arba kokiomis aplinkybėmis man teks grįžti! Kai mes palikom Beludžių krantą...

– Pala, pala, Joli, – tarė Balianas. – Kad laiškų rašytojas nenorėjo atskleisti, kas įvyko tarp beždžionių vaiko ir jaunosios beludžės, tai dar nereiškia, kad tu mums negali papasakoti.

– Tradicija tai nutyli, – tarė Jolis. Paskui, ilgokai patylėjęs, pridūrė: – Nors protaujant galima numanyti. Grįžkim prie beždžionių žmogaus pasakojimo, kurį laiškų rašytojas skaitė vilkės vaikui, o tas perpasakojo džinui...

Kai mes palikom Beludžių krantą ir paukščiai, lesinėję laivo atliekas, pasitraukė, vyrai įniko spėlioti, kas mūsų laukia į rytus nuo Sumatros. Tarp jūreivių paplitę įvairūs tradiciniai aiškinimai apie tai, kas yra pasaulio pakraštyje, ir visi tie aiškinimai įguloje turėjo bent vieną šalininką. Vieni sakė, kad pasaulis apjuostas bronzine siena. Kiti sakė, kad mes turėtumėm plaukti, kol sutiksim veidrodinį mūsų pasaulio atspindį ir save pačius, plaukiančius priešinga kryptimi. Dar kiti manė, kad pasaulio pakraštyje yra pirmykštė tamsa, iš kurios gimsta visi pavidalai. O kai kas teigė, kad ten tiesiog dvokianti jūra be jokio kranto.

Galiausiai buvo paklausta šturmano nuomonės. (Nors aiškiai būdamas artimas mūsų nekalbaus ir kuoktelėjusio kapitono patikėtinis, jis vis dėlto įsigudrino įgyti stebinamą įtaką įguloje.) Savo nuomonę jis išdėstė nenoriai.

– Tokie klausimai bergždi. Klausti, kaip atrodo pasaulio pakraštys – tai tas pats, kas klausti, kaip jausiesi miręs. Tas pats, kas mėginti paliesti ranka savo sapno pakraštį.

Kapitonas ir toliau tylėjo. Aš buvau patenkintas. Nemačiau, kodėl mūsų kelionė turėtų baigtis. O kad ji būtų nesibaigusi! Žinoma, vis dėlto aš pats ir daviau ženklą, kad kelionė baigiasi, nors kai tą pabaigą pirmą kartą pamačiau iš savo aukšto stebėjimo taško, sala atrodė maža ir gana paprasta. Kapitonas liepė nuleisti inkarą prie salos ir, kilus karštligiškam sujudimui, nurodė, kaip išsilaipinti. Priartėjus paaiškėjo, kad visa sala – tik akmenys ir žemė. Dangaus fone stirksojo tik vienas nudžiūvęs medis, išaugęs iš plikos žemės – tarsi išsikerojęs žydrynės trūkis.

Taigi mes įžengėme į tą apgailėtiną salelę.

– Tai yra sala pasaulio pakraštyje, – tarė šturmanas.

Kapitonas tik linktelėjo. Įgula susispietė aplink jį, kartu ir aš. Tokia ilga kelionė, tokie sunkumai – ir tai viskas? Akimirką atrodė, kad mes su juo čia pat susidorosim. Kaip vėliau paaiškėjo, tai ne ką būtų pakeitę.

Bet čia įsikišo šturmanas ir atsakė į mūsų dar neišsakytus svarstymus.

– Taip, tai viskas. Ir tai labai daug. Tai – kelionės pabaiga ir atpildas. Ar matot medį va ten? (Kurgi nematysi? Saloje tai buvo vienintelis žymus daiktas.) Tai yra inkubacijos medis. Saloje gyvena pasislėpęs mokytojas. Jis yra išminties įsikūnijimas, bet nematomas. Štai tas medis yra tarsi durys, pro kurias pas jį galima patekti. Didvyris, siekiąs uždrausto pažinimo, gali ilsėtis jo šešėlyje. Užmigęs ir ėmęs sapnuoti, jis gali prieiti prie pasislėpusiojo mokytojo ir paklausti jo, ko tik nori, – čia, po šituo medžiu, ir jokioje kitoje pasaulio vietoje.

Tada kapitonas žengė pirmyn ir nuėjo po medžiu. Buvo sunerimęs, bet ryžtingas. Tuoj pat įsitaisė miegoti, bet praėjo kelios valandos, kol jam iš tiesų pavyko užmigti. Niekas iš mūsų nemiegojo – stebėjome jį miegantį ir galvojom, kas bus. Jis pabudo vėlai kitą rytą. Mes susijaudinę susibūrėm aplink jį. Jis dar buvo mieguistas. Papasakojo savo istoriją atsipalaidavęs, ir man atrodė, kad štai kalba mums savimi pasitikintis žmogus, radęs pilnatvę.

– Man atrodė, kad aš miegu ir kad man miegant šitas nudžiūvęs medis išleidžia lapus, aplink jį išauga panašių medžių miškas, o už jo kyla kalnas. Aš pažvelgiau ir pamačiau taką, nestačiai vedantį į kalną. Nusprendžiau įkopti į kalną – nuotaika buvo gera, nes ėjau vėsiu ūksmingu

taku, o medžiuose čiulbėjo paukščiai. Vėliau mane užgulė saulės kaitra. Takas darėsi statesnis. Girdėjau, kaip pro lapiją laužiasi dideli žvėrys, ir keletą kartų kilo mintis grįžti atgal. Paeiliui sutikau laukinę katę, kobrą ir kažkokį giedantį padarą, lyg ir ne žmogų, kuris bandė nuvilioti mane nuo tako, bet aš atkakliai klumpinau tolyn, pasiryžęs prieiti viršūnę, ir galiausiai jie visi apsisuko ir pabėgo. Trumpiau tariant (iš tiesų mes nebuvom girdėję, kad mūsų kapitonas taip daug šnekėtų), galų gale, prie pat viršūnės, priėjau olą, o prie jos angos sėdėjo garbus išminčius, nuogas ir nepasipuošęs, tik su žybsinčių švieselių karūna.

Jis pamatė mane iš tolo. „O siekiantysis pažinimo, kalbėk! Klausk, ko tik nori. Pateik bet kokį klausimą – kad ir kaip miglotą, nešvankų ar sunkų. Kalbėk!“

„Garbusis išminčiau, kur mano sūnus? Ar aš jį dar kada nors surasiu?“

Čia kapitonas nutilo. Mes laukėm. Galiausiai vienas iš mūsų paklausė:

– Ir ką gi jis pasakė?

– Oi, man ir į galvą neatėjo, kad jis ką nors turėtų pasakyti! Aš jau pateikiau savo klausimą, tai tiesiog apsigręžiau ir nusileidau nuo kalno, o kai susiradau savo medį, pabudau.

To jau buvo per daug. Taip toli nukeliauti, nuplaukti į salą pasaulio gale, įveikti tiek daug pavojų vedamiems žmogaus, kuris pasirodė esąs didžiausias kvailys iš mūsų visų! Perpykę mes užmušėm jį akmenimis (ir aš prisipažinsiu, kad mano akmuo buvo ne lengvesnis už kitų).

– Kaip apmaudu, – tarė šturmanas, su gailesčiu žvelgdamas į kapitono lavoną.

– Įdomu, kokia gi šito bėdžiaus istorija.

– Kas gi tas jo sūnus?

– Dabar mes niekada nebesužinosim.

Iš visų pusių sklido šūksmai. Erzelį nutildė šturmanas.

– Gal ir nesužinosim, bet – turiu jums pasakyti – pastebėjau, kad savo kajutėje, žalvariu apkaltoje skrynelėje, jis turi sąsiuvinį. Gal ten paaiškės mįslė. Raktas jo kišenėje.

Mes suradom raktą, nuskubėjom atgal į laivą ir atidarėm skrynelę. Šturmanas sugriebė sąsiuvinį ir ėmė skaityti. Skaitė labai sklandžiai.

Man pasirodė, kad turinys jam jau buvo žinomas. Tai, ką jis skaitė, buvo ne laivo žurnalas, kaip mes anksčiau manėme, o kapitono praeities istorija.

Čia turėčiau pridurti, – tarė vilkės vaikas, – kad laiškų rašytojas skaitė lėtai ir kad dažnai jam tekdavo pertraukti skaitymą, nes žmonės aptarinėjo pasakojimo keistenybes. Todėl jau buvo vėlu, ir laiškų rašytojas sakėsi esąs pavargęs. Jis eisiąs pailsėti, perskaitysiąs likusią pasakojimo dalį vienas ir paskui mums perpasakosiąs. Klausytojams teko paklusti, ir minia išsiskirstė. Man davė pavalgyti (beje, pirmą kartą valgiau virtos mėsos), o paskui tuoj nuėjau miegoti.

Kitą rytą vos pabudęs nuskubėjau į laiškų rašytojo namą. Šį kartą čia buvo susirinkęs visas kaimas. Raštininkas jiems jau buvo kažką pasakęs, ir į mano pusę buvo svaidomi pikti žvilgsniai. Laiškų rašytojas, kurį iki tol laikiau maloniu vyruku, sviedė abu laiškus man po kojom ir tarė: „Šie laiškai teisėtai priklauso tau, bet aš nebeketinu tau skaityti". Tada, jam davus ženklą, pasipylė akmenys. Visas kaimas puolė mane akmenimis, ir man pasisekė, kad ištrūkau gyvas. Ir štai aš atėjau su visom savo žaizdom bei mėlynėm ir nebaigtu pasakojimu".

Vilkės vaikas viltingai pažvelgė į džiną.

„Duok man tą laišką", – tarė džinas ir pradėjo skaityti ilgesnįjį laišką nuo tos vietos, ties kuria raštininkas buvo sustojęs, bet vos jam tarus kelis žodžius iš žuvusio kapitono istorijos, vilkės vaikas jį nutraukė.

„Palauk! Čia kažkas ne taip. Prieš man išeinant iš olos su tavo man duotu laišku, tu sakei, kad nemoki skaityti!"

„O, taip. Sakiau, – atsakė džinas. – Na, kol tavęs nebuvo, aš mokiausi skaityti. Supratau, kad mano nemokėjimas iš tikrųjų buvo nervinis sutrikimas. Susidūrus su tokiais popieriais kaip šie, manyje grumdavosi nekantrumas ir nuogąstavimas. Ir tada man kenkdavo nesugebėjimas sudėlioti elementus tinkama

tvarka. Negalėdavau suvokti raidžių, žodžių, sakinių ir pastraipų jų derama tvarka. Tačiau manau, kad dabar perpratau, kaip tai daryti".

Vilkės vaikas neatrodė įtikintas, bet džinas vėl grįžo prie reikiamos vietos ir ėmė skaityti nuostabiai sklandžiai.

Tai, ką jis skaitė, buvo ne laivo žurnalas, kaip mes anksčiau manėme, o kapitono praeities istorija. O buvo ji tokia.

„Nusprendęs patikėti šį pasakojimą popieriui, apskaičiavau, kad iki salos mums liko savaitė, ir prisimenu keistą įvykių seką, kuri mane ten dabar veda, o kartu, sėdėdamas savo kajutėje, bandau įsivaizduoti, kas ir kokiomis aplinkybėmis skaitys šią mano istoriją. Bet spėlioti turbūt bergždžias reikalas. Tad pradedu. Pasakosiu apie kalnų tvirtoves, apie čigonaites, apie vyrus, žiauresnius už visus džiunglių mėsėdžius. Pasakosiu apie slaptą rojų ir iššvaistytą jaunystę. Dar pasakosiu – bet ką čia aiškinti. Jūs patys įvertinsit."

(Klausantis, kaip šturmanas skaito mūsų velionio kapitono istoriją, man toptelėjo, kad kapitonas ją parašė puikiu literatūriniu stiliumi, ir aš čia pat pasiryžau atkartoti tą stilių pagal savo ribotas galimybes, jeigu man kada nors tektų rašyti panašų pasakojimą.)

Bet grįžkim prie sąsiuvinio, kurį skaitė šturmanas.

„Mano gyvenimo paslaptis glūdi mano kilmėje, ir mano istorija skleidžiasi narpliojant šią paslaptį. Nepažinojau nei tėvo, nei motinos – ar bent jų neprisiminiau. Mane rado miške išaugintą meškų. Negaliu skųstis savo įtėviais – jie buvo geri, ne blogesni ir ne geresni už vėliau mano sutiktus žmones. Tačiau atėjo diena, kai aš išmokau vaikščioti stačias ir ėmiau klausinėti žmogiškų klausimų. Kaip aš gimiau ir kodėl esu kitoks nei kiti jų jaunikliai? Kas mano tikrieji tėvai?

Galiausiai meškos man pasakė, kad jų globos metas pasibaigė ir kad jeigu aš noriu sužinoti atsakymus, turėčiau nueiti ir paklausti juodosios meškos, kuri lankosi prie tvenkinio miško pakraštyje.

Ten nuėjęs neradau jokios meškos – tik žmogų, žvejojantį tame giliame tvenkinyje.

– Tu atėjai manęs kai ko paklausti.

– Aš atėjau paklausti meškos.

– Tai čia aš. Iš tiesų aš esu džinas. Meškoms aš atrodau meška, o žmonėms – žmogus.

– Tai aš esu žmogus?

– Žinoma. Ar tik tiek norėjai sužinoti?

– Kas buvo mano tėvai?

– Argi tai iš tikrųjų svarbu? Kūdikystėje žmogus visada gyvūnas, kad ir kaip auginamas. Šiaip ar taip, atsakymas glūdi tavyje. Tau gimstant tavo motina tikrai buvo su tavim. Tikriausiai ir tėvas. Tu tiesiog užgniaužei tą prisiminimą.

– Koks tai prisiminimas, jeigu aš neprisimenu?

– Jeigu prisiminimas neateina pas tave, aš tave nuvesiu pas jį.

Tai taręs, džinas pastvėrė mane sukeltu sūkuriu ir nukėlė prie žemos, saulės nutviekstos šventyklos su kolonada ir parodė į ją.

– Tai – Atminties teatras. Tai – ne spektaklių vieta, o pastatas, skirtas protui lavinti ir panaudoti. Jis puikiai tiks tavo genealoginėms paieškoms. Tačiau turiu perspėti dėl dviejų dalykų. Pirma, kad ir ką darytum, nesileisk sugundomas moters prie durų. Antra, šiame teatre tau leidžiama valgyti, bet neleidžiama gerti.

Tada džinas mane paliko. Jis neperspėjo manęs, kad ponia prie durų bus nuoga, ir ji man taip meiliai nusišypsojo, kad nusprendžiau, jog pirmiau įeisiu į ją, o tik paskui į teatrą.

Galų gale įėjau į Atminties teatrą. Čia ant koncentrinių laiptuotų lentynų buvo hieroglifais išrašyti visų planetų, gyvūnų, laivų, mechanizmų, kūno judesių, retorinių tropų ir topų archetipai, suklasifikuoti ir perklasifikuoti. Nervingai apsukau salę ratu. Paskui įėjau pro kitas duris ir patekau į Nevalingos atminties menę. O, kokie siaubai! Kokie baisingi vaizdai ten buvo išplėšti iš manęs – Šleivasis Žmogėdra, Žiurkiažmogis, Maitvanagis, Sfinksas ir Raguotasis Pranašas. Tačiau būtent ten patyriau tiesą apie savo kilmę, nes senolių balsų erzelynėje išgirdau, kaip man prabyla tėvas.

– Klausykis atidžiai, mano sūnau, nes istorija, kurią ketinu papasakoti, ilga ir sunki...

Aš nuėjau prie stalo menės viduryje, kur buvo patiekti valgiai ir gėrimai, ir klausydamasis valgiau ir gėriau. Balsas mano galvoje nesiliovė kuždėjęs.

– Tiesą sakant, nesumoju, nuo ko pradėti. Gal reikėtų pradėti nuo vidurio? Taip, šitaip bus geriausia. Tad atidžiai klausyk... Naktis buvo tamsi ir audringa, ir aš buvau beveik netekęs vilties, bet pamačiau tolimą šviesą. Užklumpinau aukštyn atvira kalno puse ir radau oloje prie ugnies sėdinčius du tamsius gauruotus vyrus. Paklausiau, ar galiu pas juos prisiglausti. Jie leido ir net pasiūlė maisto, kaip reikalauja jų svetingumo įstatymai. Mums valgant, mane apėmė vidinis virpulys iš baimės, kad jie gali žinoti apie mano vaikystę tarp leopardų. Tada vienas jų nusiriaugėjo ir, pasigręžęs į mane, tarė: „Papasakok..."

Šturmanas, kuris, kaip prisimenat, saloje skaitė šį žuvusiojo kapitono pasakojimą įgulai, taip pat ir man, atvertė puslapį ir įbedė į jį nevilties kupiną žvilgsnį. Paskui vertė dar ir dar, kol tylomis pervertė beveik visą sąsiuvinį. Mes suklusę stovėjome aplink jį ratu. Tada jis nusikeikė.

– Prisiekiu Saliamono antspaudu ir Septyniais broliais miegančiais – ši istorija neturi galo! Aš negaliu visko perskaityti ir neskaitysiu. Siūlau didžiąją dalį praleisti ir eiti prie pabaigos.

Čia vilkės vaikas pertraukė džino skaitymą: „Istorija negali neturėti pabaigos, nes Dievo kūrinija yra baigtinė".

„Teisybė, bet vėliau žmogus išrado begalybę", – atsakė džinas ir nekantriai grįžo prie pasakojimo.

Mes visi protestavome, bet šturmanas nenusileido ir pratęsė skaitymą paskutiniame puslapyje.

„Man išėjus, moteris uždarė duris. Iš pradžių jos nepažinau, o paskui spoksojau į ją apstulbęs. Ji buvo pasenusi – pilvas nukaręs, veidas išvagotas raukšlių.

– Taip, aš ta pati moteris. Atmintis kartais krečia pokštus. Tu išbuvai teatre keturiolika metų. Ar ten tu valgei ir gėrei?

Aš linktelėjau. Ji nusikvatojo ir juokėsi tol, kol ją surietė skausmas. Laukiau, ką dar pasakys.

– Tu krimtai atminties sausainį ir siurbei iš užmaršties gertuvės, – sušvokštė jinai, – arba, sakant paprasčiau, prisiminei praeitį ir užmiršai laiką.

Aš paklaikęs žvelgiau į ją, o ji tęsė:

– O, taip, ir kol tu ten buvai, aš pastojau ir pagimdžiau tau vaiką.

– Kas jam atsitiko?

– Ai, aš jį palikau miško pakrašty. Turiu čia darbą dirbti.

Kiek atokiau stovėjo džinas, kuris meškoms atrodo kaip meška, o žmonėms – kaip žmogus.

– Ilgai užtrukai. Nejaugi buvai toks kvailas ir nepaisei mano perspėjimų?

– Jeigu nebūtum manęs perspėjęs, man nebūtų šovę į galvą, kad ta moteris pasiruošusi būti suviliojama, ir aš nebūčiau suvokęs, kad gėrimas skirtas mane sugundyti.

– Na, ką gi, – tarė džinas. – Taip dažnai atsitinka. Tačiau dabar leisk man tave dar kartą perspėti, ir aš tikiuosi, kad šio perspėjimo tu paisysi labiau negu ankstesniųjų. Tavo sūnus gyvas. Miško pakraštyje jį pasigriebė beždžionės ir augino kaip savą. Yra išpranašauta, kad jis tave nužudys. Man atrodo, kad vienintelė tavo viltis – nustatyti, kas jis, ir pačiam jį nužudyti.

– Bet kaip aš jį surasiu? Tai neįmanoma – aš apie jį nieko nežinau.

– Neįsivaizduoju. Negaliu tau padėti. Nebent... pasaulio pakraštyje yra sala, kurioje galima surasti pasislėpusįjį mokytoją ir paklausti jį bet ko.

Tuo mūsų pokalbis baigėsi. Praėjo nemažai metų, kol aš sukaupiau pakankamai turto, kad galėčiau išsinuomoti laivą ir nuplaukti į savo tikslą. Tačiau labai stengiausi, ir nors džino nebemačiau, jis ir jo paskutinis perspėjimas man neišeina iš galvos; be to, mane, žinoma, skatina prisiminimas apie siaubingą mano tėvo likimą. Išsinuomotas laivas atrodo pakankamai tvirtas, nors jo įgula – pasaulio padugnės ir visiškai nepatikima. Tik šturmanas šį tą žino apie mano istoriją ir šios kelionės tikslą – jis atrodo sąžiningas ir patikimas vyras. Širdis man sako, kad sėkmė jau ranka pasiekiama. Dabar rašydamas girdžiu, kaip vaikinas marse šaukia: „Žemė! Žemė!“

– Štai ir viskas. – Su šiais žodžiais šturmanas nusviedė sąsiuvinį išilgai jūros paviršiaus, ir bangos pasiglemžė jį. Man kilo įtarimas, ir manau, kad ne tik man. Nusivylę ir supykę ant šturmano, mes sugrįžom į laivą ir pakėlėm bures plaukti namo. Laivui ėmė vadovauti šturmanas ir tai darė labai meistriškai – netgi ypač meistriškai, nes užtekdavo jam sušvilpti, ir vėjas atskuosdavo kaip paklusnus šuo, ir nešė mus į Sumatrą bei toliau į Vakarų žemes. Paskui vieną dieną, kelionei einant į pabaigą, kažkas iš įgulos priminė, kad išplaukę iš salos mes nesužvejojom nė vienos žuvies ir kad mūsų laivo vengia visi paukščiai.

– Ką tai gali reikšti?

– Gali reikšti tik tai, kad šitas laivas valdomas blogio jėgos, – atsakė kažkas. Jis išreiškė tai, ką galvojo daugelis mūsų.

Tą naktį mes nusėlinom prie kapitono kajutės, kur dabar miegodavo šturmanas. Ten padvejojom ir užuodėm pro duris prasismelkiantį svilėsių kvapą. Įsiveržėm vidun ir pamatėm, kad patalai vos neįsiplieskę nuo šturmano kūno karščio ir kad jis – ne žmogus, o džinas. Metėmės ant jo ir bandėm įveikti jį, bet jis atvirto į savo siaubingą tikrąjį pavidalą ir išskrido sukeldamas audrą. Aplink laivą trankėsi perkūnas ir žaibavo. Laivas ėmė skęsti. Mirties taurė teko visai įgulai. Tik aš jos išvengiau. Vis gilyn ir gilyn grimzdau sūkuryje, sukeltame skęstančio laivo, kol ėmė rodytis, kad ši jūra neturi dugno, kad aš niekada neišnirsiu ir kad vandens slėgis sutraiškys mano krūtinės ląstą kaip popieriaus gniužulą. Buvau girdėjęs, kad kartais skęstantis žmogus *in extremis* prieš akis išvysta prabėgantį visą savo praėjusį gyvenimą. Toks potyris gali būti visai įdomus. Tačiau turiu pasakyti, kad man nieko panašaus nenutiko, o jeigu ir būtų nutikę, mano būsena buvo tokia bloga, kad nebūčiau atkreipęs dėmesio. Regis, tokios man kilo mintys, kai sūkurys traukė mane į pražūtį, bet staiga įvijos kryptis pasikeitė, ir mane išstūmė į vandenų paviršių kaip kamštį.

Atsidaviau srovėms ir alpuliui. Atsigavęs susivokiau, kad esu išmestas į Beludžių krantą. Štai buvau nuogas ir leisgyvis, žemiausiame savo likimo kreivės taške – tuose pačiuose smėlynuose, kuriuose anksčiau buvau patyręs didžiausią laimę.

Prisiminęs mudviejų duotus pažadus, patraukiau uosto link. Netoli tikslo sutikau malonų pilietį, kuris parsivedė mane namo, aprengė ir, kai atgavau jėgas, atsakė į mano klausimus. Jis žinojo apie merginą, kurią paminėjau, bet ne visą istoriją, todėl manė, kad ją turėčiau išgirsti ne iš jo lūpų. Patarė nueiti ant kalvos pas tokį *santoną* – šventą žmogų, – paaiškino man, kaip jį surasti. Apie mano pamiltą beludžę jis kalbėjo tokiu tonu, kuris kažkodėl man sukėlė nerimą. Tad ilgai nedelsdamas nuskubėjau pas tą santoną.

Santonas pasitiko mane širdingai. Jis man atrodė kažkur matytas. Štai kokią istoriją jis papasakojo.

– Gerai pamenu tą merginą. Ji išvyko iš šito krašto, bet prieš tai apsilankė pas mane ir paprašė išaiškinti sapną. Sapnas buvo paprastas. Ji nuolat sapnuodavo krentanti į bedugnę duobę. Pati sumąstė, kad tai reiškia kritimą į Pragaro prarają ir kad ji prakeikta už neapsakomas nuodėmes.

„Niekai, vaikeli, – pasakiau aš jai. – Vis dėlto tiesa, kad toks sapnas nieko gero nežada. Kritimo sapnas gali turėti tik vieną prasmę. Jis visada reiškia, kad krentančioji yra puolusi moteris, bet tau reikia bijoti savo šeimos ir visuomenės pasmerkimo, o ne Dievo, nes Dievas yra gailestingas ir tokius dalykus vertina kitaip“.

Čia Jolį pertraukė Balianas.

– Santono aiškinimas nesąmoningas, nes aš dažnai sapnuoju krentąs, bet tai juk nereiškia, kad aš esu puolusi moteris!

Jolis gūžtelėjo pečiais ir pasakojo toliau.

– Aš patariau jai palikti vietas, kur ją pažįsta, ir bėgti į gūdų mišką, kur jos nepasieks visuomenės pasmerkimas. Ji apsiverkė, nes nenorėjo palikti tėvų ir nenorėjo palaidoti vilties dar susitikti su savo mylimuoju. Galiausiai, nors ir ne visai suprasdama mano patarimą, ji paklausė, ir aš jos nebemačiau.

Aš jau gręžiausi eiti, bet jis pakėlė ranką stabdydamas mane.

– Palauk. Tai dar ne viskas. Mano akiai buvo aišku, kad ji sunkiai nėščia. Tik dėl savo naivumo pati to nežinojo. Taigi, kai jos sunerimusi šeima surengė paiešką ir buvo surastas jos kūnas, jai mirus nuo išsekimo miško pakraštyje, buvo ženklų, kad ji pagimdė, bet kūdikio ieškotojai nerado nė padujų. Viskas – pasakoti baigiau.

Aš puoliau raudoti. Ir kažkas mane trikdė. Staiga suvokiau, kas trikdo – tas pažįstamas svilėsių kvapas. Mudu nuožmiai susiėmėm (jis išlupo man akį), bet galiausiai nesugebėjau jo sulaikyti (nes džinas keičia pavidalus vieną po kito), ir jis noriai liovėsi apsimetinėjęs santonu, kad ištrūktų iš mano gniaužtų.

Aš susimąsčiau. Ji mirė, jeigu džinas kalbėjo tiesą, bet gali būti, kad mano vaikas gyvas. „Tik surasdamas savo vaiką galiu įprasminti savo iki šiol beprasmį gyvenimą“. Vis dėlto nesumojau, kaip man imtis paieškų. Galų gale pagalvojau apie tuos, kurie rūpinosi manimi kūdikystėje. Sugrįžau pas beždžiones. Paprašiau savo įtėvių pagalbos ir patarimo. Jie atsakė pirmiausia paklausią savo senolių nuomonės.

(– Ir kuo gi taip patrauklios tos istorijos apie kalbančius gyvūnus? – įterpė Jolis savo pastabą. – Matyt, čia pasireiškia mumyse esantis vaikas. Vaikai gimsta veikiami kažkokios gyvūnų magnetizmo galios ir meilei suteikia gauruotos meškos pavidalą, o baimei – didžiulio vabzdžio.)

Manau, jog tie, kas neturėjo garbės tarp jų pagyventi, kaip gyvenau aš, nesuvoks, kad beždžionių visuomenė valdoma tvarkos bei hierarchijos ir kad svarbius sprendimus priima senolių taryba. Laukiau keletą dienų, kol susirinks ta taryba, ir dar savaitę, kol man atsakys. Jie man užminė mįslę ir liepė nesiliauti ieškojus, kol nerasiu, kas ją įmins. Mįslė buvo tokia:

Klausiu apie septynetą jau įvardytų.
Neklystančių, neužmirštamų, kartu ir senų, ir naujų.
Tas, kas vaikšto tame septynete, vaikšto ir gyvenime, ir mirtyje.

Taigi aš, našlaitis ir atstumtasis, be galo klajoju žeme, klausinėju visų tos mįslės įminimo ir ieškau savo vaiko.

Džinas baigė skaityti.

„Dabar aš gailiuosi, kad jį nužudžiau, – tarė vaikinas. – Bet aš čia nesuprantu. Kodėl jis supyko ir kodėl paliejo vandenį?“

„Kitame popieriuje, kurį tau daviau ir kurį tu jam parodei, buvo mįslės įminimas. Štai kodėl jis supyko ir kodėl laiškų rašytojas, susigaudęs, kas yra kas, liepė akmenimis išguiti tave iš kaimo“.

„Nesuprantu. Nieko nesuprantu“.

Tada džinas, atsiėmęs ir antrąjį popierių, pasakė jam mįslės įminimą, apsivertė ant šono ir pavaizdavo miegąs.

Mįslės įminimas nieko neišsprendė, ir vilkės vaikas liko baisiausiai suglumęs, bet jam teko tenkintis tuo, ką turi. Įtemptai galvodamas jis sugrįžo tais pačiais takais ir surado valdovo kelią, vedantį į sultono rūmus. Ten jis papasakojo visą istoriją sultonui ir jo dvariškiams labai panašiai kaip aš tau. Visi daug klausinėjo ir aptarinėjo.

„Keistenybių keistenybės! – sušuko Ruknabado sultonas. – Ką gi visa tai reiškia?“

„Tai reiškia, – tarė protingiausias jo dvariškis, kuris vienintelis atidžiai sekė viską, kas dėjosi, – kad šitas vaikinas yra minkštaprotis, minkštapročio sūnus ir minkštapročio anūkas. – Patylėjęs pridūrė: – Ar jis čia ką nors perprato?“

Dvariškio įvertinimas buvo lemiamas, ir vilkės sūnų visam laikui ištrėmė iš sultono rūmų ir jo žemių.

– Aš visiškai sutrikęs, – tarė princas, manydamas, kad nešikas baigė pasakoti. – Koks čia ryšys?

– Tu nekantrus, – atsakė nešikas. – Pabaigos dar neišgirdai. O baigėsi viskas tuo, kad po daugelio nuotykių ir nesėkmių ištremtasis jaunuolis įsikūrė Bagdade ir ėmė dirbti nešiku. O dabar turiu tau pasakyti, kad tas jaunuolis buvau aš.

– Turėjai įdomų ir spalvingą gyvenimą, – pripažino princas ir susimąstė. Po kurio laiko vėl prabilo. – Dabar, išgirdęs tavo pasakojimą, suprantu, kad tą mįslę ir jos įminimą seniai žinojai, dar prieš sutikdamas Vašo ir stebukladarį krikščionį, ir daug seniau, negu sutikai tą ponią sode.

– Taip, iš tikrųjų, – sutiko nešikas šypsodamasis.

– Bet nieko nedarei?

– Tiesa. Man niekada nešovė į galvą, kad aš ką nors turėčiau daryti.

– Tu tikrai minkštaprotis, – nusprendė princas. – Toks minkštaprotis, kad tau nėra ko tikėtis, jog aš padėsiu tau prasimušti, tik džiaukis, kad išneši gyvą kailį.

Jolis mėšlungiškai išspaudė pastaruosius žodžius ir nutilo.

18

Interliudo pabaigos tęsinio pabaiga

Kaip negražu. Atrodo, kad aš visai sujaukiau šitą istoriją. Man tiesiog bloga iš gėdos ir nuovargio, ir aš dėkoju Dievui, kad viso to nemato koks nors kasasijūnų meistras varžovas. Kad bent Balianas liautųsi klausinėjęs. Aš turiu būti mandagus, bet neabejoju, kad jo pavyzdys kursto kitus. Sukaupsiu jėgas, tikiuosi, jau paskutiniam šuoliui. Bijau, kad šiame epizode nesublizgėsiu...

Stojo tyla. Tada pasigirdo:

– Bet, Joli, aš visai nesuprantu. Tavo papasakota istorija nepaaiškina, iš kur beždžionės žinojo „septynių jau įvardytų“ mįslės įminimą. – Tai buvo Balianas.

Vienuolis pritarė.

– Taip, tai tik dar kartą rodo, kad jos žinojo mįslę.

– Ir kaip išėjo, kad tą pačią mįslę užminė krikščionis mergaitei sode?

Šį kartą Jolis abiem kumščiais sutrinksėjo sau per galvą.

– Oi, koks aš nepataisomas kvailys! Aš praleidau visos istorijos esmę! Na, gerai, sugrįžkim šiek tiek atgal.

Jolis nutilo ir stengėsi susikaupti. Jam nutįso seilė, ir vienas

lašas nusliuogė ant smakro galo, kur pakibo virpėdamas. Paskui, jam pradėjus kalbėti, lašas nukrito.

– Jūs prisimenat, kad žmogus, kuris užaugo tarp beždžionių, pradėjęs ieškoti savo sūnaus, kreipėsi į beždžionių tarybą. Štai ką man reikėjo padaryti – paaiškinti, į ką ir kokiomis aplinkybėmis kreipėsi pačios beždžionės. Pabandysiu tai padaryti dabar.

Jūs taip pat prisimenat, kad kiek anksčiau aš buvau pasišovęs papasakoti „Pasakojimą apie du neūžaugas“, bet mane atkalbėjo – esą pasakojimas per ilgas.

– „Pasakojimas apie du neūžaugas“ ne toks kaip kitos tavo istorijos, trumpos ir paprastos. Jis tikrai perdėtai sudėtingas ir ilgas – jį dar vadina „Labirinto kalbėjimu“. Malonėk dabar nepasakoti.

– Aš ir nepasakosiu, – atsakė Jolis. – Tiesiog norėjau atkreipti dėmesį į to pasakojimo ilgumą, kad suprastumėt, kodėl Iblis, dykumoje pasakodamas šią istoriją krikščioniui, viduryje padarė pertrauką kai kuriems tos istorijos motyvams aptarti. Kadangi Iblis ir atsiskyrėlis buvo linkę prie teologinių temų, netrukus juodu ir sušneko apie tai. Būtent per šį apsikeitimą nuomonėmis Iblis pasakė krikščioniui, kad jis, Iblis, sukūrė pasaulį ir viską, kas jame yra.

„Ir tave sukūriau aš, o ne Dievas, – gyrėsi Iblis. – Aš aprėpiu žmogų ir visus jo kūrinius. Esu visagalis ir visažinis“.

Krikščionis tai užginčijo, ir kilęs kivirčas baigėsi tuo, jog Iblis pareikalavo, kad krikščionis užmintų jam mįslę ar galvosūkį, kurio jis negalėtų išspręsti, nes kitaip krikščioniui teksią nedviprasmiškai pripažinti Iblio visažinystę ir pasaulio sukūrimą Blogio principu. Kai iššūkis buvo priimtas, Iblis pratęsė „Pasakojimą apie du neūžaugas“. Aš tikrai manau, kad turėčiau pateikti jums šiokį tokį supratimą apie šią istoriją, kadangi...

– Ne, Joli. – Bulbulio „ne“ nuskambėjo kaip aimana.

– Gerai, žodžiu, kai pasakojimas galiausiai baigėsi, krikš-

čionis grįžo prie žaidimo su trimis norais, kuriuos jam pasiūlė Iblis (taip, kaip aš jums jau apsakiau). Tik aš nepaminėjau, – kad būtų paprasčiau (to visada siekiu), – jog krikščionis, palikęs dykumą po pirmojo susitikimo su Ibliu ir metęs atsiskyrėlio gyvenimą, kad taptų galingu burtininku, daugelį mėnesių mąstė ir ieškojo galvosūkio, kuris pakirstų Iblio pretenzijas. Paskui, po metų, jis sugrįžo į dykumą su mįsle, kurią manė esant neįmenamą ir patenkinančią jo poreikį palaužti Iblį. (Būtent šia prasme mes sakome: „Kiekvienas klausimas yra atsakymas į kokį nors kitą klausimą“.) Tačiau, prieš išklodamas, kas nutiko, kai krikščionis antrą kartą susidūrė su Ibliu, turiu papasakoti, kur jis rado tokią mįslę, o tam reikia šiek tiek papasakoti apie Vašo.

Tai štai Vašo buvo stebuklingas beždžioniukas, sukurtas krikščionio kerų. Krikščionis žavėjosi juo ir davė jam daug laisvės, bet šią laisvę beždžioniukas išnaudojo apmąstymams. Jis žinojo, kad jį sukūrė burtai ir kad burtai gali jį sunaikinti. Jo būtis atrodė tokia pat netvari ir efemeriška kaip muilo burbulo. Kai krikščioniui nusibosią, jis jį sunaikinsiąs, bet Vašo nenorėjo, kad jį ištiktų toks likimas kaip stiklu maitinamą danielių arba anekdotus pasakojantį homunkulą, tačiau ką jis gali padaryti, būdamas keleto kerėtojo rankos mostų kūrinys? Vieną dieną, prislėgtas tokių niūrių minčių, jis liuoksėjo nuo medžio ant medžio ir atsidūrė sode, kurio dar nebuvo matęs. Apačioje, pievelėje, buvo išsitiesusi jauna ponia. Ji sušvilpė beždžionei ir ženklu parodė, kad ateitų pas ją. (O kad nesukelčiau bergždžių lūkesčių, turiu pasakyti, kad ši ponia ir ta mergaitė sode, kurią vėliau sutiko krikščionis, buvo ne tas pats asmuo. Visai ne tas pats!) Vašo padarė kaip lieptas ir, nusileidęs į pievelę, žemai nusilenkė ir kreipėsi į ją mandagiais žodžiais.

Ponia nusišypsojo. „Aš ieškau šachmatų partnerio, – tarė jinai. – Tu atrodai tinkamas. Tai gal sėskis ir, kol mes žaisim, papasakok ką nors apie save“.

Ir vėl Vašo padarė kaip lieptas ir nė pats nepajuto, kaip ėmė dėstyti jai savo apmąstymus apie mirtingumą bei nuogąstavimus dėl išnykimo atkerėjus.

Ponia užjautė ir buvo linkusi padėti. „Žinai, ką tau reikėtų daryti, – patarė jinai: – pabandyk įtikinti jį, kad, sukurdamas tokią šaunią ir protingą beždžionę kaip tu, jis sukūrė daugiau, negu pats suvokia, – šį tą daugiau negu savo sąmonės atspindį. Užmink jam neįmenamą mįslę“.

„Kad aš nežinau tokios“.

„Aš tau pasakysiu“. Ir ji pasakė.

Beždžioniukas turėjo abejonių, bet parėjęs namo atsitūpė priešais savo šeimininką ir pareiškė, kad jis – stebuklingoji beždžionė Vašo – sugalvojo mįslę, kurios jo šeimininkas niekada neįmins. Beždžionės nuostabai, krikščionis labai susidomėjo neįmenamos mįslės galimybe. Juodu bemat suderėjo: krikščionis pažadėjo, kad jeigu jam nepavyks įminti mįslės, jis niekada neatkerės savo beždžionės. Šitaip Vašo tapsiąs nemirtingas. Tada beždžionė pasakė:

„Klausiu apie septynetą jau įvardytų.
Neklystančių, neužmirštamų, kartu ir senų, ir naujų.
Tas, kas vaikšto tame septynete, vaikšto ir gyvenime, ir mirtyje“.

Krikščionis susimąstė. „Čia reikia pagalvoti, – tarė jis. – Sugrįžk čia kas vakarą, kol aš arba pasakysiu tau mįslės įminimą, arba pasiduosiu. Beje, ką tu veiki dienos metu?“

„Kasdien einu į sodą žaisti šachmatais su jauna ponia. Nieko negali būti padoresnio. Už ją ir augalai aistringesni“, – atsakė beždžioniukas.

Krikščionis atsainiai linktelėjo ir paleido jį.

Beždžionė kas vakarą sugrįždavo į namus pas stebukladarį krikščionį ir kas vakarą krikščionis išsiųsdavo jį nieko neatsakęs. Galų gale krikščionis pripažino pralaimėjęs. „Pasiduodu. Koks atsakymas?“

„Neįsivaizduoju, – prisipažino beždžionė (nes ponia jam nepasakė atsakymo). – Aš galvojau tik apie mįslę, o ne atsakymą“.

„Ak, tu pusgalvi, – suklykė krikščionis. – Kiekvienas kvailys gali sugalvoti mįslę, kuri visai neišsprendžiama! O aš čia visą savaitę kasdien gaištu...“

„Taip ir yra, – atšovė beždžionė. – Septynios savaitės dienos“.

Jis išsigelbėjo. Krikščionis, pakankamai nusiraminęs, pripažino, kad mįslė gera. „Sukūriau protingesnį už save“, – sušuko jis.

Čia Jolis pertraukė save:

– Nesuprantu, ko jis nustebo, nes kas gi nėra girdėjęs tokio pasakotojo, kuris kvailesnis už savo sumanytą pasakojimą?

Iš tikrųjų jis sukūrė pabaisą, nes jųdviejų suderėjimas reiškė, kad, krikščioniui išsižadėjus savo magiškųjų galių ir vėliau mirus, beždžionė išliko ir įgijo nepaprastą statusą bei galią. Na, o krikščionis, praėjus kiek mažiau nei metams, sugrįžo į dykumą ir pateikė mįslę Ibliui, ir šis žaibo greičiu išpyškino teisingą atsakymą. Krikščionis buvo sugniuždytas ir jam teko pripažinti Iblio visažinystę. Nors jis dar turėjo nepareikštų norų ir jo dar laukė daug nuotykių, nuo tos akimirkos tamsus šešėlis jam užgulė širdį. Nors ta mįslė jau dukart jam buvo pakišusi koją, – Vašo su ja laimėjo laisvę, o Iblis ginčą, – krikščionis, žinia, pasinaudojo ja ir trečią kartą – su ponia sode, ir vėl tai baigėsi blogai. Štai jums istorija apie mįslių varžybas tarp beždžionės, krikščionio ir velnio.

Jolis pergalingai apsidairė.

Bet dabar Balianas jau buvo įgudęs įžvelgti spragą.

– Vis dėlto man neaišku. Iš kur ponia sode gavo tą mįslę? Ir kaip ta mįslė išplito tarp beždžionių?

– Aha! Taip, mums reikia truputį sugrįžti atgal, jeigu tu reikalauji, kad būtų išdėstyta kiekviena smulkmena. Prisiminkim beždžiones, kurios žadėjo padėti žmogui, ieškančiam savo

vaiko. Jų senoliai sušaukė tarybą aukštai kalnuose. Buvo labai šalta, tokiame šaltyje gali...

Čia Bulbulis taip tarsi suaimanavo, tarsi nusižiovavo, kad užgožė keletą žodžių.

– ...tuo labiau paprasta beždžionė. Daug negaišdamos, jos priėjo prie išvados, kad, norint padėti jų įvaikiui dėl jo, regis, neįgyvendinamo siekio, reikia protingesnės galvos negu jų.

Tada prabilo senolis, matęs daug pasaulio. „Mes stokojam žmonių išprusimo ir patirties – reikia tai pripažinti. Bet kai aš buvau Bagdade ir soduose vogiau bananus, pamačiau vieną tokį iš mūsų giminės, kuris – neabejoju – mums gali padėti, nes jis sėdėjo sode ir ne tik šnekėjosi su viena ponia, bet ir žaidė šachmatais su ja“.

Kiti sutiko, kad tai tikrai turėtų būti ypatinga beždžionė, ir nieko nelaukiant į Bagdadą buvo išsiųsta delegacija. Jie labai nesunkiai surado sode beždžionę ir paaiškino kilusią bėdą. Vašo klausydamasis vis labiau ir labiau įsitikino, kad to žmogaus siekis beviltiškas. Tačiau jis norėjo pasirodyti išmintingas. Todėl ta fatališkai miglota orakulo maniera, kuriai pasidavė jau ne vienas šios istorijos veikėjas, pasakė „septyneto jau įvardytų“ mįslę ir pridūrė: „Sakykit jam, kad klajotų po miestus ir kaimus ir visiems, ką sutiks, užmintų šią mįslę. Tik radęs ką nors, kas įmins mįslę, gali liautis ieškojęs. Tada jo klajonės tesibaigia“.

Tai sakydamas Vašo manė, kad sūnaus jis niekada nesuras, nes tuomet jis buvo ką tik išgirdęs mįslę iš ponios sode, tad ir mįslės įminimas, ir to žmogaus siekis jam atrodė vienodai neįmanomi.

O jo klausiusios beždžionės suprato, kad asmuo, kuris įmins mįslę, ir bus to žmogaus sūnus.

O tas žmogus, išklausęs mįslę ir beždžionių parneštą žinią, suprato, kad jeigu jis suras, kas įmena mįslę, jam nebebūsią ko tikėtis, nes tai būsiąs ženklas, kad jo paieškos beviltiškos.

Todėl jis suirzo ir išmetė puodelį, kai mįslę įminė vaikinas, augęs tarp vilkų.

O Iblis, slypėjęs už viso to, sumanė taip, kad mįslė bus įminta ir sūnus surastas tik tėvo mirties kaina.

Tai buvo mirtina prasmių gausa.

Dabar aš noriu atskleisti Iblio vaidmenį šioje istorijoje. Džinai čia buvo skirtingos Iblio apraiškos, nes nors jo vardas ir išvaizda – legionas, jo piktybiškoji esmė – viena. Iblis buvo džinas dantytoje oloje, šturmanas laive, džinas, žvejojantis tvenkinyje, santonas ant kalvos – tai vis Iblis. Be to, jis buvo pasivertęs šachmatininke sode, kad sužlugdytų krikščionį. Iblis įminė mįslę todėl, kad pats ją sugalvojo. Visa ši istorija yra jo sumanyta ir sužaista.

– Tai kodėl Iblis sumeistravo įvykių grandinę, kurioje Vašo perdavė mįslę beždžionių tarybai, o šioji – žmogui, augintam beždžionių, ir tuo pat metu padarė taip, kad vilkės vaikas įmintų savo tėvo mįslę? Ar vien iš piktybiškumo? – paklausė Balianas.

– Ne, nors tikra tiesa, kad Iblis mėgaujasi žmonijos kankinimu. Ne, čia dalykas susijęs su lemtingumu. Ar jūs žinot tą garsią seną istoriją apie žmogų, kuris nukeliavo į Bagdadą, kad išvengtų mirties?

– Nereikia, Joli, prašau tavęs, – paskubom įsiterpė Bulbulis.

– Na, žodžiu, Iblis norėjo parodyti lemties keistumą. Kas gi yra lemtis, jeigu ne schema? Iblio akimis, žmogaus gyvenimas beprasmiškas. Todėl Iblis sumanė jam bent schemą suteikti. Iblio mąstysena tvarkinga, ir ši mįslė (glausta mintis, pateikta silogizmo forma) jam patinka.

Taigi, šiaip ar taip, būtent Vašo perdavė velnio mįslę beždžionių tarybai, ir beždžionės ją vertina iki šiol.

Balianas nerimo:

– Tu sakei, kad tai – pamokomoji linksmųjų dervišų istorija. Kokia čia pamokanti mintis?

Jolis perskrodė pirštais plaukus (tai buvo sunku, nes plaukai buvo sulipę nešvarumais) ir tada atsakė:

– Kai kas įsivaizduoja, kad kai kurių istorijų moralė ta, jog už klausimą baudžiama, kitose istorijose baudžiama už tai, jog neklausiama. Todėl blogų padarinių turi ir veiksmas, ir neveiklumas. Kiti įsivaizduoja, kad čia alegorine forma kalbama apie vaiko sumišimą dėl lytinio akto. O man pačiam visada atrodė, kad tai gana paslaptinga parabolė apie perėjimą nuo žodinės prie rašytinės kultūros, bet gal tai tiesiog mano amato nulemtas požiūris.

– Visa tai labai pinklu, Joli, – tarė vienuolis. Ir padvejojęs pridūrė: – Tačiau tokia prasmių ir aiškinimų gausa yra tas pats, kas prasmės nebuvimas.

Balianas nebenorėjo klausti, bet galiausiai nesusilaikė.

– Aš dar neperprantu dviejų dalykų, Joli. Kas nutiko mergelei miške – tai, kuri permiegojo su vilkės vaiku, kai tas leidosi į žygį, ir ar neliko Ibliui dar vienas noras?

Bulbulis apsižliumbė, bet Jolis atsakė:

– A, taip, „Miško mergelės ir jos pagimdyto sūnaus nuotykiai“. Painoka istorija, bet turiu ją papasakoti.

Ir jis papasakojo. Klausytojams skleidėsi stebuklas po stebuklo – tai buvo pasakojimas apie skrendančius žirgus, vaiduoklių pilis, pagrobtas princeses, grėslius neskraidančius paukščius, svaiginančius eliksyrus ir beždžiones: skaičiuojančias beždžiones, žudančias beždžiones, pamėkliškas beždžiones, karūnuotas beždžiones ir beždžiones, ryjančias save – bet, o Dieve, kaip Balianui norėjosi miego!

Galiausiai jis užmigo. Sapnavo, kad virš jo palinko raukšlėtas ir apsilaupęs veidas. Krūptelėjo supratęs, jog tai Zuleika, smarkiai nusigrimavusi, kad atrodytų kaip sukriošusi senė, ir jog ji laukia, kol jis atsikels.

– Eime, – tarė ji. – Truputį pasilinksminsim.

Jie išėjo iš Zuleikos būdos, ir jis nustebo pamatęs, kad yra ankstyva popietė, prekyba aprimusi, o krautuvininkai gatvėse šlaksto vandenį, kad nekiltų dulkės. Juodu isskubėjo iš prekybinės dalies link vilų ir smagumų rūmų, išsidriekusių aplink Dramblio ežerą.

– Pakelk mane, – paprašė Zuleika.

Balianas stumtelėjo jos sėdynę. Ji užsirangė aukštyn, paskui ištiesė jam ranką, ir štai jie jau sėdi ant sienos, juosiančios vienų rūmų sodą. Buvo smagu vėl pasijausti išdykusiais vaikais. Jis pagalvojo, ar čia juodu atėjo vogti iš sodo. Abu patyliukais nušoko į krūmus. Jiems ropojant tuneliais po nusvirusiomis šakomis, ėmė lynoti. Sodo viduryje ant pagalvių buvo išsitiesusi žmogysta. Balianas atpažino moterišką davadaro stotą.

Dulksna buvo tokia menka, kad davadaras, nugrimzdęs į snaudulingas svajas, jos nepaisė. Krūmuose sumirgėjo pamėkliški vaivorykščių nėriniai. Iš žalvarinės smilkyklės, šildančios ir drėkinančios davadaro opijų, kilo garai.

Medžiuose Balianui už pakaušio pasigirdo tarškėjimas. Užvertęs galvą, jis pamatė beždžioniuką ir šalia jo, sėdintį ant tos pačios šakos, žmogų sučiurusiu baltu turbanu ir apsiaustu. Pastarasis nušoko prie jųdviejų ir ėmė šnibždėtis su Zuleika. Iš kitos sodo pusės atsklido juokas, ir netrukus iš už pergolės atitipeno dvi merginos.

Zuleika parodė jas.

– Chatuna ir Zamora, – sušnibždėjo jinai.

Merginos prisėlino prie davadaro opijaus taurės ir, prisisėmusios rieškučias, vogčia nusliūkino atgal, ir, traukdamosi tolyn į sodą, ėmė čiaumoti. Sodo pakraštyje kilo trumpos peštynės dėl hamako, kuriame netrukus įsitaisė Zamora ir vangiai rąžydamasi užmigo. Chatuna sugrįžo į gėlyną ir ėmė vaikštinėti palei jo vandentakius. Vandentakių sankirtoje buvo žuvų tvenkinys. Chatuna stabtelėjo ir, atsispindėdama vandens paviršiuje, žvalgėsi į žuvis.

Zuleika atsigręžė į Balianą.

– Lauk ir žiūrėk. Ateis tavo eilė.

Tada ji išlindo iš krūmų ir, tyčia raišuodama, nukėblino prie merginos. Chatuna verkė, ir jos ašaros tekšnojo į vandenį. Zuleika priėjo arčiau, atsistojo merginai prie peties ir pasilenkusi pažvelgė į tvenkinį.

Chatuna, užuot atsigręžusi, prabilo tiesiai atspindžiui.

– Senoji moterie, ką tu čia veiki?

– Atėjau ieškodama tavęs arba tavo sesers. Esu čia tam, kad patenkinčiau visus jūsų troškimus.

– Tu nepanaši į tokią, kuri patenkintų visus mano troškimus, – tarė Chatuna, įdėmiai nužvelgdama sulinkusią apsisiautusią žmogystą.

– Norėjau pasakyti, kad galėčiau parūpinti jums visus troškimus, – skubiai pasigirdo atsakymas.

– Čia jau kas kita. Ar tu opijaus sukeltas regėjimas?

– Jeigu nori, taip. Kodėl tu verki?

– Mūsų tėvas laiko mus uždaręs šiame sode. Jis niekada neleis mums ištekėti.

– Gerai pasakyta: „Kai mergaitei prasideda mėnesinės, arba išleisk ją už vyro, arba palaidok“, – Zuleika šį posakį išvogravo kimiu balsu ir nešvankiai sukrutino pirštais.

– Teisybė. Vyrai ir laikas aplenkia šį sodą. – Chatuna paniro į melancholiškas mintis, o paskui atsigręžė į Zuleiką. – Ir ką gi tu man nori parduoti arba pasiūlyti?

– Siūlau, ko tu geidi – vyrų.

– Ar tokia sena boba dalija vyrus, kaip kiti – duonos pluteles skurstantiems ir vertiems?

– Aš tau siūlau septynis vyrus. Kurį tik tu nurodysi iki šito skaičiaus, aš parūpinsiu tau ir atvesiu į šį sodą, kai tavo tėvas miegos. Šitą vietą galiu paversti tikrais spąstais vyrams.

– Senoji moterie, tu man visa tai siūlai? Kodėl?

– Aš turiu draugą. – Čia Zuleika sušvilpė, ir iš krūmų išlin-

do žmogus su turbanu. Chatuna įtariai dėbtelėjo į jį. – Ir jis turi draugą. Jo draugas labai bjaurus, gauruotas, kreivais dantimis.

Žmogus su turbanu vyptelėjo atsigręžęs į krūmus. Balianas pasišlykštėjęs pakėlė žvilgsnį į beždžionę. Beždžionė droviai pažvelgė žemyn.

– Ir už tai, kad aš pergulėsiu su septyniais, kurių geidžiu, turiu pergulėti su vienu, kurio niekas negeidžia?

– Ne, mes taip nedarom. Mes norėjom pasiūlyti žaidimą fantais. Jeigu tie septyni norės tavęs ir tu jiems visiems suteiksi orgazmą, tada mes užmokesčio iš tavęs neprašysim. O jeigu tau nepavyks, turėsi pergulėti su mūsų draugu.

– Tai juokinga. Jie visi gulės su manim, nes aš graži.

– Žinoma, graži.

– Aš manau, kad tu esi džinas. Džinai pamišę dėl tokių žaidimų.

– Jeigu nori, taip.

– Bet kokį vyrą, kurio geidžiu! – Ji suplojo rankomis. – Štai ten yra grotelės. Aš rinksiuosi iš ten.

Žmogus su turbanu atsisėdo ant laiptų. Zuleika nuskubėjo paskui Chatuną šaukdama jai:

– Dar vienas dalykas. Kad ir ką darysi, nieko nesakyk tiems vyrams, nes kerai išsisklaidys. Ir atsimink – turi septynis pasirinkimus. Neskubėk.

Davadaras per miegus neramiai sukrutėjo. Grotelės buvo tolokai, ir dabar Balianas nugirsdavo tik jų audringo pokalbio nuotrupas.

– Viena būtina sąlyga. Jo užpakalis turi būti nestoras.

– Man visada atrodė, kad svarbiausia – rankos.

– Neįmanoma iš anksto nuspėti, ar jo krūtinė bus plaukuota.

– Man reikia pasirinkti kuo įvairesnių.

Apdujęs nuo kaitros jis sėdėjo krūmuose ir klausėsi. Saulė jau buvo nusėdusi už namų, bet dienos šiluma kilo iš žemės.

Beždžionė medyje atsainiai žiaumojo bananą. Laikas bėgo, užėjo prieblanda, ir ūksmėje pasklido rožių kvapas. Galų gale...

– O kaip va šitas? Jeigu šitą paleisiu, ar rasiu kitą tokį gerą? – Chatuna išsirinko pirmąjį.

Zuleika nuskubėjo ir išėjo pro šoninius vartelius. Chatuna sugrįžo laukti prie žuvų tvenkinio. Zuleika sugrįžo vesdamasi už rankos jaunuolį užrištomis akimis. Raištį nuėmus, atsidengė jo gražios it gazelės akys. Juodu su Chatuna tylomis nuėjo į vasaros paviljoną. Jaunuoliui grįžtant, žmogus su turbanu užėjo jam už nugaros ir trenkęs lazda jį apsvaigino.

Ši eiga buvo pakartota. Antras išrinktasis buvo pirklys indas, trečias – lieknas beduinas, ką tik atvykęs iš kaimo. Galiausiai Balianui nusibodo, ir, išėjęs iš krūmų, jis leidosi vogčia apžiūrinėti sodo. Jo lengvo lunatiško pėdinimo garsas grimzdo kurtinančiame cikadų svirpime. Sodo prieblandoje jo akį visur traukė ir stebino voratinkliai ir lapijos gijos bei raizginiai, kurie jam atrodė nusileidę iš dausų, kad susietų augaliją su žvaigždėmis. Šitaip šliaužiantieji augalai ir vijokliai lipa sienomis ir pinučiais žvaigždžių link, jų augalines aistras kurstant neregimoms jungtims. Nebematomų gėlių kvapai į jį dvelkė ezoterinėm savybėm, ir jis jautėsi žengiąs per tamsų astralinių įtakų lietų. Atvirose sodo erdvėse viešpatavo davadaro vaškinė kaukė, miegantis veidas, kuris, nulietas mėnesienos, rodėsi lyg šiurpus šios vietos totemas. Balianas privengė šio ploto ir sėlino iš tankmės į tankmę – rytinių platanų, tuopų bei kiparisų – vaismedžių link.

Vaismedžių sode tarp skarotų medžių su nusidabrintais apelsinais buvo ištiestas Zamoros hamakas. Jis atsistojo šalimais taip, kad apšviestas buvo tik profilis, tarsi būtų pusė žmogaus. Tai buvo pavojinga. Kas, jeigu ji pabus?

Chatuna šaukė Zuleikai, kad jai atvestų juodaodį. Zamora pabudo. Žvilgsnis atrodė nesutelktas, bet lūpos prasivėrė ir prabilo.

– Kas tu toks? Kur tarnai? Ar tu – opijaus sukeltas regėjimas?

Jis pajuto baimingą virpulį, bet nurimo patikinęs save, kad šiame keistame sapne jam nėra ko prarasti. Koks skirtumas, ką jis pasakys?

– Jeigu nori, taip. Esu čia tam, kad patenkinčiau visus tavo troškimus.

– Aš neturiu troškimų. Aš visai nebenoriu judėti ar ką nors daryti.

Ir iš tiesų ji atrodė labai patenkinta. Matyt, naktinio vaiduoklio vaidmenyje aš niekam tikęs, – pamanė jis.

Kažkur tolumoje Chatuna šaukė:

– Bet aš noriu franko! Noriu netikėlio franko!

Zamora su Balianu nusišypsojo mįslingai sutartinėmis šypsenomis – tai yra Balianas nusišypsojo kartu su ja, bet nežinojo kodėl. Zamora atidžiau į jį pažvelgė.

– Tu nesi opijaus sukeltas regėjimas. Patrink rankas.

Balianas patrynė. Jo delnų prakaite pasirodė nešvarumų siūleliai arba kirmėliukai.

– Taip ir maniau. Tu – žemės padaras. Kaip ir daržovės, mes visi gimstam iš žemės ir turim tuos pačius žemus poreikius. Bet prieš tau mane pažadinant aš mačiau tikrą regėjimą. Priešais mane stovėjo moteris. Jos veidas buvo baltas kaip plėnūnė, o rankoje ji laikė peilį. Ji užminė man mįslę. Mįslė buvo tokia:

Mano sesuo buvo mano motina.
Mano tėvas manęs nepradėjo.
Niekada nebuvau kūdikis, niekada neužaugau.
Kas aš?

Ar tu gali ją įminti?

Jis papurtė galvą.

– Nelabai koks tu mįslių spėjikas, – sumurmėjo jinai.

– Ar aš beždžionė, kad spręsčiau galvosūkius? – papriekaištavo jisai, bet ji jau vėl ėmė snausti.

Jis vis dar stovėjo žvelgdamas į jos apsiblaususį veidą, kai iš paviljono pusės kažkoks balsas sušuko angliškai:

– Aš pažįstu tave.

Pasigirdo peštynių garsai ir sunkus dunkstelėjimas. Balianas ėmė bėgti sienos link, bet priešais jį tamsoje išdygo Zuleika.

– Sustok. Viskas gerai. – Vis dėlto jam pasirodė, kad jos veidas įsitempęs. – Bet ji dar nori franko, – tęsė jinai. – Tai ir bus tavo proga.

Eidami vasaros paviljono link, jie praėjo pro giliai ilgoje žolėje gulinčią žmogystą. Ji atrodė kažkuo podraug labai keista ir labai pažįstama. Balianas nesugebėjo aptikti savo nerimo priežasties, nes Zuleika jį skubino ir šnypštė jam į ausį:

– Nešnekėk. Prisimink, ko aš tave mokiau. Tegul tai bus tavo pamokų išsipildymas. Galų gale metas išleisti gyvatę.

Paviljone tvieskė žibintai. Juodu įėjo ir ji pristatė jį Chatunai.

– Jis liesas, aš suprantu, bet pažvelk į akis, be to, jis mokosi imsako ir yra neapipjaustytas!

Chatuna atrodė sunerimusi, bet vis dėlto išspaudė linktelėjimą. Būdamas arti, jis atidžiau į ją įsižiūrėjo. Ji atrodė kaip toji ponia su povo vėduokle. Tačiau tai buvo tik panašumas – deja, ne tapatybė. Pusė aido. Jis išsinėrė iš savo skarmalų.

– Dabar žiūrėk, – tarė Zuleika žmogui su turbanu. Jis numykė. Iš apsiausto klosčių ji išsitraukė smėlio laikrodį.

Po pirmojo apsikabinimo Balianas merginos kaip ir nematė, nes pradėjo ritualą, kad išsirangytų gyvatė. Kobra kyla vija po vijos – pilvu, krūtinės ląsta, skausmingais ritmiškais grybštelėjimais apsiveja stuburą. Jai įsliuogus į kaukolę, išsiskleidžia skydas ir prasiveria nasrai. Jos galva įsimauna į Baliano galvą kaip ranka į pirštinę.

Jis susivokė žvelgiąs gyvatės akimis į du skirtingus sodus. Perspektyvos nebuvo. Jis buvo nuo visko atsiribojęs. Jojo ant

gyvatės. Iš pradžių ekstazės apimtos Chatunos akys išsiplėtė, paskui užsimerkė. Smėlio laikrodį apvertė, paskui dar kartą. Protarpiais jis išgirsdavo beždžionės tarškėjimą. Klausėsi keliu einančių šiukšlininkų šūksnių ir sode medžiojančių pelėdų ūbavimų. Galiausiai jinai apalpo. Jis juto savyje augančią gyvatės jėgą. Jo nugara įsitempė it styga, o burna prasižiojo baisia grimasa.

Pagaliau ji atsimerkė ir suklykė bandydama nustumti jį:

– O, Dieve, negi tai niekada nesibaigs?

Tada šūksniu atsiliepė davadaras, ir iš visur ėmė bėgti tarnai. Balianas pats nesugebėjo judėti. Žmogus su turbanu trinktelėjo jam, ir juodu su Zuleika atplėšė jį nuo merginos. Šoniniai varteliai jau buvo saugomi. Balianą perstūmė, kone permetė per sieną. Žmogus su turbanu lipo paskutinis. Jis atsistojo ant sienos ir padeklamavo:

– Tambūrinas sulūžo, meilės paukščiukai išsilakstė. Cha, cha, cha! – Ir dar: – Bus Jo Prakilnybei apie ką pagalvoti, – tarė šokdamas žemyn prie kitų dviejų.

Davadaro tarnai jau visai priartėjo. Gatvės buvo neįprastai tuščios. Ir vėl jį vejasi, ir vėl jis naktį bėga gatvėmis. Atkartojimas ir vėl buvo iškreiptas, nes šį kartą su juo bėgo du bendrininkai, neskaitant beždžionės, liuoksinčios šalia jų. Jie bėgo į pietus, Citadelės link. Kelias buvo netolimas, ir netrukus jie atsidūrė Citadelės papėdėje, prie hipodromo, ir čia paaiškėjo, kodėl gatvės ištuštėjusios.

– Išsigelbėjom, – tarė Zuleika. – Dabar jie mūsų niekaip nesuras.

Aplink hipodromą jau buvo susirinkusios minios žmonių. Aikštėj žaižaruodamas ridinėjosi ugninis lėtai degančio medžio kamuolys. Tamsybėje strimgalviais dundėjo raitelių žirgai. Deglų šviesoje sultonas ir jo pareigūnai žaidė polą. Hipodromas buvo apjuostas pažų su livrėjomis – vieni laikė liepsnojančius deglus, kiti atsargines polo lazdas. Priešinguose

aikštės galuose geltonomis ir juodomis įvijomis dryžuoti virpstai viršuje buvo ištepti derva, skaisčiai liepsnojančia nakties tamsoje. Po kiekvieno įvarčio nuskambėdavo gongas. Po kiekvieno sultono įvarčio suskardėdavo trimitai. Pasibaigus kėliniui, per aikštę jodavo muzikantai, mušdami litaurus. Naktį žaidimas virto pavojinga pramoga, o minia buvo įaudrinta.

Spūstyje jie buvo saugūs. Spaudžiamas iš visų pusių, jis laikėsi ant kojų. Kaukšint lazdoms ir muzikos ritmui, jis įsisvajojo.

Čia, Kaire, žmonės yra laiko švaistymo meistrai, – pamanė jis. Nuo tų nakties istorijų ir žaidimų jam dabar darėsi bloga. Jis prisiminė, ką jam sakė Emanuelis: „Tarp Rytų kraštų gyventojų dėl karščių ir dykinėjimo plinta paikos ir mirtinos fantazijos“. Staiga jis suvokė, kodėl ta žmogysta, gulinti davadaro sode, atrodė keista. Ji buvo negyva. Ir kodėl pažįstama. Tai buvo Emanuelis.

Ir štai jis jau stovėjo vienas Bain al Kasreine. Jį supo minia, bet minia miegojo. Milijonai akių buvo užmerktos. Žmonės miegojo stovėdami, klūpodami ir sėdėdami. Kairas sustingo. Net vandens lašas, krentantis nuo vandens pardavėjo ąsočio, pakibo ore, sustingdytas letargijos. Balianas niuktelėjo vandens pardavėją. Tas neramiai sukrutėjo per miegus, kažką burbtelėjo, bet nepabudo. Blėstančioje šviesoje Balianas ėjo miegančia gatve, stypseno bijodamas sutrikdyti įmigusią minią, judėjo Citadelės link. Niekas netrikdė jų ramybės. Citadelės vartai buvo užtverti sukryžiuotomis ietimis, kurias laikė apmirusios rankos, ir Balianas prasispraudė pro jas. Viršūnėje jis atsigręžė ir išvydo miestą, sustingusį judesyje, belaikėje katatonijoje. Jis patraukė į sosto menę. Sosto menėje stingios dvariškių pozos sėlinančiam anglui bylojo apie miego vulgarumą – jo bejėgiškumą ir nenuovokumą.

Jis nustypino prie sosto ir ištiesė ranką prie karūnos ant Kaitbėjaus galvos, pasišovęs ją pasiimti, bet tada sapniškomis menėmis aidu nugriaudėjo balsas:

– Dabar viskas priklauso man!

Ir prie jo išsitiesė milžiniška gauruota ranka, pastvėrė jį ir iškėlė virš Citadelės. Balianas susivokė žvelgiąs į akis Melancholijos Beždžionei.

– Dabar tu pamatei, kad visi jie miega. Jie paseno nesubrendę. Jie norėjo juoktis, ir aš prajuokinau juos, bet tai buvo niekam tikę žmonės.

– Buvo?

– Buvo. – Gauruotoji ranka pastatė jį ant dulkino duobėto kelio. – Kol tu gaišai laiką su apkerėtais sapnais ir istorijomis, o jie miegojo, praėjo milijonai metų, ir Kairas numirė. Ar šie akmenys prabils?

Balianas tylomis papurtė galvą.

– Akmenys prabils. – Gerklingas balsas skardėjo tuštybėse. – Niekas nesugriauta iki galo. Pakankamai giliai pasikasęs, atrasi Kairo tūkstantmečio isterijos ištakas. Miestas yra kaip sąmonė. Jo nuopuolio šaknis galima aptikti praeities vaizdiniuose ir žodžiuose, kolonų liekanose ir beveik išdilusiuose įrašuose. Pasikasęs atrasi kelius, kurie sukasi į save, akmeninius basiliskus bei gorgones ir visur arabeskas, – kristališkus gipsinės lapijos raštus, organinę gyvybę, virstančią mirtimi, – šliaužiančias pastatais kaip nuodinga gebenė. Čia matai kartu ir griuvėsius, ir tų griuvėsių priežastis.

Balianą, einantį dulkinu horizontu, apėmė panika.

– Aš noriu sugrįžti.

– Žinoma, sugrįši.

Ir jis grįžo – nusileidęs nuo Beždžionės lygio, vėl susitiko lunatiką lyno akrobatą, Karagozą, Šiką su Satichu, Barfį su Ladū ir galiausiai Zuleiką. Zuleikai jis pasiguodė:

– Visos mano baimės kyla iš to, kad aš niekada nežinau, kur pabusiu.

Jis pabudo rūsyje. Jo kelionės galą raudonu tašku žymėjo kraujas.

– ...burtininkas, nusprendęs, kad jeigu jis jo neturės, tai niekas neturės, nukirstas vaikino galūnes permetė per sultono tvirtovės sieną.

Jolis tebekalbėjo baltų putų apjuosta burna, bet Balianą pažadino Korniu sugrįžimas į rūsį. Šašuoti balti Korniu pirštai, regis, meiliai prisiglaudė Joliui prie kaklo. Tada jie ėmė gniaužti. Tarsi apdujęs iš baimės triušis, Balianas žiūrėjo, kaip Jolis smaugiamas. Akys išsprogo, veidas pamėlynavo. Jis būtų puolęs gelbėti Jolio, bet, matydamas, kad Bulbulis ir vienuolis nieko nedaro, ir jis pats nieko nedarė.

Kai viskas baigėsi, Korniu aikštingai pažvelgė į Balianą.

– Aš turėjau tai padaryti. Jis buvo ligotas padaras, tikrai. Jį užvaldė didžioji beždžionė, o didžioji beždžionė yra Kačių Tėvo būtybė.

Vienuolis iš po gobtuvo mirktelėjo Balianui. Balianas buvo toks sukrėstas, kad niekaip neatsakė.

– Šį kartą jis būtų nusikalbėjęs iki mirties, – tęsė Korniu, – ir jus laikęs pakerėtus, bet aš jums visiems turiu darbo. Artėja lemiama valanda. „Taigi budėkite, nes nežinote, kada grįš namų šeimininkas: ar vakare, ar vidurnaktyje, ar gaidgystėje“.

– Jūs turit man darbo?

Narčios akys spygsojo į Balianą.

– Tam tikra prasme. Aš noriu, kad tu nueitum pas Kačių Tėvą ir leistumeisi jo gydomas.

– Aš nenoriu ten grįžti.

– Nelabai gali pasirinkti. Anksčiau ar vėliau Tėvas arba Veinas tave sučiups. Medžioklė prasidėjusi. Gali pasakyti Kačių Tėvui, kad mes apžiūrėjom tave ir paleidom – gal jis turės apie ką pagalvoti.

Vienuolis šarvojo Jolį. Bulbulis toliau rašė. Iš rūsio tamsos Balianas iškopė į prieblandą. Kai jį nulydėjo iki Miego namų, jau buvo gili naktis. Jis kuo garsiau pasibeldė į duris, nusibrozdindamas krumplius, ir kadangi niekas neatsiliepė, užmigo palei duris. Palydovai paliko ten jį gulintį.

19

Kairo lobiai

Gaila, kad raupsuotasis riteris mane smaugdamas nepagalvojo, ką darąs. Kasasijūnams yra maksima, kad mirusieji nepasakoja istorijų, ir, deja, iš tikrųjų pasakotojo mirtis vidury jo paties pasakojimo kelia ypatingų keblumų. Niekas nėra bandęs nuneigti kasasijūnų sprendimo šiuo klausimu. Mirtis pašalina žmogų iš šios gildijos narių tarpo.

Grįždamas prie to, ką sakiau pradėdamas visą šią istoriją (ir nemaniau, kad tai bus mano mirties istorija), turiu priminti, kad pastaruoju metu, kai eidavau gulti anksti, kad paskaitęs užmigčiau, man neduodavo miego nepaaiškinami baugulìai. Kad nepaaiškinami, tai nereiškia, kad nenusakomi – o dabar jie jau nebeatrodo tokie nepaaiškinami. Tad nupasakosiu tą fantaziją, dėl kurios tysodavau savo guolyje paraudusiomis akimis, be miego. Buvo šitaip.

Vokai apsunksta, galva atkranga, nuobodi knyga iškrenta man iš rankų, akys užsimerkia. Kvėpavimas darosi lėtas, gilus ir tolygus – paskui tarytum visai sustoja. Rytą, kai neatsikeliu įprastu laiku (paprastai mane pažadina muedzino šauksmas), ateina koks nors susirūpinęs draugas, tarkim, Bulbulis, arba veikiausiai mano sesuo Marija ir bando mane prižadinti, o kai aš nereaguoju, pasiklauso mano širdies, paskui kvėpavimo. Regis, abu jie sustoję.

Pasigirsta pirmasis riksmas, ir mano veidą sušlapina kažkieno ašaros. Paskui – gedėjimo rypavimai, laidotuvių apeigos, susispietęs būrelis žmonių, žvelgiančių į mane, suvystytą įkapėse. Ant mano kūno numetamos saujos žemių, paskui kastuvai. Saulė dingsta.

Ir tik tada aš pabundu ir pajuntu mane slegiantį drėgnos žemės svorį. Taip. Palaidotas gyvas! Mano šauksmą slopina itin ankšta erdvė. Kruvinos rankos išsivaduoja iš suvystyto audeklo ir nagais drasko žemę. O, ar yra žmogus, kuris, visa tai įsivaizduodamas, gali lengvai sau užmigti? Ir kuris žmogus yra gavęs tvirtą patikinimą, kad nepabus tokioj padėty?

Tiesą sakant, kas gi yra įsitikinęs, kad apskritai pabus? Ta tuščia frazė: „Jį ištiko lengva mirtis miegant...“ Gerai pagalvojus, kas gali būti baisesnio kaip mirti nuo miego, mirti to nesuvokiant. Bet tai sudėtingi klausimai. Aš norėjau pasakyti tik tai, kad ryškiai įsivaizduojama liguista fantazija neleisdavo man užmigti. Kartais su šiais vaizdiniais praleisdavau ištisą naktį, tad keldavausi ir eidavau iš namų dar prieš muedzino šauksmą, nusigaudavau iki Zuveilos vartų, kur kartu su persais valgydavau jų pirmuosius pusryčius.

Negana to, toje bemiegėje priešaušrio tamsoje mąstydavau apie tolesnius savo klausytojų švietimo planus: reikia perspėti apie „drėgnų“ sapnų pavojus, padiskutuoti, ar geriau sirgti arabiškuoju košmaru to nežinant, ar būti miręs tai žinant, aplankyti savitą ir naujovišką Kairo paukštidę, pristatyti Jolio Didįjį Matą, – galimybės neribotos. Dabar viskas baigta. Kas galėjo numatyti, kad išsipildys mano liguisčiausia ir neįtikinamiausia fantazija? Aš – tikrai ne. Savo baugulių bijojau, bet netikėjau jais. Beveik išsipildė. Šiek tiek guodžia tai, kad į kapą patekau ne iš miego, o pasmaugtas.

Bet aš nukrypau. Suprantama, kad mano galas mane suglumino. Tačiau pasakojimas dar nebaigtas. Kantrybės. Kantrybė ateina iš Dievo, o skubotumas – iš Iblio, iš velnio. Tas, kas skuba, nepamatys Kaire esančių lobių...

Kačių Tėvas tą naktį buvo išėjęs į plynę priešais Zuveilos vartus. Ten jis laukė valandų valandas. Prieš aušrą gerokai atšalo, ir artistai, išėję iš savo būdelių, susibūrė aplink bendrą laužą. Stingdančiame šaltyje jiems iš burnų virto garai tarsi mirusios sielos. Į Kačių Tėvą jie žvelgė abejingai, kone priešiškai. Fokusininkai negali pasitikėti magu. Kačių Tėvas plumpino ratais, stengdamasis sušilti.

Galų gale parsirado jo juodaodis. Habašas jau nebebėgo, tik nusmurgęs nusvirduliavo prie savo narvo. Kai jis priartėjo, Tėvas pamatė jam ant galvos apkepusį tamsų kruviną lopą. Jis taip pat pastebėjo, kad Habašas, nors apkvaišęs ir sutrikęs, nebesapnuoja. Svarbiausia, jam buvo džiugu matyti, kad Habašas rankoje nešа knygą. Tėvas prielankiai nusišypsojo.

– Matau, kad tu grįžti aptalžytas, bet su pergale. – Jis sudvejojo. Habašas nepaisė jo pasveikinimo ir prasibrovė į narvą. Žnektelėjo ant šiaudų. Apdujęs ir netekęs jėgų, jis, regis, buvo patenkintas sugrįžęs į narvą. Tėvas sunerimęs nusekė pavymui.

– Kas atsitiko? Kas tave užpuolė? Kur tu suradai knygą?

– Gerai nežinau. Sunku prisiminti. Aš bėgau per miestą ieškodamas jūsų knygos. Man pastojo kelią kažkokia senė ir pažadėjo knygą, jeigu darysiu, kaip ji lieps. Ji nusivedė mane į sodą. Ten buvo tokia ponia, kuri pasakė, kad aš turiu pergulėti su ja, ir beždžionė...

– O ne, vėl sodas su ponia ir beždžione! Gerai, kad bent knygą turi...

Kačių Tėvas išplėšė knygą iš Habašo gniaužtų. Knygoje jam į akį krito kažkas keista. Tėvas netikėdamas savo akimis perskaitė dedikaciją ant užpakalinio viršelio: „Šį traktatą Jo Prakilnybė Davadaras nuolankiai skiria Sultonų Sultonui Kaitbėjui su viltimi, kad tas, kuris valdo Egipto bei Sirijos žemes ir valdinių širdis bei akis savo sidabriniais plaukais ir nesenstančių grožiu..." Kačių Tėvas apvertė knygą ir perskaitė pavadinimą: „Dabinimosi raktas ir puošimosi būdas sultono vergams ir tikėjimo kalavijams".

– Ak, tu pusgalvi! Čia ne ta knyga.

– Ką aš žinau? Aš gi nemoku skaityti.

– Kažkas čia neišdegė. Bet kas gi? Mums reikia išsiaiškinti, kas čia neišdegė. Tau reikia vėl išgerti ir vėl užmigti.

Habašas įtariai dėbsojo į puodelį.

– Nebijok. Šį kartą aš tik paklausinėsiu tave.

Habašas išgėrė ir atsigulė aukštielninkas. Tuo tarpu Tėvas teatrališkos nevilties gestu iškėlė rankas ir, tarsi būtų pasišovęs padaryti įspūdį neregimoms galioms, sugriaudėjo:

– Mane apgavo, bet aš vis tiek surasiu savo knygą!

Habašas užmigo ir, giliau įmigęs, ėmė knarkti. Buvo metas pradėti klausinėti.

– Ar yra Alam al Mitalio dvasia, kuri galėtų kalbėti ir atsakyti į klausimus šio mano vargšo nenuovokaus vergo lūpomis?

– Esu. – Balsas buvo toks silpnas, kad Tėvui teko kone priglausti ausį Habašui prie lūpų.

– Tad sakyk man – kas paėmė mano knygą?

– Jeigu sapnai norėtų, kad juos prisimintų, jie būtų prisiminti. Jeigu jie norėtų, kad juos suprastų, jie būtų suprasti. Knyga sugrįžo į Alam al Mitalį. Ji liovėsi buvusi knyga apie sapną ir tapo sapnu apie knygą. Toks yra miego paradoksas.

– Bet aš ją parašiau!

– Ji buvo tau padiktuota apimtam transo. Tu apkerėta ranka surašei Alam al Mitalio kuždesius. Mes tiriame tuos, kurie tiria mus, ir susigrąžinam tai, kas mums teisėtai priklauso.

– Mano knyga! Mano gyvenimo darbas! – Tėvas ėmė grąžyti rankas.

– Ak, tu sukčiau! Apsimetėli! Tavo kėslai siekia giliau.

Tėvas liovėsi grąžęs rankas, o balsas kalbėjo toliau

– Kiniškoji skrynelė irgi bus susigrąžinta. Tu kaip tavo katės. Jos pakasa savo išmatas. Tu slepi ir kaupi savo lobius Miego namuose, bet visa tai trapu. Iš tiesų jau šią valandą į Miego namus įsibrovė vagys. Siūlau tau mesti iš galvos tą knygą ir skubėti namo, kad išgelbėtum tai, ką gali.

– Dėkoju ir ar galiu paklausti, kam aš skolingas už šį patarimą.

– Kodėl gi tau neįėjus į Alam al Mitalį ir nesusižinojus?

Knarkimas liovėsi, ir Habašas nugrimzdo į lengvesnį, natūralesnį miegą. Tėvas apsigręžė ir nuskubėjo lauk.

Prie Miego namų durų užmigusi gulėjo skarmaluota žmogysta. Kačių Tėvas koja nurideno kūną nuo durų ir nuskubėjo vidun, kupinas miglotų nuojautų.

Anksčiau tą naktį Barfis ir Ladū atsėlinę stogais įsigavo į Miego namus. Jų išvaizda buvo kurioziška, nes, prieš leisdamiesi į žygį, jie išsitrynė kūną aliejumi ir apsibarstė dulkėmis. Net ir tuomet, giliausią naktį, bruzdesys namuose nesiliovė: skardėjo gongai, vergai su deglais šmižinėjo iš aukšto į aukštą, kieme pešėsi dvi katės. Barfis ir Ladū žvelgė į visa tai susikrimtę. Tačiau galiausiai tą naktį jie gavo progą susigūžti tokioje tamsioje kertėje, kurios nepasieks deglų šviesa. Priėję stogo kraštą, jie persisvėrė žemyn į viršutinę arkadą.

Ūmai viskas nutilo. Kačių peštynės baigėsi garsiais kvyksmais, gongų virpesys nuščiuvo, o vergai pranyko rūsyje. Ne, beveik nutilo. Čirpė svirpliai, ir Barfiui bei Ladū dingojosi, kad girdi kito dunksinčią širdį. Mėnulis nešvietė, ir tik blėsavo priešaušrio šviesa. Susiėmę už rankų, juodu yrėsi per tamsą. Namo geografija buvo slėpininga. Barfis patraukė sklendę ir atvėrė pirmąsias duris. Atrodė, kad nuotykis čia pat pasibaigė. Kažkas trenkė jam į veidą, durys atsilapojo, pasigirdo dunkstelėjimas ir nirtus krebždesys kampe. Bet taip atrodė tik akimirką. Jie išgąsdino kambaryje įstrigusį paukštį. Barfis apsigręžė ir užtrenkė šiaip jau tuščio kambario duris. Tada jie beveik nebegirdėjo paukščio sparnų plazdėjimo, o netrukus tas slopus garsas ūmai nutilo. Tas pirmasis kambarys buvo sunkiausias. Viename iš kitų kambarių susisupęs į kilimą miegojo žmogus. Kiti kambariai buvo tušti, tik su šlamšto dėžėmis ir viena kita patalynės krūva. Paieškas reikės praplėsti.

Ladū buvo įsikalbėjęs, kad lobį jie ras tada, kai mažiausiai tikėsis. Todėl jis nuoširdžiai stengėsi išmesti iš galvos visus lūkesčius ir kai tamsoje sėlindamas bei grabinėdamas ieškojo lobio, stengėsi negalvoti apie lobį. Tam reikalingos proto pastangos šiek tiek atitraukė jo mintis nuo namo baisumų. Bet jis vis dėlto drebėjo, nors kartais jam taip sėkmingai pavykdavo užsimiršti, kad griozdamas skrynioje, būdavo, sustos ir mėgins prisiminti, ką gi jis čia darąs.

Barfis mintijo panašiai, bet kita linkme. Jeigu norint rasti lobį tereikėtų aklai jo ieškoti, kiekvienas kvailys galėtų rasti paslėptą lobį. Tačiau Barfiui buvo kritę į akis, kad viešose miesto vietose pilna alkanų kvailių. Vadinasi, reikia mąstyti. Taigi lobis neturėtų būti paslėptas mažiausiai tikėtinoje namo vietoje, nes, Barfio požiūriu, mažiausiai tikėtina namo vieta tam tikra prasme yra labiausiai tikėtina. Todėl tokie gudrūs kaip jis lobio ieškotojai, atmetę mažiausiai tikėtiną vietą, mintimis kryps prie antros mažiausiai tikėtinos vietos. Vadinasi, toks gudrus žmogus kaip Kačių Tėvas vengs ir tokios akivaizdžios vietos. Dėl tos pačios priežasties jis vengs ir trečios mažiausiai tikėtinos vietos. Baimindamasis gudrių ir nuovokių žmonių, kokie, be abejo, yra jis ir Ladū, Kačių Tėvas žingsnis po žingsnio turėtų nuspręsti slėpti savo lobį mažiausiai akivaizdžioje vietoje. Ar tikrai? Tad Barfis, naršydamas kambarius su Ladū, buvo apsėstas panašių naudingų minčių.

Kartkarčiais juodu pašnibždom pasitardavo – šapendavo taip tyliai, kad vos girdėdavo vienas kitą. Dažniausiai ne tam, kad apsikeistų protingais pasiūlymais, o kad išryškintų kokį nors naują baimės vaizdinį, atėjusį į galvą kuriam nors iš jųdviejų. Ladū nežinojo, ko ieškąs, o Barfis ieškojo vietose, kurios jam neatrodė nei ypač tikėtinos, nei netikėtinos. Barfis įsivaizdavo, kad kitoje didelėje skrynioje, kurią jie atidarys, išvys tupintį Kačių Tėvą, spygsantį į juos kaltinančiomis akimis. Ladū mirtiną baimę kėlė mintis, kad jis nejučia uždės ranką ant ko-

kios nors katės, kurių, jo žiniomis, name knibždėte knibždėjo. Tačiau paieškos tęsėsi. Tokia mat svajonės apie pinigus galia.

Štai jie dar viename kambaryje – ant grindų mėtosi suskilusi dėžė ir dulkini skarmalai. Barfis ir Ladū į šį šlamštą žvelgė su viltimi. Visame Kaire buvo žinoma, kad Veinas moka plėšti kapus ir kad jam sekasi.

– Egiptiečių stabmeldystės laikų sarkofagas – ir žiūrėk, – parodė į suvytusį žmogaus kūną, pridengtą lentgaliais, – lavonas!

– Šiame kūne mūsų laukia pinigai. Jis išmirkęs bitume. – Jie atsargiai pabaksnojo. – Iš to daromi mumijaus milteliai. Mes galim parduoti.

– Tu nori pasakyti, kad už šituos šlykščius palaikus galima gauti gerus pinigus?

– Taip, tokius dalykus vaistininkai labai vertina. Kūną aptraukęs bitumas išdžiūva ir jo glazūra išsaugo kūne esančius gyvybės syvus. Tie, kas gali sau leisti, kūną valgo, kad prailgintų gyvenimą ir apskritai dėl sveikatos.

– Tai truputį užkąskim, o kas liks, pasiimkim.

Juodu drauge guviai linktelėjo, paskui neryžtingai sustingo. Galiausiai Barfis nulaužė pirštą ir ėmė uoliai kramtyti. Ladū pasekė jo pavyzdžiu. Barfis nemanė, kad dar kas nors galėtų turėti tokį bjaurų skonį. Buvo sausa ir kartu, o trupanti medžiaga lipo prie dantų kraštų vidaus. Jis prisiminė, kas tai anksčiau buvo, dukart sužiaukčiojo ir tada visa tai ir dar kai ką išvėmė. Tas pats atsitiko ir Ladū. Juodu krenkštė apsiašaroję.

– Kai skrandis juokiasi, kūnas vemia.

Tarpdury stovėjo Kačių Tėvas žvelgdamas iš aukšto. Juodu puolė jam po kojom į savo vėmalus.

– Per stiprus maistas mažiems žmogeliams. Stokit! Kas jūs?

– Barfis ir Ladū, – atsakė vienas iš jų.

– Taip, aš gi jus pažįstu. Jūs prekiaujat saldumynais prie Zuveilos vartų. – Jų nuostabai, rūstusis senis ėmė kikenti, o paskui – strakalioti tarpduryje. – Tai jūs valgėt mumijų? Toks jisai

nelabai skanus, tiesa? Skanesnis būna ištirpdytas alkoholyje. O ką jūs čia veikėt?

Barfis ir Ladū klūpėdami pasimuistė.

– Drąsiau. Aš gi nepykstu. – Ir iš tiesų jiems atrodė, kad jis meiliai šypsosi.

– Ieškojom lobio.

– Ieškojot lobio! Tai kad čia nėra lobio, bet aš jums duosiu lobį, jeigu dėl jo padirbėsit.

Ladū pamanė, kad lobis, dėl kurio reikia dirbti, jau ne lobis, bet šią mintį pasilaikė sau.

– Mudu padarysim viską, ką liepsit.

– Pirmiausia noriu, kad pasistengtumėt prisiminti. Judu paskleidėt kalbas. Visas Kairas šnekėjo. Prieš keletą mėnesių naktį prie jūsų prekystalio priėjo žmogus ir užkalbino. Keistas žmogus, kas be ko, ir elgėsi tikriausiai labai keistai. Jis jums pasakė sergąs arabiškuoju košmaru. Noriu, kad kuo smulkiau man jį nusakytumėt.

– Vėlai vakare pas mus būna daug pirkėjų. Mūsų saldumynai labai mėgstami. Ypač gera laikoma mūsų chalva. Bet ir karameles labai perka...

Įsiterpė Ladū:

– Tiesa, kai kurie mūsų pirkėjai keistoki – kamuojami nemigos, jie ateina ne tik nusipirkti saldumynų, bet ir pasišnekėti. Mums tenka šnekėtis su jais prekybos labui, bet pelnas iš tų plepalų nebūna toks didelis, kad juos prisimintumėm.

Kačių Tėvas ėmė nekantriai trepsėti koja.

– Bet, žinoma, – vėl prabilo Ladū, – mes tikrai prisimenam, kad vienas veikėjas mums sakė sergąs arabiškuoju košmaru. Argi ne?

– Taip, bet aš neprisimenu, kaip jis atrodė.

– Aš irgi ne.

Kačių Tėvas į tai numojo ranka.

– Nesvarbu. Tuos prisiminimus galima atkurti. Dabar nuvesiu jus žemyn ir užmigdysiu. Man tereikia, kad pabudę papa-

sakotumėt, ką sapnavot, ir prie jūsų lovų lauks krūvos pinigų.

Jie nusileido į rūsius. Kačių Tėvas sugriebė Barfį už ausies ir smarkiai sugnybęs per jėgą paguldė į lovą. Ladū stovėdamas žiūrėjo.

– Gulkis aukštielninkas, – tarė Kačių Tėvas Barfiui, – ir galvok, kad užminga tavo kojų pirštai, paskui pėdos ir kulkšnys, tada nuo miego apsunksta kojos, krūtinė... tavo vokai tokie sunkūs, kad jų nepakeli. Guli tamsoje ir kai ką matai. Esi prie Zuveilos vartų, ten sutiksi vieną žmogų.

Jis šnibždėjo toliau.

Pavidalų ir spalvų jovalas susiderino. Barfis buvo prie Zuveilos vartų. Buvo vėlu, ir akrobatai bei ekvilibristai krovėsi savo suolus. Keletas likusių žmonių buvo susibūrę aplink kalbančią beždžionę, kuri pasakojo istoriją apie du kahinus. Barfis manė, kad jo brolis Ladū yra šalia, bet nematė jo.

Jam iš už kairio peties pasigirdo balsas:

– Tu esi Barfis, ar ne? Būk geras, padėk man. Aš manau, kad sergu arabiškuoju košmaru.

Barfis atsigręžė ir nepatikėjo savo akimis. Tai buvo Kačių Tėvas, išsekintas skausmo. Jo galva kažkodėl svyravo į šonus.

Tėvas silpnu balsu lemeno toliau:

– Man reikia tavo pagalbos. Dėkui Dievui, kad tu čia esi, bet kas tave atsiuntė?

– Jūs atsiuntėt.

Seniui skausmas, regis, trukdė susikaupti.

– Aš? Bet aš tik sapnas, kaip ir tu. Kur aš buvau, kai išsiunčiau tave čia?

Barfis ilgokai pamąstė ir atsakė:

– Anapus, anapus visko, visai kitur. Savo namuose – Miego namuose. Jūs išsiuntėt mane čia, kad surasčiau žmogų, kurį kankina arabiškasis košmaras.

Tėvas atrodė susikrimtęs ir sutrikęs. Kažką burbėjo sau po nosim ir tik po truputį ėmė kalbėti aiškiau.

– Bet kaip aš sapnuoju, jeigu niekada nemiegu?.. Na, tai iš tavęs nebus daug naudos. Nemiegančiam man tai būtų nepakenčiama. Ne, tai siaubinga. Ne, ne, ne, ne. Tu turi nieko nežinoti ir niekam nepasakoti. Turi man prisiekti – bet ne, sapne duota priesaika neįpareigoja... Keblus dalykas. Tai ką mes darysim? – Jis lingavo persikreipęs neryžtingumo grimasa, o paskui su liūdnomis ugnelėmis akyse išsitraukė skrynelę ir tęsė: – Tie, kas serga arabiškuoju košmaru, nieko neprisimena. Nieko neprisiminti – saldu. Nagi, pažvelk į mano skrynelę.

– Manau, kad jeigu aš dar nesirgčiau arabiškuoju košmaru, jūs man nerodytumėt šitos skrynelės.

Ir Barfis tūžmingai papurtė galvą. Iš tikrųjų jis pajuto, kad visas jo kūnas tūžmingai purtosi, bet vis tiek įsistebeilijo į skrynelę. Jos gilūs šonai stačiai leidosi žemyn ir traukė žvilgsnį vidun. Skrynelės viduryje buvo mažas tamsus daiktas, kuris tai priartėdavo, tai toldavo, tačiau tolimesnioji padėtis vis artėjo.

– Jeigu aš dar nesirgčiau arabiškuoju košmaru, jūs man nerodytumėt šitos skrynelės, elės, elės, elės.

Jis klausėsi, kaip skrynelėje aidi jo balsas. Tai buvo podraug žavu ir koktu. Kone alpdamas ir drebėdamas, jis įsižiūrėjo atidžiau.

Jį drebino iš išorės. Miego namų rūsyje jį purtė, kad pabustų. Virš jo palinkę stovėjo Ladū ir Kačių Tėvas.

– Nagi? – paklausė Kačių Tėvas.

– Aš nieko neprisimenu, – tarė Barfis.

– Visai nieko? – Senis užsirūstino. – Ne, niekas manęs neapgaus. Savo kilpinyje turiu dar vieną strėlę. Ladū, gulkis į lovą vietoj savo brolio. Atpalaiduok kojų pirštus, kulkšnis, pėdas... Tavo akys užlipdytos. Tesukyla reginiai. Noriu, kad nueitum į mano namus ir paprašytum pakviesti mane – tiksliau sakant, mano sapno chimerą, mano *chajalį*. Mano chajalis tau padės. Judu kartu nueisit į turgavietę ir sutiksit žmogų, sergantį arabiškuoju košmaru. Mano chajalis paaiškins

tau, ką sakyti, kai sugrįši pas mus. Turi tai padaryti geriau už brolį.

Ladū naktį atsidūrė gatvėje Azbekijos kvartale. Iš pradžių namai pasirodė truputį išskydę, bet netrukus viskas atrodė natūralu. Ladū patraukė Miego namų link. Jis neturėjo valios, nes sapnuodamas niekas neturi valios jėgos, bet jį ginė jo paslaptinga misija.

Jis įėjo į Miego namus. Durys pastumtos lengvai atsidarė. Durininko nebuvo, ir visur matėsi irimo ženklai. Vis dėlto prie vartų dar liepsnojo deglas, ir jo šviesoje matėsi, kad kieme knibžda tarakonų. Čia tebegyveno keletas nusususių kačių. Kartkarčiais kuri nors šokdavo ant tarakono ir letena sutraiškydavo jam nugarą. Ladū stovėjo ir krapštėsi pakaušį.

– Sveikas, atvykėli. Aš esu Satichas. – Link jo kažkas slinko per grindinio akmenis ir tarakonus. – Šikas irgi sveikina tave.

Šikas stovėjo giliai patamsyje, matomas tik pusiau, tarsi marabu, sustingęs dėmesinga poza.

– Taika jums, šeimininkai, – tarė Ladū. – Mane atsiuntė surasti Kačių Tėvą. Ar jis čia? Jeigu ne, kur aš jį galiu rasti?

– Tave atsiuntė? Kas atsiuntė?

– Kažkas iš anapus. Sunkus dalykas. Negaliu prisiminti.

– Čia galvoti sunku. Tai yra žiurkinis sapnavimo lygmuo. Mūsų mintims čia ankšta. Viskas maža, labai maža. Pažvelk, koks žemas dangus. Kadangi čia viskas maža, tu nepastebėjai, kaip dar labiau susitraukė tavo neūžaugos pavidalas.

Juodu nusijuokė. Satichas juokėsi žemu gerkliniu balsu. Šiko juokas buvo spigus.

– Kačių Tėvo tu čia nerasi, – toliau kalbėjo Satichas. – Jo čia jau seniai nebuvo. Mudu ir galvojam: ar jis serga, ar bijo ateiti? Gal jis baiminasi, kad pats turi arabiškąjį košmarą, tai yra kad košmaras turi jį.

– Manau, kad ir aš turiu.

Jie vėl nusijuokė.

– Visi taip mano, bet visai kas kita iš tiesų juo sirgti. Bet mudu norėtumėm vėl pasimatyti su savo senu draugu Kačių Tėvu. Žodžiu, jeigu tu irgi jo draugas, perduok jam tai. Pasakyk, kad mes labai stengiamės jo name palaikyti tvarką, bet taip pat mes jo laukiam. Ir primink jam, kad Alam al Mitalyje viena seniausių istorijų yra apie užburtą pabaisą, kuri nebepaklūsta savo sukūrėjui. Mes mėgstam draugiją, o esam vieniši; mums norisi žinoti, kas dedasi. Bet tau nepatinka mūsų draugija, ką?

– Visai nepatinka, – tarė Ladū ir iš visų jėgų stengėsi pabusti. Atsimerkęs jis pamatė esąs sienos šešėlyje, o priešais jį driekėsi Totorių Griuvėsių dykvietės. Buvo šviesu ir erdvu, bent jau palyginti su ankstesniąja vieta. Šalimais atsigulęs miegojo jaunas apskuręs svetimšalis. Ant jo tupėjo beždžionė.

– Čia yra Beždžionės sąmonės lygmuo, – tarė beždžionė svetingai šypsodamasi.

– Aš turiu perduoti žinią, – tarė Ladū. – Šikas ir Satichas nori pasimatyti su Miego namų šeimininku ir nori pasakyti jam, kad Alam al Mitalyje viena seniausių istorijų yra apie užburtą pabaisą, kuri nebepaklūsta savo sukūrėjui.

– Tikrai viena seniausių, bet ne iš geriausių, – atsakė beždžionė. – Noriu papasakoti tau geresnių.

Ir papasakojo Ladū istorijų apie laukinius vaikus, grėslius netikėlius, vaikščiojančias molio krūvas ir miestus pasaulio gale.

Ladū sėdėjo klausydamasis, ir jam iš galvos greitai išdulkėjo jo baisingas susitikimas bei misija. Istorijos kerėjo, bet nors švietė saulė, Ladū ėmė drebėti, purtytis – jį purtė, kad pabustų.

Pabudo vėl Miego namų rūsyje. Prie lovos stovėjo Kačių Tėvas ir labai sunerimęs Barfis.

– Nagi? – paklausė Kačių Tėvas.

– Sapnavau tokį gražų sapną. Ta beždžionė man pasakojo istorijas. Viena buvo apie seną žydą, kuris paėmė molio ir...

Kačių Tėvas nusispjovė.

– Jūs abudu mane apvylėt, – tarė jis.

Kaip tik tada laiptais atbėgo vergas ir truktelėjo Kačių Tėvą už rankovės.

– Šeimininke, paskubėkit. Mes turim tą anglą.

Tėvas nusekė aukštyn paskui vergą. Buvo surastas miegantis Balianas ir įneštas pro vartus.

Vėliau pabudęs Balianas susivokė gulįs pririštas diržais prie lovos. Sunku buvo ką nors įžiūrėti. Pro langines sruvo saulės šviesa, ir jam prieš akis meišė dulkelės. Žemos lubos reiškė, kad tai turėtų būti vienas iš viršutinių kambarių. Gilumoje buvo susispietę Kačių Tėvas su padėjėjais, jam vos matomi, išskyrus Veiną, kuris turėjo aiškinti kiekvieną atliekamos operacijos tarpsnį.

Iš pradžių jis nepaisė, kas dedasi aplink jį. Pati padėtis buvo gana grėsminga, tačiau melancholija, užgulusi jį it stora katė, mieganti jam ant pilvo, buvo stipresnė. Jis stengėsi surasti jos ištakas matytuose sapnuose. Bandant prisiminti sapną, jam atmintyje atgijo Aleksandrijos pakrantėje matyti žvejai, tempiantys tinklą už virvių. Tinklas palengva išniro ir buvo išvilktas ant kranto. Vanduo bežiūrint išsisunkė, ir viduje sužybsėjo tūkstančiai sidabrinių žuvelių.

Tada jis buvo su Zuleika jos būdoje. Juodu ginčijosi ir buvo supykę vienas ant kito.

– Baigta. Man nusibodo tavo sapnai, – sakė ji.

O jis atšovė:

– Bet tu esi mano galvoje su visais mano sapnais – tu ir šita būda!

– Na, jeigu nori, man nusibodo būti tavo sapnuose. Nusibodo tai, ką tu sapnuoji.

– Aš galiu išeiti iš būdos, ir tu išnyksi visam laikui.

– Būda yra užėmusi tavo galvą. Negali išeiti iš savo galvos. Ir manęs negali palikti. Aš esu tokia pat tavo dalis kaip ir tu

pats. Tu manei, kad sapnuoji esąs žmogus, besislapstantis sode. Iš tikrųjų sapnavai, kad esi sodas, kuriame slapstosi žmogus.

– Bet jeigu aš negaliu tavęs palikti, tai ir tu manęs.

– Puikiausiai galiu. Tu negali palikti sapno, bet sapnas gali palikti tave.

– Bet tu negali palikti manęs. Aš myliu tave.

– Tu myli šmėklą, kurią susikūrei, – protingą geraširdę kekšę, kuri praskečia kojas ir atskleidžia tau slėpinius. Bet tu man nieko neduodi. Esi neveiklus. Guli sau ir lauki, kol tave pamalonins ir pamokys.

Tai buvo bjauriausia sapno dalis, bet ne jų ginčo pradžia. Jis pabudo būdoje galvodamas apie Chatuną ir pirmiausia pasakė:

– Tas mūsų nuotykis davadaro sode buvo labai panašus į mano tikrą ankstesnį susitikimą Kaire su viena nepažįstama ponia.

– Tai natūralu. Sapnai yra kaip istorijos. Jie irgi sėdi ant kupros tikram gyvenimui. Sapnai minta tikrove.

– Kodėl aš sode mačiau Emanuelį, tysantį negyvą? Tu jį nužudei?

– Mes jį nužudėm. Jis mus atpažino. Bent jau mano šeimininką atpažino.

– Tas žmogus su beždžione, tavo šeimininkas...

– Ar esi girdėjęs apie slaptą knygą „Beždžionių karavelė“? Neturėčiau tikėtis, kad būsi girdėjęs. Sako, kad Laimės slėnyje ją stropiai saugo linksmųjų dervišų kulto išpažinėjai. Bet Emanuelis kažką nugirdo apie knygos turinį ir, keliaudamas palei Nilo aukštupį, susidūrė su šio kulto nariais, o tą naktį vieną jų atpažino ir atspėjo mūsų tikslą sode.

„Beždžionių karavelė“ pirmiausia yra piramidžių ir sfinkso statybos studija. Joje smulkiai išdėstyta tai, kas akivaizdu, – kad šiandien tokių stebuklų neįmanoma pastatyti, ir visur kitur panašūs griuvėsiai liudija buvusią žmogaus didybę. Knyga moko, kad kadaise, prieš tūkstančius metų, Žemėje būta didžių įman-

trių civilizacijų ir kad savo išradingais mechaniniais prietaisais jos viešpatavo danguje ir jūrose. Be to, knygoje dėstoma pasaulių daugio doktrina ir teigiama, kad esama kitų apgyventų žvaigždžių. Toliau ten sakoma, kad prieš tūkstančius metų virš Žemės pasirodė karavelių laivynas su beždžionėmis iš kitos žvaigždės. Jos nusileido į Žemę ir ėmė poruotis su žmonėmis. Nuo to nelemto momento civilizacija ėmė išsigimti. Išradingi mechanizmai buvo prarasti. Nebesilaikant reikiamo lygio, žmoguje viršų ima beždžionė. Klesti vidutinybė ir visuotinis žiaurumas. Tam tikra prasme pasaulį valdo didžioji beždžionė.

Tas mūsų žmogus sode buvo linksmasis dervišas – jis norėjo patikrinti knygos doktriną ir pamatyti, ar beždžionės su žmonėmis tikrai gali daugintis, nes daug kas mano, kad toks mišrus santykis neįmanomas. Fantų žaidimas buvo tik dėl to ir pasiūlytas. Mūsų nelaimė, kad iki tavęs mes atviliojom Emanuelį – vienintelį žmogų Kaire, galintį perprasti mūsų sumanymą ir linkusį užkirsti jam kelią.

– Tai absurdiškos idėjos. O dėl jų žudyti žmogų dar absurdiškiau. Linksmųjų dervišų doktrina – pokštas, tikrojo pažinimo parodija, nes, kaip moko palaimintasis Nikas Kelnietis, pažinimas visada turi vesti į dorybės kelią.

– Ką nors atrasti arba išrasti, vadinasi, sujungti du įprastus dalykus neįprastu būdu – šitaip randasi ir pokštas, ir mįslė.

– O ką aš žinau – gal ir aš esu kokio nors įmantraus pokšto arba bandymo, sumanyto tavo bičiulio, auka?

– Kokio atsakymo tu nori?

– Noriu tiesos.

Jos atodūsis buvo lyg išpučiamo baliono garsas.

– Tu per daug klausinėji.

Ir tada ginčas perėjo į asmeniškumus. Baigėsi tuo, kad juodu vėl sugrįžo prie Emanuelio temos.

– Tu žiūri į mane kaip į žmogžudę, bet tu pats norėjai, kad jis mirtų, o Alam al Mitalio dvasia visada elgiasi taip, kad įvyk-

dytų tavo norus. Tu žinojai, kad jis nepritartų tavo santykiams su manim ir tam, kas vyksta sode. Širdyje norėjai, kad jis mirtų, tad miegodamas privertei mus slapčia nužudyti jį.

– Betgi tai buvo tik sapnas!

– Vadinasi, tai buvo tavo tikrasis noras. – Staiga ji suminkštėjo. – Tu juk tebeturi gyvatę tarpuakyje, argi ne? Tą vakarą taip ir negavai atsipalaiduoti. Ateina akimirka, kai tiesiog pavojinga atidėti kulminaciją.

Ji perbėgo pirštais jo peniu tarsi fleita.

– Žinai, penis nori ne tiek išsikrauti, kiek pailsėti po iškrovos.

– Mano penis norų neturi.

Ji to nepaisė.

– Panašiai ir kiekviena istorija nori numirti – skuba į pabaigą, kad virstų tyla. Panašiai ir tikrovėje – mes trokštame ne to, ko manome trokštą, o kad troškimai liautųsi.

Gyvatė vėl baudėsi išsirangyti. Mazgai išsilygindami dingo, skausmingai kilo pažinimas ir lytinis nepasitenkinimas. Arčiau. Arčiau ir arčiau. Ta akimirka jau buvo čia pat, bet, jai priartėjus, jo nevaldoma vidinė jėga atšoko nuo Zuleikos manipuliacijų. Jis bandė laikytis į ją įsikibęs, bet tai buvo tarsi vėjo virvių griebimasis. Jis budo. Netikra kulminacija. Prisiminė visa tai gulėdamas ir klausėsi, kaip Kačių Tėvas galanda peilį. Šalia jo sėdėjo Veinas ir aiškino.

20

Teisingumo vykdymas

Suskretėlis Jolis – jau nebe Suskretėlis Jolis. Kol jis buvo gyvas, draugams niekaip nepavykdavo įtikinti jo – nei erzinant, nei bauginant – nueiti į pirtį. Tenka pripažinti, kad dėl jo nešvaros kalta buvo ne tik didžioji beždžionė. Dabar, kai Jolis mirė, jo draugai laimėjo. Šiuose kraštuose laikomasi papročio nuprausti visą lavoną. Tai daro ir krikščionys, ir musulmonai. Jolis turėjo būti švariai išpraustas. Negaliu pažvelgti į kapą, bet neabejoju, kad net jo rankų nagai nepriekaištingai švarūs.

Esu tikras, kad po jo mirties jūs nesapnavote, jog Suskretėlis Jolis prisliūkinęs grizina jus savo nauja „drėgnų" sapnų teorija. Jūs nematėt regėjimų, kuriuose Jolis jums rodo tas varganas išbadėjusias vištas, Bulake auginamas kažkokio turtuolio. Namie negirdėjote paslaptingo barbenimo. Sausa žemė neskeldėja. Iš po žemių neatsklinda joks slopus pasakojimas.

Čia aš savo įprastinėm užuolankom kreipiu prie to, kad Jolis šios istorijos nediktuoja. Jolis mirė. Maža to, Jolis niekada ir nediktavo šios istorijos. Čia susipainiojo tapatybės. Dabar jau darosi aiškiau. Aš dar nepasiruošęs atskleisti, kas esu. Tai padarysiu istorijos pabaigoje. Akivaizdu, kad ta akimirka greitai artėja. Skaitytojas pirštais jaučia, kaip mažėja atverstinų puslapių skaičius, ir atitinkamai nusiteikia. Puslapiams mažėjant, mažėja ir

galimų sprendimų skaičius. Aš krapštau pakaušį. Čia jau nieko negaliu padaryti. Grįždamas prie temos, nuo kurios pradėjau, galiu tik viltis, kad galiausiai bus nebeaišku, kur baigėsi mano knygos našta ir prasidėjo jūsų sapnų turinys.

Tačiau kol kas jūsų miegas ir mano atsiskleidimas tegul palaukia. Kartais sapne žmogus stengiasi padaryti ką nors rimto, pavyzdžiui, padeklamuoti Šventojo Rašto fragmentą arba susumuoti sąskaitas. Jam tai niekada nepavyks. Alam al Mitalio gyventojai laikys jį po padu. Skaitykit ir mokykitės...

Ši operacija grindžiama skirtingomis krikščionių ir musulmonų teorijomis. Veinas, aiškindamas vyksmą Balianui, rėmėsi sąvokom iš abiejų teorijų. Pasak Niko Kelniečio ir Reino krašto dvasinės medicinos mokyklos sekėjų, žmogaus odoje yra penkios angos, penkios nutekančios žaizdos – penis, išangė, ausys, burna ir nosis, – ir iš šių žaizdų sunkiasi tulžis – juodoji, geltonoji ir baltoji, o pagal jų mišinį galima spręsti, kad su kūno *terra incognita* ne viskas gerai. Arabų gydytojai tai iš esmės pripažino, bet atmetė Niko pateiktą šių penkių angų tipologinę analogiją su Kristaus kančios ženklais, – jie nurodė, kad, skaičiuojant tiksliau, angų yra šešios (nes Basrano mokykla atsižvelgė į tai, jog ausys yra dvi) arba septynios (nes Kufano mokykla atsižvelgė į tai, kad ir šnervės yra dvi). Bet arabų išminčiai vieningai pabrėžė nosies ypatybes, nes „būtent pro nosį žmogus įkvepia *rochą*, gyvybės dvelksmą, o miega irgi nosimi“, tariant ibn Umailio žodžiais.

Po ilgų apmąstymų Kačių Tėvas priėjo prie išvados, kad Balianas po sapnų kraujuoja dėl per didelio spaudimo priešakiniame smegenų skilvelyje. Kaip visi žino, mąstymas kyla iš širdies garų pavidalu ir, smegenyse sutirštėjęs, virsta klampiu geltonu skysčiu, arba snargliu, kuris, pakankamai susikaupdamas per kokias dvylika valandų, reguliariai sukelia miegą. Pasak

Kačių Tėvo, šis snarglio, tai yra geltonosios tulžies, perteklius spaudžia kraują priešakiniame skilvelyje.

Tėvas jau buvo pasiruošęs. Sunėręs rankas ant krūtinės, jis priėjo prie kojūgalio.

– Pabandysiu labai paprastą gydymo būdą, – tarė jis.

Balianas suklykė, bet tarnas tuoj pat užspaudė jam burną iškvepintos medvilnės kamšalu. Tada kitas tarnas į pirštine apmautą Tėvo ranką įdavė iki raudonumo įkaitintą šaukštelį. Šį Tėvas įkišo Balianui į nosį. Iš pradžių viską užtemdė skausmas. Atrodė, kad Tėvas mėgina ištraukti jo smegenis iki raudonumo įkaitintomis žnyplėmis. Paskui atėjo atsipalaidavimas, ir, seniui akivaizdžiai džiaugiantis, pasirodė tiršti geltono skysčio dribsniai. Balianas apalpo.

Kai jis atsipeikėjo, jie parodė jam tulžį gražiai supilstytą ir užplombuotą stiklainiukuose.

– Kam jūs taip padarėt?

– Pardavinėsim. Yra daugybė priežasčių, dėl kurių kai kurie žmonės negali užmigti. Tačiau dažniausiai tai lemia nuobodulio baimė. Daugelis tų, kuriuos kamuoja nemiga, pavydėtų tau tų ryškių sapnų. Tavo tulžį paversiu pasta ir labai nustebsiu, jeigu už ją negausiu geros kainos.

– O ar aš pagijau?

– Bent jau simptomai išgydyti. Iš tikrųjų galutinis išgijimas tavo rankose. Artimiausiais metais turi ryžtingai pasistengti taip daug negalvoti. Tavo mintys pranoksta veiksmus, o tai, kaip tau pasakys bet koks miego gydytojas, tau sukelia didžiulį spaudimą.

– Tu kaip puodas, verdantis ant ugnies, – įsiterpė Veinas.

– O aš nesergu arabiškuoju košmaru?

– Prisiekiu Pranašo barzda – ne! Sapnuoti, kad sergi arabiškuoju košmaru, yra vienas dalykas, o iš tikrųjų juo sirgti – kas kita!

– Žinokit, Žanas Korniu ir jo sekėjai mane ištyrė ir pasakė,

kad aš ne tik nesergu arabiškuoju košmaru, bet ir nesu žadėtasis mesijas.

– Taip, taip. Labai gerai. Manyčiau, kad tu nenori sirgti arabiškuoju košmaru arba būti mesijas.

– Aišku, kad ne. Bet kodėl gi, dėl Dievo meilės, jūs ir jūsų padermė mane vaikėtės po visą Kairą?

Veinas nusišypsojo jam vilko šypsena, o Kačių Tėvas gailiai pakraipė galvą ir tarė:

– Tu tikrai dar vaikas. Manai, kad pasaulis susitelkęs į tavo tuščiagarbiškus rūpestėlius ir kad saulė sukasi aplink tave. Tu manei, kad mudu su Veinu tave gaudom. Galiu užtikrinti tave, kad tai netiesa. Kiekgi kartų tu iš tikrųjų buvai sutikęs mus – ne sapnuose, žinoma? Manyčiau, kad tu mūsų visai nepažįsti. Pažįsti tik tai, ką iškelia tavo fantazija. Gal tau sunku bus tai pripažinti, bet aš galiu užtikrinti tave, kad plačiajame pasaulyje tu esi visiškai nesvarbus – tiesiog žmogelis, kuriam reikėjo išgydyti ligą.

Tai taręs, Kačių Tėvas išėjo, o Veinas luktelėjęs sušnypštė:

– Džiaukis, kad tave gydėme mes. Kai kurie gydytojai, ypač žydai, būtų pirmiausia perpjovę tau gerklę, o paskui praskėlę makaulę, kad išsiurbtų tavo brangų snarglį!

Balianas apatiškai atlošė galvą ant pagalvės. Diržų jie dar neatrišo.

Davadaras sapnavo dvi princeses, gyvenančias bokšto viršuje. Laiptų bokšte nebuvo. Šitaip jį pastatė liepus sultonui. Davadaras stovėjo bokšto papėdėje ir, žvelgdamas aukštyn, pamatė, kad dvi princesės iš tiesų yra jo dukterys. Šaukdamos jam į apačią jos paaiškino, jog jas ten įkalino todėl, kad žmonės aptiko jas savo sielomis dalijantis su Kačių Tėvo dukterimis. „Princesės“ tai darė tiesiog iš užuojautos, bet žmonės dėl to ėmė bijoti jųdviejų ir pastatė joms tokį bokštą. Dieną jų sielos priklauso joms, o naktį sielas perima Kačių Tėvo dukterys ir

su jomis vaikščioja gatvėmis. Davadaras regėjime išvydo jas gulinčias be sąmonės ant bokšto stogo, pamėkliškai muzikai sklindant iš pražiotų burnų. Jis iškvietė vandens pardavėją ir paklausė, kodėl tas nenorįs padėti jo dukterims. Vandens pardavėjas burbtelėjo kažką nešvankaus.

– Mano dukterys, ar nieko neatsitiko dukterims?

Pasirodo, davadaras taip klausė savo pavaduotojo ir miegamojo eunucho. Jie buvo taip susijaudinę, kad nekreipė dėmesio į jo mieguistą vapaliojimą.

– Mes sučiupom tą žudikę, kai ji savo peiliu ketino pribaigti dar vieną auką prie Rodos nilometro. Ji vardu Fatima ir sako turinti kažkokį ryšį su Kačių Tėvu. Sultonas kviečia jus per valandą atvykti į Dar al Adrą.

– Kiek dabar laiko?

– Dar neatėjo aušros maldos metas.

Dar al Adre buvo labai šalta. Mieguisti emyrai, pakelti iš lovų, kad pamatytų Mirtinąją Fatimą, šildėsi rankas prie žiedu sustatytų gorių, o tarnai lakstė nešini apsiaustais ir kilimėliais besitariantiems dvariškiams. Davadarui atvykus, Fatima jau buvo atvesta pas sultoną. Ji kryptelėjo į jį savo stulbinamai nubalusį veidą, o sultonas, pamatęs, kad atvyko jo vyresnysis valdininkas, pradėjo teismo posėdį. Sultonui davus ženklą, vienas pareigūnas papasakojo, kokiomis aplinkybėmis Fatima buvo sulaikyta, tada prabilo Kaitbėjus.

– Žudike, tu turėtum žinoti, kad nors teisingumo vartai tau dabar atviri, būtų kvaila apsimesti, kad šis teismas neturi nulemtos pabaigos. Šiandien popiet tave nuveš už Zuveilos vartų šokti su Melsemutu. O dabar tau atviros sultono ir jo tarybos ausys, tad kalbėk.

Fatima kalbėjo labai sunkiai, ir jos balsas didžiajame medžlise vos girdėjosi.

– Ne. Jūs negalit man grasinti Melsemutu. Mano sesers pamišimas mane jau sunaikino. Aš esu Fatima – Kačių Tėvo ir jo

dukters Zuleikos kraujomaišos duktė, Azbekijos kvartalo kekšė. Nužudžiau daug vyrų ir moterų – visi jie buvo Kačių Tėvo bendrai. Žudžiau tik jo bendrus ir elgiausi tiktai taip, kaip elgiasi chirurgas, išpjaudamas bubonus iš maro pažeisto kūno. Jo mokiniai mieste iš skrynelės platina arabiškąjį košmarą, ir jis kėsinasi sužlugdyti jūsų valstybę.

– Mes kasdien girdim bent apie šimtą kėslų. Kas parems tavo kaltinimus?

– Niekas nenori kalbėti, bet aš ir čia matau keletą jo bendrų.

Nors ji kalbėjo lėtai ir be aistros, sultoną apsupę sargybiniai sužiuro dvigubai budriau. Bet ji nieko nebepasakė. Stovėdama priešais sultoną, kaltinamai iškėlė ranką. Ranka nukrito ir sudužo ant grindų sukeldama dulkių debesį. Niekas nė nekrustelėjo, kai ji sudribo į skarmalų ir sparčiai nykstančių kaulų šūsnį. Galiausiai vienas šalimais stovintis chasakijos sargybinis pasigręžė ir nedrąsiai paspyrė tą krūvą.

– Pamėklė.

– Miego mokytojo kūrinys.

Stebuklą bandė aiškinti dvaro išminčiai, ir po truputį imta tartis, ką daryti. Sultonas nerodė noro imtis veiksmų, o davadaras tik gūžčiojo pečiais.

Tačiau galiausiai sultonas prabilo.

– Ištisus šimtmečius Egipte buvo dvi valdžios. Mano rankose – regimos šio krašto valdžios kardas ir skeptras, bet visi žino, kad yra ir nematoma valdžia, nors niekam neaiški jos prigimtis. Te niekas nekalba apie tai, kas čia šį rytą nutiko. Mes susiruošim ir vakare eisim atskleisti Miego namų paslapčių. Susemkit šitą šiukšlyną ir sudeginkit.

Jie išsiskirstė.

Miego namų kieme per grindinio plokštes gurguliuodamas plūdo fontano vanduo.

Tą popietę Balianą atrišo nuo lovos. Kačių Tėvas pamojo jam.

– Mes išgydėme kūną – galbūt muzika išgydys dvasią. Gal paklausysi su mumis muzikinio interliudo?

– Matyt, neturiu pasirinkimo?

– Tikrai taip.

Susirinko beveik visi namiškiai, vedami Veino ir nešiko Salimo. Patalpos gale sėdėjo trys muzikantai, plokščiaveidžiai vyrai iš Vidurinės Azijos, su savo instrumentais – nėjumi*, rebeku ir plokščiu būgneliu. Priekyje stovėjo vaikinas šokėjas. Jo sidabrakelniai klubai buvo pikantiškai apjuosti šilkiniu šaliu.

Vos tik nuskardėjo vingrūs ilgesingi nėjaus garsai, tie klubai ėmė kraipytis. Tada įsitraukė rebekas, teikdamas ritminį karkasą, aplink kurį vijosi nėjaus gijos. Galiausiai be jokios ypatingos progos prabilo būgnas, kurio ritmai tai pabrėždavo rebeko ritmus, tai stodavo prieš juos kontrapunktu. Baliano ausiai ritmai skambėjo šaižiai ir šiurpiai – nuo pat pradžių nekantriai veržėsi į nurodytą tikslą, bet užtruko su melancholiškais atsikartojimais ir refrenais, dvigubėjančiais ir trigubėjančiais dariniais, kurie sukosi aplink ir rijo save, aistringais prieštaravimais ir susidūrimais, ir per visa tai spigiu skundu vinguriavo nėjus. Kurčias ir aklas vaikinas tvyksčiojo ir lingavo paklusdamas trečiajai – pusiausvyros ausiai. Jis buvo tarsi gyvatė, kuri negirdi gyvačių kerėtojo muzikos, bet akimis kurčiai seka fleitos judesius. Orkestro balsai pritarė jam priegiesmiais su melizmomis. Graudulinga nėjaus gaida žemėjo. Vaikinas atliko keletą žingsnių, basomis kojomis tapnodamas ant plytelių, ir ėmė beveik nematomai vibruoti, tarsi per jį nuo žemės į dangų būtų perverta gija ir už jos timptelėta.

Užsimezgė pašnekesys, į kurį įsitraukė vis daugiau žmonių. Veinas pažymėjo, kad muzika, kurios jie klausėsi, skambėjo vakarine tonacija.

* Nėjus – pučiamasis muzikos instrumentas.

– Tai tarsi pasakojimas, pradėtas išos* valandą, – klausytojai žino, kad pasakotojas turi baigti iki naktinių varpų.

Kačių Tėvas sėdėjo susimąstęs. Jis klausėsi kažko kitko. Iš gatvės atsklido peštynių garsai. Pašnekesys nutilo, ir Salimas puolė prie lango. Pavymui pribėgo Balianas. Apačioje gatvelė buvo pilna žmonių, kai kurie smalsiai žiūrėjo užvertę galvas. Kiti grūmojo kumščiais. Tačiau bėda atėjo iš kitos menės pusės. Durų skląstis staiga lūžo, ir durys atsilapojo vidun. Įžengė keletas mameliukų sargybinių, o už jų pasirodė davadaras, puošniai apsitaisęs kaip visada ir labai pralinksmintas savo įžengimo sukelto poveikio. Už jo buvo dar keletas mameliukų.

– Sveikinu šių namų šeimininką. Palaiminimas ir taika visiems, kurie gyvena dorą gyvenimą. Prašau Tėvą patikėti manimi, kad aš neturiu jokio noro suteikti nepatogumų jam arba jo svečiams, – čia jis pagarbiai jiems nusilenkė, – bet štai turiu sultono firmaną su nurodymu palydėti jus į Citadelę ir laikyti už jos sienų tiek, kiek jis pageidaus, o sultono valiai turim paklusti ir aš, ir jūs. – Davadaras pakėlė antakius vaidindamas užuojautą. – Malonėkit eiti su manimi.

Tėvas nejudėjo.

– Paklusdamas sultono valiai, žmogus vadovaujasi savo tikrąja valia, kaip man visada pasitvirtindavo. Sultono kvietimas visada malonus, – kalbėjo Tėvas meilikaujamu balsu. – Ar galiu pasiteirauti, kodėl sultonas panoro mane išvysti?

– Sultono valdininkas niekada neatmes taip mandagiai pareikšto prašymo. Viena ponia, tokia Fatima (beje, dabar jau mirusi), apkaltinta daugeliu pagarsėjusių žmogžudysčių, šįryt buvo atvesta pas sultoną. Per trumpą jos teismą ji pateikė jums kaltinimų, be abejo, juokingų ir tikrai sunkiai suprantamų. Trumpai tariant, dalykas toks. Mes tikimės, kad jūs padėsite mums išaiškinti jos žodžius.

* Iša – vakarinė malda.

– A, jeigu taip... – Kačių Tėvas žvilgtelėjo į Salimą ir spragtelėjo pirštais. Salimas puolė prie davadaro, ir jį atstūmė sargybinis. Juodu susiėmę parvirto ant grindų. Tuo tarpu Veinas metėsi ant kito sargybinio. Kol kai kurie mokiniai lakstė ieškodami ginklų, susirėmimas išplito po visą menę ir į kolonadą. Muzikantai susigūžė kampe. Tarp jų virpėdamas sėdėjo šokėjas, rankomis susiėmęs veidą. Tėvas stovėjo kone Baliano pašonėje, virš galvos iškėlęs lazdą – neaišku, ar pagrasinimui, ar burtams. Niekas nedrįso prie jo artintis. Balianas išgirdo, kaip jis sušuko vienam savo mokiniui bėgti ir pašaukti į pagalbą Žaną Korniu ir jo sekėjus.

Balianas įsidėmėjo šį keistą ir netikėtą nurodymą, bet nebandė jo sau paaiškinti. Gal jis blogai nugirdo Tėvą? Be ginklo Balianas jautėsi bejėgis lįsti į kautynes (o ir su kuo gi jis turėtų kautis?). Veinas iš žiurkių kailiukų apsiausto išsitraukė savo ilgąjį peilį ir pirmasis nukovė žmogų. Jo laisva ranka staiga nusileido prie diržo, ir jis švystelėjo pravirą pipirų kapšą savo priešininkui į veidą. Tada puolė ir paskerdė apakintą mameliuką. Netrukus pipirai lakstė į visas puses, nes Veinas ne vienintelis iš Tėvo mokinių nešiojosi tokį kapšą apsaugai nuo plėšikų. Triukšmas buvo klaikus, nes dažniausiai buvo griebiamasi tokio veiksmo – susiimti su priešu ir perrėžti jam sėdmenis, tad jau keletas vyrų gulėjo ar sėdėjo nuošaly staugdami iš skausmo. Du juodbruvi priešininkai, praradę ginklus, susikibę ritmiškai bandė praskelti vienas kitam galvą į sieną. Po pirmo nervingo antpuolio ir žiaurių priešokių kautynės aprimo. Kova pavirto ištvermės varžybomis – kai kurie vyrai jau vargiai begalėjo pakelti savo ginklus ir tik stovėjo atsargiai žvelgdami vienas į kitą, sulinkę, mėšlungiškai kvapstydamiesi.

Naują postūmį kautynėms suteikė raupsuotųjų atvykimas. Antrą kartą atsilapojo durys. Žanas Korniu, visas šarvuotas, tik be šalmo, akimirką stovėjo uždengdamas visą tarpdurį. Paskui, išsitraukęs kardą, įėjo vidun, o už jo atgarmėjo pulkas

randuotų, baisingų karių – raupsuotieji riteriai ir juos lydintys elgetaujantys vienuoliai. Mameliukai buvo išsekę, viršyti skaičiumi ir svarbiausia – išsigandę savo naujųjų priešininkų. Net davadaras, iš pradžių nesivėlęs į kautynes, dabar buvo įvarytas į kampą ir turėjo kautis dėl savo gyvybės. Atrodė, kad Kačių Tėvui ir Žanui Korniu pergalė ranka pasiekiama.

Tada kovotojai ūmai atsitraukė vieni nuo kitų. Girdėjosi, kaip švokščia išsekusių vyrų plaučiai ir protarpiais kas nors inkšteli iš skausmo. Miego namų vartus išlaužė trečią kartą – dabar sultono pareigūnai. Šimtas ar daugiau mameliukų suplūdo į kiemą ir pasklido name. Iš pradžių vienas emyras, paskui kitas prasiyrė į koncertų menę, kur Kačių Tėvas ir Žanas Korniu dabar stovėjo greta. Galiausiai įžengė pats Kaitbėjus, o jam pavymui į jau pilną menę suplūdo palyda. Palei sienas išsirikiavo mameliukų sargybiniai, išsitraukę kardus.

Sultonas piktai dėbsojo į Kačių Tėvą. Tada Tėvas prabilo:

– Sveiki atvykę. Man skaudu, kad sultonas mano namuose randa tokią netvarką. – Suaimanavo mirštantis žmogus. – Mes buvom nepasiruošę jūsų apsilankymui.

– O mes nesitikėjome, kad tu atstumsi kvietimą, kurį tau atsiuntėme su davadaru.

– Vis dėlto aš dabar skubu jam paklusti.

– Nėra reikalo save varginti. Mes teisime tave čia.

– Mane teisite? Kas mane kaltina ir kuo?

– Fatima, tokia ponia, apkaltinta žmonių žudymu, atvesta pas mus, pareiškė turinti ryšių su tavim ir apkaltino tave rengus sąmokslą prieš valstybę.

– Parodykit šitą liudininkę, kad aš galėčiau paneigti jos melą.

– Jos nebėra.

– Vadinasi, niekas manęs nekaltina, ir aš nesu kaltinamas.

– Na, ir įžūlus tu. Yra kitų kaltinimų, ir mes radome kitų liudininkų. – Tada mameliukų sargybiniams pridūrė: – Veskit juos abu į kiemą.

Visi išžygiavo į kiemą, kur chasakijos sargybinių apsuptyje priešais juodą palankiną, iškeltą ant nubų vergų pečių, stovėjo juodai apsirengusi ponia su čadra.

Davadaras kilstelėjo ranką moters pusėn.

– Štai ši moteris kaltina Žaną Korniu, Vakaruose žinomą kaip Švento Lozoriaus skurdžiųjų riterių didįjį magistrą, nužudžius Suskretėlį Jolį, visame Kaire pagarsėjusį pasakotoją, bet ji taip pat kaltina Kačių Tėvą „patupdžius beždžionę Joliui ant kupros“ – šis posakis, manau, yra neaiškus nusikaltėlių kalbos pavyzdys.

Balianas gerai įsižiūrėjo į kresną pavidalą ir sumojo, kad tai Jolio sesuo Marija.

Davadaras kalbėjo toliau:

– Jos kaltinimus parėmė ir išplėtė kitas liudininkas – sąmoningas pilietis, nors ir luošas.

Vergai nuleido palankiną ir vienas jų atidarė duris. Laipteliais nusirito Satichas. Pašliurkšėjo, paburbuliavo ir atsikrenkštė.

– Žudymai ir žmonių medžioklė su žvėrimis – mažiausi jų nusikaltimai, – galiausiai tarė jis. – Šiuodu čionai stovintys vyrai nusprendė, kad Dievo apvaizda veikia per lėtai, ir susimokė pastūmėti ją...

Čia pasigirdo kankinamo sumišimo persmelktas Veino šūksmas:

– Bet aš maniau, kad mes ir raupsuotieji skirtingose pusėse!

– Taip. Visiškai skirtingose, – tarė Tėvas nuolankiu balsu.

– Skirtingose pusėse ir toj pačioj pusėj, – prabilo Korniu.

– Skirtingose pusėse ir toj pačioj pusėj, – pritarė Satichas. – Aptingę nuo cinizmo, šiuodu dyki protai ėmė studijuoti pranašavimą ir magiją. Dar jaunystėje juodu sužinojo apie vienas kitą ir apie šlovę, pelnytą šiais menais. Slapčia susitiko Jeruzalėje ir sudarė sandėrį atlikti operaciją, okultistams žinomą kaip „Vėjo kėlimas“. Tada išsiskyrė ir sugrįžo į savo kraštus, kur ėmėsi kantriai ruoštis operacijai. Šiai operacijai (kuri niekada

nebuvo sėkmingai užbaigta) reikia, kad galingi burtininkai pasirinktų paprastą žmonių konfliktą ir, kariaunoms sutelkdami okultinę paramą, pakeltų konfliktą iki aukštesnės galios ir šitaip suteiktų jam apokaliptinę reikšmę. Kadangi žmonijos istorija jiems atrodė ilga ir nuobodi, jie panoro paskubintai iškviesti Antikristą ir tada, suprantama, mesiją, o kartu prisišaukti pasaulio pabaigą. Kad išvaikytų savo nuobodulį, jie panoro surengti armagedoną prie piramidžių. Tėvas stojo islamo pusėje, o Korniu – krikščionybės. Tėvas subūrė gydytojus, o Korniu – ligonius. Tėvas pasitelkė paramą iš Alam al Mitalio, o Korniu kovojo su sapnų pasaulio pamėklėmis.

– Kuris kovėsi už Tikrąjį Dievą? – Taip paklausė tas pats vienuolis, pasirodęs minioje žioplių, susispietusių aplink palankiną.

– Jų didysis darbas nebaigtas ir nebus baigtas. Joks mesijas neateis. Jeigu galime spręsti iš požymių ir ženklų, kuriuos jiems pavyko paskleisti tarp mūsų Kaire, reikėtų tarti, kad karas visatoje vyksta tarp dviejų blogiui atstovaujančių jėgų. Tačiau operacija nepavyko. O nepavyko daugiausia dėl Kačių Tėvo perdėto gudravimo ir tuštybės. Tėvas nepasitikėjo savo priešininku. Jis papirko ir sugadino daugelį Korniu sekėjų ir šitaip sutrikdė psichinių jėgų pusiausvyrą. Antra vertus, pastaruoju metu Tėvas nebegalėjo suvaldyti savo paties legionų. – Satichas sukrizeno. – Iš Alam al Mitalio ėmė sklisti koktūs dalykai. Ėmė plisti arabiškasis košmaras. Iš paties Tėvo skleidėsi košmaras, kurį jis neva gydė.

Satichas sugurguliavo ir būtų dar kalbėjęs, bet sultonas ženklu liepė jam nutilti ir prabilo pats.

– Tai neįtikėtini kaltinimai. Aš negaliu lengvai priimti tokių negirdėtų neregėtų kaltinimų savo senam mokytojui ir draugui. Ką tu gali pasakyti?

– Aš nevarginsiu sultono ausų ir neapsunkinsiu jo ribotų suvokimo galių. Noriu atsisveikinti, – tarė Kačių Tėvas.

Kaitbėjus vos neuždusо. Nirtulingai mojuodamas iškvietė didįjį eunuchą Masrūrą. Šis parklupdė Kačių Tėvą ir meistrišku kirvio smūgiu nukirto jam galvą. Tai padaręs, pasigręžė į Korniu, jau pasiruošusį mirti, ir jam taip pat nukirto galvą.

Saticho galva ėmė suktis ir atsigręžė į sultoną.

– Protingai padaryta.

Veinas, Balianas, vienuolis, o dabar jau ir Bulbulis stovėjo priešaky viso būrio – miego mokinių, namų tarnų, raupsuotųjų ir elgetaujančių vienuolių. Kaitbėjus kreipėsi į juos visus.

– Atrodo, kad jūs visi iki vieno buvot ne tiek sąmokslininkai, kiek mulkiai. (– Veinas dėbtelėjo. –) Mano vyrai palydės jus į Citadelę, bet nelaikykit savęs kaliniais, nes visi šiandien per vakarienę būsit mano svečiai.

Į kiemą atvedė sultono žirgą, ir jis sėdo ant jo. Tada visi išgužėjo paskui jį.

21

Kaip Kaire gerai pavalgyti

Gerai pavalgykit ir sudie! Kaip žadėjau, pasirodysiu šio paskutinio epizodo gale, bet tai tik pažymės mūsų bendravimo pabaigą. Jeigu tada pamirščiau, pasakysiu dabar: sudie ir gero miego. Beje, atiduodu balsą už bananą…

– Pažvelkime į bananą. Pažvelkime į jo luobą, saugančią jo dorybę kaip čadra. Pažvelkime į trejybinio suskaidymo sandarą, kuri patikimai atspindi trilypę gamtos dialektiką. Pažvelkime, kaip bananas maitina ir valo trečiąją akį.

O štai ryžiai yra viso maisto matas. Jų vieta – skonio svarstyklių pusiausvyros taške – tik per ryžius galima įvertinti patiekalų pranašumus. Be šio kasdienio peno mes blaškomi skrandžio fantazijų jūroje.

Žemės riešutas daug kuo traukia mūsų dėmesį, be kita ko, branduolio ir kevalo priešingybe, bet kalbantiems apie tokius dalykus labai praverstų prisiminti, kad branduolys nebūtinai tikresnis už kevalą.

Protingi žmonės vertins visus patiekalus kartu, pasirūpindami suderinti visas dalis. Čia mes turime vakarinę kulinari-

jos tonaciją – sparti saldumo ir rūgštumo kaita suteikia ritmą, svaiginantį mūsų pojūčius.

Šviesa kovėsi su tamsa panašioje į urvą pokylių menėje. Šakotas žvakides nešiojantys pažai audė šviesos atspindžių raštus ant plytelėmis išklotų sienų arabeskų ir blausiai blizgančių žemų bronzinių stalų. Vakarieniautojai ir padavėjai vaikščiojo beribėse pasagos formos skliautų perspektyvose, po amžinomis akmens arkomis. Marmuro kolonų, it palmių, giraitė jiems virš galvų tirpo į povo vėduoklės skliautus, kurie, kildami aukštyn, aižėjo į stalaktitų ornamentus, o šie aukštybėse pažiro į spalvotų kristalų kubus, švytinčius skliautų viduryje kaip dieviškas spinduliavimas. Žvaigždės, zodiako skaičiai ir Dievo vardai gyvino blandžias sienas ir diegė mintį, kad sultono lobių oloje laikas sustojęs.

Prie sultono stalo patarnavo džašinkiras, ustudaras ir pulkas sakių. Ant akmeninės pakylos už sultono stalo buvo išrikiuoti mūšio trofėjai, neseniai laimėti Anatolijoje, o tarp jų, ant bronzinių padėklų, apvyniotos juodu šilku, puikavosi Kačių Tėvo ir Žano Korniu galvos. Į menę plūdo voros vergų, nešinų dubenimis ir pintinėmis – mažų paukščių, kuskuso, chašchasijos, aguoninių pyragų, avių uodegų lajaus, persiškų pieno patiekalų, Afrikos vaisių ir ryžių. Pašnekesys prie stalų buvo pakylėtas.

– Jūs sakot, kad Kristus niekada nemiegojo. Jau daug metų praėjo po to, kai aš studijavau šį svarbų klausimą, bet pamenu, kad mano mokytojai teigė, jog ši nuomonė yra nelemta erezija ir doktrina, kurią galima paneigti ir abstrakčiai, ir konkrečiai.

Veino puolimo smarkumas vienuolio neišmušė iš vėžių.

– Tai paneikit.

Veinas krumpliais pastukseno sau į kaktą, vaidindamas vergišką nuolankumą.

– Visų pirma bendro pobūdžio prieštaravimas būtų, kad Kristus buvo ir Dievas, ir Tobulas Žmogus, o, būdamas Tobulas

Žmogus, argi jis nebūtų prisiėmęs visų žmogaus ypatybių ir savybių? Tad galima drąsiai teigti, kad Kristus turėjo dvi rankas, dvi akis, burną ir taip toliau, be to, kad jis juokdavosi, verkdavo, miegodavo ir sapnuodavo kaip žmogus. Toliau imkim konkretų atvejį, dėl kurio reikia ortodoksinio sutarimo: Evangelijoje sakoma, kad Kristus miegojo, nes argi nepasakojama Švento Morkaus evangelijos ketvirtojoje knygoje, kad Jėzus Kristus miegojo valties gale Galilėjos jūroje, kai kilo audra, ir mokiniams teko jį pažadinti, kad jis nutildytų audrą, o kadangi (kaip moko Artemidoras) miegas yra ne kas kita, kaip priemonė sapnuoti, argi neturėtume manyti, kad Kristus sapnavo toje valtyje bei kitose vietose kitu laiku? Taigi tikras dalykas, kad Kristus miegodavo, ir tikėtina, kad jis sapnuodavo.

Veinas nusišypsojo savo vilkiška šypsena.

Vienuolis irgi nusišypsojo.

– Jums reikia ir toliau imtis kapų plėšimo, nes egzegeto reputacijos nepelnysit. Jūs man pateikėt du argumentus, bet juos abu atmes vienas paneigimas.

Miegas yra veikiau ne savybė, o jos, tai yra būdravimo, nebuvimas. Ir sapnavimas yra veikiau ne ypatybė, o jos, tai yra racionalumo, paneigimas. (Tai tas pats, kas juodaodį pavadinti „spalvotuoju“, kas yra absurdiška, mat toks žmogus iš tiesų neturi spalvos, nes, kaip sako palaimintasis Nikas, juoduma nėra spalva.) Kaip ir blogio, kuris yra tik nebuvimas ir neigimas, miego ir sapnavimo negalima vadinti esminėmis žmogaus savybėmis, kaip vienakojiškumo, amencijos, aklumo arba albinizmo. Jeigu Kristus miegojo, tai jis nebuvo Tobulas Žmogus, vadinasi, nebuvo nei Kristus, nei Dievas, o jeigu ne Dievas, tai jo mokinio Morkaus liudijimą galima ramiai laikyti nieko vertu. Tai būtų ir absurdiška, ir prieštaringa ortodoksijai.

Bet jeigu mes sakome, kaip sakau aš, kad Kristus visai nemiegojo toje audros blaškomoje valtyje, tai kaip mes galime paaiškinti Morkaus liudijimą? O štai taip. Iš to paties Mor-

kaus skyriaus mes sužinome, kad Kristus visada kalbėjo tik palyginimais. Ar mes galime tarti, kad Dievas pavargo? Koks sveiko proto žmogus priekaištaus vėtrai? O gal manom, kad Galilėjos jūra turėjo ausis? Veikiau aišku tai, kad, skaitydami apie miegantį Kristų, skaitome apie palyginimo įveiksminimą. Jūra, kuria jie plaukė, iš tiesų buvo ne tikra jūra, o Sapnų jūra, o palyginimo prasmė ta, kad miegojo ne Kristus, o jo apaštalai, ir jis nutildė jų košmarą. Miegoti, vadinasi, būti be sąmonės. Ar gali Dievas būti be sąmonės? Ne. Sapnuoti, vadinasi, būti apgautam. Ar gali Dievas būti apgautas? Ne. Sapnavimas – tai apgavystė. Kaip ir magija, tai yra apgaulė, nukreipta į protą ir jusles, o krikščionybė atmeta ir sapnus, ir magiją.

– Jūs niekinat magiją? – Satichas visas seilėjosi. Buvo baisu žiūrėti, kaip jis valgo.

– Magija yra absurdas. Tai mąstymo sistema, kuri neveikia ir niekur nenuveda, – tarė vienuolis.

– Ji veikia, bet niekur nenuveda, – pridūrė Veinas.

– Bet ji labai graži. Magija – tai menas, malonus akiai ir ausiai, – pasakė Bulbulis. – Pentagramoje ir keruose skamba poezija. Jie tarsi žada amžiną palaimą, bet pažado neįvykdo.

– Kaip ir Jolio pasakojimai, – atsiduso vienuolis. – Aš pasigesiu Jolio pasakojimų.

– Jolis mirė, bet jo pasakojimai gyvi, – atsakė Bulbulis. – Aš užrašiau juos jam diktuojant. Rankraštį pavadinau „Alf laila va laila“, tai yra „Tūkstantis ir viena naktis“.

Čia įsiterpė čigonas, vakarieniaujantis prie to paties stalo. Jis paaiškino esąs čia šįvakar, kadangi supratęs, jog atsitiksią kažkas nepaprasta.

– Jolio pasakojimai buvo žinomi net Saragosoje, kur aš gimiau. Bet Jolis buvo ne šiaip tik pasakotojas, ir jo gyvenimas reiškė daugiau. Kiekvienas žmogus savyje nešasi savo lemtį. Lemtis – tai pasakojimas, užrašytas jo širdyje, kepenyse ir kauluose, ir ji skleidžia jam jo ateitį. Kažkur, kiekvieno žmogaus

viduriuose, tūno jo lemtis, skausminga kaip inkstų akmuo. Tai yra kismetas. Pasakojimas, rašantis žmogų. Kai kurių žmonių lemtis yra mažas pasakojimas, o kitų – didelis, epinis. Dideli pasakojimai suvalgo mažus. Mes čia visi, – tarė jis dairydamasis aplink, – bent jau beveik visi, esame epizodai kieno nors kito pasakojime.

– Aš nesuprantu, – suaimanavo Balianas. – Viskas taip siaubinga ir beprasmiška. Viskas tiesiog sukasi ratu.

Tą akimirką kažkas suriko. Visi atsigręžė. Ant vieno padėklo galva kalbėjo pro šilko apvalkalą.

– Visada malonu pabūti su sultonu, – sakė Kačių Tėvo galva, – net jeigu tik dalimi.

– Dvasia, ar galim tave klausinėti? – pasiteiravo vienuolis.

– Galit.

– Dvasia, kokia dabar tavo būklė?

– Aš troškau miego, bet net ir miręs jo nerandu.

– Visai kaip parašyta: „Mes ne visi užmigsime, bet visi būsime pakeisti“, – atsakė vienuolis.

– Visai taip.

– Sakyki, o kas yra ar buvo arabiškasis košmaras.

– Tai liga, prakeikimas, baugulys ir žmogėdra – visi šie keturi dalykai vienodai.

– Gal ir taip. Bet vargu ar tai gali būti kuris nors iš šių dalykų įprasta prasme, nes, atrodo, jo pavergtam galima gyventi ne tik ramybėje, bet ir būti laimingam bei klestėti. Ar nebus tai kokia gyvavimo būdo idėja arba metafora?

Galva kurį laiką tylėjo. Tuo tarpu Veinas pakilęs nuo stalo ėmė sėlinti prie pakylos, ant kurios buvo padėta galva. Tada vėl pasigirdo tas slopus balsas.

– Tai sunkūs klausimai. Tu labai drąsiai teigi, kad tas košmaras gali būti tik idėja. Aš nenoriu tau prieštarauti. Tačiau pagalvok, kad tai idėja, kuri žudo, jeigu tai idėja.

Sultonas suvirpėjo. Veinas sliūkino toliau. Vienuolis vėl perėjo į puolimą.

– Ar arabiškasis košmaras nužudė venecijietį dailininką, žinomą Džankristoforo Dorijos vardu?

– Tavo minimas dailininkas mirė nuo savo beširdžių draugų sąmokslininkų rankos. Jį pražudė įkalinimo Arkanoje sąlygos. Jis mirė nuo jame glūdėjusios beprotybės. Jis nusižudė. Jį nužudė kerai. Jį pasiglemžė arabiškasis košmaras. Jo mirtis buvo nulemta, daugiau negu nulemta. Alam al Mitalyje visada yra daugiau priežasčių negu įvykių. Tai sukelia didelį spaudimą. Kai kurie nulėmimai būna prieštaringi. Daugiau negaliu pasakyti.

– Kodėl tu surengei į Kairą atvykusio anglo Baliano persekiojimą ir gaudynes?

Bet galva tylėjo. Veinas jau priėjo prie pakylos. Nuėmė šilką, pakėlė galvą už menkų plaukų ir parodė ją susirinkusiems menėje.

– Mirusieji nekalba. Galvos lūpos sučiauptos.

Tada, šaukdamas „Senis tikrai mirė“, jis nuspyrė galvą kuo aukščiau virš nuščiuvusios minios galvų į pritemusį menės palubį. Balianui sekant galvos skrydį, kažkas akies kamputyje patraukė jo dėmesį. Sučiuręs baltas turbanas.

Jis bakstelėjo alkūne vienuoliui.

– Va tas žmogus sučiurusiu baltu turbanu yra pilvakalbys, kurį minėjom mudu su Joliu.

Vienuolis nedelsė. Atsistojo ir suriaumojo:

– Laikykit tą žmogų! Čia tas šarlatanas, kuris sumanė šitą apgavystę!

Bet kilo visuotinė sumaištis, vakarieniautojams lakstant į šalis nuo krentančios galvos, ir žmogus su turbanu lengvai paspruko. Vėl susėdę jie pastebėjo, kad čigonas irgi dingo. Vienuolis nusiramino.

– Beveik aišku, kad tai linksmųjų dervišų išdaiga. Tiek to. Dabar...

Čia įsiterpė davadaras.

– Kad kalbam apie linksmuosius dervišus, tai mano duktė Chatuna aną naktį sapnavo keisčiausią sapną. Ji sapnavo, kad mylisi su...

Bet čia jį bemat nutraukė vienuolis.

– Mane visada mokė, kad prie stalo nemandagu minėti sapnus arba net ir ponios vardą. Ir man tiesiog įdomu, kodėl taip.

– Gal todėl, kad sapnai – nuobodus dalykas, o moterys kelia neviltį, – suniurzgė Veinas, grįžęs prie stalo.

Vienuolis pasigręžė į Balianą.

– Ką tu dabar darysi, kai tavo nuotykiai baigėsi?

Kitoje stalo pusėje kažkas išmetė taurę. Balianas suglumęs žiūrėjo į nukritusią ant grindų sveikut sveikutėlę taurę. Jam buvo nejauku. Jis nejautė, kad pasiekta jo istorijos kulminacija.

– Eisiu ieškoti Zuleikos ir pasipiršiu jai, – atsakė jis. – Jeigu reiks, atsiversiu į islamą.

– Zuleika nesveiko proto. Gal verčiau ar bent iš bėdos vestum mano dukteris? – viltingai paklausė davadaras.

– Ne.

– Gaila.

Jo mintys jau buvo toli nuo davadaro. Kažkas jį purtė, kad pabustų.

Jį purtanti ranka atrodė keistai netikra.

– Pabusk, – tarė didžioji beždžionė. – Noriu papasakoti tau dar vieną istoriją. Bet pirmiausia duok man atsigerti. Esu išsekęs.

Turinys

Irwin, Robert

Ir32 Arabiškasis košmaras : romanas / Robert Irwin ; iš anglų kalbos vertė Laimantas Jonušys. – Vilnius : Tyto alba, 2005. – 266[2] p.

ISBN 9986-16-402-8

„Arabiškasis košmaras" – tai ne vien istorija apie piligrimo nuotykius XV a. Kaire. Tai ir begalinis pasakojimo žaismas, ir sudėtinga žmogaus sąmonės gelmių studija. Pagrindinis veikėjas, pakerėtas „Tūkstančio ir vienos nakties" pasakų dvasios, paklysta daugybėje istorijų, kur jo vaidmuo neaiškus iki pat pabaigos.

UDK 820-3

ROBERT IRWIN

ARABIŠKASIS KOŠMARAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Laimantas Jonušys*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2005 02 24. 10,89 apsk. l. l. Užsakymas 239
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio 10, LT-01112 Vilnius, tel./faks. 2497453, tytoalba@taidc.lt
Spausdino UAB „Vilniaus spauda", Viršuliškių skg. 80, LT-05131 Vilnius

...ilgą laiką puoselėju mintį parašyti vadovą po šį kraštą arba romantišką istoriją, arba vadovą, pateiktą romantiškos istorijos pavidalu, arba romantišką istoriją vadovo pavidalu – šiaip ar taip, pasakojimą, skirtą skaityti lovoje. Parašyti knygą, kurios nuotykių herojai ir piktadariai keliautų po šalį, apie kurią noriu papasakoti, būtų sunkiai įvykdoma, bet vis dėlto įmanoma užduotis.

Robertas Irwinas (g. 1946) Oksforde dėstė moderniųjų laikų, o St. Andrews universitete – viduramžių istoriją, taip pat arabų ir Artimųjų Rytų istoriją Londono, Kembridžo ir Oksfordo universitetuose. Šešių romanų, taip pat kelių mokslinių veikalų apie Artimųjų Rytų istoriją, meną ir literatūrą autorius, klasikinės arabų literatūros antologijos sudarytojas. *Times* literatūros priedo redaktorius konsultantas ir Karališkosios literatūros draugijos narys. Gyvena Londone, šiuo metu baigia naują mokslinį veikalą apie orientalizmo istoriją.

Magiškas, keistas ir bauginamas pirmasis R. Irwino romanas „Arabiškasis košmaras“ (1983), dabar jau laikomas ne tik britų literatūros klasika, bet ir kultiniu kūriniu, yra tarsi „Tūkstančio ir vienos nakties“ bei U. Eco „Rožės vardo“ samplaika. Tai spalvingas pasakojimas apie jauno anglų piligrimo, keliaujančio prie Sinajaus kalno, nuotykius XV a. Kaire. Piligrimystę jaunuolis turi suderinti su Prancūzijos karaliaus užduotimi šnipinėti mameliukų dvarą, tačiau vos atvykęs į Kairą užsikrečia paslaptinga liga, kuri sukelia stiprias haliucinacijas ir atima miego dovaną. Rašytojas meistriškai perteikia painų karščiuojančios sąmonės ir nemigos naktų slogučio rezginį. Jaunojo anglo, persekiojamo (o gal jam tik taip atrodo?) keisčiausių veikėjų – nuo seno egiptiečių mago iki raupsuoto krikščionių riterio, klajonės paslaptingo ir apgaulingo Kairo gatvelėmis kuria atmosferą, kurioje susipina Rytų prabanga, erotika ir subtilus humoras. Patrauklus, įdomus, skaitytojo nepaleidžiantis romanas literatūros kritikų vertinamas ir kaip romanas-mįslė, filosofinė pasakojimo ir sapno bei jų sąveikos studija, taip pat kaip literatūrinė kelionė po šizofreninę sąmonę, kurioje šmėklos pakeičia realybę.

ISBN 9986-16-402-8

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt